Tytuły

Práwá Máydebur-skiego / do Porządku y do Artykułów piérwéy po Polsku wydánych. W spráwách tego czásu nawiecéy kłopotnych / s tegóż Práwá Máydebur. przydáné.

Discite iusticiam moniti, et non temnere Diuos.

☞ Ná roskazánié Królá iego Miłośći / żaden nie ma tych Ksiąg y innych przez tegóż Autorá piérwéy wydánych / Drukowáć / w Páństwie iego Królewskiéy Miłośći / áni indzie drukowánych / przedáwáć: króm przyzwolenia Autorá tych Ksiąg / do Sześći lath / pod winą w Przywileiu opisáną.

CRACOVIÆ, IX MARCII.

Lázarz Andrysowic Drukował /

M. D. LXVII.

Excellentissimo viro domino Ioachimo Cimermano Philosophiæ & Medicinæ Doctori domino et Amico charissimo Author D. D.

Ná Herb Jego miłośći Páná Stániſłáwá Spłáwſkiego/ Káſztellaná Krzywinſkiego. etcet.

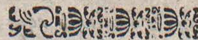
p. Mikołáiá Reiá/ Wiérſze.

SLónce á Mieśiąc, to nam ʒłáſki PAN dał,
By ſye ʒiáſnośći, tu ʒich kożdy kochał.
Przydáné ktemu, y błyſzcʒące Gwiaʒdy,
świéćić nam ʒáwʒdy.

Słónce iż ʒáwʒdy, przeʒ ſye iáſné bywa,
Mieśiąc iáſnośći od niego vżywa,
A cim nabliżéy, słónce go podniéći,
Tym iáſniey świéći.

KRólowie ʒacni, NArodu POlſkiego,
Którzy ſą, iáko bláſku Słónecʒnégo,
Mieśiąc á Gwiaʒde, ʒá Herby dawáli,
Gdźie ʒacné ʒnáli.
Wdomu tem Spłáwſkiem, dawno Mieśiąc świéćił,
Lecz go ten STANISLAW, ieſzcʒe wiecéy wʒniéćił,
Co nabliżéy ſye, kSłóńcu przymykáiąc,
Sławy ſzukáiąc.
BO kiedy CNOTA, óná iáſna Gwiaʒdá,
Wʒniéći Mieśiącá, do ʒacnégo gniaʒdá.
Ten ieſzcʒe iáſniéy, ʒáświéći ſye wſzedźie,
Y ʒacnieyſzy bedźie.
Iákóż po cʒeśći, iuż Mieśiącá tego,
Przyiaśnia ſye bláſk, od Słóńcá iáſnégo,
Iuż mieśce ʒacné, wRádźie ſye doſtáło,
I ſpraw niemáło.
Acz tho KRZYWINSKIEM, mieśce dawno ʒwano,
Ale ié CNOTą, ʒáwʒdy náprаſzcʒano,
Iákóż y teraz, pewnie stéy Krzywiʒny,
Nie bedźie bliʒny.
Tákćiby wſzyſtkiem, tem POchodniam trʒebá,
By ſwé iáſnośći wʒnośiły do Niebá,
Aby ná ʒiemi, ſzło nam stego bláſku,
Wſzytko beʒ wrʒaſku.
Gdyż mnieyſzé Gwiaʒdy Rycérſtwá POlſkiego,
Tem ſye ʒwierʒyły, ná wſzem ſtanu ſwégo
Práwá, Wolnośći, y wſzytkich prʒypadków,
Ták y beʒ świádków.

AD MAGNIFICVM, ET EXCELLENTEM VIRTVTE VIRVM, DOMINVM STANISLAVM SPLAVIVM, CAstellanum CRIuinensem, CApitaneum Ostressouiensem, & Regiorum vectigalium in POlonia Præfectum, CARMEN. ANDREAE TRICESII EQVITIS POLONI.

VIVe fœlici generose fato
SPlaui, & æterno tua LVNA & ASTRVM
STemma præclarum generis paterni
Splendeat igne.
Igne uirtutum rutilo coruscans
Est ferax semper genus hoc potentûm
Pacis, & belli studijs POlono
Orbe uirorum.
Tu quoq; haud cessas, domus ut paterna
NON modò Magnis opibus paratis,
Laude sed uera sit ut illa per te
Auctior omni.
Hinc es amplexus Sacra literarum,
Et faues doctis, & opem benignam
His ferens; castis peramœna præbes
Ocia Musis.
En tui LEGES studio, atq; cura
Nosse, Ciuiles, poterit GRohici
Nostra semotis salebris iuuentus
Ordine certo.
Perdet harpyias ea res forenses
Planum iter cuiuis siquidem patebit
Iuris ad cunctos apices fideli
Mente tenendos.
IVris hinc quisq;, & studiosus æqui
Te feret Nostrum meritis per orbem
Laudibus, Fœlix recinens benigne
Viuito SPLAVI.

Przemowá

Wielmożnemu pánu Stánisłáwowi Spłáwskiemu / Kástellanowi Krzywieńskiemu/ Stárośćie Ostrzeszowskiemu / Celnikowi Korónnemu. etcet. Pánu swemu Miłośćiwemu.

Rzed Sześćią lath/Wielmożny M. Pánie: nápisałem był Porządek Sądów y Spraw Mieyskich Práwá Máydeburskiego / o Personach Vrzędów Mieyskich/ o postempku Sądowem: iáko kożdy spráwiedliwośći swoiey sądownie dochodźić ma. Ná koniec iáko źli/ wystepni/ wedle thego Práwá máią być karáni. Którem to Porządkiem/ilé ia bacze/y do vsu moich to częstokroć przychodźiło/podałem nieiáką znáiómość Práwá mieyskieg ludźióm prostym ná miásteczkách y we wśiach/ y podobno Rycérskim ludźióm/ ktorzy téż swoié poddáné/ wedle tegóż Práwá Máydeburskiego około Spadków/Długów/krzywd wszelákich sądzą/y to im Práwo záchowuią. Którą prácą iesczem do tego czásu niesłyszał żadnégo/coby pogánić miał: y owszem sye to ludźióm podobáło/y poznałem zá to wiele ludźi niemáłą ku sobie chuć y wdźięczność/która mie

do tego nie pomáłu pobudźiłá / ábym do ónéy to piér-
wßéy pracéy moiey/ zá nápóminániem dobrych przyá-
ćiół moich/ stegóż Práwá co by było potrzebnieyßégo/
przydał. Co ácz mi było przytrudnieyßym / báwiąc ſye
posługą W.m.mego M.Páná.Wßákże iednák/ ku po-
żytkowi Pátryéy ſwéy Polſkiey (któréy ſłużyć kożdemu
poczćiwemu ilé z niego ieſt przyſtoi) ónych czáſów/kie-
dy owo ná Cło z pieniądzmi nie idą/á przedsie tám Pi-
ſarz iáko ieden Máttheus vſtáwicznie siedźieć musi/nie
chćiałem ná próżność obrácáć: álem po troße ty Tytu-
ły y thedy v owedy/iáko mówią/w doryẃki/ kiedym od
pracéy Celnéy wolen był/zebrał: niektóre z Zwiérćiádłá
Sáſkiego y Práwá Máydeburſkiego/ſłowo od ſłowá/ z
łáćinſkiego ná Polſkie przełożyłem. A przy niektórych/
rozſądek zacnég męzá niebożczyká Janá Cerázyná Wóy
tá wyßßégo Práwá/człowieká w Práwie dobrze ćwiczo-
négo/ z Ksiązek iego łáćinſkich LOcorum communium Iu-
ris Maydeburgeñ. dźisieyßemu czáſowi w Polßce bárzo ſłu-
zących. Wźiąłem théż niekthóre z Práwá Céſárſkiego z
Ksiązek IODOCI DAmhouderij in Praxi rerum Criminalium,
w tych ſpráwách/ o których w Zwiérćiedle Sáſkiem y w
Práwie Máydeburſkiem máło piſano/gdyż w mieyſkich
Sądziech Práwo Máydeburſkie/każe ſye dokłádáć praw
Céſárſkich czegoby w Máydeburſkim nie nápiſano. *
S tych Tytułów niektóre ſłużą ku ßérßému wyrozumie-
niu pewnych poſtempków Sądowych/które w Porzą-
dku/pierwßéy pracéy moiey/ y w Artykułoch krótko ſą o-
piſáné. Niektóre ku dobremu rozſądkowi wielé przypá-
dków/które ſye tych czáſów miedzy ludźmi częſto trafiá-
ią. Służą też niektóre ku zábieżeniu wielé błędóm/które
ſye w Mieyſkie Sądy niewiedzieć skąd wtoczyły/z ßko-
dą vbogich ludzi y z náchyleniem Spráwiedliwośći.
Wßákże to wßyſtko podałem ku rozſądkowi ludźióm w
Práwie biegłym. Którym ſye rad dam náuczyć/ieſli mi

¶ Thytuły skąd wźięté.

* Spec:Saxon: lib:ij,Art:36. lib:iij,art:44.

Thytuły ku czemu ſłużą.

co zdróżnégo/nie vpornie ále in Spiritu lenitatis/ iáko
ná Krześćiáńſkiego człowieká należy/ pokażą. Ale ia
mam zá to M.Pánie/iż temi Tytułmi wielé ludźi ták-
że gárdźić nie będą/iáko y pierwßą pracą Porządku mo
iego / gdy w nich iáko y w Porządku rzeczy v Sądów
mieyſkich potoczné y potrzebnieyßé/ krótko nápiſáné o-
glądáią/y łatwieyßą z nich ſpráwę wezmą/ niż z ónego
Zwiérćiádłá Sáſkiego: które prochem bárzo przypádło/
y wielką mięßániną ieſt ſplećiono/y w wielkiéy ćiemno-
śći poſtáwióno/ ták iż kto ieſt wzroku y rozumu dobrze
oſtrégo ledwie ſye w nim przeźry: á ktho mdłégo/ máło
ſye obaczy. A iż M.Pánie zwyczay ieſt/tym którzy Księ
gi pißą/pracą ſwoię ktoremu możnemu Pánu ku wiecz-
néy pámiątce y chwale iego przypiſowáć/y ſam siebie y
pracą ſwoię w obrónę zálecáć / nie mógłem ia tych Ty-
tułów/pod innéy Oſoby tytułem przyſtoynięy ná świát
puśćić y przypiſáć iáko pod tytułem á obroną W. M.
mego M.Páná.Częśćią dla tego/iżem ieſt ſłużebnikiem
W.m. Częśćią iż W.m. do wßelkiey Spráwiedliwośći/
(która z znáiómośći Praw płynie) nie mniéy widzę być
przećiw kożdemu/nie tylko ſwemu ále y obcemu/ ſkłón-
nym y chutliwym iedno iáko do woiennych ſpraw Ry-
cérſkich. A tá rzecz kożdemu Pánu práwie ieſt własna y
przywoita/iáko ieden powiedźiał/ LEX,eſt PRincipis opus.
Spráwá tho Páńſka / báwić ſye Práwy. Aby nie tylko
czáſu Woyny nieprzyaćielowi odpór dawał / ále y czáſu
Pokoiu/poddané podług pewnych Praw ſpráwował/z-
łośći ludzkie hámuiąc / płoché vſkramiáiąc / ſwóié na-
miethnośći pod opiſáné Práwá podawáiąc / kożdému
cnotliwé ſpráwy/godną cżćią/ obróną y zapłátą nágra-
dzáiąc: áby ták obádwá czáſy y pokoiu y niepokoiu do-
brze rządźił. Acz wielé ludźi / ſpráwy y prace woienné w
chwale nád znáiómość Práwá y Spráwiedliwośći prze
kłádáią. Wßákże ludźie vczeni/w równéy to chwale być

¶ Spráwá Páńſka ieſt/ báwić ſye Práwy.

poczytáią/ dla tego/iż obiedwie rzeczy ku pokoiowi ćiągną. y owßem Spráwiedliwość coś wyßßéy/gdyż przystrzégánie Praw/Woyny/rostérki/ niepokoie odwodźi/y wolność ludzka/ Práwy iáko Mury mocnemi/ przećiw wßelkiemu okrućieństwu w pokoiu stoi. Thák nápisał Plutárchus/ gdy Królá iednego pytano/ coby zacnieyßégo było/ Moc czy Spráwiedliwość. Odpowiedźiał/ iż / nam nic po mocy gdy w Spráwiedliwośći bedźiem trwáć wßyścy. Pußczam tu ná stróne inné chwały W. m. iżeś W.m. iesth záwołánéy Fámiliey/ godną Radą Królá J. Miłośći/y ná tem vrzedźie Celnym/niemniéyßą W.m.od ludźi chwałe odnośiß/iáko y z innych vrzedów. Bo to iáwnieyßa iest kożdemu / niżbym o tym co mówić/ ábo pisáć miał/ iáką łáske W.m.nie tylko tym ktorzy Cłá/złym vmysłem przestepuią / ále y tym ktorzy iáko co iest Bożégo Bogu/ták co Królewskiego Królowi schućią oddawáią/raczyß okázowáć/y sługi téż práwie z rządzenia Bożégo/po temu mieć/á osobliwie Sláchetnégo *IANA SZELMICKIEGO*, Wáyśem rzczónego/iáko w innych wielu rzeczach/ták y w tych Celnych dobrze biegłégo/ y chutliwie pożythków Królá J. Miłośći/y W.m.strzegacego.Który záchowániem y vkłádnośćią swoią wielé ich ku pożythkowi W.m. przywodźi/ y przećiw kożdemu ták sye spráwuie/ że wßyscy z niego są contenći/z wielką sławą W.m.To wßytko/iáko mówie pußczam ná stróne/czego v ludźi w vßu pełno. Tylko tho ná koniec W.m. mego M. Páná pilnie proße/áby W.m.móy M.Pan te prácą moie/która z domu *SLACHETNEGO MIKOLAIA KOSLE, CELNIKA RVSKIEGO, Y SENATORA KRAKOWSKIEGO*/Páná á dobrodźieiá moiego ná świáth wychodźi/odemnie służebniká swoiego zá Kolede wdźieczną raczył przyiąć/ á mnie téż przy téy prácéy

y záwßc łá-

y záwßc łáskáwym m.Pánem być. Co gdy poznam : tedy przez to/nie tylko moié ku sobie posługi wierné y pilné vtwiérdźić y rozmnożyć/ále y ku wietßéy y znáczniey ßéy potym niż tho iest prácéy/niepomáłu pobudźić bedźieß raczył. Zá co y ia y wielé ludźi ktorzy tákie práce rádźi widzą y Náuki miłuią / dźiekowáć bedą. y páná Bogá prośić/ áby W.m. z iey m.Pánią Małżonką W. m. moie m. Pánią/ y ze wßystką Fámilią w dobrem zdrowiu długo raczył chowáć / we wßystkich spráwách ßcześćić y błogosłáwić.A stym zálecam służby mé w łáske
W.m.

Dan z Domu páná Mikołáiá Kosle/
Celniká Ruskiego. ix Marcij/
1 5 6 7.

W.p.M. ná wßem życzliwy y powolny Służebnik/

Bártoß Groicki / Pisarz ná Cle Królá J. M.komory Krák.

AD NOBILEM AC LITERATVM VIRVM, MATTÆVM MISOVIVM, MAGNIFICI DOMINI STANISLAI MISCOVII CRACOVIENSIS PALATINI, ET PRÆFECTI GENERALIS. &cæt. SECRETARIVM.

ANDREAE TRICESII EQVITIS POLONI, SAPPHICVM.

CVM tibi cœli DEVS, atq; terrę
Arbiter summus, dederit beatas
Ingeni dotes, simul & disertę
Munera linguę.
Ecquid arrepto calamo per orbem
Spargere exemplo Lachicum Magistri
Docte MISOVI tua scripta cessas
Deditus aulę?
Cernis vt LEGES poliat GROHICI
Cura Ciuiles, studijs in isdem
Qui tibi fido teneris ab annis
Iunctus amore est.
Et tui fructum studij reposcit
Arte gens præstans generosa belli,
Nec minus LEGVM, & studiosa Iuris
Massouitarum.
Scilicet debes Patrię id petenti:
Quin idem manes tenui Susurro
Sæpiùs te PRILVSII monere
Iurè putamus.

Nam

Nam tuę, cœli petiturus arcem,
Hoc opus cæptum fidei reliquit:
Fac moram ponas igitur, datamq;
Lampada sume.
Illius certam methodum secutus,
Vtiles scribas Patrię libellos:
Sic tibi laus hinc moritura nullo
Tempore surget.

AD BARTHOLOMAEVM GROHICIVM OPERIS HVIVS AVTOREM, AMICVM VETEREM ET FAMILIAREM.

AND. TRIC.

EPIGRAMMA.

Ciuiles tanto ingenii quod acumine LEGES
Digeris in classes, BARTHOLOMÆE, suas.
Difficilesq; locos explanans, inuia quondam
Peruia nunc magna sedulitate facis.
Esse mihi dignus præclara laude videris,
Qua potes hac Patriam quòd ratione iuuas.
Quin etiam dignum grandi mercede laboris
Iudico, quando tui cerno laboris onus.

Scilicet id

Scilicet id fieret, ſua ſi bona noſcere vellet
Quod ſolas ſtultè, vulgus, adorat opes.
Wlgus adorat opes, diuini at Iuris, & almę
Iuſtitię ratio maior habenda fuit.
Ergò quod ingratum ceſſabit tradere vulgus,
Vti conſilio nam meliore nequit.
Hoc tibi Iuſticię præſes DEVS ipſe reponet:
Semper erit ſtudii laus quoq; magna tui.

Przydátki do Porządku y do Artykułów Práwá Máydeburſkiego.

Gieradá.

Jeradá: ſą ty rzeczy/ ktorękolwiek Pánnie idącey zá mąż ku ochedożnośći iey/ przy Poſagu dáią: kthóre oná w dom do meżá przynośi: Z tąd ią też zową Græckim słowem/ Paraphérná: co ſye wykłada/ Wypráwá álbo rzeczy przy poſagu. A poſag ieſt dar meżowi zá żoną dány ku znoszeniu y pocieſze przypádłych ćieſzkośći wmałżeńſtwie: łácinnicy/ Dotem/ zową. Ten ktory wyłożył Niemieckie práwo łácinſkim iezykiem/ názwał Gierade/ vtenſilia Spec: Saxon. lib. j. Artic: 27. Ale tego słowá vtenſilia w tym ná-

¶ Gieradá.

Paraphérna.

Vtenſilia.

zwiſku rzadko vżywáią:poſpolićie wſzyſtki rze-
czy ku vbiórowi á ochędoſtwu niewieśćiemu
należącé/które żoná przy poſágu do mężá wno-
śi/Gieradą po śmierći żeniney zową. Názy-
wáią też tym ſłowem Gieradá/ naczynie wſzel
kich rzemieſlników/ Sprzęt dómowy/ y poſpo-
lićie mówią/grat/ſzczebrzuch dómowy/naczynie
Iure Municip:Arti:23. Tu rzecz ieſt o tey Gie
radźie/ którá ſye w ochędoſtwie niewieśćim zá-
myka/którą też y Párápherná y vtenſilia łácin-
nicy zową.

Róznośc Gierady w práwie Niemieckim: y ztéy róznośći poſwarki.

Sic Gerada est triplex sicut et
IVs Saxonicum triplex.
1 Feudale.
2 Prouinciale.
3 MVNicipale Maydeburgē ſe.
CERASINI.

TAko Práwá Sáſkié Niemieckié wedle
róznych ſtanów ludźi ná trzy częśći ſą
rozdźielóné: Iedno Lenné. Drugie/ w-
ſzyſtkim ludźióm w Sáſkiey źiemi poſpolité.
Trzećié/ Mieśkié Máydeburſkie:ták wedle téy
róznośći á rozdźiału/káżda częśc ludźi/ma włá
ſną ſobie opiſáną Gierade/dla tego iż rozmáité-
go ſtanu ludźie z róznemi rzeczámi/z róznym v-
biorem/ z róznym dómoſtwem káżdy wedle ſtá-
nu ſwoiego/ Córki ſwoie zá mąż wypráwnie: z
którey róznośći/ wielkie poſwarki miedzy ludź-

mi o Gierade w Polſzce bywáią / gdźie ſye po-
dług Práw Niemieckich rządzą:iż kiedy ſye o nie
práwo toczy/ káżdy chcąc do śiebie przyćiągnąć
ſpadek Gierady/á ſobie więcey niż drugiemu ży-
cząc/mówi ták: To mnie práwem Saſkim Nie
mieckim ku Gieradźie należy. A drugi mówi:
To práwem Máydeburſkim nie ku Gieradźie/
ále ku Dźiedźictwu:moié to/nie twoie.¶ Przeto
kiedyby ſye miáłá rzecz toczyć o Gierade/okróm
róznice y kłopotów/muśiałby rzeczy ku Giera-
dźie należące Wielkierzem znácznie miánowáć:
Albo o niey wedle ſámégo práwá Mieśkiego
Máydeburſkiego álbo ſámego Sáſkiego rozſą-
dek być/wedle Textu ſzczyrego : oprócz Glóz po
Tercie y ná Kráiu położónych. Abowiem nie-
kthóre rzeczy práwem poſpolitym Sáſkim do
Gierady ſłużą: á záśie tyż rzeczy práwem Máy
deburſkim do Dźiedźictwá nie do Gierady.iáko
Gęśi/Owce/práwem Sáſkim do Gierady na-
leżą: ieſli ie páni młoda do mężá ná goſpodár-
ſtwo z ſobą wnioſłá. A záſye/práwem Máyde-
burſkim/tylko ty owce które ná paſzą wyganiá
ią/ku Gieradźie ſłużą.A inné które w owczárni
zámykáią/ku Dźiedźictwu. Krowy/ćieletá/kó-
nie w ſtádźie bez pęta chodzące/do Poſágu y do
Gierady práwem Sáſkim poſpolitym należą.

A záſye práwem Máydeburſkim do Dziedzictwá. Spec: Sax. lib. 1. Artic. 24. in gloſa. Skąd bywáią kłopoty wielkie/ gdy podług tey różności praw/ krewni o Gierade miedzy ſobą ſpráwe máią/ ſądząc ſye ná tych práwiech różnych/ iedni ná Sáſkim drudzy ná Máydeburſkim. A iż ſye poſpolicie práwá Máydeburſkiego wiecey dokłádáią/ przeto thu puściwſzy ná ſtrone práwo Sáſkie/ Lenné y poſpolité/ kthóre zową Feudale y Prouinciale o Gieradźie/ położe tylko co wedle ſámego práwá Mieyſkiego Máydeburſkiego/ właśnie do Gierady należy z Textu ſámego Láćinſkiego z Niemieckim Exemplarzem porownánégo.

Co do Gierady wedle ſámego Práwá Máydeburſkiego należy.

DO Gierady wedle práwá Máydeburſkiego ty rzeczy należą: wſzyſtki ſzáty niewieśćié/ ſukná y płótno ku vbiorowi niewieśćiemu przykroióné/ kthóre białe głowy zwykły nośić y w ſwey mocy miewáć. Wſzyſtko złoto y ſrzebro/ które tkáné ieſt ku ochedoſtwu niewieśćiemu. Wſzyſtki pierśćionki y cętkowé zápinánia: Paſki okowáné/ z iedwabiu tkáné: Mánelle

né: Mánelle

né: Mánelle álbo ochedożnośći reczné y záwieſzenia. Przykryćié łożné/ prześćierádłá/ botuchy/ bodlochy/ firhánki/ łożá/ wezgłowia/ poduſzki/ obruſy/ panwie/ Browárné naczynié ku naymu należącé/ Kocieł do pránia/ ſkrzynie z wiekámi/ Len/ przedzá práná y nieprána: Kſyegi ná kthórych niewiáſty zwykły czytáć: geśi/ káczki/ owce które ná paſzą wyganiáią. ¶ A ieſliby mąż kramarz álbo kupiec był/ któryby tákowé rzeczy przedáyné zwykł miewáć/ iáko ſą kortyny/ opónki/ kobierce/ tych niewiáſtá otrzymáć nie może/ tylko coby ku ochedożeniu iey komory álbo gmáchu należáło: nawiecey s tych po trzech ſztuk ku ochedożeniu gmáchu iey. Jeſli theż mąż zwykł goście chowáć/ á pośćieli gośćinnéy wiele miał/ s tego oná wiecey otrzymáć niemoże/ iedno co wyżſzéy námieniono: to ieſt po trzech ſztuk. (A ty rzeczy które thu ſą miánowáné/ máią ſye ták rozumieć: ieſli żoná do meżá Gierade wnioſłá/ iáko owce: Abowiem ieſli mąż miał przed thym owce ſwoie właſné niż żone poiął/ do tego oná która po zmárłey przyiaciolce Gierady dochodźi żadnego práwá nie bedźie miałá. Ale coby w miſzym ochedoſtwie niewieśćim było/ tho bliżſza po zmárłéy bierze: miánowićie to wſzyſtko co żoná do meżá wnioſłá) A gdy żoná vmrze meżo-

¶ Owce które w Owczárni zámykáią do Poſágu należą: iáko y konie/ krowy/ wieprze/ y inne co ku pą chodzą. Spec: Saxo: lib. 1. Ari. 24.

iſta in parentesi poſita nō habentur in Exemplarib. textus germanici, ſed inſerta ſunt textui ex marginalibus Annotationibus.

 wi/ tedy

wi/tedy przyrodna bliższa po żenie Gierade bierze. A wszakoż w ten sposób/iż ma meżowi zostáwić vsłáne łoże ták iáko było zá żywotá żony iego. Nád to łáwe z wezgłowiem/stół/z obrusem/recznik/stołek poduszką nákryty zostáwi. Też przerzeczona bliższa która Gierade bierze/do żadnych rzeczy śniednych nic niema. Jure Municipali Articulo 23 in Textu.

Jure Munici: Articu: 23. in Glosa.

¶ Wszytki tedy rzeczy w ochedostwie niewieścim/sprzetem domowym miánowánym do Gierady należą: ále to ták trzebá rozumieć/ iże z ónych rzeczy/z óneǧ sprzetu krewna ná którą Gieradá przypada/ nie wiecey ma bráć/ iedno tylo ile óná zmarła iey przyiaciołká tákowych rzeczy/tákowego sprzetu do meżá swoiego w dóm wniosłá / które po iey śmierći zostáły: A zá czásu iey żywotá niesą álbo znoszone/abo ná iáką potrzebe obrócone. Bo by tho byłá wielka niespráwiedliwość/złupić meżá stych rzeczy/kthore ón swoim kosztem zá czásu małżeństwá ku potrzebie domowey álbo ku poczciwośći swoiey spráwił. ¶ Przydáne są Jure prouinciali S. Sax. lib: j. Artic: 24. inne rzeczy do Gierady należące/ ktore w práwie Máydeburskim nie są miánowáné/ iáko skrzynki / reczniki/ miednice / lichtarze/ kołnierze/wience/zwierćiádłá/igly. Támże ná

Gerada secundum Ius Prouinciale Saxonicum.

kráiu w

kráiu y w glożie/przypisáné są róznice około tey Gierady/iáko niektore rzeczy práwem Sáskim do Gierady służą: á tyż zásye práwem Máydeburskim nie do Gierady: iż też száty tylko powszednie niedrogie do Gierady należeć máią. Drudzy nie tylko kocieł do pránia/do Gierady należeć rozumieią/ Ale też y do wárzenia piwá który nie iest w mur wpráwiony: ále go innym zá pieniądze náymuią/ktory z mieścá ná mieśce ruszyć może. Około owiec też niezgodá. In Sp. Sax. lib: j. Artic. 24. stoi/iż gesi/owce/do Gierady należą: A práwem Máydeburskim/tylko thy ktore ná paszą wyganiáią. Ná kráiu potym glożá powiáda/ iż Lipseń inácey rozumieią: wszákże pospolicie ták sye wszyscy domysláią/secundū communem opinionē: iż tylko ty owce do Gierady należą ktore przed pásterzem chodzą. Ale ktore w owczárni zámykáią/do poságu liczą. Z ktorey niezgodności práw dosyć wiec kłopotów y záiątrzenia miedzy krewnymi rośćie: y chocby dobrze ty práwá o Gieradźie zgodné były/przedsye gdy rzecz idźie o Gierade/rzadko bes kłopotu bywa: A to stąd: kiedy przyydźie spráwá około Gierady po śmierći żeniney/ gdźie dźiewki właśney niemász á Syn iest/A zá ón syn nie zákrwáwionego sercá bedźie przećiw óney przyiaćiołce/ ktorą

¶ Niezgodność práw o Gieradźie: róznice miedzy krewnymi czyni.

¶ Práwá o Gieradźie / choćby zgodné były/ róznice czynią.

ćiołce/ ktorą

ćiołce/ kthora bedąc od matki iego trzećim álbo
czwartym ſtopniem dálſza / przed nim bliżſzym
ſtátek máthki iego w Gieradźie bierze : á za ſye
thákże ſyn przećiwko śieſtrze włáſnéy nie záią=
trzy/gdy bedźie pátrzał ná nie/óná bierze:á ón z
iednégo żywotá z śioſtrą poſzedſzy niema bráć:
Tákże y brát żenin bliżſzy : ázaby ſye nie zruſzył
przećiw ónym dálſzym widząc iż biorą: á ón po
Obiectio. śieſtrze bedąc bliżſzy niema bráć : Rzeczeſz po=
dobno/Nic ſynowi po vbiórze niewieśćim/dźié=
wce to należy: ſam też ſyn Hergwet bierze:á ták
dobré to práwo o Gieradźie. Pytam ćie naprzód
Solutio. Aza z niewieśćiéy ſzáty meſka niebedźie? widá=
łem ia doſyć tákich ſzat niewiśćich fałdźiſtych/
iż z drugiey byłáby doſyć długa ſynowi Rewe=
rendá:tákże zá pierśćionki/y inny Gieradny ſtá
tek kthoryby ná ſyná wrównym dźiale z śioſtrą
po mátce przyſzedł / ázaby Kśiąg nie ſpráwił y
innych rzeczy ſnádnie ku ſwoiemu pożythkowi
nieobróćił. Albo ieſliby był ſyn żónáty/dźiathki
máiąc: wſzytki ty rzeczy Gieradné/tákby mu ku
pożytku iáko y śieſtrze przyſzły. Pytam ćie też/
gdy práwo vkázuie/ iż Akolit z śioſtrą Gierade
bierze/co Akolitówi po Gieradźie: nie wiérz te=
mu/ábyć Akolit w niewieśćiéy ſzáćie miáſto re
werendy / áibo w czepcu miáſto biretá chodźić

miał; bedźie

miał : bedźie tho vmiał ku inému ſwoiemu po=
żytkowi obróćić. Nád tho powiedz mi / kiedy
máteczyná máiethność práwie wſzyſtká w tych
tho ſtroioch niewieśćich bedźie / á Hergieweth
nie równo mniey / álbo proſtho nic : dobrzeli=
by tho było / iż by dźiewká wſzyſthko zábráłá/
á ſyn nic niewźiął : ábo gdyby dźiewki niebyło:
dálſza przyiaćiołká iey / mimo bliżſzego ſyná ál=
bo brátá pobráłá : Mam zá to iż tego chwálić
niebedźieſz/ gdy ſye téy nieſłuſznośći y niezgod=
nośći praw o Gieradźie iákie miedzy przyiaćio=
ły kłopoty ſtroi/pilnie przypátrzyſz/ chocby thez
były y zgodné. A práwá máią byc tákie/Aby ko=
żdemu práwie było/ rownem w bliſkośći rów=
ny dźiał we wſzyſtkiey máietnośći. Aby miedzy
ludźmi á tym wiecey miedzy krewnemi przyiá=
źni mnożyły. Powiádaſz też iż ſobie ſyn Her=
gewetem/ktory ſam bierze/ Gierade nágradza.
R tho niewiem co zá nagrodá: muśiáłá ná óny
czáſy ábo y dźiś wNiemcéch iednáka máietność
w Hergwećie być / iáko y w Gieradźie. Bo ſye
to z práwá pokázuie Spec:Saxo: lib j. Artic:5.
Iure Municip: Arti:23.in gloſa. gdźie powiá=
da/iż Syn w nagrode Gierady/ Hergwet brał.
Ale y tá nagrodá niezáwżdy ſye vkázowáłá: A=
bowiem gdy dźiewki nie było/ſyn był : á dálſza

¶ Gieradá ſye ſynowi Hergwetem nie nágradza.

 przyaciol=

przyiaćiołká bráłá/ iuż ſye tho ſynowi bliżſzemu
nigdy nienagradzáło/co od niego iáko od bliżſzé=
go odeſzło. V nas też w Polſzce/niewiem co zá
nagrodá Gierady Hergwetem być ma/ zwłáſz=
czá miedzy rzemieſlniki y miedzy mieſzczány v=
boſzſzemi/gdźie koni áni zbroie niemáſz:wſzytek
v drugiego Hergwet/ włoczenká/ koſturek/ śie=
Vbogi Hergwet Polſki.
kierká/kijec/máczugá/miecz rzadko/ kónia zbro=
ie niepytay: A żoná przedſye w ſwoich vbiórach
koſztowny rey wiedźie / nád ſwóy ſtan ſye ſtroi
vbiery koſztownemi ktorym konicá niemáſz. A
zwłaſzczá gdy zá náſzych czáſów niektóre białe=
Bogáta Gierada Polſka.
głowy zániechawſzy ſkrómnych vbiorów Pol=
ſkich Oyczyzny ſwoiey/ ná którem mátki ich ży=
wąc w pobożnośći przeſtawáły: iely ſye cudzo=
źiemſkich ſzat y inych dźiwnych ſtroiów: nie do=
ſyć mieć ſzáthe po Polſku: ále po Niemiecku/po
Węgierſku/po Hiſzpáńſku:tákże inne ſtroie gło=
wné/ſzyyné/reczné:iáko ſą Cepliki/oſwiki/tkan=
ki / bramki/ czépki Moráwſkie/ ſtároſzwieckie/
chómle/kedźiorki/celpy sknáflámi/toczenice/ łu=
bki/wienice rozmáité/forbóty perłowé/złote/za=
uſzki/birety spontałmi/ czapki od ſłonicá/ myc=
ki/śćierki/rąbki/ſerpanki/iedwabniki/latáwczy=
ki/ rántuchy/ ſwoiérze/ potyczki/ podwiki/prze=
dnice perłowé/ kołniérze sprzednicámi/ kołnié=

rze opádłé/oboyczyki/kołnierze do oboyczyków/
kruſzki/trepelle/zapony/krzyżyki/halsbánty/ro=
zmáithym ſtroiem/ koſzulki rozliczné / gurgole/
czechliki/ſzorce/fártuchy opáſánią dźiwné/obrą=
czki rozmáité/ſzérſzé/wezſzé/ gołé/ drugie z łán=
cuſzkámi/ łáncuſzki ku opáſániu/ wácki/ mieſzki
perłowé áż do źiemie/ mándle / łáncuſzki/ pier=
śćionki/korale/paćierze/fácelety/ bryżyki rozmá=
ité/kſyążki ze ſrzebrem/letniki/ſzubki rozmáitym
ſtroiem/płáſzcze/ kóżki. A ktoby ty ſtroie mógł
wyliczyć? Skąd też widźimy iże meżowie ty=
mi ſtroymi ſobie y potomſtwu ſwoiemu wiele
złego czynią: śiebie vbożą/gdy ná ty vbiory żo=
nam álbo oycowie dźiewkam ſwoim wielki na=
kład czynią/których potym ná Tándećie y v ży=
dów w záſtáwie widamy doſyć. Potómſtwo
też ſwoie bliſzſze iákoby z ich własnośći odźierá=
ią/gdy ná ty vbiory koſztowné/wſzyſtke práwie
máietność ſwoie włożą/które potym óná mimo
dźieći własné dálſza kthóra ſye do Gierady ćią=
gnie zá Gierade ſobie poczyta y dochodźi ich y
otrzymawa ie/ thám gdźie Vrząd nie ieſt ſprá=
wny w tym/mnimáiąc áby to wſzycko do Gie=
rady należáło.Przeto by y białe głowy niemiá=
ły ſye w zbytnich koſztownych ſtroiech kocháć/
cześćią iż ieſth przećiw Bogu: cześćia iż thym

ſtroymi po śmierci ſwoiey wielé złego miedzy przyiacielmi mnożą / y máiethnośc ſwoie od ſwych bliżſzych niebácznie oddaláią / którą práwie wszyſtkę w ty vbiory kłádą. Páweł świety vczy/ Aby ſye niewiáſty przyochedożáły vbiorem poczćiwym ze wſtydem y ſkromnośćią / nie splećionemi włoſy/álbo okłádániem złotá álbo perłámi/álbo vbiorem koſztownym/ álbo obłóczenim ſzat:ále dobrymi vczynkámi w ćichośći/ y w ſpokoynym duchu/ który ieſt przed Bogiem koſztowny vbiór. A ták mi tych praw o Gieradźie niezgodnych/ y chocby zgodnych nie zchwaliſz. ∴ ∴ ∴

i Timoth: 2.
i Pet: iij.

¶ Krákówiánów oſobliwy Wilkierz o Gieradźie.

¶ Przeto tákowych praw o Gieradźie niektóre miáſtá Wielkiérzmi ſwoiemi popráwili/iż gdźie dźieci w małżeńſtwie ſą / choć dźiewki álbo ſynowie / nie bierze Gierady śioſtrá żeniná / áni żadna iey przyiaćiołká / ále ná meżá y ná dźieći iey przychodźi/choćby dźiéwki choć ſynowie byli. A gdźie dźieci niemáſz/ tám żeniná przyiaćiołká bliżſza/to wſzyſtko co ku Gieradźie należy/co óná w dóm do meżá wnioſłá / á tych rzeczy czáſu żywotá od śiebie nieoddaliłá: álbo dawnośćią czáſu ſye nie ſkáziły / mimo meżá bierze. Acz y tho popráwienie niewiem ſłuſzneli w tym ieſt do końcá/iż przyaćiołká zmárłéy żony/ mimo meżá ma brać. Czemu by thego mąż niemiał być bliżſzy/ który żenie ſwoiey práwem Bożym y przyrodzonym ieſt nabliżſzy: do którego żoná z roſkazánia Bożego opuśćiwſzy Oycá y Mátkę przyſtawa: tákże mąż do żony ſwoiey/ który przez wſzyſtek czás małżeńſtwá ſtára ſye o żónę opátruiąc ią wſzyſtkimi potrzebámi wedle możnośći ſwoiey/ ćiérpiąc snią wſzyſtki przypádłe doległośći/ o kthórych wiec śioſtrá y żadna ina przyaćiołká nic nie wié/ráthunku iey żadnego nieda/A druga y przez wſzyſtek czás żywotá nie náwiedzi ónéy po któréy ſye do Gierady ozywa/poſługi iey żadnéy nievczyni:wſzyſtki przypadki mąż ſám muśi znośić:ná kóniec/y pogrzéb ſpráwić/y do namnieyſzego ſtátku ſwoiego/ żóny wedle przyśięgi ſwoiey nieopuśćić. A dochowawſzy ią spracą niemáłą/potym tá która o niey nic niewiedźiáłá/ ſpadek Gierady po niey ma bráć: nieſłuſzna to : ſłuſznieyby to mąż otrzymáć miał/ Co ſye y z práwá nieiáko pokázáć może/á to stąd : Gdy ty vbiory niewieśćié/ które żoná do meżá wnośi/podług práwá zá iey żywotá Ruchomemi rzeczámi zową: á mąż wſzyſtkę ruchomą máiethnośc żeninę zá żywotá iey/ſkoro ią póymie/włáſnym práwem bierze:tedyć thákże y po śmierci otrzymáć włáſnie by

Spec:Saxon: lib:i. Arti:31.

miał wszystki á wszystki/ktorekolwiek ruchomemi zową: iákoż y wedle práwá bierze ie po iey śmierci. Maritus post mortem vxoris omnia capit mobilia Spec: Saxo: lib: iij. Artic: 76. Jure Mu: Ar: 22. á słusznie to. Bo iesli ieg własné są/ zá żywota żenineg y zá potrzebą zástáwić y przedáć ie może: czemuby po żeniney śmierci miały zás od mężá odpádáć/ á ná kog ineg przypádáć: dla tey tylko przyczyny iż óny rzeczy po żeniney śmierci Gieradą názową/ á zá iey żywotá ruchomemi rzeczámi były: A stąd to dziwna iest/ ponieważ ty rzeczy które po żeniney śmierci Gieradą zową/ zá żywotá iey ruchomemi były: tedyć óno nie krzeczy Práwo iest/ które niedopuszcza niewieście oddálić Gierady króm przyzwolenia przyiaciołki bliskiey / ná którąby przypáść miáłá. Abowiem ieslić vbiorów niewieścich niezową Gieradą / áż po śmierci niewiásty: tedyć óná niewiástá nie Gieradę oddaliłá/ ále rzeczy ruchomé/ kthóre podług práwá każdy oddáć wedle myśli swéy może/gdźie by też mógł okázáć/iż áni Gierady áni Hergewetu niemász: ponieważ to zá żywotá zmárłych/ruchomé rzeczy były/zá żywothá mogły być oddalóné/ y są oddalóné: z czegóż będzie Gieradá: Kiedyby óná z martwych wstáłá która ty ruchomé rzeczy

vbióry swoie oddawáłá wedle swéy myśli: miáłáby the dobrą swoiégo postánowienia obróne: mogłáby ták mówić / Iżem ia nie Gieradę ále ruchomé rzeczy oddáłá/s którémi wolno mi było czynić com chćiáłá. Thákże by ten mógł mówić kthory thy rzeczy brał/ á był o nie imieniem Gierady od kogo gában: iż mnie nie Gieradę/ nie Hergwet oddano/Ale rzeczy ruchomé: pátrzy sobie Gierady y Hergwetu: niewiém ia co to Gieradá/co Hergwet: ruchomé rzeczy mnie oddano. á dobrze by mówił: Bo Gierady áni Hergwetu zá żywotá nie zową. A gdy óny rzeczy ruchomé zá żywotá będą oddaloné/ Thedyć iuż nie będźie co po śmierci názywáć Gieradą/ áni Hergwetem: tedyć áni Gierady áni Hergwetu niemász. Dźiwna spráwá o tey Gieradźie/iż ią też niekiedy y po śmierci Gieradą nie zową: iáko gdy Akolit z śiostrą Gieradę bierze/ A potym ón Akolit vmrze: iuż oná Gieradá nie będźie Gieradą/ ále Dźiedźictwem: wszystki rzeczy po śmierci iego pozostáłé/ w pospolithośći nie ku Gieradźie/ále ku dźiedźictwu służą. Gierady sye po nim domágáć nie może / iesliby iey odumárł. Spec: Saxo: lib: j. Artic: 5. in Textu: Post mortem Clerici omnia quæcunqz sub ipso tempore mortis inueniuntur / res sunt hæredi

¶ Gierady/ kiedy po śmierci niezową Gieradą.

tarię: vtensi

tarię: vtensilia nemo potest postulare.

¶ Dziwné thež y przyczyny postánowienia tey Gierady w práwie są opisáné/ á osobliwie / dla czego żak máiąc świecenié / Gierade z śiostrą rowno bierze. Nápisano/iż dla pospolitych modlitw/które zá wszystki winien czynić. Spe:Saxon lib:j. Artic:5. Jure Munic:Artic:57. in glosa. ☞ Czemu by sye bes Gierady niemodlił zá roskazánim Bożym/bo to iest Wola Boża/ábyśmy sye ieden zá drugiego modlili. A tráfia sye też to/iż sye drugi nie z nabożeństwá świeci/ iedno dla Gierady / áby ią rowno z śiostrą brał. Bo kiedy by sye nie oświecił/nie brałby iey z śiostrą. Jest y inych wiele praw o Gieradzie nápisánych/ które v wielu mądrych ludzi mieścá nie máią/które ia też tu opuszczam : bo sye niemász czym báwić:lepieyby áby były popráwioné / álbo ná koniec pokazoné.

Wiem dobrze/ iż sye mamy wiárowáć/ ábyśmy praw niepopráwowáli/áni kázili: o których stánowieniu/wiele sye mądrych ludzi z wielką pracą stáráli y bes wątpienia mieli swoie rády y przyczyny swego wieku przystoyné/ zá kthoremi ie stánawiáli. Ale gdy inych wieków inné obyczáie/alia vita alios mores postulat: tedy vczeni w práwie/ gdzie potrzebá iáka/ álbo pożytek

CERASINI.

do tego

do tego wiedzie/ nie prozną rzecz być powiadáią / iż wiele praw odmienią/ wiele ich też wniwecz obrocą. Przeto tu zá tym przełożenim niezgodnych praw o Gieradzie / zá tákiemi kłopoty y záiątrzenim które miedzy przyiacioły rodzi: y zá táką niespráwiedliwośćią/ iż dálsza Osobá mimo bliższą ma bráć / zá tymi zbytki kthore sye w vbiorach niewieśćich pokázuią á końca im niemász: zá tym też/ iż w Polszce inne obyczáie/ inne w Niemcech/obyczáiom Polskim nie wszystki práwá Niemieckie służą / áni ich thež tu w Polszce vżywáią : Rádził nadobnie zacny mąż w práwie mieyskim biegły Jan Cerázyn Woyt wyższeg práwá M.zamku Krák:w swoich Księgách/ wszystkim przełożonym/ wszystkim miástom/áby te Gierade iáko rzecz szkodliwą z ksiąg práwnych y Sądow swoich precz wygłádzili/ wespołek y z Hergwetem: áby po zmárłym żadnych rzeczy áni Gieradą áni Hergwetem nie ná zywano:tylko Dziedzictwem. Aby wedle inych świetych praw (ktore rowności vczą á Osobámi niebrákuią) potomkowie zá rowno we wszystke máietność po zmárłych wstepowáli/ktorzyby do niey rowné práwo w iednym stopniu bliskości mieli/ták Dziewki iáko Synowie: zárzuciwszy ná strone ty názwiská y to brákowá-

CERASI'NI cōsiliū de Gerada & Hergeueth.

C nie Osob/

nié Osob/ kthóre niewiedźiéć skąd sye wPráwo wtoczyło/iż inny Dźiedźic ma być Gierady/ inny Hergwetu. Słuszna by byłá/áby po śmierći mátczynéy dźieci/ iáko synowie ták y dźiéwki wszystkim cokolwiek po iey śmierći zostánie/ równo sye dźielili/iáko y po śmierći Oycowéy:nie miánuiąc nic áni Gieradą áni Hergwetem. Aby to wszystko dźiedźictwem było co kolwiek po zmárłym zostánie wedle ónego práwá / Cum quibuscunqz bonis homo moritur/hæreditas appellatur.Spec:Sax:lib:j.Arti:6.

Hergeweth.

HErgeweth Láćinnicy zową/Arma bellica/ res expeditorias/ rzeczy ku wypráwie woienney służącé/ ktore Wdowá po śmierći mężowéy winná Dźiedźicowi iego wydáć iáko y mąż po żeninéy śmierći / Gieradę/iey bliższey : ieśli dźiéwki własnéy niemász. ∴ ∴ ∴

Co do Hergwetu należy.

CO prawdźiwie do Hergwetu należy/ nápisano Spec: Sa:lib:j.Artic: 22. Iure Municip:Artic: 25. Miecz / koń dobrzy osiodłány/Tarcza/ zbroiá co lepsza/ ná iednego człowieká ktorą zá żywotá swoiego miał/ száty powszednie/pośćiel woienna/ to iest łóżko z poduszką/dwie prześćierádle/ miednicá/obrus/ recznik/ koćieł ieden álbo co temu podobnégo. A ieśliby pozostáłá wdowá s tych rzeczy kthórey niemáłá/ á przysięgą tego popráwiłá iż ich nie mász : tedy dáwáć niewinná . W Texćie nic wiecey niewypisano / coby do Hergwetu należało / tylko námieniono iż inni do Hergwethu wiele inszych rzeczy przykłádáią. Coby tho były zá rzeczy/ácz niepołożono/ále podobieństwo/ iż ieśli tárcza należy do Hergwethu/ tedy do tarczey drzéwce.

¶ Thu ieśliby kto przykłádem Gierady iáko sye powiedźiáło chćiał też Hergweth z Práwá y od Sądów swoich precz wygládźić/y násládowáć w dochodzeniu spadkow/ónych świetych praw o rownym dźiale miedzy rownymi w bliskośći: nie źleby vczynił/ Abowiem by tá rzecz służyłá ku rozmnożeniu zgody/kthora iest wielkim obo

Nota bene

wiąſkiem w záchowániu towárzyſtwá y ſpółeczney przyiáźni miedzy ludźmi / ſłużyłá by ku zgłádzeniu wielu przyczyn/ ktore s tych rożnośći praw ku niezgodźie wiodą/ iáko y tu o Hergwecie thez niezgodliwe práwá: In iure Municip: ſtoi : iż iedná miednicá á dwie prześćierádle do Hergwetu należą. A w práwie Száſkim iedno prześćierádło á dwie miednicy. Przetho ieſliby ſye rzecz toczyłá około Hergwetu á ináczey by niemogło być/ thedy vchodząc ſwaru niepotrzebnego nic bym ſye około niego wiecey niewdawał/iedno ilo w texćie nápiſano ſtoi. A ſłuſznie bym ſye przy tym zoſtał: Bo ieſliby kto nád ty rzeczy woienne chćiał co wiecey do Hergwetu przyczyniáć/ ſądząc ſye ná thym co nápiſano (iż inni wiecey do Hergwetu przykłádáią) tedy práwo Iure Municip: Arti:26. w texćie iáſnie powiáda: iż wſzyſtki rzeczy woienne ku Dźiedźictwu należą/oprocz Hergwetu. A ták Hergwet muśi nic innego nierozumieć iedno ty tylko rzeczy wyżſzey miánowáne w texćie ſzczerym ná mieścach wyżſzey náznáczonych/ gdyż wſzyſtki rzeczy woienne ku Dźiedźictwu należą.

Omnis generis armatura ad hæreditatem pertinet.

Dźiedźictwo.

Do Dźiedźictwá co należy.

IAko Práwo znácznie opiſało / co do Gierády należy / co do Hergwetu : ták też nieopuśćiło tych rzeczy/ktore ku dźiedźictwu ſłużą. Aby ſye Dźiedźic niemylił á dobrze rozumiał co Dźiedźictwem názywáć ma y co mu ku dźiedźictwu ſłuży/ czego ſye domágáć ma.

Ty tedy ſą rzeczy do Dźiedźictwá należące/ wſzelákie imienie álbo włáſność zmárłego nieoddalona/wſzelkie ſrzebro y złoto/ ktore nie ieſt ku ochedoſtwu niewieśćiemu robióne/ iáko ſą kubki/kieliſzki/lichtarze/miſki/y inne naczynie ku piciu y potráwóm y ochedoſtwu ſtołowemu ſpráwione/ktorych vżywano/choć złote/ choć ſrzebrné/miedźiáné/mośiądzowé/cenowé/ ołowiáné/ żelázné/ktoregokolwiek metállu: s ktorych iedno álbo dwoie niewieśćie kthora Gierade bierze/

dźiedźic z łáſki ſwey dawa/ y ná woléy iego i ſt/
ilé iey s tych rzeczy ná odpráwie chce dáć / iáko
nápiſano o tym Iure Municip: Art:23. in glo=
ſa. et Artic: 58. Nád to ku Dźiedźictwu na=
leżą pieniądze/ ſukná/ płothná cáłé niepoczete/
rzeczy kupieckie/ ktoremi zmárły kupczył/ końie/
woły/ wieprze/ świnie y inne bydłá ktore ná pa=
ſzą wyganiáią / álbo niemi hándluią. Wieprze
karmné/ ktore ſą pobite y porąbáné nienależą ku
dźiedźictwu ále ku żywnośći y ku poſpolitemu
wychowániu dómowemu. Cáłé nierąbáné ku
dźiedźictwu: tákże połtowé mieſo/ ſzołdry/ vdźce
ſádłá/ zboża/ ſłody. Skrzynie/ fáſy do chowánia
zboża y mąki: wſzyſtko co gwoźdźiem przybito/
w gline álbo w źiemie wpráwiono : Stoły /
ſtołki/ oſtáwienie ſtołowé/ chuſty łaźiebné / y co
ku śćiéraniu y vmywániu należy: ſkrynie proſté/
panwie/ kádźi nieruchomé/ wſzyſtki kotły/ oprocz
iednego prálnego/ ktory ku Gieradźie należy. Fá=
ſy/ kuffy prozne / kury/ gesi/ káczki/ y inne ptác=
two/ pſy/ kothki/ możdźérze/ wſzelkie zbroie/ tar=
cze/ y inné oręże woienné / oprocz tych kthóre ku
Hergwetu należą. Wino/ piwo / miody y inne
wſzyſtkie pićie/ iárzyny/ mieſá/ y inne ſtráwné/
ktore ku dómowéy roczney żywnośći nie ſą od=
dźieloné. A ieſliby trzy oſoby ábo wiecey ich

było do

było do dźiedźictwá álbo do Hergwetu. Stár=
ſzy naprzod miecz bierze: potym wſzyſtki rzeczy
dźieli. A młodſzy naprzód obiera: Iure Munic:
Artic: 26. 58. in textu et in gloſa. Położono
w texćie Spec: Sa: lib: j. Arti: 24. w poſpolito=
śći/ iż wſzyſtki rzeczy oprócz miánowáney Gie=
rady ku dźiedźictwu należą. Ale inne mieśćá
vczą/ s kthórych muśimy rozumieć iże wſzyſtki
rzeczy ruchomé/ oprócz nietylko Gierady/ Ale też
oprócz Hergwetu y żywnośći dómowéy ku dźie
dźictwu należą. A tho tám gdźie Gierade y
Hergweth záchowuią: ále kedy go nie záchowu=
ią / tedy wſzyſtki rzeczy w poſpolitośći ktore po
zmárłym zoſtáią/ nie ſą áni Gieradą áni Herg=
wetem/ iedno rzeczy ruchomé wſzyſtkim dźiedźi=
cóm po zmárłym wrówny dźiał ſłużące.

¶ Rozdźiał Dźiedźicz=nych rzeczy.

Powinność Dźiedźicá kthóry Spa=dek bierze.

Dźiedźic gdy poćiąga dłużniká o dług
który ón dłużnik zmárłemu był winien
po kthórym Spadek bierze/ niepowi=
nien długu przećiw ónemu dłużnikowi dowo=
dźić: Ale dłużnikowi należy ná żałobe ſpráwo=
wáć ſye y ſwoiey obróny dowodźić: dla tego iż

ón dłuż

ón dlużnik sam / dług vczynił y żyw ieszcze iest/ y sam lepiey o tym długu może wiedzieć niż dziedzic. Spec: Sax: lib: iij. Artic: 31. Ale ktho dziedzice pociąga o dług/ kthóryby zmarły miał być winien/ Tedy ten który ná dziedzice żáluie/ winien przeciw im długu dowodzić sámosiodm dla tego iż dziedzicy o długu y o inych spráwách Oycá swoiego ábo którego innego przyaciela zmárłego mogą niewiedzieć/ y nie oni tego długu vczynili: y náyduie sye tego niemało/ iż dziedziców o to pozywáią/ czego zmárły niebył winien/ áni o tym słychał. A iesliby obwinieni długu przeli/ tedy gdy przysięgą style świádków ile ich naprzeciw im Powód miał / będą od ónego spráwy wolni. Názywáią the spráwe/ po vmárłey rece iáko Láćinnicy zową MORtuam manum: kiedy ktho dziedzice pociąga o dług ónego zmárłego po kthórym óni spadek biorą: gdzie Powód żáluiący przećiw dziedzicóm/ winien dowodzić długu sámosiodm. A nie tám spráwe po vmárłey rece zową gdzie dziedzic pozywa kogo o dług zmárłego. Bo dziedzicowi przećiw dłużnikowi zmárłego nie idzie táki dowód iáki żáluiącemu przećiw dziedzicóm Specu: Saxon: lib: iij. Artic: 31.

Vmárła rek**á** co iest.

¶ Dziedzicy o dług zmárłego niewinni odpowiádáć przed trzydziestym dniem od śmierci zmárłego dłużniká/ Ale áż po dniu trzydziestym

¶ Dziedzicóm długi máią być płácone które zmárłemu dłużne były. Spe: Sa: lib: j. Art: 6.

¶ Dziedzicy długi zmárłego kthóre zmárły był dłużen powinni płáćić z máiethności iego tylo ile sye máietności ónego zmárłego po kthórym spadek biorą wynosi/ á nie wiecey: wyiąwszy by sye wdáli nie tylko óni ále y opiekunowie y kto kolwiek inny w czyie máietność/ Inwentarza nie vczyniwszy Vrzednego/ tedy winni wszystki długi płáćić/ choćby też máietność zmárłego mnieysza byłá. Jesliby też dziedzicy mienili iż żadney máietności po zmárłym niewzieli skądby dług mieli płáćić/ Abo by nie wszystkiego zeználi á potym sye tho inácey pokazało/ tedy dwoiáko winni płáćić. Támże Spec: Sa: lib: j. ar: 6.

¶ Dziedzic w ten czás długi kthóre zmárły był winien płáci / kiedy długu dowiodą iáko po vmárłey rece/ iáko wyszey o tym. Jure M. ar: 26.

¶ Dziedzic Oycowskiego contraktu w tym nie

winien dźierżeć gdyby Oćiec imienie komu prze dał: y wzdać obiecał/ á wtym nie wzdawszy v- márł/ thedy syn niewinien ná mieścu oycow- skim zdáwáć. Abowiem ón bliższy iest do imie- nia Oycowskiego niż kto inny. Wszákże syn wi- nien wróćić pieniądze/ ieśli kthóre oćiec zá óno imienie wziął. Spec: Sa:lib:j. Art:9.

¶ Dźiedźicy kiedy miedzy sobą dobrá dźiedźicz- né dźielić máią/ stárszemu należy dźielić á młod- szemu naprzód obieráć. Spe:Sa:lib:iij. art.29.

¶ Dźiedźiców kiedy niemász/ mąż z żoną po sobie spadek biorą mimo skarb królewski Spec:Sa: lib: iij. Artic:8c. in glosa.

¶ Dźiedźic zá wystemp z márłego nic niewin- nien ćierpieć/ Sprawy żadné sądowé o ón wy- stemp ku karániu nań niespadáią/ wyiąwszy by przećiw ónemu zmárłemu póki żyw był o ón wy stemp álbo złoczyństwo czyniono / á okazáło sye iżby dźiedźic z ónego wystepu co otrzymał. Chocbyteż przećiw zmárłemu nic nieczyniono/ á okazáło sye po śmierći iego iż co przećiw Królo wi/ przećiw rzeczypospolitey zbroił/ á czyniono by o tho po śmierći: Dźiedźic winien zmárłego bronić y zań odpowiádáć. á ieśliby zmárły był pokónan/ tedy dźiedźic nic innego nie ćierpi tyl- ko dźiedźictwá po ónym zmárłym nie bierze/ dobrá iego wszystki do Skárbu Królewskiego máią należeć. ./. ./. ./.

¶ Dźiedźicy nie biorą dźiedźictwá po śmierći tych którzy przećiw Królowi álbo Rzeczypospo litey co wystąpili/ którzy czárnokśiężnicy byli/ czárownicy / wywołány / wywołánie Rok y sześć niedźiel ćierpiący/ więźniowie którzy sámi sobie dla boiáźni męki śmierć zádáli / którzy miástu liczby vczynić niemogli/ tych wszystkich dobrá nie idą ná dźiedźice ále do skárbu Króle- wskiego: wszákże ieśli by sye przydáło iżby sye kto zábił á przyszło mu tho z choroby/ z gniewu/ melankoliey/ w szaleństwie/ z przygody/ nie z v- mysłu: dobrá ich pozostáłé ná dźiedźice ich spa- dáią. Jure Munic:Arti:26 in glosa. Spec:Sa xon:lib:j. Artic:5.

¶ Dźiedźictwo wedle Práwá Niemieckiego kończy sye wśiodmym rodzáiu. Sp:S.li:j.ar:3.

¶ Dźiedźic około Depositum/ tho iest/ schowáney rzeczy któraby zmárłemu ku schowániu byłá da

ná/ iáko ma postępowáć/ pátrz w Reyestrze w słowie Deposit/ y innych rzeczy dziedzicowi ku wiedzeniu potrzebnych/ w słowie Dziedzic/ Potomek.

☞ Przyczyny dla kthórych Oćiec dźieći swoie wydźiedźiczyć może/ ty są w Prawie opisáne.

¶ Przyczyny wydźiedźicze nia.

1. Naprzód/ Jesliby sye Syn tárgnął ná rodzice reką y bił ie. 2. Jesliby im krzywdę wielką czynił. 3. Jesliby im ná gárdło fol drował w sprawie którąby niebyłá przećiw królowi álbo Rzeczypospolitey. 4. Jesliby towárzyszył z złoczyńcámi álbo sye około czárnoksyestwá/ ábo czárów báwił. 5. Jesliby chćiał Oycá zdrádliwie otruć. 6. Jesliby z mácochą álbo miłośnicą oycowską złączenie miał. 7. Jesliby syn oycá oskarżał/ ták/ iżby go swoim oskárżenim w wielkie szkody przywiódł. Albo iesliby rodzicy z iego vtracánia wielką szkodę podieli. 8. Jesliby oycá z więzienia rękoiemstwem wedle możności swoiey niewyzwolił/ choćby sye rękoiemstwo ná osobe wściągáło/ choć ná dług: A to tylko ná syny nie ná dźiewki należy. 9. Jesliby oycu zbraniał áby iałmużny niedawał/ álbo Testámentu nieczynił. 10. Jesliby krom woley rodziców z graczmi/ z błazny/ z ludźmi lekkimi towárzyszył/ á wtym trwał/ wyiąwszyby sámi rodzicy tácy byli. 11. Jesliby oycu bronił córy álbo wneczki zá mąż wydáć/ wedle możney máietności swoiey y owszem y córá iesliby ią oćiec zá mąż chćiał dáć/ á óná sye thego zbrániálá/ á ná ćielesność sye vdałá/ ma być wydźiedziczona. A iesliby iey rodzicy do 25. lath niewydali/ á sthąd sye snadź ná swą wolą vdáłá. Albo thez iesliby bes przyzwolenia rodziców zá dobrego człowieká szłá: to iey nie ma być ku niewdzięczności poczytano/ Abowiem sye óná tego zá winą rodziców swoich dopuśćiłá. 12. Jesliby o rodzicoch od rozumu odeszłych godney pracey niemiał. 13. Jesliby rodzicá ietego wczás niewyzwolił/ ták iżby w więźieniu vmárł. 14. Jesliby syn Heretykiem to iest odszczépieńcem od kośćiołá krześćiáńskiego był. Spec: Sa: lib: j. Art: 17 in glosa. 15 Jesliby o zábićie swych rodziców nieczynili. lib: j. Artic: 62. 16. Jesliby imienie rodźiców zá żywothá ich pośiadł/ Abowiem niegodna iest áby then temu dobrá zostáwić miał od kogo iest przed tym obráżón. lib: iij. Artic: 84. in glosa.

¶ Aby sye ktho iákiego imienia rozumiał być

prawym Dziedzicem ieſli ieſt bliżſzym álbo dal-
ſzym/to z inąd niemoże być lepiey poznano iáko
z wyrozumienia Spadków/kthóre ácz ſą w Po-
rządku fol:113.114.115.116.y w Artykułoch
fol:1.2.3.4.opiſáne/wſzákże iż też oſobliwa ieſt
figurá do tego z Niemieckiego ná Láćinſkie prze-
łożóná/przez zacnego meżá Stániſłáwá Eich-
lerá w Práwie Dokthorá á Wóythá wyżſzego
práwá M.zamku Krákow:s którey łatwie koż-
dy poznáć może iáko ſpadki idą ná thy krewné/
ktorzy ſye od nas rodzą/ kthórych zową Deſcen-
Deſcẽdentes. dentes.Jáko ná tych od ktorycheſmy poſzli/któ-
Aſcendentes. rych zową Aſcendentes.Jáko ná tych ktorzy ſye
známi ſpółem rodzą y od nich thež inni pocho-
Collaterales. dzą/ktorych zową Collaterales/trãſuerſales/ex
obliquo cognati/ y mieſcá kedy o czym w Prá-
wie nápiſano ſtoi/ króthko zebráne pewné náy-
dzie:zdáło mi ſye nic niebyć z drógi te figure tu
tymże łáćinſkim iezykiem dla Láćinnikow po-
łożyć / y dla Polaków / Bo rzadki Polak y ná
miáſteczkach ktory vmieiąc Polſkie czytáć áby
też y łáćiną nie ſzermował. Która tho figurá
táka ieſt iáko niżey opiſano ſtoi.

FIGVRA

FIGVRA SEV TABVLA INDICANS GRAPHICE,

QVOMODo Hæreditas ab inteſtato deferatur, et quisnam proximior potiorq́ʒ ad capiendam hæreditatem habeatur, ex Saxonico ſimul & communi Cæſareoúe Iure, concinne excerpta, necnon ad frequentiorem in Saxonica prouincia vſum & obſeruationem accommodata, Per excellentem uirum STANISLAVM EICHLERVM, Iuris utriusqʒ Doctorem & Aduocatum Prouincialem, Iuris ſupremi Maydeburgenſis Caſtri Cracouieñ, ex Germanico in Latinum transfuſa, & nunc denuo per eundem recognita & aucta.

Cū decedēs intestatus relinqt hæredes. In

Descēdentiū Lineą deorsū uersum tēdēte &

Horum vnicus tantūmodo existit, tum liquidò cōstat, ad eū solū hæreditatē pertinere, siue is ꝓximo, siue longissimo gradu sit. Etem descenden tes tā liberi iusti, vel naturales & legitimi, q̄ꝫ naturales tantùm. Sed ad Ius legitimorū redacti, cuiuscūqꝫ sexꝰ, siue ꝑ masculinā siue fœminā sobolem descendant, & siue potestati patrię subditi, siue eadē soluti sint, omnes hij, ascendentibus & ex trāsuerso cognatis præferuntur. (In Authen: de hæredit: ab intest: venien. § Si quis igitur & authē. in successiōe C. de suis & legit. hære. & inst. de seruili cognatiōe. § repetitis. inst. de hæredit. q̄ ab intest. defer. § Intestarorū.) Hæc equidem nūcupatur recta linea, extra cuius terminos, hęreditas tā diu minime egredi debet, q̄ꝫ diu aliquis in eadem superest, lib: i, arti: 3. in glos. & arti: 17. § attamen vtriusqꝫ sexus nepotes.

Omnes primo gradu continentur, tum æqualiter succedūt, nulla differētia perquisita mares ne an femellę fuerint, & ꝑ masculinā ne lineā an fœmininā descendant, siue sub potestate patria, siue illa liberi sint. (In authen. In successiōe C. de suis & legitimis hæred.) lib: i, artic: 3. § qui à primo gradu artic: 17. § Omnes qui se in vno gradu. Iure Municip: arti. 23 in glos. post principiū.

Quòd si eorū plures existūt ac

Vel ꝑtim sūt primi, partim ulterioris gradus. &

Aliqui primo gradu constituti, nō emācipati, seu indiuisi, mortē obierunt, relictis liberis, illorū liberi cuiuscūqꝫ sexus, in sui patris matrisue locū ingrediētes, succedūt in stirpē, vna cū cœteris primū gradū tenētibus, (Instit. de hæred. quę ab intest. defer. § Cū filius versiculo æquum enim esse ac ver. & quia placuit. in authen. de hæred. ab intest. venien. § Si quis igitur, ver. quantam eorū parēs.) lib: i, artic: 5. Iure Munic: arti. 63. in gloss. finali. Itaqꝫ

Vel partim sunt primi partim ulterioris gradus. &

vt dictū ē, ijdē nepo tes neptesue sequūt patrē & matrē suā. Succedēdo in stirpē, id ē tā magnā ex hæreditate defuncti portionē ꝑcipiūt, quātā eorū parēs adeptus esset, si supuixisset, occupātes locū sui parentis, Iure representatiōis, siue sint pari, siue dispari & vlteriori gradu lib: i, art: 17. in glos. prima, (instit. de hęred. quę ab ītest. defer. d. § Cū filiꝰ, ver. pari ratiōe ac sequē. duobus.) At si eorū parēs est emācipatꝰ seu sepatus absolutusqꝫ, vel illius parētibus vita fungētibus quidpiā percepit, tū ab eis diuisionē & partē hæreditatis exposcētibus vēdicātibusqꝫ, exigitur (interposita Iurisiurādi religiōe) collatio illorū bonorū & rerū, qbus videlicet vna cū suo parente absoluti emācipatiqꝫ fuerint, Nisi huiusmodi successioni per eos eorumqꝫ parentem esset renunctiatum, Nam tali renunctiatione facta, nequaqꝫ ad hæreditatem admittuntur, lib: i, artic: 13. lib: ij, artic: 19. Quanqꝫ id iuxta Ius mūicipale secus obseruet. Ac emancipati, participatiōe hæreditatis simpliciter careāt, art: 63. 57. Deniqꝫ à dicta collatione eximūtur et excipiūtur, illa, quę præcipue data donataqꝫ forēt, secūdū ar: 10. li: i.

Successio in stirpem.

Quod si nō extāt primi gradus liberi Sed tātūmodo vlteriores pīter succedūt in stirpē, siue sint vno gradu, vt nepotes soli, siue diuerso vt ꝓnepotes quoqꝫ, vel deiceps eodē modo alij recta descēdētes, (d. § Cū filius, ver. & quia placuit, ac § finali Iuribusqꝫ supra allegatis.

Cũ decedẽs intestatus relinqt hæredes. In

Ascendentiũ Linea sursum uersum tẽdẽte.

Vtpote Patrem tum is solus hæreditate filij vel filię suę potitur, exclusis matre ac omnibus cæteris ascendentibus collateralibusq; lib:i,arti. 17. (leg. 2. C.ad senatusconsult. Tertullianũ, d. § Si igitur, In authent.de hæred.ab intest. venien) Sed si defunctus caret patre, mater tum succedit, Summotis omnibus alijs ascendẽtibus & à latere cognatis. Ita φ in tali specie seu casu nec frater nec soror præmortui fratris vllam participandę hæreditatis facultatem habet, (d. § Si igitur & d.arti. 17. lib.i.§ 1.arti.33.eodem lib.ac art. 38.lib. iij. in gloss.circa medium.

Quòd si neq; pater neq; mater in uiuis sit, tum huiusmodi distinctione utendum est.

Aut em̃ aliqui ascẽdentes supersunt, veluti auus auia, vel horũ alter duntaxat, tum hij æqualiter ad successionẽ veniunt, postpositis cũctis alijs ascendentibus & ex transuerso consistentibus. Atq; hoc modo, ab auo & auia excludũtur proauus proauiaq;. Porro idẽ deinceps etiam de cæteris ascendẽtibus accipiendum est, Salua gradus prærogatiua, vt videlicet in proximo gradu situs, remotiori & vlteriori anteponatur, (§ Si aũt plurimi, in authent. de hæredit. ab intestat. venien.) lib. i. d. artic. 17 in gloss.

Aut deficiunt ascendentes, tum ex obliquo cognati succedunt, vt infra subijcitur. Illud deniq; notãdum est, Quòd ascendentium linea itidem appellatur, recta linea supior, intra cuius fines, tandiu hæreditas pmanere debet, q̃diu aliquis in eadẽ iuenitur.

Appendix Regulę in ascendentium linea.

Caue istum locum lubricum. Nam de isto casu varię opiniones sunt. Alij sequuntur istam opinionẽ, D. Doctoris à Buxdorff, vt videre licet apud D.

MELChiorem Kling Iurisconsultũ, in eius Enarrationibus in quattuor Institutionum Iuris Ciuilis Principis Iustiniani libros æditis, In Tit. de hæred. quę ab in testa. defer. Ibi de successione Collateraliũ de Iure Saxonum. Eandem quoq; approbat VVolffgangus Losz in suo emendato Germanico Spec. Sax. lib:i, arti. 17. in ipsius additiõe germanica, Alij non solum patrem & matrem, sed etiã auum & auiam anteponunt fratribus & sororibus, vt id apparet, in Decisiõibus Lipsensium Scabinorum. Et hanc sententiam amplectitur D. Christophorus Zobel Iurisconsultus in eius ad correctumGermanicũ Spec. Saxon. lib. i, artic. 17. additionibus latinis. Attestans eam esse frequentiorem & consuetudine receptam. Alij auum & auiam simul cũ fratribus & sororibus ad successionem æqualiter vocant, ita existimãt Maydeburgenses. Quælibet sanè harum opiniõum babere potest suã adstipulationẽ, videlicet prima confirmatur eo φ argumento à contrario sensu, etiã in correctorijs locus sit, quando lex vel statutum aliquid specialiter sancit, vt tunc ex ipso sermonis contextu censeatur generaliter & regulariter in alijs negare, quemadmodũ docet Alciatus in lib. ij, de verb. signif. Equidem 17 articulo lib. i, Ius & statutũ Saxonicũ specialiter & nominatim inducit, φ pater ac mater excludat fratres sororesq;, ergo à contrario aliter sentit de alijs ascendentibus, de quibus non generaliter proposuit. Secunda opinio habet pro se intellectum glosę secundę statim in principio dicti art. 17. & additionẽ glosę in arti. 3. lib. i, ibi in successionibus vero hæreditatũ. Tum eam adiuuat illud, φ appellatiõe patris & matris veniant auus et auia ex lata significatione. (L. iusta interpraetatione ff. de verborũ signif.) Tertię opinioni succurrit cõmunis doctorum decisio in authen. quas actiones C. de sacrosan. Eccle. Nempe φ in correctorijs etiam si eadẽ vel maior (non tamen in textu expressa) ratio adsit, minime concedatur extensio, sed dicti artic. 17. principium est correctorium iuris cõmunis, nã de iure communi fratres & sorores succedunt æqualiter cum patre & matre vt patet ex additione eiusdẽ artic. ac auus & auia, patris matrisq; appellatione per extensionem venit, nec enim sub nomine patris & matris auus auiaq; proprie continetur, vt notatur in præfata L. iusta interprætione. Deniq; nulla est ratio expressa verbotenus in d. arti. 17. Igitur ista constitutio de patre & matre non extendi debet ad auum & auiam, atq; in dubio non est recedendum à verbis statuti (Zasius in L. omnes populi ff. de iusticia & iure vbi allegat L. 1. § Si is qui nauem ff. de exercitor.) Immo in casu per statutũ non prouiso, adhęrendum est iuri communi ac æ-

Opiniões doctorũ de successione Ascẽdentium.

In dubijs nõ est recedendũ à verbis Statuti.

qualis succeßio danda auo auiæq; cum fratribus & sororibus. Et hæc via videtur esse media (quę semper in dubijs eligēda est L. antiqui. ff. Si pars hæred.) necnon iuri communi consequenterq; æquitati magis consonans. Nec prædictę secundę opinionis Ratio, quę ab eiusdem sententiæ authoribus plerunq; allegari solet satis firma & clara esse videtur. Nam similitudo Sinus (quem Germani sua lingua, Busem, vocant) demonstrat potius & rectius ipsos filios & descendentes in sinu parentum & Ascendentium, q̄ ipsos parentes & ascendentes in sinu filiorum & descendentium considerari debere. Neq; illa ratio ad Ascendentes Sed verius ad descendentes (præsertim in memorato artic. 17.) referri debet, prout latina verbi illius Germanici, BVSEM, interprætatio in antiquo latino eiusdem art. 17. textu, per hæc verba facta, vtpote. Eo q Succeßio non respicit gradus Ascendentium & Collateralium q̄ diu descendentium gradus & genitoribus suis in generatione æqualis inueniatur &c. manifeste ostēdit, vna cū ibidem adiecta glosa tam Germanica q̄ Latina. Verumtamen quænam dictarum opinionum sit approbanda, & recipienda. Prudentū et Iuris Saxonici peritorum Iudicum arbitrio Iudicioq; relinquitur.

Media via semper in dubijs eligenda.

Cū decedēs intestatus relinq̄t hæredes. In. — Transuersali Linea — Si sunt superstites frater aut soror. &c.

Cum de-

Cū decedēs intestatus relinq̄t hæredes. In. — Trans uersali Linea.

Si sunt superstites frater ac soror, aut alter eorū, ex vtroq; parēte coniuncti, Hij (prę alijs fratribus & sororibus consanguineis vel vterinis tantūm vlteriorem, quippe tertium tenentibus gradū proxime subsequentem, lib. i, arti. 3. (in authen. cessante & authen. post fratres C. de leg. hæred. in authen. de hæred. ab intest. venien. § Si igitur defunctus) vocātur ad succeßionē lib. ij, arti. 20. Ac ijdē excludunt prę-mortuorū fratrum filios omnesq; alios à latere cognatos lib. i. arti. 17. § Quando aūt ad hæreditatem soror non pertineat, sumpto argumento à cōtrario sensu iure municip. arti. 63. in gloss. Insuper eisdem defertur hæreditas prę cunctis alijs ascendētibus, exceptis patre & matre, d. art. 17. lib. i, vbi in textu hæc verba referuntur. Mater in succeßione fratribus præferatur, ducto inde argumento à contrario sensu, q nempe non extante matre vocandꝰ esset frater ad hæreditatem. Neq; enim ibi fuit vlla mentio aui vel auię. Atq; hæc est limitatio regulę in ascendentium linea. prout supra memoratū est.

QVòd si nullus fratrum siue sororum vtrinq; coniunctorum, sed consanguinei vel vterini tantūmodo supersunt, hij in capienda succeßione præferuntur omnibus alijs ex transuerso cognatis, etiam pari gradu contentis (d. § Quando autem ad hæreditatem soror non pertineat, d. art. 63. iure municip. in gloss. penult. lib. i, arti. 3. in authē. de hæred. ab intest. venien. § reliquum, ver. Hijs autem, in authen. post fratres C. de legit. hæred.) Præterea animaduertendum est, q consanguinei vel vterini tantum fratres sororesq; succedūt ex æquo, illi cui sunt ex vno eodemq; latere connexi. Cæterum si defunctus, quosdā fratres consanguineos ac germanos tantūm, & alios quosdam dunxat vterinos reliquerit, tum fratres vterini, bona quę à matre ipsorum rectaue linea materna, ad defunctum fratrem peruenere, soli accipiunt, In bonis autem à recta linea paterna profectis, soli succedunt consan-

 guinei. Deniq;

guinei. Deniq; cum fratribus & sororibus consanguineis siue vterinis tantûm, simul vocantur & liberi fratrum ac sororum ex vtroq; parente iunctorum lib. ij, arti. 20.

Quando neq; fratres & sorores vtrinq; coniuncti, neq; etiã fratres & sorores ex altero tantûm parente connexi, siue liberi fratrum & sororũ ex vtroq; parente iunctorũ extant, tunc locũ habet communis regula, Quòd videlicet omnes ex transuerso cõsitentes suo ordine ad hæreditatem vocantur, secũdum vniuscuiusq; gradus prærogatiuã, vt qui gradu proximo vel pari sunt, cæteris anteferantur. Atsi multi eiusdẽ gradus inueniãtur, hæreditas inter ipsos, pro personarũ numero diuiditur, id est in capita, Ita tamen q; differentia, an quis ex vtroq; vel altero parente iunctus sit, extendatur, vltra fratres & horum filios, ad reliquos omnes agnatos cognatosq;, iuxta obseruationem Iuris Saxonici. Licet de iure communi secus sit. (notat Barth. in L. post consanguineos in § legit. ff. de suis & legit. hæred. PAulus de castro in authen. post fratres fratrumq; C. eodem titulo, Et idem in consilio 83. incipien. id quod supra conclusum est.) Porrò omne discrimẽ sexus, cessat in capiẽda hęreditate.* Verum tantummodo in gerada paraphernaq; seu vtensilibus, necnon expeditorijs rebus percipiẽdis, habetur racio sexus. (In authen. post fratres C. de legiti. hæred. authen. de hæred. ab intestat. venien. § Si vero neq; fratres) arti. 23, iure munici. in gloss. post principiũ lib. i, artic. 5. lib. eodẽ arti. 24. lib. iij, artic. 38. lib. i, arti. 22. 23. & 27.

Succeſsio in Capita.

* .i. In capiẽda hęreditate nõ habetur ratio sexus, sed æqualiter capiunt siue mares siue femellę.

Sequuntur quædam exempla, dimidię siue ex uno dumtaxat latere cognationis.

Defuncti frater consanguineus tantûm, ac eiusdem frater solummodo vterinus, parem succedendi gradum obtinent. Item præmortui fratris vtrinq; coniuncti filius, prefertur illius ex vno saltem latere connexi fratris filio. Item defuncti consanguineus vel vterinus tã-

tummodo frater, anteponitur patruo. Item eius qui decesit vno dumtaxat latere iuncti fratris liberi, ex æquo ad hæreditatem vocantur, cum patrui filijs. Item defuncti consanguineus aut vterinus tãtummodo frater, & vtrinq; connexi fratris filij, pariter succedunt. Itẽ præmortui fratris ex vnico latere iunctę sororis filius, et amitę ex vtroq; parẽte filius, simul potiũtur successiõe. Atq; simili modo deiceps, per omnes collateralium gradus, succedendi racio fieri & duci debet.

Vpominánie ku tey Tablicy.

W Tey Tablicy Práwnéy iáko y w innych Práwiech/ Polacy ktorzy sye nie wielé łáciną báwią / á przedsye z łáciny około práwá co vmiéć chcą/nierádźi widzą przywodzenia mieść s ktorych sye znáczy gdźie co w głównych práwiech Césárſkich położono/ dla tego iż ty przywodzenia álbo Allegácyę bywáią długie/á nie kożdy ich czytáć vmié áni wedle ich szukáć:y mówią thák pospolicie / Nic po tych állegácyach/iedno rzecz zátrudniáią/ smáku wnich żadnégo niemász/y w Speculum Saxonũ w glozach bárzo wádzą. By ie kto ná Polskie przełożył/wyrzuciwszy ty Allegácyę/kożdemu by było łatwieysze wyrozumienie. Nie dźiwuie sye iż ták mówią / Bo tych Allegacyy potrzeby nieznáią iż ku łatwieyszemu Praw Césárskich náleźieniu służą/ ná kthóre Práwá ácz áni Niemcy áni Polacy nieſą obowiązáni/wszákże iż Práwo Máydeburskie mieyskie wedle ktorych sye

Spec. Saxon lib.ij. artic.36.

miástá y wsi Polskié spráwuią czegoby ku rozstrzygnieniu sporu w Máydeburskim Práwie niebyło/ każą sye tych Césárskich dokłádáć/ przeto ich znáiómość thákże y szukánia vmietność iest potrzebna. A thák tu máło co ostąpiwszy z gośćincá o tym czytániu Ksiąg Césárskich nieco powiem.

Czytánié Allegácyy z Práw Ksiąg Césárskich.

¶ Ksiegi Práw Césárskich. Digestorum, siue PAndectorum.

Práw Césárskich czwory Ksiegi są/ iedny zową Digestorum siue Pandectarum. stąd iż wszystki gadki práwné rozwiezuią/ y wszystkiego práwá náukę w sobie zámykáią. quod hic Liber, omnes disputationes legũ digerit, & totius Iuris doctrinam in se continet. A záwiezuią sye we trzech Ksiegach które zową/ Digestum vetus, Nouum, Infortiatum. Stych kiedy kto iákié práwo przywodźi/ naprzód miánuie ty Ksiegi dwoią literą.ff. która sye thák czyta. In libris Digestorum. potym kłádźie kilká słów tytułu który też názywáią Rubrica, potym litere L. która znáczy Legem, á przy niey liczbę 1 álbo 2. álbo 3. kthóra liczbá spráwę dáie iesli iest Lex prima vel secunda vel tertia,

da vel tertia,

da vel tertia, álbo przythym ónego práwá kilká słów posádźi. A iesli óno práwo álbo státut iest długi/ tedy przydáie táki znák § który pokázuie cząstkę óneğ Práwá w iednym cáłym opisániu/ y dla tego ten znák zową Paragraphem/ co sye wykłáda rozdział práwá álbo státutu iednégo ku łátwieyszému rzeczy potrzebnéy náleźieniu w iednym opisániu. Tego czytánia tháki przykład iest.

ff. de vi & vi ar: L. i. § vim vi, co sye thák czyta. In libro Digestorum, sub Titulo, de vi & vi armata, in Lege prima, Paragrapho, vim vi.

Tu sye wiec przyczyny pytáią czemu ty ksiegi Digestorum kiedy co z nich przywodzą/ tą dwoią literą ff znáczą/ gdyż w tym słowie Digestorũ żadnéy thákiey litery nie masz. Pisze Alciatus Ponieważ też ty ksiegi zową Greckim słowem Pandectarum/ znáczono ie ná przodku pierwszą literą Grecką z thego słowá Pandectarum wziętą/ która sye thák z accentem pisze ff /gdźie impressorowie/ Greckieğ pismá nie znáiąc/mnimieli aby to było dwoie Láćinskie ff kthóre sye z Greckiego ff łatwie czyni/accenti tylko z wierzchu położone troche ku práwey rece zakrzywiwszy tym kształtem ff /także z nieumieietności to weszło w obyczay/iż do tych czasów ksie-

F gi Césár-

gi Ceſárſkie Digeſtorum ſiue Pandectarum, kiedy znich iákie Práwo przywodzą/znáczą dwoią litera ff ktorą tymi ſlowy czytáią. In libris Digeſtorum.

Codex Iuſtiniani.

Drugie Kśiegi Ceſárſkie zową Codex Iuſtiniani/z ktorych tákże alleguią Práwo iáko ex Libris Digeſtorum, położywſzy ná przod wielką litere C ktora znáczy Kśiegi co ie zową Codex Iuſtiniani, bo máła literá c znáczy Capitulum ex Iure Canonico, potym Tytuł/potym litere L zſwoią liczbą álbo zſwym ſlowem iáko ſye záczyna/ potym Paragraph tákże §. Przykład tego ieſt. C de preſcripti: 30 an: L. Si quis. §. Pe: co ſye thák czyta. In libro Codicis, ſub Titulo, De preſcriptionibns, 30 annorum, in Lege, Si quis. in Parapho Penul.

Autenticum.

Trzecie Kśiegi ſą Autenticum & Autentica, dla tego thák rzeczone/ iż w ſobie zámykáią práwá wielkiey wagi/á máią w ſobie dziewięcioro zebránia zwielu części/ktore zebránia Collationes zową/ kthore zás máią ſwoie Tytuły. Rożność miedzy thymi ſlowy / Autenticum & Autentica tá ieſt. Tym ſlowem Autenticum, zową wſzyſtki cáłe kśiegi/á Autentica ieden ſtátut wnich opiſány. Z thych kśiąg ták Práwá przywodzą/ naprzod Kśiegi miánuią z tym ſlowem In, po-

tym Tytuł/potym Paragraph/ná oſtátek liczbe Collationis, w kthorey ono Práwo ieſt położone. Przykład tego ieſt táki.
In Auten: de Lenonibus § Sancimus. Colla: 3. co ſye ták czyta. In libro ſeu volumine Autenticorū. ſub Titulo, De Lenonibus. in Paragrapho, qui incipit Sancimus, ſub Collatione tertia.

Inſtitutiones.

Czwarthe Kśiegi zową/ Inſtitutiones vel Inſtituta, ktore ſą iáko drzwi do inych Práw głownych Ceſárſkich/iż młodzi ktorzy ſye w glebſzych obierác chcą/ w thych ſye pierwey vczyć máią/ aby pothym per hæc Inſtitutionum dogmata, glebſze rzeczy w práwie tym łátwiey mogli poiąć. Z thych kśiąg/práwa ták przywodzą. Naprzod Kśiegi miánuią/ pothym Tytuł/potym Paragraph. Przykład tego.
Inſti: de iuſti:& iu: § i, co ſye ták czytha. In libro Inſtitutionum, ſub Titulo ſeu Rubrica, De Iuſticia & Iure, in Paragrapho primo.

Wykład niektorych ſłow w tey Figurze położonych.

LIBEri iuſti, Dzieci zmałżeńſtwá národzone.

POTEſtati patriæ ſubditi, Co ieſzcze ſą pod zwierzchnośćią oycowſką od oycá nieodpráwie-

ni/iáko pospolicie mówią/ ieszcze są ná oycowskim chlebie/názywaią ie thez/ non emancipatos, nieodpráwióne.

POTEstate patria soluti, Ktorzy iuż nie są pod zwierzchnością oycowską/ od oycá odpráwieni/iáko pospolicie mówią/ iuż są ná swoim chlebie/zową ie tez emãcipatos/odpráwionych.

FRATres consanguinei, Brácia ktorzy są od iednego oycá od iedney mátki.

FRATres vterini, Brácia od iedney mátki od inego oycá/ á thych oboich consanguineos & vterinos názywáią / medios fratres,medias sorores, fratres ex vno latere iunctos. Polacy pulbrácią pulsiostrámi zową.

FRATRes vtrinq; coniuncti, connexi,integri, ex vtroq; latere iuncti germani, Brácia od iednego oycá od iedney mátki.

SVCCesio in capita, Jest rozdział przypádłey máietności ná tyle częsci/ ile iest głów/ to iest/ ile iest osób/iáko gdy brácia twoi albo dzieci od bráciey álbo wnekowie / máiethność twoie po twey śmierci ná tyle częsci miedzy sobą dzielą ile iest osób/to zową succesio in capita.

SVCCesio in stirpes, Jest spadek/kiedy wnekowie álbo práwnekowie ieden álbo wiecey biorą thyle máietności ile ociec ich miał bráć by był żyw/iáko iesliby kto miał dwu synów/od iednego trzech wneków/á od drugiego iednego/tedy óni wnekowie choć ich iest czterzey ná dwoie tylko máietność miedzy sye dzielą / secundũ stirpes suas, iż odedwu poszli/ná których máietność miáłá spáść by byli żywi/ tedy trzey od iednego syná biorą iedne połowice/á ieden od drugiego syná bierze drugą połowice. To zową succesio in stirpes, quia portionem hæreditatis tollunt secundum stirpem suam.

Reguły o spadku krewnych pobocznie idących / po zmárłym który testámentu nie czynił/ z tey Łácinskiey Figury ná Polskie położone.

Rodzóny brát / rodzóna siostrá / bliższy są niż pulbrácia. 1.

Pulbrácia ktorzykolwiek/ choć iednego oycá inney máthki/ choć iedney máthki inego oycá / bliższy są po zmárłym pulbrácie niż strykowie/ wuiowie/y ine osoby pobocznie idące. 2.

Pułbrácia y pułśioſtry od oycá thylko albo od
3. mátki tylko/zárówno ſpadek biorą po zmárłym
bráćie/ieſli rodzóney bráćiey ábo śioſtr nie máſz

Brát od iednégo oycá á iney mátki/z brátem od
4. iedney mátki á inég oycá równie ſpadek biorą.

Jeſliby kto zmárſzy zoſtáwił pułbrácią od ied=
5. nego oycá á iney mátki/y rodzone brathy/ y ine
od iedney mátki á inego oycá: tedy brácia od ie=
dney mátki á inego oycá/ dobrá kthoreby po ich
mátce ná ich brathá zmárłego przypádły/ ſámi
biorą. Ale ktoreby po oycu przypádły/tedy ſámi
od iednégo oycá á iney mátki biorą.

Zmárłego rodzonégo brátá ſyn/bliżſzy ieſt niżli
6. ſyn od pułbrátá.

Dźieći od pułbrátá zmárłego /z dźiećmi ſtryká
7. zmárłego/równo ná dźiedźictwo wſtepuią.

Dźieći od rodzoney bráćiey y rodzónych śióſtr/
8. s pułbrácią s pułśioſtrámi zmárłego/zárówno
ſpadek biorą.

Syn od pułśioſtry zmárłego bráthá / á ſyn od
9. ćiotki iednych rodźiców zárówno po ſpadek cho
dzą. Thymże ſpoſobem przez wſzyſtki ſtopnie

krewnych pobocznie idących bliſkość ma być
wywodzoná.

Wnekowie/wneczki/ bliżſzy ſą do ſpadku niż o= 10.
ćiec/mátká/brácia/śioſtry.

Regułá o ſpadku krewnych wzgórę i- dących/y rózne iey wyrozumienie.

Oćiec do ſpadku bliżſzy ieſt niżli brát/ á ieſli oy=
cá nie máſz/mátká ieſt/mátká tákże będźie bliż=
ſza niżli brát: Ták nápiſano S.S. Libro i.arti: 17
Mater in ſucceſsione fratribus prefertur, á ieſliby
oycá mátki nie było/tedy ine oſoby wzgórę idą=
ce/iáko ieſt Dźiad/bábá/prádźiad/prábábá/bliż=
ſze ſą niż brácia / kthoreby ſye w ſtopniu bliżſze
pokazáły.

Tu vczeni w práwie około tych ſpadków ná o=
ſoby górne/nie zgadzáią ſye. Jedni powiádáią/ Opinio prima.
iż tylko rodźicy ſámi nád brácią bliżſzy ſą/ á iuż
po tym nie dźiádowie/nie báby/ ták to wywo=
dząc z przećiwnégo położénia tych słów S.S. Li=
bro i. arti: 17. Pater & mater fratribus in ſucceſsi=
one preferuntur. Gdyż ták w Práwie nápiſano/
iż rodźicy bliżſzy ſą niż brácia/ tedyć gdy rodźi=
ców nie máſz / iuż brácia bliżſzy niż dźiad / niż

bábá. Bo tám práwo o dálſzych wzgórze idących
oſobách nie mówi/thylko o oycu o mátce/dźiá=
dá báby tám nie wſpomina.

Opinio secū-da. Drudzy rozumieią/ iż dźiad/ bábá/ bliżſzy ſą do
puśćizny niż brát z śioſtrą/to wywodząc z gló=
zy wtórey ná 17. Artykuł libro j. gdźie tám o
tym ták położono. Pater et mater omnesq; aſcen=
dētes percipiunt hæreditatem ante fratres & ſoro=
res,& omnes collaterales. Et Libro i. arti:3. in glo=
ſa ſecunda. Podpieráią też tego tym powiádá=
iąc/iż pod imieniem oycá y mátki rozumieią ſye
nie tylko rodźicy ále y ſtáry oćiec y ſtára mátká/
nazwiſko oycá y mátki przeſtrono rozumieiąc/
iáko Láćinnicy mówią/ per latam ſignificationē.

Opinio ter-tia. Trzeći dźiádá y bábe z bráćią y z śioſtrámi ku
ſpadkowi równe czynią. Ták rozumieią Máy=
deburczánie/ á poſpolity wywód Doktorów w
práwie ták pokázuie/iż áczkolwiek wedle práwá
poſpolitégo Céſárſkiégo bráćia y śioſtry z oycem
y z mátką/równie też biorą/wſzákże iż ſye temu
ſtátutem oſobliwym práwá Száſkiégo zákróći=
ło/ ſłowy ná przódku in articulo 17. libro i. po=
łożónymi: gdźie ták ſtoi. Pater & mater fratrib9
in ſucceſsione preferūtur, który ſtátut ieſt Corre=
ctoriū iuris cōmunis, to ieſt popráwą przerzeczó=

nego Práwá poſpolitégo : tedyć tylko ſam oćiec
y mátká bliżſzy ſą niż bráćia / á iuż nie dźiad nie
bábá/którzy ſye też pod imieniem oycá y mátki
nie mogą rozumieć. Bo iny oćiec iny dźiad/ina
mátká/ina bábá/y oſobą/y nazwiſkiem/y ſtop=
niem. Przeto then Státut o bliſkośći oycá y
mátki/ nie może ſye ćiągnąć (deficientibus patre
& matre) ná dźiádá y bábe/áby mieli być bliżſzy
niż bráćia/ále wedle Práwá poſpolitégo Céſár=
ſkiégo / z bráćią y z śioſtrámi zárówno biorą/
gdyż w przerzeczónym Státućie S.S. ich nie
miánowano. Et in dubiꝭs non eſt recedendum à
verbo Statuti. Wywód też ná którym wtóre
wyrozumienie ſádzą/nie ieſt potężny którym po
kázuią áby dźiad y bábá miał być bliżſzy niż brá
ćia śioſtry. Bo podobieńſtwo łóná ábo zánádrza/
które Láćinnicy Sinum, Niemcy Buzem/
in linea recta názywáią pokázuie/iż ſynowie/wnekowie/y iné oſoby ná dół idące/podobniéy ſye
zámykáią w łónie oycowſkim/ y inych oſób wzgórze idących/á niż oćiec y iné oſoby górné w łónie
ſynowſkim/to ieſt/ iż dźieći pochodzą od oycá/y
zámykáią ſye w łónie oycowſkim/ y inych
oſób górnych/á nie oycowie pochodzą od dźieći
áni ſye zámykáią w łónie dźiećinnym. A ták ónym
Práwem/nie może ſye ſpadek ná oſoby w=

zgórę idące ściągáć/ále ná dół idące/ zwłaſzczá w przerzeczónym Artykule 17. thák iáko ſtáry Láciński wykład/ tego ſłowá Buzem/ ná tenże 17. Artykuł/ná ty ſłowá (Eo quod ſucceſsio nō reſpicit gradus aſcendentium. etcæt.) iáwnie pokázuie/weſpółek z glózą Niemiecką y Láciń ſką. Z tego thedy róznégo rozumienia Doktorów/ y z téy wątpliwości/ lepiéy ſtać przy poſpolitym Prawie Céſárſkim / które vczy iż równy ſpadek ma być dány/dziádowi/bábie/z bráćią z śioſtrámi/gdzieby oycá mátki nie było. A to ieſt śrzednia drógá / kthóra w wątpliwych rzeczách ma być záwſze chowaná/zwłaſzczá kthóra ſye zgadza z poſpolitem Práwem y ſpráwiedliwością. Media via in dubijs eligenda. Wſzákże vczonym w Práwie niechay to będzie ku rozſądkowi zoſtáwióno / kthóreby wyrozumienie z tych przyſtoynieyſzé było.

Puſté dobrá które dzie dzicá nie máią.

JEśliby kto zoſtáwił dziedzictwo puſté/to ieſt/do kthóregoby żadnégo dziedzicá nie było/y do którego

by ſye żaden nie ciągnął wrok y ſześć niedziél/tedy óno dziedzictwo ná Królá należy/ Iure Munic: Arti: 59. która dawność ſye rozumié wedle Artykułu S. S. Libro i. Arti:28. Tákié dobrá Práwo názywa/ Caduca bona,caduca hæreditas, puſta ábo vpádła máietność/ cum bona non extantibus hæredibus ad fiſcum defferuntur.

Dziedzictwo ſye thu rozumié wſzelka máietność ták ruchoma iáko y nieruchoma/y Geradá y Hergweth/w poſpolitości wſzytki dobrá. Bo gdzie przyiaciół práwych potomków nie máſz/ áni po mężu áni po żenie / iáko mówią/ áni po mieczu áni po wrzecienie/tám wſzyſtká máietność króm wſzelkiego braku á dzielności / dziedzictwem ieſt puſtem/które do ſkárbu Królewſkiego należy. Pod imieniem Królá thu przy théy ſpráwie około puſtéy máietności rozumié ſye wſzelka zwiérzchność od Królá poſtánowióná ku bronieniu ſpráwiedliwości / á tępieniu nieſpráwiedliwości.

Położóno też tu miánowićie/iż tám máietność do ſkárbu Królewſkiego należy/gdzieby dziedzicá nie było. A ták trzebá rozumiéć niebytność dziedzicá. Niebytność dziedzicá rozumié ſye czworákiem obyczáiem. Naprzód ieśliby ktho

zmárł żadnego pothomká dźiedźicá práwego
Bona hæredes carent. 4. modis.
nie zoſtáwiwſzy. Dźiedźic ſye tu rozu-
mie nie tylko ſyn/dźiewká/wnek/ wneczká/ prá-
wnek/práwneczká/y ktorykolwiek krewny/ale y
to ieſt dźiedźic/ktorego zmárły choć obcego we-
dle práwá vczynił dźiedźicem/álbo mu co dáro-
wał/oddał/ktorych práwo názywa/ hæredes le-
gatarij, hæredes Teſtamentarij. kthorym cokol-
wiek on kthory bez potomſtwá / bez przyiaćioł
zſzedł/dał/dárował/ oddał/przed Sądem gáy-
nym/to ich doydź ma wedle Práwá. Jeſliby też
żenie ſwoiey co przed ſądem dał/ to oná odźier-
ży. Jeſliby tedy kto vmárł bez przyiaćioł/ Te-
ſtámentu nie czynił/ nikomu nic nie dárował/
nie zápiſał/tám dźiedźicá nie máſz/y tám máie-
tnosć iego wſzyſtká ná Królá przychodźi/támże
Iure Munic: Arti: 59. in gloſa. Co w glóźie przy
tym mieyſcu położono/áby ten ktory ieſt z mał-
żeńſtwá/ nie miał bráć po oycu kthory nie był z
Dźieći po oycu kthory nie ieſt z małżeńſtwá/ ſpadek biorą.
małżeńſtwá/dobr przez oycá nabytych/ażby mu
ie oćiec przed Sądem dárował/ Jáko gdyby
ſyn kápłáńſki żonę poiął/á dźieći z nią miał/ á-
by ony dźieći będący z małżeńſtwá národzone/
nie miáły bráć ſpadku po oycu/ktory był ſynem
kápłáńſkim. To omylnie ieſt w Láćińſkim po-
łożono/ áby thákie imienie ſyná Kápłáńſkiego/

ktory z właſną żoną dźieći ma / do ſkárbu Kró-
lewſkiego przypadáć miáło. Niemieckie Exem-
plarze ináczey vczą/iż tácy ſynowie po oycu ſwo-
im choć nie był z małżeńſtwá/ſpadek biorą. Ale
po ſtárym Oycu/ to ieſt po Kśiędzu/nie biorą/
gdyż Oćiec ich nie był godźien ku bTániu/dla te-
go iż nie był národzony z małżeńſtwá. Nie ſłu-
ſzna aby to/aby prawdźiwi potomkowie po ſwo-
im Oycu álbo po inych krewnych nie mieli bráć
ſpadku/ áżby im przed Sądem gáynym odda-
no było. Nie dawa Oćiec ſynowi przed Są-
dem / á wżdy ſyn po oycu Iure ſucceſsionis bie-
rze/ by thylko ſyn był z małżeńſtwá / od Oycá
choć nie z małżeńſtwá národzonego. Przeto ſye
trzebá pilnie baczyć ná wykłádźie Láćińſkim/á-
by nie był rozny od właſnych Originałow Nie-
mieckich/iáko tu ná tym mieśću ſye ſtáło/gdźie
miał wykłádácz położyć ſtárego Oycá (Auum)
thám położył Oycá właſnego (Patrem) co być
nie może/ábowiemby ſye to nie ſtoſowáło z ine-
mi mieyſcy kthore ináczey vczą / iáko ieſt iáſny
text Spe: Sax: Libro iij. Articu: 72. Et Iure Munic:
Arti: 4. de legitime natis, w poſpolitośći położo-
no tymi ſłowy. Legitime natus Iura retinet Pa-
tris. A glózá támże powiáda/iż śiłá ich w tym
błądzą/y fálſz to ieſt co niektorzy powiádáią aby

dzieci nie miáły bráć po tych rodzicoch ſpadku/
ná które rodzice może być dowiedziono iż nie ſą
2 práwego łożá. Wtóre/ thám dziedziców nie
máſz choćby kto zoſtáwił práwé dziedzice/ále ó=
ny pozoſtáłych dobr nie mogą bráć dla wyſtep=
ku oycowſkiégo/ tho ieſt/ ieſli co przeciw Kró=
leſtwu/przeciw rzeczy poſpolitéy wykróczył/ ie=
ſli był Heretykiem to ieſt odſzczepieńcem od Ko
ściołá chrześciáńſkiégo/ieſli ſye ſam dla boiáźni
przyſzłéy meki ábó śmierći zábił/tám choć dzie=
dzicy ſą/ iákoby ich thez nie było/gdyż dziedzic=
twá zá tymi przyczynámi bráć nie mogą/wyią=
wſzyby ſye z iákiéy boleśći/teſknośći/niećierpli=
wóśći / odeſzćia od rozumu / álbo dla długów/
álbo zá iáką iną przygodą zábił/ obieśił: dobrá
tákiégo choćby Teſtáment czynił choć nie czy=
3 nił/ná potómki idą. Trzećie/ choćby dziedzi=
cy byli/ále dziedzictwá bráć nie chcą dla trudno
śći od dłużników/iáko to wiec poſpolićie bywá/
iż kiedy który dziedzic baczy/iż ón po kthórymby
máietność miał bráć zoſtał wiele dłużen / ták iż
iego pozoſtáła máietność długów nie znieśie/
vchodząc trudnośći którąby mógł mieć od Cre
dytorów/ nie chce dziedzictwá bráć / wiedząc o
tym/iż kto dziedzictwo bierze/ muśi ónego dłu=
gi płáćić po którym bierze. Przeto przychodzi do

vrzedu álbo do Sądu gáynégo / y oświádczy
ſye iáwnie/iż po tym zmárłym przyiacielu żad=
néy máietnośći nie chce bráć/ á thák iuż dziedzi=
cem nie bedźie. Táką máietność ieſli Fiſcus bie
rze/tedy wſzyſtki brzemióná winien odpráwo=
wáć. Spe: Saxo: Libro i. Arti: 28. in gloſa a prin
cipio. Fiſcus pręſtare cogitur onera hæreditatis,
quia non proprio ſed defuncti Iure vtitur
Czwarté/choćby tez kto był dziedzicem / á dzie= 4
dzictwá nie dochodził po zmárłym wrok y ſześć
niedźiél/bedąc pręſens álbo iáko mówią pod ie=
dnym dzwónem/ábo thez y czáſu dálſzégo/ iáko
ſą dawnośći w práwie opiſáné/ iuż then nie be=
dźie dziedzicem/y niewiádómośći nie bedzie ſo=
bie mógł ná pomoc bráć/bo káżdy o práwie ſwo
im winien wiedźieć. Ius ſuum vnusquisq; ſcire te
netur, wyiąwſzyby iáką pomocną przyczyne w=
nióſł dla którey ku dochodzeniu dziedzictwá ná
ten czás nie był/iż álbo chorowáł/ álbo w wie=
zieniu był/álbo ſye ná woyne wypráwowáł/ná
poſłudze poſpolitéy rzeczy był/álbo pielgrzymo=
wáł/álbo przed wodámi przebyć nie mógł/ álbo
mu koniá wzieto/ y iną którą ſłuszną przyczyne
gdyby opowiedźiáł/tedy przedśie dziedzicem be
dźie. Then rozdźiał niebytnośći ~~rodzi~~ dzie dziców po=
trzebny ieſt ku wiedzeniu tym kthórzy ſye wiec

do imienia czyiégo puſtem práwem máią/ vćie=
káiąc ſye o dar do zwierzchniégo páná ze złą ſprá
wą. Aby ſye wedle thego rozdźiału ſtáteczenie
przypátrzáli / á wywiádowáli ieſliże dźiedźicy
ſą nie tylko przyrodzeni krewni / ále y obcy któ=
rymby co przed vrzędem dárowano/álbo Teſtá
mentem oddano/choćbyteż byli/ieſli mogą bráć/
ieſli nie máią iákiey záwády do thego/ áby po=
tym czyiégo imienia źle przyiętego wrácáć nie
muśieli/gdy ſye bliżſzy ozowie. Vrzędnicy ſye
też w tym pilnie báczyć máią / áby żadnému i=
mienia zárázem po zmárłym pośieść nie pozwá
láli/ ážby był iáſny dowód iż przyiaćioł nie máſz/
iż zmárły Teſtámenthu nie czynił/ iż dawność
wyſzłá/y inych przyczyn.

Rozmáite dźieći v rodźiców.

PRzy tey ſpráwie gdźie ſye mówi o do=
bräch które dźiedźicá nie máią/ potrze=
bá théż ieſt wiedźieć rozmáity rodzay
dźieći v rodźiców/ bo niektóre dźieći choć ſą nie
dźiedźiczą/niektóre dźiedźiczą. W rozmáitym
tedy rodzáiu dźieći v rodźiców/ iedny ſą co ſye
rodzą z małżeńſtwá/zową ie Láćinnicy/ Natu=
reles & legitimi, liberi iuſti, á ty ſłuſznie dźiedźi=
czą. Drugie ſą ſpoſobióne ták córki iáko ſyno= Natnrales & legitimi.

wie/kiedy

wie/kiedy ktho nie máiąc dźieći włáſnych/ álbo
máiąc ſtráćił ie ná woynie/ álbo mu ktorym i=
nym obyczáiem odeſzły/ tedy dla poćiechy ſwo= Adoptiui,Arrogati, Legitimi tantum.
iey bierze ſobie kogo zá włáſnégo ſyná/álbo któ=
rą zá włáſną córę/áby ón wźięty zá ſyná/álbo ó=
ná zá córę/byli dźiedźicy ónego kthory ie bierze.
Láćinnicy zową/ Adoptiuos, Arrogatos, Libe=
ros,legitimos tantum. Tu oćiec ſpoſobiáiący/ ie=
ſli ieſt Dźiad álbo Prádźiad Pater adoptans, te=
dy ſyn ſpoſobióny po nim bierze ſpadek/nie iná=
czey iáko po włáſnym Oycu/y ieſliby był nieſłu
ſznie wydźiedźiczóny / może żáłowáć o wydźie=
dźiczenie. A ieſli Oćiec ſpoſobiáiący ieſt obcy /
w żadney krewnośći nie bedący/á czynił Teſtá
ment/ tedy co mu teſtámentem odda/ to otrzy=
ma/iáko iny obcy. In Speculo Saxo: Libr: ij, Ar=
ticulo 30, nápiſano/ iż tákie ſpoſobienia w Sá=
ſkim Niemieckim Práwie nie ſą zwyczáyné / y
żaden wedle tákiégo ſpoſobienia nie bierze dźie=
dźictwá/ále wedle bliſkośći. Trzećie ſą dźie=
ći co ſye nie z małżeńſtwá rodzą/które Láćinni= Naturales illegitimi.
cy zową illegitimos ſiue naturales. Ty ácz też ſą
z przyrodzenia ſynowie ábo córy v rodźiców/w=
ſzákże práwá chcąc ludźi przywieść ku małżeń=
ſtwu/ku poczćiwemu żyćiu/zágrodźiły themu iż
tylko thy dźieći co ſye z małżeńſtwá rodzą/dźie=

H dźiczą/á

dźiczą/á co nie ſą z małżeńſtwá/ nie dźiedźiczą/
dla tego też/iż práwé dźieci to ieſt z małżeńſtwá
národzóné/dwoie práwo do dźiedźictwá máią/
iedno ieſt przyrodzone/drugié małżeńſkié:á co ſye
nie z małżeńſtwá rodzą/tylko iedno práwo má=
ią/to ieſt/práwo przyrodzóné: przeto co ſą z mał
żeńſtwá/ lepſzem práwem po rodźicách do dźie=
dźictwá przychodzą/bo dwoiem/niż co nie z mał
żeńſtwá/bo iednym: á kto ma dwoié práwo/do
czego bliżſzy ieſt ku otrzymániu tego / niżli then
który iedno práwo mą: wſzákże to bywa wedle
práwá poſtánowiónégo / nie wedle przyrodzó=
nég/iáko mówią De Iure poſitiuo nō naturali:bo
przyrodzónym Práwem ták żeby mieli bráć ći co
nie ſą z małżeńſtwá/ iáko y ći co z małżeńſtwá.
Ale to mamy wiedźiéć/á pokázuie ſye to z práw/
iż kiedykolwiek iákié poſtánowienié ieſt przećiw
Práwu przyrodzónemu/tedy ći co Práwá ſtáno
wili/nie zgołá Práwo przyrodzóné pſuią/ale pod
oblikie iáko tu wtéy mierze/iż dźieci nie z małżeń
ſtwá národzóné/Práwem poſtánowionem piſá
nem Iure poſitiuo dźiedźiczyć nie mogą/wſzákże
ſye podáią tákié ſpoſoby / zá którymi dźiedźiczyć
mogą/z kthórych ten ieſt naprzyſtoynieyſzy: gdy
Oćiec mátkę ſwoich dźieci póymie/álbo choc nie
póymie/iż álbo nie byłá godna małżeńſtwá/ál-

Filij legitimati.

bo oycá śmierć záſzłá/tedy Król może go vczy=
nić iákoby był práwégo małżeńſtwá ſynem/ zo=
wą tákié liberos legitimatos, á thák w ten czás
dźiedźiczyć mogą. Spe:Saxo: libro i, Arti:51, Iure
Munici: Articu:4. Vczeni w Práwie kłádą ró
znośc tych dźieci co ſye nie z małżeńſtwá ro=
dzą: iedny co ſye odedwóygá wolnych ludźi ro=
dzą/to ieſt z miłoſnice/ którą ſobie ktho w domu
miáſto żony chowa: Láćinnicy zową Naturales
tantum ex concubina natos. Tácy po oycu ieſliby
im co nie zápiſał/ábo z łáſki Królewſkiéy do po
czćiweg łożá nie byli przywróceni/nic nie biorą/
tylko po mátce wſzyſtko biorą/ieſli mátká inych
dźieci poczćiwégo łożá nie zoſtáwiłá. Bo ieſli
zoſtáwiłá/tedy ten naturalis tantum ex cōcubina
y po mátce nic nie bierze. Do bábizny też Práwo
máią/ ieſli wneków poczćiwégo łożá nie máſz/
wſzákże tákié dźieci z dobr oyczyſtych máią być
chowáné. Spe:Sa:libro i, Arti:51 in gloſa. Drugié
co ſye rodzą od ſproſnéy poſpolitéy nierządnice/
oycá niepewne/ które zową Spurios Manſeres,
ſine patre, vulgo conceptos, ty tylko po mátce bio
rą. Niektóre z cudzołoſtwá od cudzéy żóny: Lá=
ćinnicy zową Notos à nota ſeu infamia. Niekto=
re z zákazánégo złączenia/iáko od krewnéy/tákié
názywáią/ Liberos damnati coitus incœſtuoſos:

Naturales ex concubina.

Spurij Manſeres.

Incœſtuoſi.

Tácy áni w oyczystych / áni w máćierzystych dobrách nie dźiedźiczą/y żywność im wedle Práwá mieyskiego nie iest powinna. //Te rożność rozmáitych dźieći v rodźicow/ też wiedźieć potrzebá ku vznániu / ktore dźieći dźiedźiczą ktore nie dźiedźiczą / áby y z tąd pusta máietnosć poznana byłá/ktoraby do skárbu Krolewskiego ná leżeć miáłá/iesliby inych krewnych nie było.

Vtilitas differ inter Liberos.

Pusta máietnosć z kąd poszłá.

NApisano in Legibus Imperialibus, y Iure Munic: Arti: 59, in glosa, iż ty caduca, puste Práwá / wszczęły sye od woien mieyskich Rzymskich/ ktore Rzymiánie miewáli/kiedy sye trafiło iż kto komu co w mieśćie oddał/á potym ón komu oddano był zábit/tedy iuż óno do skárbu pospolitego dawano/y názywano to Legatum caducum. A iżby były ty caduca bona do skárbu pospolitego łátwiey przychodźiły/ to było Lege Papia postánowióno / áby żadnemu po zmárłym nie godźiło sye dochodźić dźiedźictwá/álbo rzeczy Testámentem oddáney/ażby Testáment był otworzón / wyiąwszyby synowie álbo wnękowie byli/ thym sye przed otworzeniem Testámentu dźiedźictwá dochodźić godźiło. A gdźieby dźiedźic

Legatum Caducum.

by dźiedźic

by dźiedźic álbo ón komu co oddano/zszedł pierwey niż Testáment otworzóno/tedy rzecz oddáná do skárbu pospolitego należáłá. Potym Cesarz Iustinianus czásu pokoiu obaczywszy iż to niesłuszno było / y skarb pospolity w chćiwośći był podeyrzány / nie chćiał mieć tych kádukow/ odmienił tho Práwo/ y postánowił znowu / iż dźiś nie tylko synom/álbo wnękom/ale y káżdemu pospolićie godźi sye dochodźić dźiedźictwá skoro po śmierći testámentniká. A iesliby Legatarius, to iest ten komu co oddano zszedł / tedy iego dźieći tego mogą doydź. Nie rádźi widźieli vczeni w Práwie tych kádukow / y testámentnikom bárzo były obćiężliwe / przeto temu rozmáitymi drogámi zábiegáli áby nie były/y Cesarz zábiegáć dozwolił/ iż iesliby ktho przyiaćiol nie miał/áby to zá iego postánowieniem/ná ine pewne osoby przychodźiło. Opátrzyli tho tedy Testámentem/á osobliwie tym sposobem: Kiedy kto Testáment czynił/ á komu co oddawał/ záráżem ku ónemu dźiedźictwu náznáczał inego thymi słowy: Tycyuszá syná moiego zostáwuie dźiedźicem/á iesliby ten vmárł/nie doszedł álbo nie chćiał/álbo nie mógł doydź/tedy ná mieśćiu iego Seius niechay dźiedźiczy. Názwáli tho substitutum hæredem, iáko Seius/ á institutum

 hæredem,

hæredem, iáko Tycyus/ iż gdźieby instytutá nie było / áby substitutus hæres brał / choć krewny choć obcy.

Pusté dobrá z Testámentów iáko bywáły.

Choć kto czynił Testáment/ Práwá Césárskié vczą/ iż dobrá oddáné troiákiem sposobem stawáły sye pusté. Naprzód kiedy kto Testámentem co oddał temu/ którego nie było / á testámentnik mnimiał by był żyw/

Legatum nõ scriptum.

tákié oddánié Práwá názywáli pro non scriptũ, iákoby też nie były nápisáné.

Legatum in causa Caduci.

Wtóré/ kiedy komu co oddano / á ón pothym komu oddano vmárł piérwéy niż testámentnik/ to zwano in causa caduci. Trzećié/ kiedy komu co oddano/ á ón potym nie wźiąwszy nic vmárł po śmierći testámentniká/ póki ieszcze Testámentu nie otworzóno/ albo też tym gárdźił co mu oddano / tho

Legatum Caducum.

názywano Legatum caducum. Przeto sye káżdemu godźiło żądáć y dochodźić dobr skoro po śmierći testámentniká/ choć ná częśći / choć ná wszystkiem/ dźiedźicem był vstáwiony/ wyiąwszyby oddánie było pod iákiem sposobẽ vczynióné/ thedy sye dochodźić nie godźiło/ áżby sye ón sposób wypełnił / álbo iesliby ná dźień pewny

náznáczó=

náznáczóno było/ tedy sye też dochodźić nie godźiło áż ón dźień przyszedł. C. de Cadu: tolleñ: L. & nomen, Item eodem C. L. Cum aũt.

Pusta máietność Práwem Césárskim thák sye rozumié y zámyka: Iesliby kto po zmárłym dźiedźictwá álbo oddánia testámentnégo w rok y sześć niedźiél nie dochodźił/ á ná miescu iego ku bràniu iny testámentem náznáczóny nie był/ álbo iesliby potómków nie było/ álbo choć byli ále bráć nie chćieli/ álbo dla iákiéy przyczyny bráć nie mogli/ tho iuż ná zwiérzchniégo páná przychodźi/ zbrzemieniem zmárłégo po którym imienie bierze. Iesliby też żoná po zmárłym mężu zostáłá/ the Práwo ku bràniu nád skarb Królewski/ nád zwiérzchniégo páná przekłáda. Dobrá złoczyńców skazánych ná śmierć/ spadáią ná ty osoby co ná doł y wzgórę idą/ iáko są Synowie/ Wnekowie/ Práwnekowie/ Rodźicy/ Dźiádowie/ y ini ná doł y wzgórę idący. Spadáią thęż ná pobocznie do trzećiégo stopniá/ żóny też z ich imienia wiáno biorą/ á iesliby która wiáná nie miáłá/ tedy bierze trzećią część dóbr mężowych/ Vrząd do tákich dóbr nie ma nic: Bona damnatorum non fiunt lucro Iudicibus aut eorũ officijs. A gdźieby tych osób wyższéy námienionych nie było/ tedy dopiéro tákié dobrá zdánych ná śmierć

przypadá=

przypadáią ná Królá/wyiąwſzyby táki był złoczyncá/ kthóry przećiw Máyeſtatowi Królewſkiemu álbo Rzeczy poſpolitéy wykróczył/tákiego dobrá wſzyſtki ná páná bywáią zábráné. S:S:li. iij,Arit:84. Wyſtepki ktoreby były przećiw Máyeſtatowi Królewſkiemu/pátrz w Reyeſtrze w ſłowie Crimen læſæ Mageſtatis.

Depoſit/ To ieſt rzecz daná ku ſchowániu.

Z dóbr zmárłégo co piérwéy idźie/ Dług czy Depoſit.

Ráfia ſye czeſto ſpór miedzy Creditormi á miedzy tym który dał pieniądze álbo iáką iną rzecz ku ſchowániu / do wiernych rąk/á bywa tho po śmierći tego v kogo byłá ſchowána/ iż then ktory dał ſchowáć/ powiáda iżem ia nabliżſzy ſwégo depoſitu przed wſzyſtkimi Creditormi: z moiégo depoſitu nie może ſobie nikt

płáćić ſwoiégo długu co mu zmárły zoſtał dłużen. Kreditorowie záś powiádáią/ iżeſmy bliżſzy náſzych długów z dóbr niebośzczykowych / mamy zapiſy iego/mamy cyrográfy/náſzé dawnieyſzé długi/ niż twóy Depoſit / twoiéy rzeczy miedzy ſtáthkiem niebośzczykowem nie máſz. A ták myſmy do náſzych długów piérwſzy. O tákim ſporu gdy ſye tráfi/tháka ieſt náuká ludźi vczonych w Práwie. Jeſli pieniądze ktorem ia dał ku ſchowániu do wiernych rąk/ náyduią ſye po śmierći tego który ié odemnie przyiął/w tym worku/w téy ſkrzynce/thák iákóm ie ku ſchowániu dał/ á nie ſą ſtrawióné álbo vthrácóné / á mam tego pewny dowód/ iżem dał ku ſchowániu do wiernych rąk / ieſt znák moiéy ſkrzynki/ moiéy pieczeći: Tákowé pieniądze/ álbo którykolwiek depoſit/máią mi być wydáné/żaden mi ich nie może bronić / przodek mam przed wſzyſtkimi Creditormi/ chocby mieli dług pierwéy zeznány / y ná máiętnośći pewnéy miánowánéy od niebośzczyká zápiſány / co Łácinnicy zową Priuilegia realia ſeu expreſſas hypotecas habentes: choćby ſye też rozumiáły włáſnie być ná máiętnośći króm zapiſu obwiązáné iákoby zápiſáné/ co zową Łácinnicy Tacitam hypotecã habentes, iáko ieſt dług Królewſki/ Wiáno/dług pogrze=

Depoſit náleżióny ma być naprzód przed wſzyſtkimi długi wydány.

Priuilegia realia.

Tacita hypoteca.

bowy: chocby też mieli długi zgołá zeznáné/ cy=
rográfem opiſáné/ná których ſye tylko zapłáthá
obiecuie/á dług ná máietności nie ieſt vkázány:
Priuilegeliū perſonale. co zową Priuilegia perſonalia, tedy mam przo=
dek przed thymi wſzyſtkimi/ napiérwey mi ma
być moy Depoſit wydány / y żaden mi z Kredi=
torów námniey nie ma przeſzkádzáć/á tho z tey
przyczyny/iż Depoſit móy/właſna ieſt moiá má
ietnoſć / wſzelkim práwem/ naturaliter & ciui=
liter: á z moiéy máietności żadnemu Kredito=
rowi dług którégóm ia nie winien / nie ma być
płácón. Ale ieſli ſye pieniądze którem dał ſcho=
Depoſit ſtrawiony obráca ſye wdług. wáć nie náyduią miedzy rzeczámi tego który ie
ku ſchowániu przyiął/ták iáko ſą dáné/ ále ſą v=
tráconé/ſtrawioné/tedy naprzód idą długi piér
wſzé kthoreby były przed vrzedem zeznáné / ná
máietności vkázáné/ piérwéy Krolewſki dług/
Wiáno/Pogrzéb/y iné któreby były in tacita hy
poteca. Już tu ón Depoſit ſtrawióny álbo vtrá
cóny/ſtal ſye długiem/y iáko dług ma być docho=
Depoſit ſtrácony ma przodek przed cyrográfmi. dzón. A záſye tenże Depoſit choć ieſt vtrácóny
álbo ſtrawióny/ ma przodek przed tymi Credi=
tormi/ktorzy tylko zgołá dług zeznány máią z o=
biecániem zapłáty ná pewny czás/ á nie ieſt o=
bowiązek vrzedowy ná máietności/ iáko poſpo
licie ſą cyrográfy/ thám przed tymi Creditormi

Depoſit vtrácóny / któryby był ſłuſznie dowie=
dźiony/ ma być pierwéy z máietności zmárłego
zápłácóny/niż Creditorom cyrográfowem.
Jeſliby też deponens pecuniam, to ieſt ten któ=
ry dał ku ſchowániu pieniądze / brał od ónych
pieniedzy lichwe/álbo pożytek iáki/iuż ón Depo=
ſit nie będźie miał tháкiego Práwá/ iáko praw= Depoſit od którego pożytek biorą długiem ieſt.
dźiwy Depoſit miedzy rzeczámi náleźiony / od
którego pożytku nie brał / ále będźie poczythány
iáko zá dług/kthórego z drugimi Creditormi be=
dźie dochodźił kſztałtem długu / á nie kſztałtem
depoſitu. A tu ſye wyymuie depoſit śiéroty/któ
ry ieſt w wiernym ſchowániu v opiekunów/ á=
bowiem choć śiérotá bierze pożytek od opieku=
ná/od pieniedzy dánych do wiernych rąk/dwo=
iá przyczyna do tego wiedźie/iż ón depoſit przed Śiérotá może bráć pożytek od pieniedzy od opiekuná.
śie po śmierći opiekunowéy choć też y zá żywo
tá ma być dochodzón/ iáko prawdźiwy depoſit/
á nie iáko dług/ iedná ieſt przyczyná z ſtróny o=
ſoby/iż śiérota/druga z ſtrony ſpráwy iż opieká:
Et duplex cauſa fortior eſt quam ſimplex. Piſze o
tym Zázyus in Digeſtis de Priuilegijs Creditorum
L. Queſitum § in Bonis.

Depoſit vtrácóny/ á towar niezápłá=
cony / kthory po śmierći kupcowéy zo=

stał/co z tego dwóygá piérwéy ma być odpráwióno.

JEśliby kto przedał kupcowi towáry swoie/ sukná álbo ktore iné/ y wierzyłby mu zapłáty/dobrá potym ónego kupcá były poprzedáné/álbo vtrácóné/ y cześć ónych towárów: pytánie iest / iesli ten kthóry przedał może sye iąć towárów ónych/ktore ieszcze nie są vtrácóné/y wziąć ié/czyli ten ktory dał ku schowániu pieniądze swoié do ónego kupcá/ á pieniądze óny są vtrácóné/będzie miał przodek zapłáty swoiego depositu z ónych towárów pozostałych ieszcze nieutrácónych: Odpowiédź. Ták sye thu zda/iż ten kthóry przedał towáry swoié nie ma być słuchan/z téy przyczyny/iż przedawszy towáry swoie/y dawszy ié w moc kupcowi/przeniósł ich páństwo ná ónego kupcá/ poniewaž mu zapłáty wierzył/ iuž towáry nie iego. Ale thu w téy mierze vczeni w Práwie z łáskáwośći y przystoyności vczą y ták kłádą/iż ten kthóry przedał towáry/ ma przodek do towárów swoich/ ktore ieszcze nie są vtrácóné.

Creditor możeli długu swoiégo dochodźić z towárów po dłużnikowéy śmier-

ći zostáłych/ná ktore mu pieniedzy pożyczył:

JEśliby kto pożyczył komu summy pieniedzy miánowicie ná iakie towáry/ ábo ná inéy ktoréy rzeczy kupienié/ á potym ón dłużnik zubożał álbo vmárł / á óny towáry zostáły/możeli ten kthóry pieniedzy pożyczył dochodźić swégo długu ná ónych thowároch álbo iney ktoréy rzeczy zá swoié pieniądze kupiónéy/przed inszymi Creditori: Odpowiedź. Nie może/wyiąwszyby około tego z swoim dłużnikiem miánowitą iásną vmowe miał/ pactum expressum. Wszákże chocby też y vmowy tákiey nie miał/może dochodźić przed tymi ktorzy cyrográfowé ábo ná osobie tylko nie ná rzeczy długi obowiązáné máią. Ale przed tymi kthórzy máią długi vrzednie zápisáné / ná dobrách vkazáné/ nie może ná ónych towároch szukáć/ wyiąwszy też to/iesliby óny pieniądze były śieroty pożyczáné ná óny towáry/ álbo ná kupienie iákiey inéy rzeczy / tedy ich mogą lepszem Práwē ná ónym státku kupiónym dochodźić niż ini Credytorowie. A iesliby opiekunowie zá śierotczyny pieniądze co kupili/tedy ná woléy iest śierot/ábo rzecz kupióną przyiąć/álbo pieniedzy dochodźić.

Cibaria domeſtica:

to ieſt/Zywność dómówa.

Do żywnośći dómówéy co należy.

IVRE Mun:Ar:24. 58. in gloſa opiſano/ktore rzeczy do żywnośći domowéy roczney należą ty ſą ktore mąż ku potrzebie domowéy ná ieden rok zgotował. Ku temu należy/mieſo ſolóné/wedzoné/ſłoniná/ſzołdry/drobi. etce. Wieprze chowáné/kthóre ſą pobite y porąbané/ Iure Munic:Arti:26. Séry/máſło/ſádłá/ wſzelkié tłuſté: Sól/miód/ryby/ſledźie:krupy/grochy/iagły/tarzyny/y iné potráwy kthóre by ná ieden rok ku żywnośći domowéy były zgothowáné. Ku tym też liczą zbożé/ſłód/piwo/wino/ miód/ y iné picie ku vżywániu doroczném u domowému ſpráwióné.

Do żywnośći domowéy Wdowá po

zmárłym meżu iákié práwo ma.

IAkéby Práwá miáłá wdowá do żywnośći domowey/ktora po śmierci meżowéy w domu zoſtałá / Práwo Maydeburſkie ták vczy. Kiedyſye wdowá od dźieci abo od dźiedźicow meżowych oddźielić chce/to iéy z ſtráwnych rzeczy przychodźi. Ieſliby óná miáłá zápiſáné od meżá opátrzenié do żywotá/ co Láćinnicy zową prouiſionem vitę ná ónym imieniu/kedy táka żywność zoſtáłá/ tedy wſzyſtkiéy ónéy domowéy żywnośći / kthórąkolwiek mąż ſpráwił ná ieden rok / bierze połowicę po trzydźieſtym dniu od czáſu ktorégo mąż zmárł/ á to krom ónéy żywnośći kthóra ſye ku dźiedźictwu śćiąga. Bo oſtátek coby nád zwyſz nád roczną żywność było/ tho prawdźiwy dźiedźic meżów bierze. Ale ieſliby ná ónym imieniu w kthórym táka żywność zoſtáłá opátrzenia do żywotá nie miáłá:tedy z żywnośći domowéy nie wiecéy bierze iedno czymby ſye wedle iéy ſtanu wychowáć mogłá/póki iéy dźiedźicy nie odpráwią. Pokiby też zá mąż nie ſzłá/ póty imienia rumowáć nie winná / wyiąwſzyby ią dźiedźicy chćieli odpráwić/tedy pieniądze wźiąwſzy winná imienie rumowáć/ Iure Munic:Arti:24 58. ieſt też o thym

inter Articulos Iuris Maydebur:fol:7. A póki dźiedźicy mężowi/wdowy pozostáłey z imienia mężowego nie odpráwią / póty iey winni ná stráwe dáwáć kożdy tydźień/ wedle zwyczáiu miástá y wedle stanu iey/iáko w mieśćiech zacniey- szych pospolitha iest wdowie kupieckiey ná tydźień kopę dáwáć/rzemieśnicce mniey/ták iáko- by sye wedle iey stanu wychowáć mogłá. Ktore dawánie iesli iest długie/ bárzo bywa szkodliwe y dźiedźicóm meżowym y Creditorom iego/ gdy páni wienna/długim bróniem ná stráwe/meżowe imienie wytráwić może/ ták iż po tym dźiedźicy máło wezmą/y creditorowie długów swo ich nie máią ná czym dośćigáć. Przetho prawdźiwi opiekunowie / álbo thez y dźiedźicy máią sye oto naprzód pilnie stáráć/aby pánią wienną co narychley wiánem odpráwili z imienia mężowego / ktore też Práwo pospolite miedzy inymi przyczynámi osobliwie dla odpráwy wienney przedáć dozwala/ iesli pieniedzy gotowych ku odpráwie nie mász/ gdyż tho imienie iey fantem było w wienie / iáko o thym nápisano Iure Munic: Artic: 26. & inter Articulos Iuris Maydeburg: fol: 33.

Pániey wienney wielé ma być ná stráwe dano póki iey wiánem nie odpráwią.

Niewiá-

Niewiástá kiedy w wienie áni w żywności nie dźiedźiczy.

Niewiástá póki mąż żyw/ áni wwienie áni w stráwnych rzeczach nie dźiedźiczy / wszystko to v mężá w mocy iest. A zásye kiedy to po śmierći meżowey bierze/ ták iżby potym żadnego mężá nie miałá/ thedy ono wiáno y żywność ná bliższego po niey / nie ná bliższego po meżu dźiedzictwem spada. Jesliby też mąż pozostáłey Wdowy tháKiego stanu był / iż z tych przerzeczónych stráwnych rzeczy żywności szukał/ (iákoż iest ich wiele co strawnymi rzeczámi y ku piciu należącymi hándluią) ty ku dźiedźictwu należą: do tych niewiástá nie ma nic/ tylko do połowice z ónych/ kthóre są oddźielóne ku roczney żywności. A tho iesli opráwe ná ónym imieniu ma/ábo opátrzenie do żywotá/ gdźie ty stráwne rzeczy są/iáko wyższey o tym Spe:Saxo: Libro iij, Articulo 38.

Posag: Wiáno.

Dos/ Dotalicium.

K Posag/

Osag názywáią máietność / ktorąkolwiek żoná do meżá przynosi/albo co meżowi zá żoną dáią/ dla znoszenia przypadłych brzemion w małżeństwie: Łácinnicy Dotem názywáią. Wiáno iest dar/ktory mąż względem posagu żenie przy ślubie miánuie/ ktory też czásem znácznie na swoim imieniu stoiącym / albo pospolicie ná wszystkiey máietności/albo ná połowicy pokázuie y opráwuie/aby żóná po śmierci iego byłá swoiego wiáná pewnieysza:Łácinnicy Dotalicium názywáią.

Posag.

Wiáno.

Ten co Łácinskim iezykiem Práwo wykłádał/ czásem nie czyni rozności żadney miedzy thymi słowy Dos,Dotalicium, zá iedno ié poczytáiąc/ álbo zá posag/álbo zá wiáno / czásem czyni rozność / czasem iedno zá drugie kłádzie. Ale iáko iest rozność miedzy Polskimi słowy Posag/Wiáno/thak miedzy Łácinskimi Dos, Dotalicium, w tym znaczeniu iáko wyższéy położóno.

Dowód Wiáná białym głowóm opisány.

Ci co Prá-

Ci co Práwá stánowili folguiąc krewkości białych głów/ pozwolili im thego y Práwem pisánym opátrzyli/áby wiáná swoiego/gdzieby świádków nie było/przysiegą dowodźili/aby ich przysiegá bez wszelkiégo sporu/ku otrzymániu wiana mieśce miáłá/tylé/ ilé przysiegą potwierdzą. Nápisano tho w texcie Spe:Sax: libro 1, Articulo 20, Dotem mulier proprio obtinet iuramento. A w glóźie Iure Municip: Articulo 22 położóno o tym:Kiedy mąż poiąwszy żone miánuie iéy przed dobrymi ludźmi wiáno/kthorego iéy ná żadnym imieniu nie zápisze/ iedno tylko miánuie/ á potym gdy vmrze/ dźiedźicy nie chcą iéy dáć wiáná / poniewaź oná ná imieniu nie ma opráwiónégo/ y w kśiegách żadnych opisánégo/nie chcą iéy dáć áni na świádki/áni ná przysiege/tedy práwo ták vczy: Iż kiedy mąż miánuie wiáno żenie przed dobrymi ludźmi/chocby ié zápisał/choć nie zápisał/żóná pozostáłá łatwiéy otrzyma wiáno zá swoią przysiegą/niżby ią dźiedźicy mieli oddalić wiána. Były podobno lepsze czásy kiedy to Práwo białym głowóm o poprzyśiegániu wiáná vczynióno/iż żaden dźiedźic nie znał sye w tym być obciążónym/ y krzywdy żadnéy w vbliżeniu swoiego dźiedźictwá zá tákimi przyśiegámi nie czuł. Ale

 tych czá-

tych czásów nieſzczeſliwych/ktorych ludzie ſkłon
nieyſzy ſą ku złemu niż ku dobrému / nie máiąc
nic baczenia ná to/ iákoby máietności pobożnie
nábywáli/thylko iżby mieli/lubo źle lubo dobrze
nabyte. Bárzo to Práwo o poprzyśieganiu wiá
ná ieſt ſzkodliwé / iż doświadczóno niektórych
białych głów/ kthóre zárzuciwſzy ná ſtróne bo=
iaźń Bożą/wſtyd/wiáre/y powinnośc małżen=
ſką/zápómniawſzy dźiatek ſwoich/ śmiały prze=
ciw ſumnieniu ſwoiemu/przećiw świádectwu/
wielkie ſummy pieniedzy poprzyśiegáć/ktore im
nigdy przy ſlubie nie były miánowáné: przez co
dźiatkom ſwoim álbo przyiaćiołóm meżowym/
niemáłą cześć dobr dźiedźicznych niepobożnie
wydźieráły/dochodząc ónego wiáná poprzyśie=
żónego z imienia meżowégo: Choć thež y przeći=
wné świádectwá były/ kthóre odrzucáli niektó=
rzy / ſádząc ſye ná gołym texcie o poprzyśiegá=
niu wiáná/nie chcąc ſye námniey od niegó odchy
lić/choć przećiwné świádectwá dáleko mnieyſzé
wiáno pokázowáły / nie rozumieiąc/ iż Práwá
nie ſą dla thego vczynióné/ aby miáły komu ku
wydźieraniu czyiey máietności pomagáć/ ále ſą
vczynióné ku obronie wſzyſtkich vbogich śierot/
y ktorzyby iáką niepobożnośćią od kogo byli v=
ćiśnieni. Są to vbogim śierotóm/y wſzyſtkim

Poprzyśie=
gánie wiáná
dźiśieyſzych
czásów ſzko=
dliwé ieſt.

Práwá dla
czeg. vczynió
né.

pobożnym ludźióm rzeczy bárzo żáłoſné około
tákowégo poprzyśieżenia/ gdy pozoſtáła Wdo=
wá poprzyśieżonym wiánem/ wſzyſtke máiet=
nośc meżowe zabierze/ zabráwſzy z drugim me=
żem vtráci/á dźieci żebráć muſzą.Godźiłoby ſye
przełożónym/ktorzy miáſtá rządzą w tho pilnie
weyrzéć/y temu zabieżéć / á bárzoby ſye łátwie
themu zábieżáło / y ſłuſzné lekárſtwo podáło /
gdyby thák poſtánowióno/ aby żadné wiáno
ważné nie było / y mieśca nie miáło / kthóreby
zárázem po ſlubie przed vrzedem zeznáné / y w
Kśiegi Mieśckié wwiedźióné nie było: zwła=
ſzczá gdy dźiśieyſzych czáſów nie tylko w Mie=
śćiech ále y wMiáſteczkách/y we wśiách/wſze=
dy Vrząd mieścki kśiegi ma / tedy nic łátwiey=
ſzégo iáko wiáno zeznáné zápiſáć/á przez to przy
ſzłym trudnośćiam y niebeſpiecznośćiam droge
zámykáć/abo gdźieby ſye potym okazáło iżby któ
ra Wdowá wſzetecznie chćiáłá wiáno wyżſzéy
niż iéy wiánowano poprzyśiegáć/á iáwnoby to
było vczćiwych meżów świádectwem/ (kthóre
in hoc caſu muśiáłoby przećiwko białéy głowie
zá Wielkierzem ná to vſtáwiónym ważné być)
iż iéy tylo nie wiánowano/áby tho karánie od=
nośiłá/żeby iéy tylko łáwke y kądźiel przed dóm
wyſtáwióno/á tám ią poſádzono/nic inego iéy

nie dawszy/iedno óne láwke á kądziel. O czym nápisano Iure Munic: Articulo 22: Co ácz tham iest położóno o tych białych głowách / kthórym mężowie żadnym zapisem wiáná nie opráwili/ (co sye iednák v nas nie záchowuie: máią białe głowy wiáno swoie po śmierći mężowey / choć iey opráwi choć nieopráwi ná máietnośći/choć tylko przy ślubie miánuie) wszákże nie wiem/by to nie przystoyniey było/iżby tákim białym głowóm niebogoboynym / kthóre fálszywie wiáná popzysiegáią/ stołkiem y kądzielą wiáno przed domem płácóno/y tym ich zá ich fálszywą przysiege karano/ á niż owy kthóre opráwy żadney ná imieniu od mężów nie máią/ale wiáná swoiego miánowánego iáwnego pobożnie á spráwiedliwie dowodzą y dochodzą. Dobrzy o tym iest Státut Koronny/ktory thák vczy. Dos quę non fuerit in Libris seu Actis inscripta, iuxta Iuris ordinem & antiquam consuetudinē reformata, nullius debet esse valoris & momenti.

A iż ná wielu mieścách w Polszcze w mieśćiech przełożeni / gdźie widzą w czym iákie vbliżenie w Rzeczy pospolitey/abo vbogim śierotóm/ták bárzo są czuyni o thym/ iż gdźie widzą dróge ku zábieżeniu iákiemu złemu/ óney násláduią. A ia z widzenia ludźi vczónych w Prawie/ podałem

the dróge ku zábieżeniu fálszywemu popzysięgániu wiáná/áby żadne miescá nie miało / iedno ktoreby było przed Vrzędem zeznáné y zápisáné/zdáło mi sye tu położyć forme tákiego zapisu Łáćinskim y Polskim iezykiem/ ktorey albo iney tey podobney kto chce może vżywáć.

Formá zápisánia Wiáná Łáćinskim iezykiem.

CORAM Bannito Iudicio personaliter constitutus, famatus N. sanus mente & corpore, non cōpulsus, non coactus, sed de libera sua voluntate, etiam ex consilio amicorum suorum recognouit. Quia honestę N. filiæ famati N. coniugi verò suæ charissimæ, quingētos florenos dotalicij in auro vngaricales, auri puri & iusti ponderis, circa sponsaliorum ceremonias denominauit, quos eidem super medietate omniū bonorum suorum, mobilium & imobilium, hæreditariorum, & obligatoriorum, habitorum & habendorū, siue super domo sua lapidea lignea, hæreditaria, inter domos famati N. ab vna & famati N. parte, ab altera, in circulo Craco: iaceñ, indicando corā lure, inscripsit, assignauit, & reformauit, per eandem N. dictam coniugem suam, prędicta bona pręfati mariti sui, cum omni Iure, proprietate, & toto do-

minio, prouentibus, vtilitatibus, redditibus, agris, pratis, campis, paſcuis, hortis, prędijs, pecoribus, pecudibus, ac ſingulis pertinentijs, adiacētijs, quomōlibet ad prędicta bona, ſeu ad prędictam domum ſpectantibus quibuscunq; dicuntur nominibus, nullis exceptis, nec excluſis tenenda, habenda, poſsidēn: cū vſufructu, iuxta conſuetudinem Dotaliciorum in Iure Maydeburgenſi obſeruatam, tam diu donec ſibi prędicta quingentorū florenorū ſumma, ſui dotalicij, ab hæredibus mariti, quorum intereſt, fuerit perſoluta.

Táż formá zápiſánia wiáná po Polſku.

PRzed gáynem Sądem ſtánawſzy oblicznie ſławny N. zdrowy będąc ná ćiele y ná vmyſle, nie z przymuſzenia, ále z dobrey ſwoiey woley zeznał, iż vczćiwey pániey N. córce ſławnego N. małżonce ſwoiey miłey, pięć ſet złotych wiáná we złoćie Węgierſkich, dobrey á ſpráwiedliwey wagi, przy ſlubie wiánował, kthóre iey ná połowicy wſzyſtkich dóbr ſwoich ruchomych, y nieruchomych, dżiedżicznych, záſtáwnych, które teraz ma, y potym będżie miał, abo ná kámienicy ſwoiey / albo ná domu drzewiánym / kthóry leży miedzy dómem ſławnego N: z iedney

z iedney

z iedney ſtróny / á domem ſławnego N: z drugiey ſtróny w rynku / okázuiąc przed Práwem, zápiſał, náznáczył, y opráwił, aby przerzeczona N: małżónká iego / wyżſzey miánowáne dobrá Męża ſwoiego przerzeczónego trzymáłá, miáłá, y vżywáłá, ze wſzyſtkim Práwem, włáſnośćią, ze wſzyſtkim páńſtwem, dochody, pożytki, z rolámi, polmi, páſtwiſkámi, ogrody, folwárki, bydłem, y z inymi dobrámi, ktemu przyległymi iákimbykolwiek nazwiſkiem názwáne były / ábo názwáne być mogły, żadnych nie wyymuiąc áni odłączáiąc, wedle zwyczáiu, iáko ſye około wian w Práwie Máydeburſkim z dawná záchowuie á to thák długo / ążby iey przerzeczóna ſummá pięć ſet złotych wiáná iey, od dżiedżiców mężowych, którym to należy, zupełnie położóna byłá.

Odſtępek Wiáná, iáki ieſt beſpieczny, á iáki niebeſpieczny y niepewny.

WDowá po śmierći meżowey Wiáno ſwoie ieſli ma od meżá zápiſáné, álbo dowiedżióné, álbo ná pewnym imieniu vkázáné / może komu chce / choć dżiedżicowi, choć też komu obcemu podług myſli ſwey odſtępić. Ale ieſli nie ma zápiſánego, álbo ieſli go ſámá zá ſwoiego żywotá nieotrzy-

máłá / álbo świádkámi/ álbo przyśięgą nie do-
wiodłá/odſtepek iéy máło ważny ieſt: abowiem
by ten dziedzic/ álbo ktory iny obcy ktoremu ó-
ná wiáno odſtąpi/ miał po iéy śmierći dowo-
dźić y dochodźić tákiego Wiáná/ thák iáko óná
przyśięgą álbo Swiádkámi wedle Práwá do-
wieść miáłá: toby ſye nie godźiło/y niewiem ie-
ſli ſye kiedy táka ſpráwá miedzy ktorymi oſobá-
mi ſądownie toczyłá / żeby ſye z niéy zá Dekre-
tem v wyżſzych Sedźiow pokazáło/ godźili ſye
dźiedźicowi álbo komu obcemu máiącemu od-
ſtepné wiáno od Wdowy/ dowodźić wiáná ná
mieścu ónéy Wdowy po śmierći iéy. Przetho
odſtepek Wiáná ktore nie ieſt zápiſané/ álbo do-
wiedźióné/ álbo poſtepki Práwnymi doſkonale
dozyſkáné/nie ieſt beſpieczné ku doſtąpieniu/y o-
wſzem máło ważné. To vpomnienié ſłuży tym
ktorzy wiáná kupuią/áby wiedźieli iákié odſtep-
ki wian od Wdow przyymowáć máią.

¶ Wiáná dowodźić ná mieścu wdowy / nie ieſt rzecz zwy-czáyna.

Vtilitas [illegible]

Formá odſtepku Wiáná Łáćinſkim iezykiem.

Oram Iudicio Bannito cõſtituta perſona-
liter honeſta Anna olim prouidi Petri N:
relicta Vidua, per honeſtum virum N: ad
id ſibi aſſumptum, & iuridicé confirma-
tum tutorẽ, recognouit, & expreſsis verbis faſſa eſt
ſe abſceſ-

ſe abſceſsiſſe, præſentibusq; abſcedere & condeſcen-
dere, honeſto N: ſummam florenorum quingento-
rũ Dotalicij ſui, à memorato marito ſibi circa ſpõ-
ſaliorum Ceremonias denominati, & coram officio
Conſulari, ſeu Iudicio Bannito, feria N. per eundem
maritum, recogniti & inſcripti: ac omne Ius ſuum
quodcumq; ipſa ratione eiuſmodi ſummæ Dotali-
cij, ſuper bonis N. perductum continuatumq; ha-
bet. Vel hoc ipſum Dotaliciũ, quód ipſa, adcitatis
ſupramemorati mariti ſui hæredibus, in præſentia
eorundem, ſine vlla eorum contradictione, iuramẽ-
to corporali, vel proborum virorum teſtimonio,
iuxta Acta Aduocati, feria N. ſufficienter probauit.
vel quód ipſa ſuper omnibus bonis mariti ſui, mo-
bilibus & immobilibus hæreditarijs & obligatorijs
habitis & habendis, & ſignanter ſuper domo in cir-
culo N. inter domos N. ex vna, & inter domum N.
parte ab altera iacẽ, ab eodẽ prædicto marito da-
tum donatum, inſcriptum, aſsignatum, & reforma-
tum'habet. Nihil penitus Iuris, proprietatis, & do-
minij, ſibi poſterisq; ſuis, aut quibuſuis alijs propin-
quis, in memorata quingentorum florenorũ Dota-
licii ſumma relinquendo, nec excipiẽ: ſed totum &
integrum Ius, quodcumq; ei ratiõe eiuſmodi ſupra-
nominati Dotalicii competit, in prædictum honeſtũ
N. pleno, hæreditarioq;, Iure transfundendo, vt ipſe
N. eiuſmodi Dotalicium, ſeu bona mariti eius de-

 functi in

functi in Dotalicio habeat, teneat, possideat, & vtifruatur, tanquam ipsamet, veluti domina Dotalicialis, eadē bona haberet, teneret, habereq́ꝫ, tenere, possidere, & vtifrui possit, tamdiu, donec sibi prędictū Dotalicium, integra pręnominata summa, repositū fuerit, recognoscens sibi ab eodem N. pro supradicta Dotalicij summa, vniuersoq́ꝫ eiusdē Iure, plenarié satisfactum esse. De qua eundē quietauit in forma plenissima, dans eidem dicto N. plenam & sufficientem potestatem, hoc ipsum Ius supranominati sui Dotalicij, Iure exigendi, repetendi, suscipiendi, de suscepto quietandi, & in vsum suum beneplacitum, prout melius & vtilius nouerit conuertendi, tanquā suum proprium.

Táż Formá odstepku Wiáná po Polsku.

PRzed Gáynym Sądem stánąwszy oblicznie vczćiwa Anná N. niebosczyká sławnégo N. pozostáła Wdowá/ przez sławnégo N. wźiętégo sobie ku théy spráwie/ y Sądownie potwierdzónégo Opiekuná/ zeznáłá iest/ iż ostąpiłá/ iákoż to y tym zápisem teraz odstępuie/ sławnemu N. pięćset złotych w mónećie wiáná/ ktore iéy przerzeczóny mąż przy slubie wiánował / y przed Vrzędem Rádźieckim

N. álbo Gáynym Sądem / w ten dźień N. zeznał y zápisał / y wszystko Práwo ktorekolwiek oná z strony tákowégo Wiáná/ ná dobrách tych N. przewiodłá/ y skończyłá: álbo to Wiáno odstąpiłá/ ktorego oná przypozwawszy dźiedźicow mężá swoiégo przy oblicznośći ich/ krom wszelkiégo ich odporu ćielesną przyśięgą/ álbo świádectwem vczćiwych ludźi/ dostátecznie w then dźień N. wedle Ksiąg Woytowskich dowiodłá/ ábo ktore oná ná wszystkiey máietnośći mężowéy/ ruchomey y nieruchoméy/ dźiedźiczney/ zastáwnéy/ kthorą ná ón czás miał/ y potymby miał/ á miánowićie ná domu leżącym w rynku/ miedzy domem N. z iedney strony/ á miedzy domem N. z drugiey strony/ od tegoż mężá swoiégo dáné/ dárowáné/ zápisáné/ náznáczóné/ y opráwioné ma. Nic Práwá/ własnośći/ páństwá sobie/ áni potomkom swoim/ y ktorymkolwiek bliskim z przerzeczóney summy wiáná nie wyymuiąc/ áni zostáwuiąc: ále wszystko cáłé/ zupełné/ wyższéy miánowánégo wiáná swoiégo Práwo/ ktorekolwiek iey z strony tákiégo wiáná należy/ ná tego to N. zupełnie/ y dźiedźicznym Práwem wlewáiąc: ták áby ten przerzeczóny N. tákowé Wiáno/ álbo dobrá iéy mężá w Wienie miał / trzymał/ dźierżał/ y vżywał/ nie ináczey/ iedno

iákoby óná ſámá/iáko páni wienna tákowé dobrá miáłá/trzymáłá/vżywáłá/mieć/trzymáć/ y vżywáć mogłá/póty/áżby iemu tákié wiáno ná iéy mieśću/gotową ſummą pieniedzy/odłożóné było. N zeznała iże ſye iéy od niego zá thákową ſumme wiáná/y zá wſzyſtko iéy/ tego to wiáná Práwo doſyć ſtáło / z kthórego kwitowáłá go y kwituie/doſtátecznie/wiecznie/dáiąc przerzeczónemu N. zupełną moc tákiégo wiáná dośćigáć/ o nié Práwem czynić/dochodźić/ przyiąć/ z niego kwitowáć/y ku ſwoiemu/iákoby nalepiéy rozumiał pożytkowi przywieść/y obróćić/iáko ſwoié własné.

Pytánia potrzebné około Wian/wyięté z glózy/ in Jure Municipali ſuper Articulum xxij.

Pytánie piérwſzé.

Mąż ieſliby żenie pewną ſumme pieniedzy wiánował/ którąby iey ná ſwoich dobrách ruchomych y nieruchomych/w fanćie obowiązał:możeli óny dobrá przedáć/záſtáwić/ábo którym inym obyczáiem oddalić: możeli óno oddalenié żeninemu Práwu co ſzkodźić czyli nié: Odpowiedź. Wedle Práwá:ieſliby

mąż ſwo=

mąż ſwoiéy żenie zápiſał Wiáno poſpolićie ná wſzyſtkich dobrách ſwoich/ które ma y potymby miał/żadnych nie miánuiąc/tákowé dobrá mąż może przedáć/ y oddalić/ podług woléy ſwoiéy/ króm wſzelkiégo ſprzećiwienia żeninégo. A to z théy przyczyny/ choć ſumme bedźie wiánował/ przedśie óno imienie iego ieſt. Niektórzy tego dokłádáią/iż to ták mąż może vczynić/ieſli ſobie páńſtwo záchowa do ſwego żywotá/z tákowymi dobrámi ſwoimi czynić może wedle podobánia ſwoiégo. Niektórzy też ták trzymáią/chocby ſobie páńſtwá nie záchował/iedno tylko poſpolićie ná ſwoiéy máietnośći wſzyſtkiéy/ pewną ſumme po ſwéy śmierći opráwił: to oddalić może. Ale ieſliby opráwá byłá miánowićie ná którym imieniu/to ieſt ná domu/ ná Winnicy/ná czynſzownym imieniu/ z kthóregoby mąż czynſz brał/ábo ná którym pewnym dźiedzictwie: oddalić tego nie może/ áni z przyzwoleniem żony/ áni bez przyzwolenia/wyiąwſzyby iéy iną tákową nagrode vczynił/to ieſt áżby iéy tąkąż ſumme ná innym imieniu opráwił y viśćił.

¶ Jeſliby też mąż do śmierći ſwoiey imienia ſwoiégo nievtráćił/nieoddalił/iednoby ſye óno imienie ták bárzo nákáziło / iżby wiáno ledwie wynieść mogło/ tedy żoná pozoſtáła wiáno o=

¶ Mąż choć Wiáno opráwi żenie ná dobrach ſwoich wſzyſtkich poſpolićie/ żadnych nie miánuiąc: tákié może záſtáwić króm ſprzećiwienia żeninég.

dźierży

Długi które pierwey idą niż Wiáno / które po wienie.

dzierży ná ónym imieniu przed wszystkimi wierzycielmi álbo Creditormi / y przed wszystkimi długi/któreby po miánowániu Wiáná/álbo po opráwie wienney vczynióné były. Ale ieśliby mąż/przed opráwieniem wiáná/dobrá swoie komu obowiązał:táki dług naprzód idźie/ pothym Wdowá wiáná dochodźi.

¶ Mąż ieśliby żenie swoiey wiáno miánował ná wszystkich dobrách swoich w pospolitośći/ á potymby óny dobrá komu zá czásu małżeństwá vwiązył/ tedy wierzyćiel zá óną obligácyą sobie vczynioną / przed wiánem dochodźi długu swoiego/potym wiáno idźie.

¶ Jeśliby też mieśce óno ná którym wiáno opráwióné iest/ żenie należáło / á w Posagu mężowi przyszło/ tego też mąż od żony oddalić nie może.

Pytánie wtóre.

Maż gdyby zápisał pewną summę Wiáná żenie/ná dobrách swoich ruchomych y nieruchomych / á záchowałby sobie páństwo / z ónymi dobrámi ináczey czynić/ postępić/puśćić wedle vpodobánia swoię̄g:potymby óny dobrá w pewney summie zástáwił/zápisał:á żoná támże przestrzegłaby sobie to/áby óná

zástáwá/ Práwu iey nic nie szkodźiłá. Vmrze mąż/wierzyćiel któremu sye stał zápis/będźie dochodźił ná ónych dobrách długu swoiego zápisem Mieśckim/ábo świádkámi po vmárłey ręce: żoná też tákże będźie dochodźiłá ná dobrách mężowych opráwy Wiáná swoiego/wywodząc to/iż sye iey pierwey opráwá stáłá ná wszystkich dobrách iego: y będźie pytáłá:áczby nie byłá bliższa Wiáná swoiego/ ná wszystkich dobrách mężowych dóydź/wedle Práwá. Wierzyćiel záś rzecze:Ponieważ żoná vkázuie zápis Wiáná swoiego/ táki/ ná którym mąż záchował sobie państwo/z dobrámi swoimi czynić/wedle vpodobánia swoiego/ y záthym záchowániem páństwá pewną summę mi obowiązał : proszę áby mi to było skazano/ iż iestem bliższy przy fancie moim zostáć / niż Wdowá pozostáłá. Wdowá zásie spiera / iż ten zápis moiey opráwie nic szkodźić nie może/gdyżem ia dostátecznie sobie przestrzegłá przy tákim zápiśie/iż toPráwu moiemu nic szkodźić nie ma:przeto proszę/ áby opráwá moiá wienna naprzód szłá: Odpowiedź. Iż pozostáłá Wdowá bliższa iest/ z swoimi dowody otrzymáć Wiáno swoie / przed wszystkimi długi które po miánowániu Wiáná mąż ná dobrách swoich opráwił wedle Práwá. Abowiem coż

Wiáno gdy mąż opráwi żenie ná dobrách swoich z záchowániem páństwá:á potym óny dobrá vwiąże/ Wiáno naprzód idźie.

by to było zá wyznánie / y opráwá wiáná iáko długu powinowátego/ gdyby zá záchowániem thakiego páńſtwá meżowego/Wdowá Práwo ſwoie wienne y opráwe vtrácić miáłá: Byłyby to ſobie rzeczy bárzo przećiwne/iákoby rzekł:Zápiſuie wiáno y niezápiſuie:álbo zeznawam dług y niezeznawam. A ták podobniey ieſt/ áby tákie zápiſánie wiáná z záchowánim páńſtwá/ tu przy tym pytániu/ wśćiągáło ſye ná popráwienie wiáná/á niewłaſnosć głównego wiáná/ które ieſt iáko dług pewny/á iſty. A kiedy ktho zeznawa dług v Sądu y zápiſuie / niezáchowuie ſobie páńſtwá.

Pytánie trzećie.

3. Mulier denomi- nata dotalitiu[m] &c.

NIewiáſtá gdyby miáłá zápiſáne wiáno ná dobrách meżowych / á mąžby potym vreczył/ábo obiecał komu ná dobrách ſwoich zapłáte/z przyzwoleniem żony/tymi ſłowy. Ja obiecuie wespołek z żoną moią ſto grzywien:á Sedzia by ſpytał żony/ ieſli to ieſt wola iey/ á ónaby te obietnice/ zá dobrym rozmyſleniem vczyniłá/ y odpowiedziáłá ták/iż ia obiecuie. Mąż vmrze/ y ledwie máietnośći tylo zoſtáwi/żeby ſye żenie wiáno opłaćiło. Wierzyćiel pothym pozoſtáłą Wdowe przyćiągnie do Sądu/o obietnice którą

Żoná máiąc zapiſáne wiáno ná iákich dobrách. A potym z meżem dług zezna ábo rekoiemſtwo/ ná tákowych dobrách:nie może być wolná od zapłáty.

z meżem vczyniłá. A óná odpowie/ iżem ná ón czás nie byłá práwá ſwoiego/ále pod mocą y opieką meżową / któremu byłám winná wszelkie poſłuſzeńſtwo. A nicem też około obietnice wiecey nie czyniłá / iedno iżem rzekłá obiecuie / ábo przyrzekam/á z tym dowodem biore ſye do Sądu/y żądam áby mi było ſkazano/ieſli ia dla tey proſtey obietnice powinná wiáná ſwoiego vſtepić/ ponieważem żadnego zwykłego zapiſu wedle Práwá nie vczyniłá. Wierzyćiel záſye przećiw temu ſpiera/gdyż thu Wdowá ſtoiecy/ przyznawáſye do obietnice/którą vczyniłá/króm iákiey wymówki ábo okoliczności: á nieokázuie áni dowodzi żadnego przymuſzenia. Proſze áby mi było przez ſentencią ſkazano/ mali mi wedle obietnice ſwoiey zapłáte czynić? Odpowiedź. Gdyż żoná ſłyſzáłá meżá ſwoiego dług zeznawáiącego/á ſámá też vſty ſwoimi dobrowolnie/ nie z przymuſzenia powiedziáłá iż zapłáte obiecáłá/á ná ón czás nieprzypómniáłá áby ſłowem ábo vczynkiem ktemu przyćiśnioná byłá : dobr też niemáſz inych z którychby dług mógł być zápłácón. A ták żoná nie może być wolna/od tákowey zapłáty wedle Práwá.

¶ A tu trzebá wiedzieć/iż ktemu áby kto był co dłużen/nie potrzebá wiele ſłów: By thylko kto

* In omni promisso nō plus requiritur nisi VOLUNTAS.

rzekł: Winieneś mi/ á ty odpowieſz/ iż ták ieſt: ón potym rzecze: Obiecuieſz mi zápłácić/ á ty odpowieſz/ obiecuie/ iuż cáła ieſt obietnicá. Bo w káżdey obietnicy/ nieżadna rzecz ieſt wiecey potrzebna iáko wola/ ábo chcenie. A ták/ kto ma dobrą wolą/ kto chce zápłácić/ ták krótkimi ſłowy obiecuie/ iáko y długimi/ y ták go krótkie ſłowá wiążą iáko y długie. Wſzákże kiedy kto co obiecuie vſty/ ma tego potwierdzić podánim reki: y názywáią táką obietnice poſpolicie/ reką y vſty vczynioną: á to dla tego/ iż kiedyby ſye kto obietnice záprzał/ á przyſiegą odyydź chciał/ áby tey że reki położeniem ná świątości/ tego potwierdził/ którą reką obiecał. A ieſliby reki nie miał/ áby to kikutem vczynił.

Dłużniká czyni/ nie wielkość ſłów/ ále proſta obietnicá.

Obietnicá ma być vſty y reką.

Pytánie czwarte.

Mąż gdyby dárował żenie/ pewną ſumme wiáná/ po śmierci ſwoiey ná mieścu ná którymby to mógł vczynić/ y opráwił iey ná domu/ z którégoby pánu dziedzicznemu czynſz ſzedł. A Pan ónego czynſzu bedąc obliczny/ widząc y ſłyſząc ón dar y Ortel ná to/ nieſprzeciwił ſye tákiey opráwie: dómby ón zgorzał/ mąż óney żony zniſzczałby ábo vmárł/ á pan zá ſwym czynſzem gruntowym ábo Ziemnym ciągnął ſye do ónego plácu/

4. Vir uxori donat certam summam dotalem

go plácu/ domu zgorzáłego Práwem czynſzowym. Zoná pozoſtáła rzekłaby/ iż tám mam opráwe ſwoiego Wiáná/ przy którey opráwie ón bedąc/ nie bronił tego. Pan ónego czynſzu záś rzecze: Iż twóy mąż nie mógł tobie vkázáć wiáná ná moim ſancie. Pytánie ieſt/ kto tu do ónego plácu lepſze Práwo ma? Odpowiedź. Iż długi dáwnieyſze pſuią poſlednieyſze. A thák ieſli Czynſz ieſt pierwey zápiſány niż Wiáno/ muśi żoná pozoſtáła vſtąpić plácu/ ónemu Pánu czynſzowemu/ który plác ma przedáć/ ieſli go ſam ſobie niechce záchowáć: ábowiem to ieſt ná woley iego/ chceli ij otrzymáć. Wſzákże ón plác/ ma być ſzácowan przez Wóytá y Przyśieżniki: á iákobykolwiek był oſzácowány/ ná woley Páná Czynſzowégo bedzie/ w óney ſummie go otrzymáć. A coby wynośiło wyżſzey nád czynſz iego/ to żenie ma być dano zá Wiáno. A ieſliby też czego do Czynſzu niedobrał/ żoná niewinná dokłádáć: ábowiem żadnégo przedánia áni obietnice ná to nie vczyniłá. A dla tego mu nic niewinná wedle Práwá.

¶ A tu przy tym trzebá wiedzieć/ ieſli mąż pozoſtáłey Wdowy/ Pánu Czynſzowemu Czynſz był winien zá Rok/ zá dwá/ ábo zá trzy/ przed opráwą wiáná ábo y po opráwie/ á o ón Czynſz

Wiáno opráwióné ná dobrách czynſzowych/ choć przy bytnośći páná czynſzowégo/ czynſz záśiedziáły pierwey idzie niż wiáno.

Debita antiqora, opprimunt posteriora.

nie vpominałby go Pan Czynſzu/ tedy nie mo=
że ónym Czynſzem wiánu Wdowie záſzkodźić/
ale ſye z nią około tego Práwem rozeprzeć: ieſli=
by co iemu v Práwá zeznáłá / zápłáćić winná/
ieſliby nie znáłá/ Práwem ſwoim odeydźie.

Pytánie piąté.

Zoná gdy v=mrze bez płodu/ mąż zoſtánie. Wiáno żeniné od mężá miánowáné komu idźie?

Mąż dáruiąc ábo miánuiąc żenie Wiáno/
podług zwyczáiu źiemie/ábo Powiátu/ á
przeſtrzégłby ſobie możność z dobrámi ſwoimi
czynić/puśćić/ wedle woléy ſwoiéy. A thegoby
niedołożył ſpoſobu/iż po śmierći ſwoiey wiánu=
ie/ábo co tákowégo ku odpráwieniu wiáná. Zo=
náby vmárłá nie miáiąc dźieći: á pothym oćiec
żenin domagał ſye Wiáná/námienionégo córce
ſwoiéy. A mążby powiedźiał: Iż mnie to wiáno
lepſzym Práwem należy/y ná mie przypádło.
Pytánie ieſt/kto tu bliżſzy do ónego Wiáná/czy=
li mąż/czy żenin oćiec? Odpowiedź. Ieſliby
mąż miánował żenie ſwoiéy wiáno/wedle zwy=
czáiu Powiátu/króm wymówienia/iż po śmier
ći ſwoiéy wiánuie/á vmárłáby żóná bez płodu/
tákowé wiáno oycu idźie. Ale ieſli przy wiáno=
wániu ten ſpoſób dołożył/ iż po śmierći ſwoiéy
wiánuie/ ábo záchował ſobie możność z dobrá=
mi ſwoimi zá żywothá ſwoiégo czynić podług

myſli

myſli ſwoiéy: tedy tákié wiáno lepſzym Práwem
przy mężu zoſtáie/ niż przy oycu żeninym: ábo=
wiem wymówióny ſpoſób odmienia y grániczy
Práwo. Conditio Ius mutat, limitatq; Legem.

¶ Dołożóno o tym ná drugim mieśću in Iure
Municipali Aricu: 57 in gloſa in fine, tymi ſłowy.
Ieſliby mąż żenie wiánował wiáno/wedle zwy
czáiu źiemie / okróm żadnégo wymówiónégo
ſpoſobu/vmárłáby żóná/ óno wiáno idźie oycu
żeninemu zá żywotá mężowégo. Ale ieſli ſobie
mąż náznáczył y záchował páńſtwo/ moc z do=
brámi ſwoimi czynić/puśćić/wedle woléy ſwo=
iéy/iżby też wiáno y po śmierći iego ſzło/á mąż
by przeżył żone/ wiáno przy mężu zoſtáie.

¶ Wiáno po śmierći żeniney kiedy przy mężu zoſtáie

Pytánie ſzóſté.

Mąż obiecawſzy wiáno żenie ſwoiéy/ zá=
ręczyłby ſye opráwić ié w ten czás kie=
dyby mu też Poſag obiecány wydano/
á w tym mąż nieopráwiwſzy/zmárł. Potymby
wiáná żądano v Rękóymich/Rękóymie bróniąc
ſye mówili/iż Poſágu ieſzcze nie wydano z ſtró=
ny pániéy mężowi/ podług zmowy vczynióney/
y byli óni záwżdy gotowi rękoiemſtwu ſwoie=
mu doſyć czynić/ by thież iedno doſyć vczynióno
obietnicy/w wydániu Poſágu mężowi. A wdo=

wá pozo=

wá pozoſtáła ábo przyiaćiele iey mieniliby Poſag iuż mężowi być wydány/ ofiáruiąc ſye tego dowieść świádectwem doſtátecznym / świádków kthórym to wiádómo iż to ták ieſt. A Rekóymieby mienili przedśie/iż Poſágu nie dano. Wdowá zá ónym świádectwem(iż Poſag wydány ieſt) lepſzymli Práwem Wiáno ſwoie ná dobrách mężowych może otrzymáć / á niżby rekóymie zá ſwoią przą mieli być wolni?

Wiáno gdy bedźie obiecáné ku opráwieniu zá rekoiemſtwem w then czás kiedy Poſag wydádzą. Mąż vmrze nieopráwiwſzy/póydźieli Wiáno?

Odpowiedź. Mąż wiánuiący żenie wiáno/ obiecałby ie w ten czás opráwić kiedyby mu Poſag wydano. A rekoiemſtwoby záſzło z obudwu ſtrón/ o záchowániu wedle vmówy námienióney/ tho ieſt/ iż opráwá miáłá być po wydániu Poſágu. A mążby zmárł nie vczyniwſzy zapiſu. Przyiaćiele żóny pozoſtáłey okazáliby y dowiedli iż w Poſágu doſyć vczynióno wedle zmowy. A Rekóymieby mężá zmárłeg ználi rekoiemſtwo/ ále zapłáty Poſágu nie ználi. Tedy Wdowá pozoſtáłá dowiódſzy zapłáty Poſágu/lepſzym Práwem otrzyma Wiáno wedle obietnice Rekóymych / á niżby óni zá ſwoią przą / rekoiemſtwá mieli być wolni. Vt Spe:Sax:Libro ij.Art:6.

Pytánie śiódme.

Mąż poiąwſzy żonę/ miánowałby iey przed pewnymi ludźmi ktorzy przy ſlubie byli/ Wiano/ná dobrách ſwych/ná domu/folwárku/ ogrodźie/winnicy/á żonáby z mężem/ dobrá óny po miánowániu wiáná ná nich / trzymáłá Rok y ſześć niedźiel/krom przenágábánia. Mąż potym żadneg zapiſu wiáná ná dobrách ónych nievczyniwſzy zſzedł z tego świátá. Dźieci mężowy wedle niektórych zwyczáiu / Wdowe chćieli z imienia wygnáć/wyſtáwiwſzy iey ſtołek z kądźielą/przed dóm. Jeſliżby ią ſnadź po trzydźieſtym dniu żáłoby/gierádą odpráwić chćieli. Oná by ſye ćiągnełá do imienia w wienie ſwoim. Dźiedźicy powiedźieli iż to gotowi vczynić / co Práwo nieśie/by iedno dowód miáłá. Wdowá ſye potym ofiárowáłá być gothową / dowieść wiáná świádkámi/ludźmi ośiádłymi: przed którymi iey mąż wiáno obiecał. Dźiedźicy świádectwá niechćieli przypuśćić/ále żądáli/áby dowód był świádectwá Sądu Gáynego / ábo Kśiąg Mieſckich/ábo Liſtowny. Gdźieby wiec tákowego dowodu nie miáłá/ inſzego przypuśćić nie chćieli. Jeſli thu Wdowá z tákowym świádectwem/lepſzym Práwem dóydźie wiáná

¶ Wiáná miánowánégo przed ludźmi Wiáry godnymi: choćby było potym zápiſáné choć nie: żóná dowodźi przyśięgą.

Wdowá która wiáná nie ma opráwionég/ aby miáłá być przed dóm wyrzuconą z kądźielą/ teg v nas nie chowáią.

ſwoiég/ niżliby ią dźiedźicy zeprzéć mogli:ábo co ieſt wedle Práwá: Odpowiedź. Mąż miánuiąc przed ludźmi godnymi wiáry/ ktorzy przy ſlubie byli/ wiáno żenie/ choćby go potwierdźił zápiſem przed Vrzędem/ choć nie: żoná łátwiey otrzyma wiáno ſwoie zá przyśięgą ſwoią. A Poſſeſyey ná ktoreyby wiáno iey dano/ łátwiey dowiedźie/ y otrzyma/ niżby ią dźiedźicy oddálić mieli wedle Práwá. vt Spe. Sax: lib: 1. art: XX. Item mu: art: 57. gl:

¶ Co ſye tu w Práwie czyni wzmiánká około Poſſeſiey wiáná/ ktoraby miáłá być dowodzóná świadkámi. To ktemu należy/ iż ónego grubégo wieku/ ná Sądźiech Kśiąg nie było. Cokolwiek ſye przy Sądźie dźiáło: wſzyſtko potrzebá było dowodźić y okázowáć / ábo ludźmi ná Sądźie śiedzącymi / ábo inymi świádkámi. Co ſye iáśniey okázuie z textu Iuris Municip: Articulo 57. gdźie nápiſano. Kiedyby kto chćiał pániey wienney ſkáźić iey wiáno/ ktore iey ná rzeczách ruchomych przed Sądem dano : thedy óná otrzyma wiáno ſwoie/ zá świádectwem mężów y białych głów ktorzy przy tym byli ſámośiodmá. To ktemu ieſt/ iáko ſye wyżſzey námieniło/ iż tháki ego świádectwá/ ónego wieku tám vżywano/ gdźie Kśiąg Sądowych nie było. Ale kedy Kśięgi Sądowné ſą/ á Kśięgámi ſye co dowodźi/ ábo

Kśiąg Sądowych ważność.

Minutą

Minutą z Kśiąg/ thám świádectwá inégo nie trzebá. Thákże y pániey wienney ku okazániu Poſſeſyey mężá ſwoiég ktorą trzyma w wienie/ nie trzebá inégo dowodu iedno Kśiąg Vrzędowych.

¶ Co też tu powiáda Práwo/ iżby Wdowá/ ktora opráwy wiáná zápiſáney nie ma / miáłá być przed dóm wyrzucóná dawſzy iey kądźiel y ſtołek: thego zwyczáiu v nas iáko nikczemnégo áni przyſtoyneg nie vżywáią/ wyiąwſzy to wiec z zuchwálſtwá Páśierbowie Mácochóm czynią/ áleby czynić nie mieli. Bo ſye tho v nas nie záchowuie/ y iáko też Práwo powiáda/ iż to niektorych zwyczay był/ nie wſzyſtkich/ nie wſzedźie. Przeto gdźie czego zwyczay nie nieśie/ to nie ma być czynióno.

Co zwyczay nie nieśie / nie ma być chowano.

Pytánie oſmé. 8.

NIewiáſtá kiedyby przyniosłá pewną ſummę pieniedzy do mężá/ á żadnégo nie miáłá wiáná náznáczónégo. Vmárł mąż/ dźiedźicyby rzekli/ iż o ónych pieniądzóch przynieśiónych nic nie wiedzą: kthorey niewiádómośći ofiárowáliby ſye dowieść iáko Práwo nieśie/ y tego/ iż iey żadnégo wiáná nie obiecano. Gadká ieſt/ ieſliby dźiedźicy nie byli bliżſzy przy ſwoiey przey zoſtáć/ niżliby ie niewiáſtá miáłá pokónáć/ ábo

Wiáná ieſliby żoná nie miáłá miánowánégo: choćby do mężá przyniosłá pieniądze / Wiáno iey nie idźie. Wſzakże przećiw dźiedźicóm może czynić o pieniądze wnieśione.

N ij co ieſt

co iest wedle Práwá? Odpowiedź. Kto czego nieobieca niewinien płáćić. Ale iesli sye niewiástá skárży ná dźiedźice o dobrá które do mężá przyniosłá/dźiedźicy będą bliższy odyydź świádectwem po vmárłey ręce/ niżliby ie kto okróm Sądowego dowodu mógł pokonáć wedle Práwá. Vt Libro 1, Articulo 7, & 18, Speculo Saxonũ. A iż im nie iest wiádómo/iesli óna do domu oycá ich co wniosłá ábo nie: tedy áby vszli mnimánia krzywoprzysięstwá (gdyż niebespieczno iest o niewiádómą rzecz przysięgáć). Przeto iesliby dźiedźicy Wdowie chćieli dáć wiárę ábo świádectwu tey/to iest ná ich woli.

Pytánie dźiewiąte.

9. Wiáno żeninė które mą od pierwszégo mężá/ wtóry mąż: gdy ią przeżywie (choć nie byłá od dźieći oddźielóná) odźierży ná dobrách ruchómych.

ZOná iesliby miáłá zápisáne Wiáno ná dobrách mężowych/mążby vmárł/á óná z dziećmi mieszkáłá w dobrách tákowych niedźielna w prawdźiwym dźierżeniu: szłáby pothym zá drugiégo mężá. Ten drugi mąż mieszkałby z nią w dobrách ónych/á ktemu żoná obiecáłá mu Posag/ónby iey thęż przećiw temu summę wiánowáł. Vmárłáby żoná w dobrách dźiećinnych niedźielna/ gdźie iey wiáná pierwszégo mężá dźiedźicy nieodpráwili/ták iż do rąk iey/zá żywotá iey/nigdy nie przyszło. Ten mąż

pozostáły

pozostáły/domagał sye Wiáná żeninego/z ónego dobrá/y rumowáćby imienia niechćiał/áżby mu wiáno było wydáne. Dźiedźicy zás przećiw temu mówili/Iże mátká ich niedźielna z nimi do śmierći oycowskiey w imieniu mieszkáłá/z którego sye óni nigdy niewyrzekli. Gadká iest/iesli ónego wiáná wtóry mąż dóydźie/czyli nie? Odpowiedź. Mąż gdyby wiánował żenie wiáno/á potym zostáwiwszy dźieći/vmárł/ á żoná mieszkáłáby z nimi w imieniu zmárłégo mężá niedźielna/y szłáby zá drugiégo mężá/ który też w dobrách nie dźielnych z nią mieszkał/pothym vmárłá. Tedy po śmierći żeniney/ mąż wtóry/ wszystko Práwo żony swoiey zmárłey ná dobrách ruchomych odźierży/które iey należało wedle Práwá.

Pytánie dźieśiąte.

10. Wiáná iesliby żóná nie miáłá miánowánégo/á z mężem sye społem dorobiłá: trzećią część dóbr bierze.

Tego v nas niezáchowuią.

JEsliby mąż poiął żonę z którąby żadnégo Posagu/ áni żadney máietnośći nie wźiął/á spólnąby prácą dóbr nábyli. Potym mąż vmárł/ nie vczyniwszy iey żadney opráwy, przyiaćiele mężowi niechćieli iey nic dáć: y owszem wedle niektórych zwyczáiu prózny stołek z prześlicą/ przed dóm wyniószszy/ kazáli iey śiedźieć. Gadká iest/ iesli żoná dóbr ónych/ któ-

 rych swo-

rych ſwoią pracą pomogłá mężowi nábywáć/
lepſzym Práwem dóydźie/czyli nié: Odpowiedź.
Jeſliby mąż poiął żone/z którą żadnégo Poſágu
nie wźiął/ á z obu ſtrón żadnéy máietnośći nie
mieli/ále ich ſpólną pracą nábyli/y rozmnożyli/á
nieuczyniwſzy żadnéy opráwy vmárł: tedy żóná
pozoſtáła/ trzecią część dóbr mężowych odźiér-
ży. Ale ieſliby ónych dóbr nieſpólną pracą náby-
li: tedy żóná ná czwartéy częśći muśi przeſtáć.
Acżkolwiek zwyczay poſpolithy ná wielu mieś-
cách nieśie/iż żóná trzecią część ma. Spec:Saxo:
Libro i,Arti:21,& 24. Iure Municipali Articu: 22.
R wiecéy w thym náſláduią zwyczáiu / iáko w
którey kráinie obyczay nieśie/á niż tego Práwá
poſpolitégo.

Pytánie iedennaſté.

11. JEſliby mąż był rozwiedźión z żóną/ zá ſłu
ſzną przyczyną/ przez ſkazánie Sądowe/ y
tegoby dołożóno/ iżby mąż iną żóne/żóná też i-
négo mężá mogli mieć. Pytánie ieſt/ iáką żóná
ma mieć odpráwe/ ieſli Wiáno tráći/czyli nié:
Odpowiedź. Iuxta gloſam Spe:Sax:Lib:i, Art:21.
Trzebá wiedźiéć, troiáki rozwód. Piérwſzy ieſt
1. dla czyſtośći / kiedy kto będąc w małżeńſtwie/
chce wieść żywot duchowny/Bogomyſlny/á bę-

Rozwód gdy ſye ſtánie/ co z mężowych dóbr żenie idźie.

dźie rozwód zá przyzwoleniem obóygá/ y mężá
y żóny. Gdy ſye ták rozwiodą z ſpólnégo zezwo-
lenia/ tám oboie otrzymawáią/ ták mąż iáko y
żóná co ieden drugiemu dárował. Drugi ieſt 2
rozwód dla niedołężnośći ſpráwy małżeńſkiéy:
tám też zá thákim rozwodem/ żóná Wiáná nie
tráći. Abowiem tákié rozłączenia ſłuſzné bywá-
ią/ bez wyſtępku iednégo przećiw drugiemu. O
tym dwoim rozwodźie rozumié ſye text Specu:
Saxo:Libro i,Articulo 21. Diuortium ſi fuerit Iure
celebratum,mulier nihilominus Dotalicium ſibi in
proprietate viri donatum,obtinebit. Trzeći ro- 3
zwód bywa. Gdy iedno drugiemu krzywde vczy
ni: A thák kto przyczyne krzywdy da: ieſli mąż/
tráći Poſag/ieſli żóná/tráći Wiáno.

¶ Wiáno białym głowam/ Práwem Máy-
deburſkim z łáſki ieſt vſtáwióné/dla opátrzenia
ich/po śmierći mężowéy/ y żaden im tegó złamáć
nie może/ áni dźiedźicy / zá żywothá mężowégo
národzeni/áni ći którzy ſye po śmierći mężowéy
vrodzą/których Poſthumi Łáćinnicy zową. Wy
iąwſzyby zá ich przewinieniem iżby ſye czego tá-
kiégo dopuśćiły, zá czymby Wiáno ſwoié vtrá-
ćić mogły. Spe:Sax. Libro i,Arti.21.in textu.

¶ Wiáná żaden złámáć nie może.

Poſthumi.

Przyczyny dla których niewiástá może vtrácić Wiáno swoie.

Opisáne są w Prawie miánowićie przyczy=
ny/ dla kthórych biała głowá / ieśliby sye
mąż álbo iego powinowáty zá żywothá iego o
nich dowiedział / á dowiódł ich / może vtrácić
wiáno swoie. Niektóre też z tych przyczyny/po
śmierći mężowéy przećiw iéy mogą być dowie=
dzióné. Naprzód ieśliby imienie mężowé pu=
stoszyłá/to iest/ieśliby budowánié psowáłá/drze
wá vżyteczné wyćináłá / poddáné z imienia do
ónego imienia należącé rozganiáłá/ á ná świe=
żym vczynku poimaná byłá/w którémby/świá=
dectwem śiedmi mężów wiáry godnych/mogłá
być pokonána. Jeśliby thez imienie mężowo z
Possesyéy swoiéy puśćiłá. Nád to/ ieśliby iáką
przewrotność / ábo zdrádę przećiw Rzeczy Po=
spolitéy vkazáłá/przećiw páństwu/zwierzchno=
śći swoiéy co rádziłá/ álbo z rádzącymi porozu=
mienié miáłá/á w tym byłá pokonána śiedmią
świádków. Jeśliby thez zá żywotá mężowégo
Swiątość małżeństwá dobrowolnie złamáłá/
ná cudzołostwie poimána byłá. A to sye rozu=
mié o mężátce. Abowiem która iest wolna/á sro=
motnie żywie/sławę tylko sobie przez to złą czy=

Hic Mulier cōuincitur testimonio.

ni: Wszákże Práwá swoiégo y dźiedzictwá cze=
snych dobr dla tego nie tráći. Nád to/ ieśliby
mężowi o gárdło stałá / álbo któryby mężowi
o gárdło stali/ á óná wiedząc to/iemu nieobiá=
wiłá/áni przestrzegłá. Jeśliby króm przyzwo=
lenia mężowégo zinymi/bieśiády stroiłá/z opcy=
mi sye w łáźni myiáłá/álbo w wánnie kąpáłá/
społeczności z nieuczćiwymi miewáłá/ná mie=
scách nieuczćiwych przy grách przebywáłá/ábo
którym obyczáiem niepoczćiwie żyłá. Jeśliby iéy
dómá przez noc nie było / áleby sye kedy niepo=
czćiwie zábáwiłá : wyiąwszyby ią mąż wype=
dził. Zá tymi przyczynámi niewiástá v meżá
wiáno tráći. Iure Municip: Articu:22. Spe:Saxo:
Libro i. Articulo 21. in textu & in glosa.

Przyczyny dla których mąż tráći Posag/á Wiáno oddáć muśi.

TAkże opisáné są w Práwie przyczyny /
dla których mąż tráći Posag/á Wiáno
oddáć muśi. A miánowićie położóné
są sześć. Pierwsza/ieśliby co złégo przećiw Kró=
lestwu broił. Wthóra/ ieśliby inych broiących
przećiw królestwu nieobiáwił/wiedząc o vczyn
ku. Trzećia/ieśliby żenie o zdrowie stał. Czwar=
ta/ieśliby ią ná cudzołostwo wydawał/ nieszá=

nuiąc poczćiwośći á czyſtośći małżeńſkiey. Piąta/ieſliby ią o cudzołoſtwo potwarzał/ á thego ná nie niedowiódł. Szoſta/ieſliby nałożnice v śiebie w domu chował/á wygnáć iey niechćiał. Iure Municip: Arti: eodem 22.

Pytánie dwunaſté.

Żoná zeznawſzy dług z mężem: iáko ón dług po śmierći meżowéy płáćić ma.

WDowá máiąc Wiáno v meżá ná dobrách ruchomych/ á zeznałaby dług weſpółek z meżem/obiecuiąc zapłáte tym ſpoſobem: iż ieſliby mąż vmárł/ áby óna dług zápłáciłá. A ná dobrách meżowych nic inégo nie miáłá / iedno ſámo Wiáno. Dźiedźicy zmárłégo meżá/ ćiągneliby ſye do ónych dóbr/ chcąc odpráwić Wdowe / iéy Wiánem. Kredytorowieby potym Wdowe pozwáli/żáłuiąc ná nie/iż óná dług zeznáłá y z meżem płáćić obiecáłá. Wdowáby to znáłá/iż obiecáłá zápłáćić/weſpółek z meżem z dóbr nierozdźiélnie. Ale poniewáż óná od dóbr ieſt oddźielóná/á dźiedźicóm iuż tákowé dobrá w rece przyſzły. Pytánié ieſt / nie wietſzymli Práwem długu ónego Kredytorowie v dźiedźicow ſzukáć máią á niż v Wdowy? Odpowiedź. Iż długu ónego Kredytorowie wietſzym Práwem ſzukáć máią v dźiedźicow niżli v Wdowy. A ieſliby co nie-

dostáło

doſtáło ku zapłácie długu z dóbr zmárłégo meżá: tho Wdowá winná dołożyć/ wedle zeznánia ſwoiégo/z dóbr ſwoich. Speçu: Saxo. Libro i, Articulo 20. in gloſa.

Pytánie trzynaſté.

Wdowá ná dómu kthóry przedáć przyzwolíłá możeli Wiáná dóydźć

NIewiáſtá máiąc opráwióné wiáno ná dobrách álbo ná domu/ pothym ón dóm był przedan z przyzwoleniem iéy/ by tylko przy przedániu przeſtrzegłá to ſobie/áby to iéy práwu nic nieſzkodźiło. Pytánie ieſt/możeli óná/ná dobrách ónych/wiáná ſwégo dochodźić? Odpowiedź. Iż niewiáſtá ſłuſznie wiáná ſwég może dochodźić/chocby też ná przedánie przyzwoliłá/ by tylko przeſtrzegłá/áby to iéy Práwu wiennemu nic nieſzkodźiło. Y owſzem nic tho Práwu iéy niezáſzkodzi. Abowiem niewiáſtá Wiáno ſwoié ilé go dowiedźie/ otrzyma przed wſzyſtkimi długi. A to ieſli dobrá óny/w wienie ſą obowiązáné/pierwéy niż wierzyćielóm długi zápiſáné.

Zwyczay Máydeburczánów około Wian.

ZWyczay Máydeburczánów około wian/ten ieſt. Iż kiedy mąż póymuie żóne: tedy mu obiecuią z nią Poſag/który mu potym przed Rá-

 dą/ábo

dą/ábo przed Sądem dáią. A ilé Poságu bedźie/
ilé sye też dobrá meżowé wynoszą/rozdźieliwszy
óny dobrá ná poły/zápisuie y opráwuie przed są=
dem do Kśiąg wiáno / ná połowicy dobr swo=
ich. Ták Wdowá/z tego co iéy bedźie dárowá=
no/długów niewinna płáćić. Y dáią iéy z Vrze=
du/ku ónemu dárowi opiekuná/bliższégo pomie=
czu/ która opieká ná potómné osoby dźiedźiczy.
A to dla tego bywa. Iesliby pothym mąż żóne
słowy przywieść / álbo też przymuśić chćiał/ ku
wyrzeczeniu z dobr ónych:tego nie bedźie mogłá
vczynić/áni sye iéy bedźie godźiło króm opieku=
ná: Albo iesliby też co zeznáłá álbo obiecáłá/á=
by óná obietnicá nic nie ważyłá.Nád to y mąż/
tákowych dobr które iéy opráwi / áni zástáwić/
áni przedáć może/króm przyzwolenia opiekuno=
wégo. Wszákże mąż póki bedźie żyw/iest pánem
ónych dobr/ilé sye wśćiąga ku vżywániu. A iest
táki Wielkiérz wMáydeburku postánowióny/
dla tego/áby kto ná dobrách sw[illegible] nie był oszu=
kan/álbo vszkodzón/ coby sye snad[illegible] mogło przy=
dáć/by tákié postánowienié nie było/kthóre słu=
szné á spráwiedliwé iest. A iesli żóná piérwéy
vmrze/tedy połowicá dobr ónych [illegible]meżowi idźie/
á druga połowicá(iesliby dźieći nie było)ná kre=
wné żóny zmárłéy. Ale iesliby dźieći były: tedy

przy me=

przy meżu tákié dobrá zostáią. A iesliby potym
oćiec druga żóne poiął/álbo co tákowégo/á dźie
ćiby sye chćiáły odłączyć od niego:tedy dźiećióm
bedźie winien/opráwióny dar wydáć. Ibidē Iu=
re Municipali Articulo 22. in glosa.

¶ Iż v Máydeburczánów ten osobliwy zwy=
czay iest około wian/y ná inych wielé mieśćách/
wielé sye náyduie około wian zwyczáiów álbo
Wielkiérzów:nie bez przyczyny to było. Muśiá
ły być thymi wiány niemáłé oszukánia dźiedźi=
cóm/álbo Wdowóm trudnośći w dochodzeniu
wiáná/ kiedy która ná imieniu meżowym miá=
nowićie zápisánego / álbo zapisem summy miá=
nowáney nie miáłá. Y dźiśieyszych czásów/ iá=
ko sye o tym wyższéy powiedźiáło. Iesli iest iá=
ka Wdowá niebogoboyna / wiáno sobie okrzći
iáko chce/które potym poprzysieże. A thák dźie=
dźice z włásnéy ich oyczyzny odrze. Albo choćia
też bedźie bogoboyna / przedśie gdy zápisánégo
wiáná [illegible]/rzadko ié bez trudnośći odźiérży/
dźiedźi[illegible]wáiąc/świádki wiodąc álbo przy=
siegáiąc / z dłużniki sye meżowymi długo Prá=
wem rospiéráiąc.Których wszystkich trudnośći
łátwiéy vchodźi/y w lepszym mnimániu v dźie=
dźiców bedźie/kiedy z zapisem Vrzedowym wiá
ná bedźie dochodźiłá.

 Brzemienna

Brzemienna Wie-
wiáſtá.

Dowód Brzemieniá/ po śmierći mę-
żowéy niewieśćie/ któraby w imieniu
mężowym chćiáłá zoſtáć.

Rzemienna niewiá-
ſtá z mężá/ieſliby po śmier
ći mężowéy/dla brzemieniá
żądáłá być wpuſzczóná/ w
Poſſeſyą dóbr mężowych/á
dźiedźicy mężowi nie dáli-
by iéy w thym wiáry / áby
miáłá byc brzemienna (Quia olim mulieres vt
mitterentur in poſſeſsionem bonorum mariti: men-
tiebantur ſe eſſe grauidas, ſuppoſito puluillo in ven-
trem, vt tumens appareret.) Tedy óná niewiáſtá
ieſliby ónym dźiedźicóm chćiáłá puśćić przyśie-
ge áby ták przyśiegli/iże nie ieſt brzemienna. Tá
przyśiegá bedźie miáłá mieśce/á óná niewiáſtá
bedźie miána zá niebrzemienną/ dla ich przyśie-
gi. Jeſliżeby też dźiedźicy zdáli iéy przyśiege/á-
by óná przyśiegłá iże ieſt brzemienna. Też thá

przyśiegá

przyśiegá / bedźie miáłá mieśce / y bedźie iuż zá
brzemienną rozumiána.

¶ Tych przyśiąg ten ſkutek ieden bedźie/iż ie-
ſliże Wdowá przyśieże iż ieſt brzemienna / iuż
bedźie w imienie mężowé beſpiecznie wpuſzczo-
ná / á dźiedźicy mężowi nie mogą iéy obwinić/
áby nie miáłá być brzemienna/á to dla iéy przy-
śiegi. Jeſliby też dźiedźicy przyśiegli zá iéy do-
puſzczeniem iż nie ieſt brzemienna / thedy ią z i-
mienia mężowego wyprą/y bedźie iuż miána zá
niebrzemienną/zá óną ich przyśiegą/ chocby ſye
też potym okázáło iż ieſt brzemienna.

¶ Skutek dowodzenia brzemieniá.

¶ Drugi ſkutek. Gdyby żóná przyśięgłá iż ieſt
brzemienna/á dźiedźicy potym ſpór wiedli iż nie
od mężá ieſt brzemienna/ále od kogo inégo. Py-
tánié ieſt. Jeſli óná przyśiegá pomocná bedźie/
ku temu/iż ten płód ieſt od mężá czyli nie:
Odpowiedź ná to. Iż Wdowá/ przerzeczóną
przyśiegą ſwoią/niemoże być pomocná płodowi
ſwoiemu iż od mężá ieſt. Spráwá ſye może to-
czyć v Sądu/ku okázániu prawdy/ieſli ón płód
ieſt z mężem zmárłym/oprócz téy przyśiegi choć
ią vczyniłá. Cauſa & veritas, an proles ſit legitima
vel non, in Iudicio ventilabitur, non obſtante prio-
ri Iuramento, num ſit grauida nec ne: Piſze o tym
Záżyus in titulos Digeſtorum T. de Iureiurando.

¶ Dźiedźicy mężowi/ mogą dáć Wdo-wie winę o brzemie/ iż nie od mężá ieſt.

L. Ait

L. Ait pretor. § Vnde Marcellus.

¶ Ty dowody nie dármo ſą wPráwie opiſáné / muśiáły bywáć ná ón czás tákié białé głowy/ któré ſzukáiąc tákiéy drógi/ áby po śmierći mężowéy w imieniu zoſtawáły: okázowáły ſye brzemiennymi/ choć wrzeczy nie były brzemiennymi/przypáſowáły podr ſzkę ná żywot/áby były miáné zá brzemienné. A niektóre po kilku mieśiecy/iákoby potwiérdzą ąc brzemieniá/y żądáiąc ſobie przypadku po dźiećieciu/ bráły ná czás cudzé dźiećiątko zá ſwoié. Czyniły podobno ty przypráwy y zá żywotá mężowégo/chcąc mężowi pokázáć nádźieię potómſtwá.

Vznánié płodu po śmierći mężowéy/ ieſli od mężá ieſt.

Tę wątpliwość y róznicę miedzy krewnymi mężowymi/á Wdową pozoſtáłą/roſtrzyga czás národzenia dźiećiątká / á dźień śmierći którego oćiec vmrze. A to tym ſpoſobem. Jeſli dźień národzenia dźiećięćiá/przéydźie przez czás dźieśiąći Mieśiąców y dwu dniów (przez który mátki zwykły płód w żywoćie nośić / począwszy ten czás liczyć dźiewiątégo dniá po śmierći oycowſkiéy) Tedy ón płód nie ieſt od mężá zmárłégo:iuż óno dźiećię do máietnośći zmárłégo mężá

go mężá nic nie będźie miáło/ iuż dźiedźicy prawdźiwi mężowi/rozdźielą ią miedzy ſye. Ale ieſli ſye dźiećię vrodźi w dźieśięć Mieśięcy y dwá dni / począwszy liczyć od dźiewiąthégo dniá po śmierći oycowſkiéy/álbo ieſli ſye też pierwéy vrodźi/niż ten czás dźieśiąći Mieśięcy y dźieśiąći dni doydźie/ Tedy ón płód ma być vznan od mężá/y będźie óno dźiećiątko (ieſli ſye żywo národźi) z drugimi cząſtkę miáło. A ieſli vmrze/tedy cząſtká iego ná mátkę iego przypádnie. A póki wyższéy miánowány czás nieminie/póki Wdowá nieporodźi / póthy w pokoiu bez żadnych dźiałów imienié mężowé ma ſtáć.

Brzemienna niewiáſtá/czemu nie ma być ruſzóná z imienia mężowégo/á rychłoli ma wynidź z imienia/kto iéy Opiekunem y dźiećięćiá:

BRzemienna niewiáſtá po śmierći mężowéy/z imienia mężowég/nie ma być ruſzóná: dla płodu który w żywoćie nośi/ który ieſt oczekawáiącym dźiedźicem óneg imienia. Bo ponieważ óno dźiećiątko ieſt dźiedźicem/ á z mátki żywność bierze/ ſłuszna thez ieſt

aby y mátká z dóbr mężowych wychowánie miálá / á z imienia niewychodziłá / póki sye niewywiedzie / álbo póki po porodzeniu do Kościołá nie wynidzie. Glózy stáre vczą. Aby iey z imienia nieruszano / ták długo / áż pierśiámi dźiećie odchowa. Wyiąwszyby do tego słuszné przyczyny były. Wszákże to rostropnośći vrzedowéy bywa poruczóno. Nápisano to in Iure Municipali Articulo 96. Speculo Saxonum, Libro i, Articulo 38. A ónego dźiéćiećiá ieszcze nienárodzónégo / y mátki iego / y dóbr oycowskich / ma być opiekunem naybliższy krewny ónego dźiećiećiá / y bedźie winien opátrzáć ták mátke dźiéciecą / iáko y dźiećie / ná mieścu oycowskim y dobrá óny.

Opieká dźiéćiećiá po śmierći oycowskiéy.

Kupno: Przedánie.

Pytánia około kupná y przedánia. Iure Municipali / Articulo Cxl: in glosa.

Pytánie pierwsze.

Eśliby ktho przedał imienié / ktoregoby dowiódł słusznym dowodem iż iest iego / y kupił ie zá włásne pieniądze / y otrzymał to przez sentencie práwne / iż óno imienié może przedáć y wzdáć. A ón też który imienié kupił / Possessyą otrzymał. Pytánié iest / iáko długo ónego kupcá / then który przedał / winien od nágábánia bronić: Odpowiedź. Iż ten który imienié swoié przedał / á miał ie w swoim dźierżeniu / winien bronić / tego który kupił / Rok y sześć niedźiel / od tych kthórzy są pod iednym dzwónem. A od tych którzy nie są pod iednym dzwónem / trzydźieśći lat y ieden y sześć niedźiel: á miánowićie póki bedźie żyw. Et signanter quã diu vixerit, de forma Iuris. Spe: Sax: Libro i, Articulo 29: & Libro iij, Articulo 4.

¶ Przedánie kupcá / iáko długo bronić winien Kupcá w rzeczy przedánéy.

¶ Przedánié y kupno rzeczy iákiéy / á miánowićie imienia stoiącégo / potrzebá iest / áby było przed Sądem / y támże potwierdzóné / y wzdá-

Wzdánie nie ma być/ iedno przed tym Sądem któremu imienié podległo.

nié/wedle Práwá opowiedźiáné. A to dla tego/ iż ieśliby kto chćiał gábáć/o óno imienié/áby to czynił przed ónymże Sądem/gdźie iest wzdáné. A wzdánié nie może być nikedy / iedno ná tym Sądźie/któremu óno imienié podległo.

¶ Do przedánia aby było ważné co potrzebá.

¶ Przedánié áby było ważné y doskonáłé/ potrzebá iest/áby było rzeczą okázáné/y znácznymi wyrozumnymi słowy wysłowióné. Nád to/iżby było wywiedźióné ludźmi wiáry godnymi/ ábo dowody Vrzędowymi. Aby przedawcá okázał zapisy/zá którymi iest óno iego imienie/iáko obyczay dowodów w którym Práwie niesie. Aby sye óno kupno dla iákiégo niedostátku nieroźerwáło/bez spólnégo zezwolenia obudwu persón/ták przedawce iáko y kupcá. Abowiem przedánié nie iest ważné/ieśli do tego nie bedźie spólnéy woléy obudwu/y ieśli ten który kupił/nie bedźie wPossessyey kupná swoiégo.

¶ Krákowiánie máią ku temu Wielkiérz bárzo potrzebny y słuszny/ku zábieżeniu wielu trudnośćiam/ ludźiom ośiádłym vczćiwym/ thák młodym iáko stárym:iż kiedy kto dóm swóy/który z dawná od przodków swoich spokoynie trzymał/ chce przedáć/ y wzdáć/ á nie mógłby mieć zapisu z Kśiąg Mieśckich/którymby okazał/iáko iemu sámemu y od kogo/ ón dóm iest wzdá-

ny:tedy winien bedźie wźiąć od Pisárzá Mieśckiégo z Káncelláryéy zeznánie/ v Rády zápisáné/ iż tákowégo wzdánia w Kśiegách Mieśckich nie mógł náleść. Które zeznánie wźiąwszy/ vkaże przed Sądem. Nád tho dwu świádków Mieszczánów ośiádłych/wiáry godnych/ ludźi vczćiwych/którzyby pod przyśiegą dostátecznie świádczyli/ iż ón / który ten dóm chce przedáć y wzdáć/trzymał go spokoynie/od trzydźieśći lat y od iednégo roku/y széśći niedźiel. Co gdy sye zstánie/tedy ónemu który dóm kupuie/bedźie dopuszczóno wzdánié/przez Przyśieżniki / y bedźie do Kśiąg zápisáné. Wszákże ták/iż y to w zápiśie wzdánia/bedźie miánowićie dołożóno/iż ten który przedał/sam od przodków swych ten dóm/ od trzydźieśći lat y iednégo/y széśći niedźiel/wedle dostátecznégo świádectwá/w spokoynym vżywániu/bez wszelkiégo nágábánia/miał y trzymał. Godny przykład ku nászládowániu inym Miástóm/Miásteczkóm/gdźie wiec nie tylko w Kśiegách/człowiek vczćiwy tákich zapisów nie naydźie/ále y Kśiąg/y Pisárzá/y Vrzędu trudno dostáć ma z nakłádem wielkim/wielekroć vrząd zwodźić/ y z wielkim też á niepotrzebnym Vrzedu zámieszkániem. Bo kto trzyma imienié od trzydźieśći lat y iednégo/wżdyby sye ktho w

¶ Dawność ku dowodowi dźierżawy wedle Práwá.

tym czáśie ozwał á okazał/ieśli do ónego domu iákié Práwo miał. A ieśli ſye kto w tym czáśie nieozowie/ſłuſznie káżdy/ ták dawny czás/miáſto zapiſu/ku okazániu y ku przedániu/ſwoiéy własności mieć może. Co y Práwem Pospolitym ieſt opátrzono. Chocby też kto źle nábyté/ przez ták długi czás trzymał/to ieſt/ nie od prawdziwégo dźiedźicá dostał / wzdánia áni kupná nie miał/co Łácinnicy zową/ Malę fidei Possesorē: tedy iuż táką dawność/mazá pewną obrónę ſwégo imienia przećiw wszyſtkim osobam/ thák tu pod iednym dzwónem / iáko y ná ſtrónie kedy dáleko mieszkáiącym/inéy mu obróny nie trzebá. Nápiſano o tym Spe:Sax:Libro i, Articulo 29.

Malę fidei Possesor co ieſt.

Pytánie wtóre.

Jeśliby dwá czynili / około kupná/ ábo przedánia iákiéy rzeczy/á ieden z nich targu niedokończył/áni zapłáty námienił. Pytánie ieſt. Jeśli óno przedánie ſkończyło ſye czyli nie? Odpowiedź. Iż w téy mierze/ieśli targu ábo vmowy miedzy ſobą niezámknęli/ áni zapłátá ieſt miánowána : thedy óno przedánie nic nie waży / ábowiem zapłáte miánowáć trzebá.

Pytánie

Pytánie trzećié.

Jeśliby dwá vmowę około kupná imienia vczynili/y zámknęli targ miedzy ſobą/ tym ſposobem. Iżby ten który imienie kupił / viścił ábo záręczył zapłáte pieniedzy zá imienie. A w tym czáśie ten który kupił/ wwiązał ſye w imienie kupióné / y trzymał ié/ á przedawcá cześć zapłáty wźiął/czás oſtátká zapłáty nie był náznáczóny. Kupiec śiedźiałby w Possessyéy/żadnéy iſtoty zapłáty nieuczyniwszy. Dał potym znáć/iż áni tragu trzymáć może/áni zapłáty viśćić. Przedawcá to baczac/żądał áby mu kupiec wyprzątnął/wyrumował óno imienie:kupiecby ſye tego brónił/dowodząc Possessyiéy śámotrzeć/ábo dowodem Vrzedowym/któréy Possessyéy niechćiałby wyprzątnąć/ażby mu od przedawce pieniądze były wrócóné. Pytánié ieſt: Jeśli kupiec imienie rumowáć ma/y ieśli ten kthóry przedał/ nie ma v śiebie pieniedzy záchowáć/ gdyż kupiec imienie pośiadł/ á vmowy kupná trzymáć nie chce. Czyli kupcowi pieniądze máią być wrócóné? Odpowiedź. Jeśliby kto przedał ſwoie własność/ ábo dźiedźictwo/pod tym ſposobem/ áby kupiec w zapłáćie/ dosyć vczynił/ ábo zapłáthe viścił : kupiec cześć

Sposoby około kupná y przedánia obácz.

¶Kto targ o imienie zrzuca/winien imienie rumowáć/á zadátek tráći choć bedźie wposſessyéy.

pieniedzy

pieniedzy dał/á pothym targ zrzućił/choćby téż imienié trzymał rok y ſześć niedźiel/mniéy ábo wiecéy:tedy kupiec tákowégo imienia otrzymáć nie może/ále ié winien rumowáć. A ieſli co pieniedzy przedawcá wźiął/kupcowi ich wróćić nie winien/dla tego/ iż kupiec przeſzkodźił mu iego Poſſeſſyą/y thargu nieſtrzymał. Wyiąwſzyby miedzy nimi iné poſtánowienié było. A ieſli co przedawcá kupcowi obiecał / Práwem przećiw iemu z ſtróny obietnice może czynić. Wſzákże nie pierwéy/áż mu imienié wyrumuie. A to dla tego/iż targ kupná wniwécz ſye obróćił/y rozerwány ieſt nie z ſtróny przedawce / ále z ſtróny kupcá.

Pytánié czwarté.

¶ Dóm przedány á ieſzcze niewzdány / gdy kupiec bedźie miał w dźierżeniu/ á w tym czáśie przed wzdániem zgoré/ komu ſzkodá idźie?

JEſliby kto imienié przedał/które iuż kupiec wźiął w ſwoié ſkuteczné dźierżenié niezápłaćiwſzy go/ á w tym czáśie ſzkodá ſye tráfiłá przez ogień/ábo przez wode:przedawcáby ſye zapłáthy vpominał zá imienié : kupiec odpowiedźiał/ znáiąc ſye iż dóm kupił/ ále mu ieſzcze nie ieſt wzdány/y ſzkodá ná ónym domu bez iegó ſye winy y przyczyny ſtáłá przed wzdánim. A choć zapłáte vmówioną zna/pyta ieſli ſzkode winien

ćierpiéć/y dóm zápłáćić/który ieſzcze nie ieſt wzdány:czyli on zá lepſzym Práwem dóm ma puśćić/álbo co ieſt wedle Práwá. Przedawcá przećiw temu rzecze: Gdyż kupiec kupno zna / y w domu iáko goſpodarz mieſzkał/á ia mu też o żadną ſzkode áni ſlubował/áni reczył/y gotówem był iemu záwżdy dóm wzdáć / y wolny puśćić/ by mi iedno oſtátek pieniedzy wedle targu zápłáćił: proſze przez ſentencyą áby mi było ſkazano. Jeſli mi kupiec pieniądze/które mi bez żadnéy wymówki obiecał/zápłáćić winien: Ponieważ iuż ſkutkiem dźierżenia doſtał. Y ieſli tá ſzkodá która ſye bez moiéy przyczyny ſtáłá/mnie ma być ku vtrácie / á temu ku pożytku : Odpowiedź. Gdyż przedawcá zá doſtátecznym kupnem/zá imienie pewną ſumme pieniedzy wźiął/á kupiec ſye w imienie wwiązał/y pośiadł bez ſprzećiwienia. Przedawcá wzdániu ſye nieprzećiwił / ále y kupiec przez dánie pieniedzy kupno potwierdźił/y ktemu Poſſeſſyą wźiął przed ſzkodą/ tedy pieniądze winien zupełnie do końcá zápłáćić/á ſzkodá kupcowi/nie przedawcy ma być poczytána.

☞ Tá Sentencia ktemu ſye wśćiąga y ieſt pożyteczna / iż kupiec ſzkode ćierpiéć muśi ná rzeczy kupiónéy/ dla thego/ iż iuż Poſſeſſyą wźiął/

choć ieſzcze wzdánié nie doſzło / by tylo od obudwu ſtrón kupno y przedánie było zeznáné. A ieſliby ieſzcze Kupiec w dźierżeniu imienia nie był/chocby też ná tho pieniądze dał/y mógł dowieść kupná: bliżſzy ieſt przą odyydź / gdyż ieſzcze zdánié nie doſzło/niżliby go przedawcá miał pokónáć. Wſzákże pieniądze dáné tráći. A ieſliby potym pieniedzy chćiał dochodźić/muśiałby okázáć z kąd ten dług vroſt. Jeſliby przedawcá powiedźiał/iż mu pieniądze ná ten czás ſą dáné kiedy od niego dóm ieſt kupióny/ á z thądby kupiec znał przedánie: tám targ przedánia/przećiw kupcowi rychléy może być dowiedźión/ niżliby targu miał przeć. A thák kupiec otrzyma plác/ ónego domu / á pieniądze przedawcy do kóncá zápłáći.

Pytánié piąté.

¶ Kóń kupióny/á v przedawce poſtáwióny wtym czáſie zdechł: komu ſzkodá idźie?

JEſliby kto kupił kónia ábo bydle / y litkup obie ſtrónie piły/tho ieſt/przedawcá y kupiec / y z inymi ludźmi / targ miedzy ſobą zámknęli/ y ieden drugiemu zadátek pewnéy ſummy dał. Kupiec kónia przeieżdżał doświadczáiąc go/á czáſu zapłáty nie námienióno/ y ſlubowánia żadnégo o ſzkode/ábo iáko mówią/o niewá-

runk ónego kónia nie było. Kupiec kónia przyiął/á pothym przedawce prośił/ iżeby mu go w ſwoiey ſtáyni do pewnégo czáſu poſtáwić dopuśćił. W tym czáśie kóń w ſtáyni ochromiał álbo zdechł. Potym wróćiwſzy ſye kupiec/chćiał by kónia wźiąć/którego záſtał zdechłégo abo chrómégo/ábo którą iną wádą nákáżónégo/y zbraniałby ſye go wźiąć. Przedawcá chćiał pieniedzy od niego wedle targu. Kupiec przećiw temu mieni/iż kónia dobrze zdrowégo kupił/ále go ieſzcze w ſwé dźierżenie nie wźiął/ y owſzem w ſtáyni v przedawce zdechł/ ábo te wáde wźiął/ y chce tego dowiéść / mieniąc ná tym nic nienależéć/ chocby ſye to zá niedbáłośćią iego ábo zá wiádómośćią ſtáło/ y żąda ſkazánia / ieſliże ónego kónia/ którego przedáwcá záwżdy miał w ſwoim dźierżeniu/płáćić winien/ábo co ieſt wedle Práwá: Powód ták odpiéra. Gdyż tu ten ſtoi/y zna ſye iż kónia odemnie kupił/ y biorę ſye ná ty ludzi kthórzy przy kupnie byli: Nád to/kónia przyiął w dźierżenie ſwoié/mnie tylko żądáiąc / ábym mu dopuśćił w ſwoiey ſtáyni kónia poſtáwić/ná iego ſzkode/zá ieḡ koſztem. W tym ſye przydáło iż zdechł bez moiéy winy y przyczyny/ kthóréy przygody mnie z ſercá żal/y ofiáruie ſye w tym dowieść moiéy niewinnośći/iáko mi

Sąd nákaże / żądáiąc przez Sądowny wyrok
vznánia/ieſli zá tháką moią obróną mnie moié
pieniądze máią byc dáné / czyli nié/ álbo co ieſt
wedle Práwá? Odpowiedź. Jeſli przedawcá
może tego dowiéść/ iáko ieſt wedle Práwá / iże
kupiec koniá przyiął wedle targu/y pothym żą-
dał go poſtáwić do pewnégo czáſu w ſtáyni v
przedawce/y w tym czáśie króniowi ſye tá przy-
godá ſtałá/y śmie tego dwiemá pálcy/przed pá-
nem Bogiem popráwić/iż tá ſzkodá bez iego ſye
winy sſtałá. Tedy kupiec ſłuſznie króniá zápłáci/
gdyż ſye też ſłuſzny targ ſtał podług iego zezná-
nia.

¶ W ſpráwie około kupná y przedánia to trze-
bá pilnie báczyć. Jż z kthóréykolwiek przyczyny
miedzy kupcem á przedawcą ſpoſób álbo wymó-
wienie iákié zaydźie/iáko Łácinnicy zową Con-
dicio: tákié ma byc pilnie chowáné. Ná przy-
kład. Jeſliby kto z kim targ vczynił o Wino/kó-
niá/zbożé/bydle/y oczkolwiek tákiego. A záſzło-
by iákié wymówienié/ tho ieſt/ áby ſye kupiec o
zapłáte zbáreczył/ábo iżby dźiś zápłácił/álbo iżby
rzecz kupióna/byłá wolna/ſwobodna/ ku záſte-
powániu ábo obrónie łatwia/ábo iżby ná próbe
dano / ábo co tákowégo przy targu wymówió-
nego było. A w tym czáśieby/ iáki niepożythek

Reguła około kupná y przedánia potrzebna.

rzeczy przedánéy przypadł/gdźie y kupiec pod ó-
ną wymową/rzecz v przedawce zoſtáwił. A prze
dawcá mógłby dowieść ónéy Condycyéy/y lu-
dźmi ktorzy przy kupnie byli/ y ktemu przyśięgą
wedle Práwá: tákowa wymowá ma być pilnie
ſtrzeżóná/ y tá Reguła ma być záwżdy miedzy
kupcem á przedawcą ná pámięci. Conditio inter
venditorem & emptorem ſuperueniens, maximé eſt
cuſtodienda. Ale ieſliby rzecz kupióna bez zácho-
wánia żadnéy wymowy przez kupcá wdźierżenie
byłá wźietá/v przedawce tylko dla ſtrzeżenia zo
ſtáwióná / ſzkodáby ſye w tym czáśie iáka trá-
fiłá / y śmiałby thego przyśięgą przedawcá do-
wiéść/iż óná ſzkodá/ w rzeczy przedánéy/ bez ie-
go ſye winy sſtałá: tedy ná tym nie ma ſzkodo-
wáć/ y cokolwiek pieniedzy kupiec dał/ ty giną.
Wyiąwſzyby miedzy nimi ina vmowá byłá. A-
le y wymówienie które ieſt miedzy przedawcą y
kupcem / wiecéy należy ná kupcá/ gdy iuż rzecz
weźmie w ſwoié dźiérżenié. A then v kogo óne
rzecz zoſtáwią ábo porucza/ieſt ónéy rzeczy ſtró-
żem. A kto cudzéy rzeczy ſtrzeże/iáko ſwoiéy w-
łaſnéy/y tegoby wedle Práwá dowiódł/nie ma
ná tym ſzkodowáć. Abowiem ſpólna vmowá/
kthóra ſye miedzy ſtrónámi dźieie/ by iedno mo-
głá być dowiedźióná / wſzyſtkiemu Práwu zá-

kracza. Toż też ma być rozumiano około Sukná/Oleiu/Winá/Jmbiéru/ y wszystkich w pospolitości rzeczy/którékolwiek widzeniem/ vkuszeniem/dotykániem mogą być rozeznáné. Które kto dziś kupi/á zárázem ich nie weźmie/ á w tym czásie przyda sye zkáżą. Kupiec przyiąć muśi/ iesli go przedawcá z targu wolno wypuśćić nie chce. Wszákże o oszukánie/iesli sye które pokázuie/przećiw przedawcy może czynić.

Zastáwá.

Eśliby kto dobrá swoié zástáwił wpewnéy summie do czásu náznáczónégo / á záś ié miał wykupić. Wierzyćiel miałby ie iuż w swoim dźierżeniu. Tedy ten który ie zástáwił / nie może ónych dobr przedáć/áni zastáwić inemu daléy / bez woléy ónego kthóremu ie piérwéy zástáwił. A choćby óny dobrá wierzyćiel miał w swym dźierżeniu/wszákże iesliby sye

Zástáwnégo imienia własność.

w thym czásie póki nie będą wykupióné / iáka szkodá w ónych dobrách stałá / króm przyczyny álbo niedbáłości dźierżawce: dźierżawcá szkody nie winien/szkodá przy dobrách zastáwnych ma zostáć. A iesliby ten który ie zástáwił/ wyzwolić ich nie mógł/ szkody nie winien ćierpieć / od ónego komu są zástáwióné.

Pytánie piérwsze.

Dyż zástáwienie imienia rownie iednégo wiąże iáko y przedánie/ ták go zá zastáwą nie ma/iáko y zá przedániem. Pytánie iest/w czym zástáwienie od przedánia iest rozne: Odpowiedź. Zastáwá y przedánie w thym rożność máią/ iż rzecz przedána nie może záś być wykupióna. Zastáwna może być wolno wykupióna. A z tąd sye pokázuie/ iż then komu iest rzecz zástáwióna / nie może iéy przedáć bez woléy ónego który ią zástáwił.

¶ Rożność przedánia y zastáwy.

Pytánie wtóre.

Jeśliby ieden drugiemu vczynił zapis/ y zástáwił dobrá swoié/ isczac dług / y obiecuiąc go zápłáćić ná pewny czás / á zápłáćić y wyzwolić dobr nie może. Potym wie-

rzyćiel kthóremu ſą dobrá záſtáwióné/ poſtepowalby wedle Práwá z tákowymi dobrámi záſtáwnyjmi/opowiádáiąc vrzednie ónemu ktory ie záſtáwił/ iż ie gdźieby nie wykupił chce przedáć. Potymby tákowé dobrá przedał. Pytánie ieſt. Ieſli óny dobrá ktore mu ſą záſtáwióné/ y ktoré przedał może záſtepowáć czyli nie: Odpowiedź. Aczkolwiek kto záſtáwił imienie pod thym ſpoſobem / iż ten komu ieſt záſtáwióné/może ie przedáć/ieſliby go ná czás náznáczóny nie wykupióno: choćby mu też przez ſądowny wyrok ſkazano/ iżby mógł przedáć/ y przedał ſkutecznie: thedy záſtepowáć ónego imienia nie może. Bo ié tylko w fanćie ſwoim miał/ y owſzem ón ktory ie záſtáwił/álbo ktoremuby do puśćił/ wykupić ie może/ choćby też wyſzedł rok y ſześć niedźiel. Abowiem w rzeczy zaſtáwney żadna dawność nie idźie / póki zaſtáwá może być dowiedźióná. Zaſtepowánia wietſzégo nie winien przedawcá w rzeczy záſtáwióney/iedno áby dowiódł iż mu ieſt zaſtáwna w téy á w téy ſummie/do tego czáſu. A iż z zaſtáwą ábo z fántem poſtepował wedle Práwá / iż przedał fánt dla tego / iż ten kthóry ie záſtáwił wykupić nie mógł/wedle vmowy.

¶ Dobrá záſtáwné ieſliby kto przedał: winienli przedawcá ſtróny ich bronić:

Zaſtáwá żadney dawnośći nie ma.

¶ Przedawcá zaſtáwnég imienia/ iákié záſthepowánié winien:

Pytanie trzećie.

IEſliby ten komu ieſt imienie záſtáwióné/zbudował co ná ónym imieniu zaſtáwnym. Winienli ón ktory chce wyzwolić imienie ſwoié/odłożyć budowny nákład/pierwéy niżliby mu imienie rumowano: Odpowiedź. Ieſli ieſt potrzebné budowánie/winien ie odłożyć ten/ktory dobrá wykupuie wedle Práwá.

Budowánie záſtáwnég imienia.

Pytánie czwarte.

IEſliby kto záſtáwił dobrá ſwoié thákié/ z ktorych pożytek idźie/ iáko ſą rolé / winnice/chmielniki/ogrody/ſády/mytá/dochody/ kramy/iátki rozmáité/chlebné/gárbárſkie/rzeżnicze/ tákże y domy/ pod tym ſpoſobem/ iż ie chce wykupić ná pewny czás/z ktorych dóbr záſtáwnych pożytek ná káżdy dźień idźie. A nie byłoby tho przy zaſtáwie wymówióno/ iż dóbr ónych ze wſzyſtkimi pożytkámi ma vżywáć/áż do wykupienia. Pytánie ieſt. Ieſli óny pożytki/ná głowną ſumme máią być wyráżóne: Odpowiedź. Ieſli dobrá/z ktorych iáki pożytek idźie/ były záſtáwióné: thedy ón pożytek ná głowną ſumme

¶ Dochody y pożytki z záſtáwnégo imienia bráné / máiąli być ná głowną ſumme wyráżóné.

ma być wyrážony. Wyiąwſzyby przy vmowie wymówióno było/iże dóbr ónych w téy ſummie wolno vżywáć ma. Abowiem ieſliby pożythek brał/ á to w wymowie wyrážono nie było. Lichwá to ieſt. Spe. Sax:Libro i, Arti. 54.

Lichwá.

☞ Oſtróżniey dźiś ná złe dłużniki w zapiśiech dokłádáią / iż kiedy kto w ſummie iákiego imienia vżywáć ma/ á chce ſobie dobrze obwárowáć / áby mu ónego vżywánia ná główną ſumme nie wyrážono: thák w zapiśie dokłáda miánowićie. Obligauit bona cum vſufructu, vſufructum ad principalem ſummam non defalcando. To ieſt/ zeznał iż to imienie záſtáwił/ y w vżywánie dał/ którego vżywánia/ná główną ſumme nie chce wierzyćielowi ſwoiemu nic wytrecáć. Gdźieby tych słów w zapiśie nie dołożono/ tedy vżywánie z obſzácowánia/ilé óno imienie do roku pożythku czyni / wyrażáią ná główną ſumme.

¶ Wielé ſye dźiś dźiwuią / czemu ták długie zapiſy z rozmáithymi wymowámi czynią. Nie trzebá ſye dźiwowáć/ bo ták być muśi/ przećiw złym á wykretnym dłużnikóm/ kthórych ſye dźiśieyſzych czáſów národźiło doſyć/którym y długie zapiſy / nic nie pomogą / przedśie im dźiury náyduią: álbo iákim niedołożenim / álbo dźiw-

nym ro-

nym rozumieniem. Choć iáſnie rzecz bedźie położóna iáko słónce/przedśie ią zły dłużnik nicuie/ y forytarzów do tego wielé ſobie nábedźie/ ktorzy mu zá ſklenice winá/ álbo zá iáki máły vpominek/ tákże rozumieć pomogą/ y rzecz ku ſkutkowi wedle ónego wykretnégo wyrozumienia przywodzą. Jáko to dźiś iuż náſtáło. Choć ſye dłużnik zápiſze/pewną ſumme zápłáćić gotowymi pieniądzmi/żadnym ſye fantem nie ſzczycąc/ przedśie ten co pożyczył pieniedzy/ y ná gotowé pieniądze iáſny zapis ma / nie pieniądze / ále fanty á kthemu nikczemne bráć muśi. Choć ſye dłużnik ná imieniu ſtoiącym zápiſze/w fanćie ie wierzyćielowi ſwoiemu da / y iuż ie wierzyćiel w zakłádźie ſwoim bedźie miał/vrzednie ſye w nie wwiąże/ y wwiązawſzy ſye/zás dłużnikowi naymie:przedśie wierzyćiel przećiw iáſnemu poſpolitemu práwu / przećiw zapiſowi od dłużniká ſwoiego/muśi fanty bráć. Tákie wykrety náſtáły/tácy forytarze niepobożni/bez boiázni Bożéy. Nád to ći wykretnicy to czynią/choć ſye dłużnik odpiſze wſzelkich obrón / liſtów gléytowych/żeláznych/y wſzelkich inych pomocy. Kiedy czás zapłáty przyydźie / przedśie bedźie miał liſt gléytowy/którym ſye ná przećiw ſwemu kredytorowi bróni/ták mówiąc:Aczem ſye ia odpi-

¶ Wykrety przećiw zapiſóm ná fanty miaſto gotowych pieniedzy.

¶ Wykrety przećiw zapiſóm liſty żeláznymi.

 ſal liſtów

sał listów Królewskich/álem thego nie mógł v-
czynić / nie mógłem záwrzeć reki pánu swemu
do łáski/ktorą mi vkazał. A ták prosze ábym przy
téy wolności/á łásce páńskiey był záchowan.
Kredytor zás powiáda / iż sye thym nie możesz
bronić / gdyżeś sye miánowićie odpisał listów
gléytowych/odrzućiłeś ná strone páńskie dobro-
dźieystwo/wzgárdźiłeś nim.etc. Z ktorego sporu
wiec Vrząd wątpi/ku czemu sye skłonić ma/czy
ku zapisowi/czy ku listowi/ choć rzecz iest iásna/
iáko sye kto zwiezáć każe/ ták związány chodźić
muśi: ktho sye nieprzyiaćielowi mieczem bronić
niechce/ przymuśić go nikt nie może: ktho czyim
dobrodźieystwem gárdźi/nie godźien go: kto sye
czego wyrzecze/iuż ktemu przyydź nie może: ták-
że gdy sye kto swemu Kredytorowi odpisze bro-
nić listy gléytownymi / słusznieby sye bronić nie
miał. A Vrząd słusznieby tákiégo przy tákiéy od
pisáney obronie záchowáć nie miał. Quoniã su-
per his omnibus, volenti non fit iniuria. Zwłasz-
czá gdy to iest ku krzywdźie Kredytorowi/prze-
ćiw iásnéy wedle zapisu spráwiedliwośći. A cze-
muby zapis/iáko ku zeznániu długu iest ważny/
nie miał być y ku temu ważny/gdźie sye dłużnik
listow gléytowych odpisze? Bo iesliby to odpi-
sánie niemiáło być wáżné: thedyby ni ku czemu

inemu nie służyło / iedno ku łatwieyszemu ná
bliźnim pieniedzy wymatániu? A zapisy nie ku
temu służyć máią/ ále ku pewnéy zapłáćie dłu-
gu/ y máią być w mocy ták iáko piszą/ in omni-
bus punctis, clausulis, & Articulis. Ale snadź rze-
czesz: Pan Bóg ná mie przygode dopuśćił/wiec
nie mam lékárstwá szukáć? Lepiéybyś dáleko v-
czynił/ iesli Pan Bóg ná ćie vpadek iáki dopu- Obiectio debitoris cõtra creditorem.
śći : ábyś szedł do kredytorá dobrodźieiá twégo/
á przełożywszy mu przygode twoie prośił go mó-
wiąc: Patientiam habe in me, & omnia reddam ti-
bi. A Kredytor iesli iest człowiekiem chrześći-
áńskim/bacząc twóy vpadek/iżeś tego nie már-
nie vtráćił/iż ná ćie przygodá przyszłá/mam zá
to/iżći nie tylko pofolguie/ále y cząstke odpuśći.
A toby tobie z lepszą sławą było/ niż gdy sye li-
stów odpiszesz/ á przedśie listów ku obronie ná-
bywasz/á niż gdy sye gotowymi pieniądzmi płá-
ćić zápiszesz/grátámi odbyć chcesz. Czym y sobie
y inym iáko mówią credit/to iest wiáre psuiesz.
Zátym tá pestis in Republica idźie: iż vbogiemu Iż dźiś trudno pieniedzy nábyć: Z kąd to idźie?
trudno náleść ktoby go w potrzebie iego zało-
żył. Káżdy sye boi/áby pożyczywszy gotowych
pieniedzy/ nie muśiał potym bráć ledá grátów/
ábo iákich towárów złych nieodbytych. Ale rze-
czesz / iż wedle Práwá pierwéy ma być zapłátá

Alia obiectio debitoris.

długu ruchomymi rzeczámi: prawdá. Ale thám gdźiebyś mi zgołá dług zeznał/ á ná stoiącym go imieniu nie vkazał. Nie rozumieią niepobożni sofistárze/ iż płacenie długu fantámi/ álbo ruchomymi rzeczámi/ nie idźie iedno thám/ gdźie kto zgołá dług zezna/ á ná żadnym go imieniu niewiśći/ iáko Láćinnicy mówią: Vbi est actio personalis. Nie rozumieią porządku w płaceniu długów in actione personali, co w Práwie dostátecznie opisano thymi słowy. In Actione personali super capiẽdis pignoribus, talis ordo tenendus. Vt primo accipiatur peccunia si extat. Secundo, res mobiles, exceptis deputatis ad agriculturam vel pro vsu quotidiano vestium, vxoris, vel liberorum. Tertio, his deficientibus, recurritur ad res immobiles. Quarto, ad nomina debitorum. Quinto, ad incarcerationem. Miánowićie tu dołożono/ gdźie ma być ruchomymi rzeczámi zapłátá długu/ thám gdźie iest Actio personalis, tho iest/ gdy kto tylko dług zgołá zezna/ czás zapłáty námieni/ á ná imieniu go nie vkaże. Ale gdźie kto dług zeznány ná imieniu stoiącym vkaże/ imienie stoiące w tym vwiąże/ w fancie da: tám iuż wierzyćiel nie winien bráć rzeczy ruchomych w zapłáthe długu swoiego. Bo iuż imienie stoiące pierwey w fancie ma/ iuż tám iest iáko Láćinnicy zową

Solutio debitorum mobilibus, fit in actione personali.

¶ Porządek płácenia długu rzeczámi.

Actio Personalis.

Actio

Actio realis, actio hypotecaria. Już thám fanty/ przećiw fantowi pierwey dánemu/ miescá nie máią/ nie winien wierzyćiel imienia puśćić/ áż mu gothowe pieniądze dádzą. Nie inszy iest kształt fantu stoiącego/ iedno iáko y ruchomego. Kiedy mi kto fant ruchomy záśtáwi/ nie winienem go puśćić z ręku ná przemiáne zá iny fant/ áż mi summe położy. Tymże sposobem. Kiedy mi kto vkaże dług ná stoiącym imieniu/ y wwiąże sye w nie/ trzymam ie skutkiem: iużem niepowinien inych fantów przyymówáć/ áż mi moiá summá będźie położona. Nápisano to w Práwie. Pignus, non nisi solutione peccuniæ liberatur. Et obligatio principalis naturaliter, nõ alio modo, nisi solutione peccuniæ, inuito creditore tollitur. A názywáią to w Práwie. Pignus luere vt habetur in Codice. Titu. de Luitione pignoris. Vnusquisq; debitor, pignus suum eliberare poterit, cum videlicet peccuniam soluerit. Tu iásna rzecz/ iáko dłużnik/ fant raz w summie dány wyzwaláć ma/ nie fanty inymi/ ále pieniądzmi. A choćby thez ná stoiącym imieniu długu nie vkazał/ iedno iż pieniądze gotowe wźiął/ gotowe pieniądze zeznał/ y zápłáćić obiecał: Práwo przyrodzone y pisáne do tego wiedźie/ ábyś wierzyćielowi/ twoiemu dobrodźieiowi/ kthoryć czásu twey potrzeby do-

Actio Realis.

Actio Hypotecaria.

Pignus Luere

brze vczy-

brze vczynił/nie co inego dawał/ iedno tho coś zeznał/coś obiecał. Jáko nápisano Spec:Sax:Libro ij,Arti:6. in glosa. Naturale ē,vt eo modo quis liberetur,quo pacto obligatio facta fuit. A ná drugim mieścu Spec:Saxo:Libro iij,Arti:40 in textu nápisano. Qui nummos aut argentum soluere debet,si pro hoc pignora prębuerit,per id nō fit liber, nisi sic inter eos pactum fuerit.

¶ Fanty iáko máią być od dłużniká przyymowáné.

¶ Trzebáby ná ty fantowniki/ktorzy wźiąwszy gotowé pieniądze álbo kosztowny towar od kogo/ chcą tho płáćić ládá iákimi gratámi/iesżcze nie swoimi/ále od kogo ná wzgárde á ná szkode wierzyćielowi swoiemu nábytymi: trzebá mowie wzbudźić/y ku skutkowi zás przywieść ono Práwo/dźiśieyszemu czásowi bárzo przystoyné/ ktorym opisano iáko wierzyćiel od dłużniká fanty przyymowáć ma. Nie ták iákoby ie oszácowano / ále iákoby mogły być zá gotowé pieniądze przedáné. Aby ie Vrząd kazał iáwnie wyłożyć/ á temu ie przedáć ktoby wiecéy zá nié dawał/ áby wierzyćielowi z przedánia fantow/pieniądzmi dług oddawał. Vczy tego iásny text w Práwie Spec:Sax:Libr: i,Articulo 70 in textu. Iż kiedy dłużnik nie ma czym płáćić/ma w długu być fantowan/ktory fant wierzyćiel trzy kroć/káżdy raz przez dwie niedźieli winien dłużnikowi o-

powiá-

powiádáć/iż tylo zań dáią. Ieśliby go dłużnik/ iáko bliższy fantu swoiégo nie wyzwolił/ thedy ón fant iuż ma być wyłożony y przedány. Ieśliby fant/wynośił dług/ tedy to coby wyższéy było/dłużnikowi ma być dano. A ieśli co do długu niedostáło / dłużnik ma być do thąd fantowan/áż sye zapłátá długu wypełni.

¶ Ták vczeni w Práwie vczą. Et Cerasini sub titulo de Executione rei iudicatę tá iest sententia. Gdźie ku temu Artykułowi Libri i,Artic:70 ták pisze. Si pignus nullum omnino fructum,nullaq; emolumenta ferat, ex quibus Creditori posit satis fieri. Eo in casu,pignus est publice distrahendū, & creditori,interueniente cautione, si caret possessiōe, tradendum,vt illud ter in locis publicis de quindena in quindenam venui exponat, adhibito etiā Pręcone,cuius ore venditio publicetur. Quę quidem venditio ipsi etiam debitori semper est denuncianda,si forte pignus suum velit redimere. Quibus rebus sic gestis,& pręcedēte eiusmodi denunciatione, si debitor redimendi curam abijciat,pignus vendendum est ei qui plus numerauerit:sin vero nullus cōtigat emptor,Iudex reuolutis sex septimanis,pignus in satisfactionem debiti Creditori tradet,et si haud quaq; respōdeat quantitati æris alieni, alijs pignorationibus erit repetendum,quicquid defecerit.

S Záchó-

¶ Záchowywano ſye doſyć niedawnych czá=
ſów wedle teğ Práwá/iż kiedy wierzyćiel przyy=
mowáł fanty od dłużniká/ y przedawał ie/przy=
pozywał dłużniká z świádkámi/ którzy świád=
czyli iż mu zá ón fant wiecéy nie dawano. Po=
thym ieſli dłużnik w ſześć niedźiel nie wykupił
fantu ſwoiégo/ iuż go wierzyćielowi ſąd wedle
ónego kupna przyſądzał/ y ták ſkázował. Gdyż
ten dłużnik ſwoiégo fantu/w ſześć niedźiel nie
wykupił/ nic do tego czáſu nie czynił/ thedy iuż
wierzyćiel/ma ſye przy tym targu á przedániu zo
ſtáć wedle Práwá. Ku temu ſłużyło óno ſkazá=
nie/ które y dźiś czynią/ ále go Prokuratorowie
niewiem czemu ku ſkutkowi nie przywodzą/áby
wierzyćiel przedawał fanty:pod świádectwem
dobrych ludźi/ſtronie to opowiádáiąc. Częſto y
owſzem záwżdy około fantów tákie ſkazánie by=
wa. Decretum eſt Actorem, poſſe vendere pigno=
ra, ſub euidentia proborũ hominũ, parti hoc ipſum
denuncian̄: de forma Iuris. A wedle tego ſkazá=
nia ſye nie ſpráwuią/iedno vbogi Kreditor we=
dle iednégo ſkazánia/ iáko fanty oſzácuią/ thák
przyymie. Drugieğ Dekrétu Exekucyéy zániechá.

¶ Szácunek Fantów dla czeğ bywał.

Szácunek rzeczy nie dla tego bywał/ áby wie=
rzyćiel wedle ónego ſzacunku przymował/ále iż=
by ták iáko oſzácowano przedawał/áby wierzy=

ćiel ku ſzkodźie dłużnikowi/po ſwéy myſli nie=
przedawał.
¶ Tegóż vczy pytánie iedno nápiſáné in Legi=
bus Imperialibus in Autenti: Hoc niſi debitor C. de
ſolutio: A nápiſał ié człowiek vczóny w Práwie/
Ioannes de Ferrarijs in ſua Practica tymi ſłowy.

Pytánié Piąté.

Częſto ſye przydawa/ iż nedzni Litygán=
towie/to ieſt mizerné ſtróny práwuiący
ſye/y ich przewrotni Prokuratorowie to
czynią/aby wierzyćielowi do ſtoiącégo imienia
nie przyſzło:ná iego wzgárdę/dáią mu ruchomé
rzeczy/ thák ſwoié własné iáko y cudzé/ y indźie
nábyté/y ktemu niczemné á ſproſné/ áż do garn=
ców álbo krózlików/ y niekiedy ié od ſąśiádów
ſwoich ná płácenié potáiemnie ſkupuią. Pytá=
nié ieſt. Mali być wierzyćiel przymuſzón thákié
rzeczy podlé/w zapłátę długu ſwoiégo przyymo=
wáć czyli nié? Odpowiedź. Nie winien tá=
kich przyymowáć. Abowiem rzeczy ruchomé/
kthóre dłużnik ná zapłátę długu dáie/ máią być
tákowé/ná któreby ſye kupiec łatwie nálazł/áby
nie były niepożyteczné/álbo zbytnié/álbo wierzy
ćielowi ſzkodliwé. Ale tu rádá ieſt wierzyćielo=
wi/ áby tákié ruchomé rzeczy Vrząd dał wyło=

¶ Rádá Credytorowi co s fanty ma dźiáłáć.

żyć ku przedániu/ iż ktoby więcey zá nie dawał/ áby temu były dáne/ áby ſye z thego przedánia wierzyćielowi pieniądzmi zapłátá ſtáłá. Tym obyczáiemby ſye zábieżáło/áby źli dłużnicy ſwoich wierzyćielów nieoſzukawáli. Pótypytánie y náuká z niego. A poniewaź tá náuká tych czáſów ieſt bárzo potrzebna około odbywánia fantów dłużnikowych: Położe to pytánie po Láćinie / ták iáko ieſt w ſobie ná mieśću námienionym/áby tym iáwnieyſzé było.

Jákié rzeczy ruchomé Creditor od dłużniká przyymowáć/y iáko z niemi poſtepowáć ma.

Quid dices de eo, quod facere nituntur plerũq; miſeri litigantes, & eorum ſubdoli Procuratores, qui ne perueniatur ad immobilia,& vt magis vituperiũ faciant Creditori,exponunt & producũt,tam propria ſua mobilia quã aliena,& quęcumq; viliſsima, & quandoq; ea latenter emunt à vicinis, vſq; ad inciſoria & bocalia lapidea & ſtagnea. Nunquid ſit cogendus Creditor talia recipere in ſolutum? Puto quòd non. Quia res mobiles debent eſſe tales, quę de facili reperiant emptorẽ, & non ſint inutiles vel ſuperfluę,aut damnoſę ipſi Creditori.Sed conſilium eſt melius pro Creditore, quòd talia bona mobilia faciat exponi per Iudicem venalia,vt plus offerenti dentur, & ipſi Creditori eorum precium exoluatur. Et hoc modo obuiabitur fraudibus taliũ malignantium.

☞ Nie trzebá ſye tedy dźiwowáć / iż przećiw

złym dłużnikóm ták długie zapiſy czynią/y przewrotnośći ich rozmáitymi Condiciámi zábiegáią/ y ieſzcze podobno przećiw tym fantownikóm/inákſzé náydowáć muſzą. Co pierwéy dłużnik zápiſował ſumme ſuper omnibus bonis ſuis mobilibus & immobilibus, Muśi ták poſtáwić. Reformauit ſuper omnibus bonis ſuis,tam ĩmobilibus quam mobilibus , y iné oſtróżnośći/áby wierzyćiel wolność miał przyymowáć coby chćiał w zapłáćie ſwego długu/ ieſli mobilia álbo ĩmobilia. Jákożby to miáło być y wedle Práwá. Kiedy ſye dłużnik zápiſze ná wſzyſtkich dobrách ruchomych y nieruchomych: Już Wierzyćiel ma wolność obieráć ſobie z dóbr dłużnikowych któré chce/ku zapłáćie ſwoiego długu. Nápiſano Spe:Sax:Libro iij,Arti:39. Creditor habet optionẽ inter omĩa bona debitoris. Zkąd ſye też pokázuie/ iż dłużnik gdy chce płáćić Kredytorowi ſwoiemu dług fantámi/ winien znieść wſzyſtek ſwóy ruchomy ſtátek cogo kolwiek ma/z któregő Kredytor ku zapłáćie ſwoiéy ma wolność obieráć co chce.

Creditor,ma wolność obieráć z rzeczy ruchomych dłużnikowych ku zapłáćie któré chce.

Nie trzebá ſye też dźiwowáć/iż kto płát od pieniedzy bierze/zwłaſzczá od dłużniká niedbáłego/ który zapłáte zwporu odwłacza. Bo tegő y Práwo dozwala/y lichwą tego nie názywa/ choć to ieſt nieiáki kſztalt lichwy. Ale w téy mierze/gdy dłu-

¶ Płáth od pieniedzy kiedy Práwo dozwala bráć.

źnik mogąc płácić/ niechce płácić / niedbáły y w tym iest/może od niego płát bráć/ktoreḡ Práwo nie názywa lichwą/ále nagrodą szkody. Talis inquit. vsura, nō est proprie vsura, sed recōpensatio damni, cum quis solutionem iniquè & dolosè protrahit. Spe:Saxo:Libro 1, Arti: 54 in glosa.

Pytánie szoste.

Jeśliby ktory dłużnik ku zapłácie długu swoiego nie miał áni pieniedzy/ áni rzeczy ruchomych/áni stoiącego imienia/áleby też miał dłużniki / ná ktorychby wierzyćielowi swoiemu vkázował zapłáte swoiego długu/iáko sye tu wierzyćiel spráwowáć ma? Odpowiedź. Jeśliby mi moy dłużnik vkázował zapłáte moiēg długu ná swoich dłużnikoch/ winien mi ony dłużniki stáwić przed Sądem. kthorzy stánąwszy/ná spytánie Sędziego/ máią zeznáć/iesli on dług ktory v nich moy dłużnik vkázuie/winni ábo nie? Jesli zeznáią/tedy ich vrząd Práwnymi postepki ma przypedźić do tego áby zapłácili. A iesliby rzecz ruchoma w zapłáte dana byłá/ á okazáłá sye cudza/ iáki tu rátunek wierzyćiel ma? Odpowiedź. Iż wierzyćiel może zá thákim nieużyteczným dániem zápłáty iesżcze przećiw swemu dłużnikowi czynić.

Bo nie zniszczył sobie pierwszego postepku przećiw iemu. A zda sye thež/iákoby pod tym sposobem vkazánego dłużniká przyiął/y pod tym sposobem pierwszego Práwá odstąpił / iesliby oná rzecz w zapłáte podána/ iego byłá/ álbo iesliby sye słuszna zapłátá/bez szkody/bez práwowánia stáłá. Ták nápisano w Práwie. Quia per inutilem dationem, non est sublata prima Actio, contra debitorem. A dla tego to sobie przy vkázowániu dłużnikow/pilnie przestrzegáią. Bo rzecz niegodna/ áby Wierzyćiel z vkazánym dłużnikiem ták długo Práwo miał wieść/ z swoią szkodą/ iáko z pierwszym wiodł.

Pytánie śiodme.

Dłużnik iáko ma być chowan w wiezieniu?

Text vczy Spec:Sax:Libro iij, Articulo 39 tymi słowy. Ktoby przed Sądem dochodźił długu od dłużniká/ ktoryby nie mogł mieć rekoymieḡ. Sędźia ma go podáć wierzyćielowi / y bedźie go on Wierzyćiel winien chowáć ná stráwie y ná roboćie/iáko iną swoie czeladź/y iesliby chćiał/może go w peto okowáć/

ináczey nie ma go dręczyć. A ieſliby vćiekł/álbo
go na czás puśćił/przez to od długów niezápłá-
cónych nie ieſt wolen/ póki zapłáty nie dowie-
dzie. Ná drugim mieſcu Iure Munici: Arti: 27.
text ieſt táki ſłowo od ſłowá. Jeſliby ſpráwá
byłá około długu kthóry dłużnik zna/ á obżało-
wány/ma dziedzictwo w mieśćie/ które ſye wy-
nośi nád ón dług/może ſye dziedzictwem ſzczy-
ćić ná ſądowny ſłuſzny rok. Jeſliby dziedzictwá
nie miał/ bedzie podan wierzyćielowi zá reke w
moc iego. A ieſliby then był gośćiem komu ieſt
podány/może go zſobą odwieść/ieſli go nie mo-
że záchowáć w tym Práwie. Wſzákże ón wie-
rzyćiel winien rekóymie poſtáwić/iż ónego dłu-
żniká bez obráženia zdrowia iego bedzie chował/
álbo iż go zás ſtáwi. Jeſliby wierzyćiel Rekóy-
miego nie miał/tedy go w tymże Práwie w ká-
źni mieśckiey ma zoſtáwić/peto może nań wło-
żyć. A nád to żadnego inégo karánia nie ma mu
zádáwáć/ bo ſye dobrowolnie w więźienie dał.
Opátrzyć go winien żywnośćią y robotą/ ták
iáko iną ſwoie czeladź. Bowiem nie ieſt złodzie-
iem/áni kiedy ze złodzieymi towárzyſzył. Jeſli-
by vćiekł pierwey niż dług zápłáćił/ może go z-
nowu zátrzymáć/o oſtátek pieniedzy/gdzieby go
kolwiek przyśćignął/ y powthóre go ofiárowáć

do Sądu/ gdzieby go kolwiek przyśćignął.
Póty Text. ¶ W Glózie dokłada: Gdyby
dłużnik obiecał zapłáte Wierzyćielowi ſwoie-
mu pewnie/ ieſliby z łáſki Bożey miał opátrze-
nie nád żywnośc á Rekomie ſtáwił/ nie trzebá
go podawáć w moc Wierzyćielowi. Podáią
dłużniká Wierzyćielowi w moc álbo do więźie-
nia/nie ták dla tego iż nie ma czym długu zápłá
ćić/iáko też dla thego/iż ſye zdrádliwie w thym
ſpráwował/ dobrodzieyſtwá cudzégo źle vży-
wał/dobrá ſwoié álbo cudzé przełotrował/ roz-
próſzył/ przemiłował/ przegrał/ źle ſye ſpráwo-
wał/ Credytorá ſwégo chytro oſzukał/ pienią-
dzé ná nim álbo thowar gładkimi ſłowy obiet-
nicámi wymatał/ co nic innégo nie ieſt iákoby
go poczćiwie okradł. Przeto też to więźienie ma
iákoby ſłuſzné karánié zá ty wyſtepki. Bo y Prá
wo vczy: Kiedy vboſtwo ná kogo zá temi wy-
ſtepkámi przyydzie/áby Vrząd ná iego vboſtwo
baczenia niemiał: Godna rzecz ieſth/áby vbogi
który ſwoią złą ſpráwą/ álbo iákiemi wyſtepká-
mi w vboſtwo wpada/pomocy żadnéy niemiał/
áby vboſtwo ćierpiał. Quoniam paupertas in de-
lictis non excuſat. Nie ma théż być wiecznie
więźniem: Bo by to było przećiw Práwu/które
nie każe nikogo dla pieniedzy więźić/ tylko póty

¶ Dłużniká dla czego dáią do więźienia.

póki ſye robotą ſwoią nie wyzwoli / kthora ma być Wierzyćielowi oſzácowaná y ná ſumme długu wyrážoná.

☞ Nápiſano támže in Gloſa: iž v ſtárych ludźi ónych Rzymiánów w Obietnicách/w zmowách/z wielką pilnośćią Wiáre chowano/y przeto ná ty dłužniki/ktorzy ſye nie iśćili Lege xij tabularum nád inné karánia kthóre im tám opiſano/karánie thež ná gárdle vſtáwiono: ábo ie zá Morze záprzedawano. A ieſliby było wiele Credytorów / tedy dłužniká ná cześći rozśiekawano. Kiedy ieden Philozoph Fáworyn pytał iednégo vczónégo człowieká w Práwie Sextum Cecilium, Czemu by to tákie okrutné Práwo ná dłužniki vczynióno: Odpowiedźiał / iž dla záchowánia Wiáry/ fidei ſeruandę gratia, to vczynióno/áby tym Práwem karano tego ktory w vmówách/ w požyczániu / w zapłáćie długu wiáry nie chował:áby ſye dłužnik wárował žeby ku tákiemu karániu nieprzyſzedł. To przy Niemieckim Práwie nie dla tego położóno/ áby ſye ták v nas z dłužniki ſpráwowano/ále dla okazánia / iáko v ónych ſtárych Rzymiánów/Wiáry pilnie przyſtrzégano. Aby też dźiśieyſzégo wieku ludźie/ á tym wiecéy Krześćiáńſcy/Wiáre miedzy ſobą chowáli/ktora ſye tych czáſów bárzo ná

ſzczyrbiłá/

ſzczyrbiłá/á niewiárá zá niekárnośćią bárzo ſye rozkorzeniłá/iž ieden drugiemu/chocby mógł ſtátecznie dług zápłáćić/ládá gratámi Wierzyćielá dobrodźieiá ſwoiego odbywa. Ale tá złość dłužniká/niczymby ſye rychley niepohámowáłá/ iedno kiedyby ſye zbudźiło tho Práwo/ iáko pierwéy Credytorowie s fanty poſtempowáli. tho ieſt/iž ie Credytor przymował/ták iáko ie mógł przedáć zá gotowé pieniądze/pod świádomiem dobrych ludźi: opowiádáiąc dłužnikowi v Sądu trzy kroć przez ſześć niedźiel de Quindena in Quindenam, ieſliby fanth ſwóy/iáko bliżſzy wedle targu chćiał odkupić. Jeſliby nieodkupił przez ſześć niedźiel/áby iuž Credytor ták przyiął iáko mu dáią gotowé pieniądze. Jáko wyżſzéy o tym. ∴ ∴ ∴

Pytánie Oſmé.

JEſliby kto komu záſtáwił Dobrá ſwoie w pewnym długu/á záſtáwiwſzy/tyž dobrá przedał innemu. Pytánie ieſt: Jeſli ten/ktoremu były záſtáwione/długu ſwoiego ná ónym ktory mu Dobrá záſtáwił/álbo ná dobrach zaſtáwnych/ á potym innému przedánych ſzukáć ma: Odpow. Jeſliby ktho záſtáwił

Dobrá

¶ Dłużnik/ kiedy zastáwné Imienie przeda: Wierzyćiel/ ná czy długu szukáć ma: ná Osobie dłużnikowéy czyli ná Imieniu przedánym.

Dobrá swoié/á przedał ié zás innemu bes woléy ónego kthoremu ié pierwéy zástáwił: tedy then kthóry przerzeczóné dobrá zastáwné w dzierżeniu ma/iáko mówią iest w Possessyey/ habet optionem, to iest wolno mu obieráć/chceli swoiego długu szukáć/albo ná Osobie ónego który Imienie przedał/álbo ná dobrách zastáwnych. Tu y stey Gadki ábo pytánia/ iásnie sye Náuká podawa/kiedy ktho ma w zastáwie Imienie w długu/wolno mu szukáć ónego długu/ chceli ná zastáwnym Imieniu/chceli ná Osobie która zástáwiłá. Tákże chceli y ruchomé bráć/nie może go ćisnąć do thego/ áby miał co innégo bráć nád tho co mu pierwéy dano.nie thák iáko dziś powstáło/ choć ktho Imienie w fanćie w zastáwie ma/ przedsye dłużnik dawszy iákie graty á przysiągszy iż pieniedzy nie ma/ Credytorá z Imienia wypiéra/ przećiw Práwu iásnemu wyższéy miánowánemu. Solutione pecunię pignus liberatur. .·. .·. .·,

Pytánie Dziewiąte.

JEsliby kto dochodził Práwem iákiego Imienia/powiádáiąc ie być w fanćie swoim/ y miał ná to List Przodkowi swoiemu tylko nale-

ko należący. Odpiéra stróná/żądáłáby dowodu od tego kthóry sye ma do Imienia. Ten sye brał ná dowód Przodká swoiégo. Odporna stróná rzekłáby: Gdyż sye ten ćiągnie do moiégo Imienia/powiádáiąc ie być fantem swoim/y chce dowiésć Listem kthóry Imieniu służy/żądam aby mi było skazano przez Sądowny wyrok/iesli ón może dochodźić Imienia moiego. Powód zás rzecze: Gdyżem ia iest po nieboszczyku. N. Dziedźic bliższy y Dobrá wszyćki/ ze wszystkim Práwem ná mie przypádły/ták własné iáko dziedzicżné/y Długi/ták ruchome iáko nieruchome dobrá/ żądam áby mi było skazano iesli ia tego Imienia kthóré w zakłádźie Przodkowi moiému iest/ dóydź moge álbo co iest wedle Práwá: Odpow. Ná ty spory. Aczkolwiek żadén práwiéy á przystoyniéy zakłádu ábo fantu pozyskáć nie może iáko ten komu ij zástáwiono: wszákże iesli kto iest dłużen/ á dobrá swoie w długu zástáwił/tedy Dziedźic po zmárłym Wierzyćielu/ tego dłużniká winowáć może. A ieśliby dłużnik zeznał ábo przećiw iemu dług dowiedźion był/ iż dobrá iego są w zastáwie: tedy Dziedźic Credytorów do zastáwy przydź może/ze wszystkim Práwem/w tych pieniądzoch ták iáko Przodkowi iego należáło wedle Práwá.

Dóbr zastáwnych spewnÿ zapisem: możeli Dziedźic Credytorów/ ná dłużniku dochodźić/ná mieścu Przodká swoiego.

Pytánie Dźieśiąté.

Jesliby Dobrá choć ruchomé choć nieruchomé były zástáwioné/á przydáłaby sye ná ónych dobrách iáka szkodá. Then ktory zástáwił/chćiałby ie wykupić/żądáiąc áby ten który ie trzymał w zastáwie/náprawił: On zás kthory trzymał Jmienie/ powiedźiał ie być w zastáwie swoiey/ y strzegł go iáko nalepiey mógł/iáko swoiego własnego. Jesliby mu dłużnik w tym wiáry niechćiał dáć/ ofyáruie sye gotowym otrzymáć to iáko mu práwo nákaże/ żądáiąc o Sądowy wyrok/ iesli ná thym winien szkodowáć czyli nie ? Odpow. Jesli komu iáka rzecz zástáwiona byłá / á strzegł iey pilnie y wiernie/przydáłá by sye szkodá ná óney zastáwie/ iáko iesliby zgorzáłá álbo vkrádźioná byłá z innemi iego dobrámi : iesliby thego śmiał dowieść przyśięgą / iż sye óná szkodá bes iego winy á niedbáłośći stáłá/tedy żadnego wtym nágabánia niewinien mieć wedle Práwá.

¶ Wdobrách zástáwionych gdy sye szkodá stánie / kto ią ćierpieć winien.

Pytanié Jedennasté.

Jesliby kto w moim domu/z moią wolą á przyzwolenim mieszkał/choć Czynsz obie-

cał choć nie obiecał. Albo iesliby też Jmienie Czynszowné mnie zastáwné v mnie naiął/ potym sye chćiał wyprowádźić z ónego domu zbraniáiąc sye czynszu płáćić/y zátrzymałbym go/domostwo iego zámknąwszy: potym tá rzecz przyszłá do Vrzedu/ y stáłá sye skárgá ná mie / iżem ia domostwo iego zámknął. Jabym sye bronił mówiąc : Iże to domostwo iego záchowáné iest w Possessyey moiey/ábo w Jmieniu moim czynszownym álbo własnym miásto czynszu/ kthóry czynsz skoro mi zápłáći/tedy domostwo iego będźie wolné. Naiemnik zás przećiw temu mówił/ iże mi nic nie winien y nic mi nie obiecał. Ja zás ná tho odpowiedźiał : Gdyż ia skutek á domostwo iego w Possessyey Jmienia moiego mam/Pytam/ieslim ia nie iest bliższy ábym był záchowan przy czynszu moim / á niżli ón przećmógł / álbo coby było ná Práwie ? Odpow. Kiedy kto dóm náymuie/cokolwiek domostwá do dómu ónego naiemnego álbo vmówionégo wniósł/á w ónym domu śiedźiał/Rok/ puł roká/ choć czwierć roku. Jesli gospodarz nie chce stráćić ábo opuśćić czynszu/tedy komornik/muśi ij zápłáćić / y może domostwo iego/ wszystek skutek w gmáchach pozámykáć/choć czynsz obiecał/choć nieobiecał. A iesli będźie śmiał potwier-

¶ Gospodarz / bliższy iest do przyśięgi o czyns przećiw Komornikowi/ niż komornik ku záprzeniu.

dźić tego przyśiegą iże to w czynſzu vczynił: tedy rychley y lepſzym práwem Czynſz otrzyma/ niżliby Naiemnik przą wolen być miał. Specu. Saxo:Lib:i, Arti:54. ☞ A tu przy tym Pytániu/trzebá wiedźieć/ iż niekthóre dobrá ſámy przez ſye ſą fantem y zakłádem / chocby ich theż kto niedał áni náznáczył w fanćie/iáko to: Cobykolwiek Naiemnik ábo komornik w dóm do Goſpodarzá ſwoiego wniósł / tho wſzyſtko ieſt fantem goſpodarzowi/y może tho wſzyſtko goſpodarz w czynſzu ſwoim zámknąć y záchowáć wiernie / ieſli chce áby go niewinowano.

Goſpodarz/ Kómórniczy ſtátek może zámknąć w Czynſzu.

Pytánie Dwánaſté.

JEſliby ſye ktho opiekał máietnośćią śieroty / á wźiął óne máietnosć w opátrzenie ſwoie. Opiekun miałby też tákże dobrá ſwoie. Pytánie ieſt: ieſli dobrá Opiekunowé/ſą fantem śierotce wedle Práwá? Odpo. Ieſliby ſye Opiekun opiekał máietnośćią śieroty/ á opieke przyiął: tedy dobrá iego/ ſą fantem śierośćie/ták/iż Opiekun nie ma mocy dóbr ſwoich oddálić/ záſtáwić áni przedáć. A to ma być rozumiano o opiekunoch dánych/ kthóré łáćinnicy Datiuos tutores zową: nie o tych / którzy ná Te-

¶ Dobrá Opiekunowé/ ſą fanthem śierośćie.

ſtámencie bywáią náznáczeni.

Pytánie Trzynaſté.

JEſliby ieden drugiemu zápiſał w zaſtáwie Dobrá ſwoie / s thym wymowieniem/y ſtą obietnicą: Iż gdźieby ónych dóbr záſtáwionych nie wykupił/áby ón komu ie záſtáwiono/mógł przedáć/ álbo też innemu záſtáwić: ábo by iáka vmówá miedzy niemi byłá. Pytánie ieſth: Możeli Pan ónego fantu/ zarázem ſkoro dźień wykupienia przeydźie/dobrá tákowé oddálić/á miánowićie: ieſliby tego ná zápiśie dołożóno / iże tho może vczynić króm pomocy Práwá/ iáko by ná tho/ wſzyſtko Práwo miał przewiedźioné? Odpo. Ieſliby dobrá komu záſtáwione były / á ón który ie záſtáwił/ ná pewny czás ich niewykupił/ ma być pozwan ná trzy Sądy/ku odpiéraniu/ miałliby co przećiw temu mówić. Ieſliby ná trzeći Sąd nie ſtánął/tedy Pan ónego fantu/ma być wwiązan w dobrá óny/tym Práwem/iáko Zapis pokaże. A żaden go ſtámtąd nie może wyrzućić/ iedno Vrzednie/zá obżałowánim Sądowym. A ieſliby ſtánął do Sądu obliczny: thedy Powód da czytáć Zapis/álbo Kśiegi Sądowé/ ábo ktho-

¶ Imienie/ gdyby w pewnéy Summie pod tym ſpoſobem było záſtáwné/ Iż ieſliby ſo Służnik ná czás náz rá-czony niewykupił: áby s nim poczynał coby chćiał: możeli óno Imienie być przedáné ſkoro czás przeydźie.

rym innym obyczáiem dowiedźie / iáko then á ten sye obowiązał: pytáiąc ná Práwie / miałli by co przećiw temu mówić? Jesliby nic przećiw temu nie mówił/ tedy ma być wolno puszczony fant Wierzyćielowi przed Sądem. Támże Vrząd skaże/iżby fant był wyzwolón do dwu niedźiél. A iesliby niewykupił:bedźie potym Wierzyćiel pytał / co z ónymi dobrámi chocby były własność/ choć Dźiedźictwo/ czynić ma. Y záś przez dwie niedźieli tháktże pytáć bedźie. Skażą mu/iż dobrá óny trzy kroć ma opowiádáć przez troie dwie niedźieli. Co kiedy sye iuż stánie/ skáżą mu iż to ma oznaymić w domu álbo we dworze iego/Vrzedem: y bedźie ieszcze miał czás Czternaśćie dni. Potym Wierzyćiel bedźie ták pytał: Jákom ia tu wszystko Práwo y wszystki stopnie Práwá w tym fanćie ábo w zakłádźie przewiódł/iáko mi Wóyt s Przyśiężniki skazáli/do których sye ćiągnę:żądam/áby mi było przez Sądowny wyrok nákazano / gdyżem ia wedle porządku Práwá/do tegó Jmienia iest wwiedźion y wwiązan: mali mi to Jmienie rumowáć? Odpo. Gdyż ten N. Vrzednie wedle postempku Práwá wto Jmienie iest wwiązány / tedy tákowé Jmienie ma być iemu rumowáné. Potym pan ónego fantu/po przysądzeniu rumo-

wánia ma przyiąć Possessyą ónego Jmienia/ ábo tám innego miásto śiebie puśćić / álbo dóm zámknąć/ wziąwszy go w possessyą. Y bedźie pytał dáléy/co s tákowym fantem/á miánowićie z domem ma czynić? Odpo. Jż ón dóm ma w cále trzymáć Rok y sześć niedźiel / á w tym czásye może ij wykupić y wyzwolić. A po roku po sześć niedźiel/może ón dóm przedáć/oddálić y zástepowánie / obiecáć thák dálece iáko sam miał/á nie wierszé wedle Práwá. Spec: Saxo:Lib:i, Arti:70. Iure Muni. Art. 74.

Pytánié Czternasté.

> ¶ Opiekun/ możeli Dobrá śiéroth przedáć álbo zástáwić.

Może li Opiekun dobrá śiérotki oddálić/przedáć/ zástáwić/ álbo Czynsze ná nich zápisáć? Odpow. Opiekun dóbr śiérotek/ áni przedáć/ áni zástáwić áni zápisáć może:ták/iżby to ćiérpieć mieli kiedyby do lat rostropnych przyszli. Wyiąwszy by to Opiekun okazał y wywiódł/iż sye tho stáło s pożythkiem śiérot/ iż óny pieniądze ná pożytek śiéroth obróćił:ináczéy niemoże tego vczynić wedle Práwá.

Pytanié Pietnasté.

¶Kośćielne rzeczy mogą li być záſtáwioné.

KOśćielni/to ieſt/Opátrzyćiele kośćiołów/Plebani/Opáći/ Gárdyani: mogali zá iákim niedoſtátkiem/rzeczy kośćielné/iáko ſą/Ornaty/kielichy/ y inne ápparaty záſtáwić czyli nie? Odpo. Iż żaden áni Duchowny/áni świecki/áni mnich/áni Podawcá / áni Pátrón álbo obrónicá kośćielny/ niemoże oddálić áni záſtáwić żadnych rzeczy kośćielnych zá żadną potrzebą iákąkolwiek / thylko ná wybáwienié więźniów/ wedle Práwá.

Ludźie wolni/ niemogą być w fanćie dáwáni áni dźieći.

☞ Item. Ludźie wolni y Dźieći/nie mogą być w fanćie áni w zakłádźie dawáni.

Pytánié Szeſtnaſté.

¶Komornik rzeczy ſwoie/ ktoré do goſpodarzá wnieśie/ może li záſtáwić.

IEſli by Naiemnik przyniósł iákie rzeczy/ do domu móiego/ którym ia iemu náiął: potym záſtáwił óny rzeczy abo domoſtwo ſwoie/piérwéy niżli móy czynſz miał zápłácić. W thym czáſye ia przyſzedłem/dochodząc czynſzu ná rzeczach:á ón komu ſą záſtáwioné/powiedźiał ie być w zakłádźie ſwoim. Pytánié ieſt: ieſli óny rzeczy temu kthóremu ſą záſtáwioné/ czyli mnie lepſzym Práwem przyydą? Odpow. Iże rzeczy wſzyſtki y domoſtwo wſzyſtko/ któreby kolwiek Naiemnik abo komornik/ do domu naiemnego wniósł/ ſą fantem ónego/czyy dóm ieſt/ w czynſzu iego: których komornik niemoże innemu záſtáwić. A ieſliby záſtáwił/ thedy pan ónego domu/ ſkoro ſye o tym dowié/Práwem ich dóydźie. Ieſliby ón záprzał/ kthóry ie záſtáwił/ tedy w tey ſpráwie/ ma być przećiw iemu poſtąpiono / iáko ieſt wedle Práwá. A ieſli zezna/ tedy ón komu ſą záſtáwioné/ muśi ie wróćić/ á Naiemnik zápłáći winę ſtrónie y Vrzedowi. ¶ Ieſliby zakład zginął w domu goſpodárſkim / Pan ónego domu muśi ij zápłáćić:ábo ſye Przyśięgą brónić/iż ſye to ſtáło bez winy á niedbáłośći iego.

Pytánié Siedmnaſté.

¶ Doſzedłby ktho Imienia/nie máiąc Práwá do niego/ zá niedbáłóśćią ſtróny przećiwney. Mo żeli to co prawdźiwe° Pánu ſzkodźić.

IEſliby ktho nie ſłuſznie dochodźił Imienia/y żadnego Práwá nie máiąc/był tám do ónego Imienia wpuſzczón: á then czyie ieſt Imienie/omieſzkał ſye sPráwem ſwoim. Pytánié ieſt: mali mu tho omieſzkánié ſzkodźić czyli nie? Powiádáia niektórzy / iż tho nic ſtrónie ſzkodźić niemoże/dla tego/ iż ten nieſłuſznie dochodźił tego Imienia/ y vczynił krzywdę temu: á Práwo nie każe nikomu krzywdy czynić / y co

s przodku iest niespráwiedliwégo/ choćby thež y sto lath trwało/ tedy niespráwiedliwé będzie: y záſye/ żaden ſye nie ma bogáćić z cudzą ſzkodą. Wſzákże/ ta iest ná to lepſza odpowiedź: iż wedle praw Césarſkich (ktore ku poſpolitemu pożytkowi z rządzenia Bożégo ſą vczynione) ták iest postánowióno: że dobrá odſądzáią onego/ kthóry miał do nich iákie Práwo/ kiedy pozwány trzy kroć nie ſtánie/ á s Práwem ſye ſwoim y z obróną nie pokaże. Stawa ſye tho dla nieposłuſzeństwá/ kiedy kto Vrzedowi nie posłuſzen: tedy Práwo iednému máietność bierze/ drugiemu dáie. ¶ Wſzákże tu pilnie trzebá wiedźiéć/ á ná baczeniu kożdemu mieć/ iż/ áczkolwiek ten ktorego dobrá ſą (kiedy ſye ich kto imuie) zámieſzka z ſwoim Práwem y obróną: práwem ludzkim wedle Vſtaw tráci ie. Ale nie práwem Bożym. Abowiem ſąd ludzki/ może oſzukáć ludźi: ále ſąd Boży nie może oſzukáć. Pan Bóg nikomu ſzkodźić nie każe: kożdemu co iest iego każe dáć. Ale y dobrá ták dla nieposłuſzeństwá ſtrácónych może dóydź/ zá słuſznym obżałowánim/ póki ich then kthóry ie posiadł/ dawnośćią ſobie nie vtwierdzi. Spec: Saxon: Libr: ij, Articu: 24. Iure Municipa: Articulo 140. in Glosa.

¶ Práwá / niekthórych rzeczy dopuſzczáią/ ktore ná ſumnieniu nic nieważą. Boć Sumnienie dobré / Tyśiąc świádków.

Areſt / Zapowiedź.

Postempek około vczynienia Zapowiedzi / kthóra bywa ná czyie máiethność oſobliwie: álbo ná wſzyſtke poſpolićie.

Jedy mam Dłużniká / o ktorym rozumiem / iż iest nie osiádły / nie pewny/ kthóry mi vpornie długu moiego zápłáćić nie chce/ á dowiem ſye v kogo/ o iákiey máietnośći iego: póyde do Wóytá/ y bede zadał / áby mi vżyczył ſługi z Vrzedu ſwoiego ku vczynieniu Areſtu/ ná óne máietność dłużniká ſwoiego: co mi Wóyt winien vczynić. Y póydźie ſługá z roſkazánia Wóytowego/ do ónego człowieká w dom/ v ktorego iest máietność dłużniká moiego: y roſkaże z Vrzedu/ áby máietnośći/ pieniedzy/ álbo iákich pewnych rzeczy dłużniká moiego nie wydawał/ dla tego długu ktory mi winien. Roſkazawſzy/ póydźie záś do Vrzedu y ze-

¶ Dróga do Areſtu.

rzedu/y zezna/ iżem Vrzednie Zapowiedź vczynił/ná máietność tego: które zeznánie/ thak Piſarz zápiſze.

Formá Areſtu oſobliwégo.

B. G. Fecit Iuridicum Areſtum ſuper pecunia, bonis, rebus, famati N. apud N. in ſumma florenorum centum, nolens talium bonorum, ſiue rerum, ſiue pecunię admittere extraditionem, vſq; ad litis deciſionem. Quod Areſtum prædictus N. ſuſcepit, per relationem prouidi N. Preconis iurati.

Inſze ſpoſobem bywa Zapowiedź / nie tylko ná ty rzeczy które ſą dłużnikowé v kogo miánowićie/ále y w poſpolitośći ná wſzyſtki ruchomé y nieruchomé/kedybykolwiek były/ták tu w Koronie iáko y w innym páńſtwie/ná kthórymkolwiek mieśću/v któreykolwiek Oſoby. Aby óná máietność przez dłużniká moiego / króm moiey wiádómośći nie byłá vtrácona/áby innym Credytorom/króm moiey wiádómośći nie płáćił. Táki Areſt/tym ſpoſobem piſzą.

Formá Areſtu wpoſpolitośći.

B G. Fecit Iuridicũ Areſtum ſuper omnibus bonis mobilibus & immobilibus, vbicunq; locorum, tam intra q̃; extra Regnum Polonię, apud quaſcũq; perſonas exiſteñ: famati N. tum ſuper vniuerſis eius debitis, quocunq; modo, cum quibuſuis perſonis contractis: nolens talium bonorum præmiſſorum

et debitorum

et debitorum admittere alienationẽ, vel nolens admittere quicq̃; vſq; ad litis deciſionem: per relationem prouidi N. Præconis iurati.

ZA tákim Areſtem/ dłużnik ſwoiey máietnośći/ nie może bez moiey woléy vtrácáć / nikomu płáćić/ przedáwáć/áni żadnym ſpoſobem oddálić: wyiąwſzy by ſye iego máiethność ták dálece wynośiłá/ iżby y mnie ſłuſzna zapłátá być mogłá. Gdźieby ináczéy vczynił: tedy óno wſzyſtko coby kolwiek pod Areſtem moim Vrzedowym sprzedał y innym płáćił / coby kolwiek przećiw iemu au tenticè, to ieſt / ważnymi dowody mogło być dowiedźióno/winien záś do Vrzedu położyć: choć gotowé pieniądze zá przedáné towáry wźieté/ choć towáry/ álbo valorem rzeczy vtrácónych / to ieſt/ tylą ſumme ilé pod Areſtem vtráćił/álbo sprzedał. Y naprzód Práwo każe czynić zapłáte społożónych pieniedzy/ álbo rzeczy/temu/kto był zapowiedź vczynił/á potẽ Práwo z zapowiedźi/dowiodſzy długu/przewodźił. Vczy tego świéży Dekrét práwá wyżſzego Máydeburſkiego Zamku Krákowſkiego / y Komiſárzów Sześći miáſt vprzywileiowánych/ oſtátnich ſedźiów / których Dekrétá zá iedno Práwo bywáią poczytáné. A ieſliby then/ v kogo z ſtróny moiey/zapowiédź Vrzednie ieſt vczynióná/ná rze=

¶ Własność Areſtu poſpolitego.

¶ Dekréthy oſtatnich Sędźiów zá práwo.

X ná/ná rze=

ná/ná rzeczy pewné moiego dłużniká / nie przy-
iął zapowiedźi:tedy ten który nieprzyiął/ma być
odemnie pozwan támże zárázem przy zapowie-
dźi/przez ſługe Vrzedowégo/y winien mi ſye be
dźie pozwány/przed Vrzedem ſpráwić/ dla któ-
rey przyczyny/moiey Vrzedney zapowiedźi/ nie-
chćiał przyiąć. Ieſli rzecze/dla tego/iż v mnie
żadnéy máietnośći/żadnych rzeczy/żadnych pie-
niedzy tego dłużniká nie máſz / á ia bym mu w
tym wiáry niechćiał dáć:tedy ná ſwoie prżą/wi
nien pryśiądz/ którą przyśiegą bedźie wolen.
Ieſliby też nád moie zapowiedź wydał dłużni-
kowi moiemu ſtátek iego / thedy mi ná mieśću
moiego dłużniká o móy dług winien odpowiá-
dáć. ∴ ∴ ∴

Poſtempek z Areſtu / kiedy Dłużnik przypozowie Credytorá / chcąc ſwoié rzeczy z zapowiedźi wyzwolić.

IEſli then v kogo ſye Zapowiedź ſtálá
zapowiedź przyymie / á dłużnik mie do
Vrzedu pozowie ku wyzwoleniu z Are-
ſtu/ ſwoiey máietnośći: thák dłużnik bedźie po-
ſtempował przećiw mnie. ☞ .Pánie Wóy-

ćie/then N.mi zápowiedźiał ſtátek móy/ v tego
N.dałem go tu do Sądu przypozwáć / chce ſye
mu ſpráwić oco mi wine da(co Prokuratorowie
mówią/ terminem niewiem ſkąd wźiethym)
chce Práwo dáć Práwo wźiąć : pytam ná Prá-
wie/máiąli mi być moie rzéczy z Areſtu wolne:
Skaże Vrząd:Gdyż ten N.Powód chcąc rzeczy
ſwoié z Areſtu wyzwolić / chce ſye temu N.poz-
wánemu ſpráwić / álbo chce Práwo dáć práwo
wźiąć : thedy gdy ſye ſpráwi/álbo kiedy Práwo
da práwo weźmie/ będą iego rzeczy/ z zapowie-
dźi wolné. Spyta pothym dłużnik: Mali mi
ſtróná w dobréy woléy ziáwić/dla czego mi ár-
reſtowálá: Skaże Vrząd:iż ma w dobréy wo-
léy ziáwić. Tám ia/którym był pozwánym ku
wyzwoleniu z zapowiedźi:bede zárázem Powo-
dem przećiw moiemu dłużnikowi: ná kthórego/
támże położe żáłobe / wywodząc przyczyne/dla
któreiem mu máietność iego zá Areſtował. A
dłużnik wyſłyſzawſzy moie żáłobe/bedźieſye ſprá
wował: y bedźie mu wolno bedźieli chćiał/vży-
wáć przećiw mnie poſtempków práwnych/y Dy
lácyy ná Prokuratorá / ná zmowe / y ná odpo-
wiedź. etcet. A rzeczy przedſye będą pod Zapo-
wiedźią/ták długo/áż ſye ſpráwi. Wyiąwſzy by
Ośiádłośći dowiódł/ tedy mu máią być wolné/

Bo iuż dłużnik Credytorowi swoiemu / ná ó-
néy ośiádłośći dowiedzionéy/vkázuie tho/coby
potem práwem vtráćił.

Zapowiedź ná ośiádłé-go/kiedy może być.

BRwáią też Aresty/ná ośiádłé/ w then czás/
kiedy kto będąc ośiádły/ wielé dłużen/ á sławá
iest o nim/ iż chce ośiádłość swoię przedáć/ wz-
dáć/oddálić/dárowáć/vwiązić/ álbo którymkol
wiek obyczáiem od śiebie oddálić. Albo kiedy
dług ná Imieniu iest zápisány. The zapo-
wiedź ták piszą.

B.G. Fecit Iuridicum Arestum, super venditio-
ne,resignatione,donatione, commutatione, et qua-
uis alienatione domus,horti,areę &c̃. famati N. in-
ter domos Nobilis.N.ab vna,et nobilis N. parte ab
altera,ob non solutũ sibi debitum florenorum cen-
tum. Nolens admittere quidq̃ȝ ad litis decisionem.
per relationem prouidi N. Præconis iurati.

Postempek z Arestu/ kiedy Credyto-rowie pozowie Dłużniká / á dłużnik pozwány nie stánie.

TEn postempek ná róznych mieścach/
róznie záchowuią. Niekedy Credy-
tor vczyniwszy Arest ná státek dłużni-
ków/postempuie práwnym porządkiem/to iest/

pozywa dłużniká trzy kroć do trzech Sądów
blisko po ónym Areśćie będących/ku wyzwole-
niu swoich rzeczy/chceli dług zápłáćić / á swoié
rzeczy z zapowiedźi wyzwolić. Jesli trzy kroć
pozwány oblicznie/álbo raz pozwány á dwá o-
powiedźiány niestánie: záchowáią mu pómoc-
ną rzecz we dwie niedźieli / ná Czwarty Sąd
wnieść/dla których ná ónych trzech Sądoch nie
stawał. Jesli nie stánie ku wnieśieniu pomoc-
néy rzeczy:iuż Sąd skázuie Credytorowi docho-
dźić długu swoiégo ná rzeczach zápowiedźiá-
nych / przedáiąc ie iáko może pod świádómiem
dobrych ludźi / álbo wedle szácunku / iáko kedy
Práwo álbo zwyczay nieśie. A iesli iest wie-
lé Arestatorów ná iedny dobrá: tedy sye rospie-
ráią v Sądu o lepszość Práwá. Któryby vka-
zał lepszé Práwo/ ten naprzód dochodźi zapłáty
z dóbr Arestowánych. Potym drudzy Arestato-
rowie dochodzą z ostáthká bądźieli thák wielé
dóbr stawáło ku płáceniu długów. A iesliby
zapowiédź byłá ná stoiące Imienie dłużniko-
wé: Tedy zá thymże postempkiem Credytowi
przysądzáią w óno Imienie wwiązánié/ aby ié
trzymał/ták długo ážby mu summá byłá zápłá-
cóná. Albo ážby sobie z ónego Imienia pożyth-
ków/ dług swóy/ z świádómiem Vrzędowym/

wybrał y znakłády przez Vrząd oſzácowánymi.
A ten poſtempek z Areſtu ieſt ſłuſzny wedle Prá-
wá z niewielkim nakłádem/ y nie długi.

NIekedy ták ſye záchowuią. Kiedy Credytor
vczyni Areſt/ ná czyie máietność: vſtánie Sąd
pierwſzy / vſtánie przez dwie niedźieli y wtóry.
Potym do trzećiego Sądu da przypozwáć dłu-
żniká oblicznie. A gdy dłużnik pozwány nie ſtá-
nie/ da to Credytor zápiſáć / iż dłużnik do trze-
ćiego Sądu pozwány nie ſtánął. Potym ná
czwartym Sądźie / Credytor dawſzy z Kśiąg
czytáć/ iáko dwá Sądy vſtał/ y iáko dłużnik do
trzećiego Sądu pozwány nie ſtánął/ bedźie ták
pytał: gdyżem Areſt ná tego vczynił y vſtałem
Sąd pierwſzy/ wtóry/ á dłużnik do trzećieg Są-
du oblicznie pozwány nie ſtánął / mali mie cz-
warty Sąd dóydź. Skażą mu / iż go ma dóydź
czwarty Sąd (Prokurátorowie zwykli mówić:
mali mi być folgowan) támże vſtánie czwarty
Sąd folgowány. Potym ná piątym ſądźie/ daw-
ſzy czytáć s Kśiąg/ iáko czwarty Sąd ieſt przyſą-
dzón : bedźie pytał: Gdyż mi czwarty Sąd ieſt
przyſądzón/ zá moim ſłuſznym poſtempkiē z Are-
ſtu/ á ſtróná pozwána oblicznie/ nieſtánelá/ iáko
Acta Vrzędowe świádczą/ mali mi dano być w-

wiązánie w moiego dłużniká Imienie. Skażą/
iż ma być dano wwiązánie/ przez Podwóyćiego
przyśiegłégo y czeladź Vrzędową/ kiedy ſtróná
bedźie chćiáłá. Názywáią tho wwiązánie
niektórzy / Indicatio, á zwłaſzcza kiedy ſye ſprá-
wá z Areſtu toczy v Sądu / około máiethnośći
ruchoméy: thedy zá przewodem Práwá ſkázuią/
Indykácyą w óny Areſtowáné rzeczy / to ieſt/
vkázuie Vrząd Credytorowi/ Indicat, Aby iuż
długu ſwoiego dochodźił ná ónych rzeczach/ ná
kthórych vczynił zapowiedź / y zá zapowiedźią
Práwo ná nich przewiódł.

Indicacia w rzeczy co ieſt

Wwiązánié álbo Indykacyą w dłużnikowé Imienie/ kthóre ieſt w Areśćie miánowáné/ ták zápiſuią.

PER Famatum N. viceaduocatum iuratum Cra-
couieñ: data eſt Intromiſsio, Indicatio, famato N. in
oĩa bona mobilia & immobilia vbicunq; locorũ
exiſteñ: ſignãter in domum lapideam famati N. in-
ter domos N. et N. parte ab vtraq; ſitam, vel in ſum-
mam pecunię famati N. apud N. exiſtentem : idq; in
ſumma debiti floren: centum, iuxta Decretum Sacrę
Maieſtatis Regię, domini noſtri Clementiſsimi: vel
iuxta obligationẽ in Actis Scabinalibus contentam,

iuxta sentētias Aduocati & Scabinorū superius pro
nunciatas, præsente familia Iuris. N. &. N.

TO Wwiązánie názywáią pierwszym stop=
niem. Aczkolwiek wedle Práwá/ tylko ten ieden
stopien iest opisány/ y zá thym pierwszym stop=
niem/ iuż skuteczne Jmienia dźierżenie/ áż do zá=
płáty długu. ¶ Wszákże niekedy záchowuią
ten zwyczay/ iż zá przysądzeniem z okazánia pier
wszego stopniá / dáią z Vrzedu przez dwie nie=
dźieli drugi stopien Rumowánie/ co zową Eua=
cuatio, y zápisuią Rumowánie tymiż słowy iá=
ko y Wwiązánie/ tylko miásto tego słowá/ Intro=
missio, álbo Indicatio, nápiszą Euacuatio. Dáią
tákże zá przysądzenim z okazánia wthórego sto=
pniá / trzeci stopien przez drugie dwie niedźieli
Wymiátánie/ co zową Executionem euacuatiōis,
y zápisuią ten trzeci stopien tymiż słowy / iáko
y Rumowánie: tylko zá słowo Euacutio, położą
Executio euacuationis. Kthóre trzy stopnie zá=
chowuią/ dla tego / áby przez then czás dłużnik
czuł o sobie/ Credytorá przeiednał: álbo/ nie mali
czym płáćić/ ná czás odprośił/ łáski żądał: wie=
dząc o thym/ iż przy ostátnim stopniu/ Powód/ z
Vrzedem z Ceklarzmi ábo Opráwcámi/ potęż=
niey niż pierwey przychodźi w dóm iego: státek
iego ktory iest w domu/ Vrzednie zámyka/ Pie=

Euacuatio, Rumowánie.

Executio euacuatiōis, Wymiátánie.

czetuie/ inwentuie: ná ostátek wymiáta/ y w do
mu iuż práwie skutecznie áż do zápłácenia sum
my zostawa.

Postempek z Arestu/ przećiw Dłużnikowi/ kiedy do trzećiego Sadu pozwány stánie.

CRedytor vczyniwszy Arest / y vstaw=
szy dwá Sady/ pozowie dłużniká do
trzećiego Sadu. A dłużnik kiedy stá=
nie: ták Credytor przećiw iemu postąpi/ przypo=
wiádáiąc sye zwykłym obyczáiem. Pánie Woy=
ćie/ vczyniłem zapowiedź Vrzedną ná státek te=
go. N. y vstałem dwá Sady: ku trzećiemu Sa=
dowi / dałem stronę przypozwáć/ y pytham ná
Práwie / chceli dopuśćić trzećiego Sadu. Jesli
dłużnik dopuśći trzećiego Sadu/ iuż przez tho/
dopuszcza przewodu Práwá ná swóy státek á=
restowány. Ták iuż zá tym dopuszczenim/ Cre=
dytor bedźie dochodźił długu swoiego / ná stát=
ku álbo ná Jmieniu Arestowánym / zwykłym
postępkiem Práwnym. A ieśli dłużnik pozwány
nie dopuśći trzećiego Sadu przećiw sobie v=
stać / offyáruiąc sye, vspráwiedliwić (álbo iáko

mówią/Práwo dáć práwo wźiąć) bedźie żądał áby mu Credytor dobrowolnie ziáwił. Tám Credytor dłużnikowi swoiemu winien dobrowolnie ziáwić o co mu státek iego Arestował: wywodząc wszystki przyczyny/ winnośći/ skąd dług vrósł/ y ma być záwsze gotów ze wszystkimi dowody ku okazániu/ áby pozwány obaczywszy nie gotowégo/ Gwarem go nie záwiązał. Tám dłużnik wysłyszawszy żálobe/ może chceli zárázem/ieśli iest gotów/odpowiádáć: może też przeciw Credytorowi Dylácyy y wszystkich obrón Práwá vżywáć wedle postempku w Porządku opisánego/ fol.70.

Ten postempek iest wedle Wielkierzá Krákowiánów.

O Zapowiedźi ná máietność zmártégo dłużniká/ y o postempku z Zapowiedźi.

TEśliby kto ná Imienie vmárłego/ Zápowiedź vczynił/ á Dźieci iego lath rostropnych nie miáły/á tákowy dług był by iáwny y dowodny/ábo ná Testámencie wyznány/ábo przed Vrzedem Rádźieckim/ábo Sądem zápisány:ábo by szło o Wiáno żenie/ zostáłéy Wdową. Tedy vstáwszy piérwszy Sąd/y

Postempek zá zapowiedźią w długach iawnych.

wthóry/

wthóry/máią być przypozwáni Exekutorowie/ y Opiekunowie / opiekálnicy dźiecinni/ kthórzy trzeciego Sądu dopuśćić máią. Niedbáiąc tego/że dźieci lath niemáią / á ták zapłátá ma być folgowaná/tylé/ilé sye Jmienia śćiąga.

¶ A ieśli dług nie bedźie iáwny/ tho iest / iże nie iest przed Rádą ábo Sądem práwem zápisány/áni ná Testámenćie wyznány/iedno tylko Szuldbryffem / kthóré pod czásem bywáią zátrzymáné. Tedy vstáwszy piérwszy y wtóry Sąd / y trzeći Sąd / nawiecéy dwá kroć álbo trzy kroć ostrzégszy/á dawszy do Ksiąg swą pilność zápisáć. Nie powinien dáléy Sądów ostrzégáć:ále zá tákowym zapisem tá spráwá ma stáć/áż dźieci do lat rostropnych przyydą / ktoré po tym máią być przypozwáné:y dáléy postepowáć wedle Práwá. A do tego czásu óno Jmienie zápowiedźiáné/ku szkodźie ónym którym dłużno/ nie ma być żadnym obyczáiem przedano/ábo záfrymárczóno:y owszem żadna rzecz s tákowégo Jmienia nie ma być ruszána ábo spráwowaná/króm/ábo bes wiedzenia tych którym dłużno. Chybá ty rzeczy/iáko Towáry/ kthóreby sye miáły zepsowáć/ty mogą pod świádómiem dobrych ludźi przedáć / á pieniądze do Práwá/

Postempek zá zapowiedźią w długach nie iáwnych.

 máią być

máią być położone. .˙. .˙. .˙.

¶ A ieśliby Zapowiedź byłá vczynióná ná dłużniká/kthóryby był zbiegły/ á mógłby dostáteczznie dowieść/iże iest zbiegły/tho iest/ iżeby sye w Klasztorze chował/ ábo by list Gleythowny od Królá ábo od miástá miał ku szkodźie Credytorowi/álbo którymkolwie obyczáiem dowiódłby go być zbiegłym. Tedy po tákowym dowodźie/ temu kthóry zápowiedź vczynił/trzeći Sąd ma być dopuszczon/y Práwo swoie ná tákowym Imieniu przewieść ma/ postáwiwszy dostáteczne Rękoymie Práwu o nágabánie którychkolwie person/zá tákowe rzeczy zápowiedźiáne.

Postempek ná dłużniká zbiegłego.

¶ A ieśliby przećiw tákowemu dłużnikowi dowieść niemógł/ iżeby był zbieg / thylko że sye od miástá ná czás chróni : thedy vczyniwszy zápowiedź/vstáwszy pierwszy/ y wtóry Sąd/thedy trzeći Sąd ma ostrzegáć/Rok y dźień. A w tym czáśie/ma wźiąć pozew od Woytá mieyskiego/ku pozwániu tákowego dłużniká gdźieby go mógł náleść. Po roku potym y po dniu/ ieśli go pozwem ku dopuszczeniu trzećiego Sądu nie mógł náleść / á ieśli przynieśie świádectwo z inąd że pilność miał/á nie mógł go mieć ku pozwániu/tedy

¶ Postempek ná dłużniká nie zbiegłego.

wániu / thedy trzeći Sąd iemu ma być dopuszczón w tákowe Imienie / y Práwo swoie ná to przewieść może. Obieczywszy sye Práwu o nágabánie tákowego Imienia prze zeń zápowiedźiánego/ á przez Práwo iemu przysądzónego.

Formá Pozwu / iáko ma być pisány do ónego Vrzędu/pod którym dłużnik iest / áby ná pierwszy Sąd ku Arestowi stawał.

VNIVersis & singulis Iudicibus, Aduocatis,& Scultetis, eorumq; vicesgereñ, omnium ac singularum Ciuitatum,oppidorum,ac villarum in & extra regnum Poloniç,dominiaq; eisdem subiecta constitutis,Dominis & amicis charissimis ac honorandis Signanter tamen,nobili viro N.Aduocato ciuitatis N.N.Aduocatus ciuitatis N. salutem,& omnẽ foelicitatem. GEnerosi,famati ac prouidi domini,amici charissimi:Notũ esse D.vestris:cupio per præsentes,famatum N.ciuem Cracouieñ, secundum Iuris ordinem & obseruantiam in Iudicio nostro ciuili Cracouieñ,fecisse Iuridicum & officiosum Arestum,super omnibus bonis mobilibus & immobilibus,famati N.Ciuis N. Quare præfatus N.postulauit à me citationis literas,quibus ipse N.præfatus

 N.nunc ab

N. nunc absens ad primum Iudicium huc citaretur. Cùm vero Officij mei sit ea, quę æquitatis ratio poscit, cuiuis admittere. Proinde autoritate officij mei plenam facio potestatem, omnibus ministris, apparitoribus, ac præconibus Iudiciorum & officiorum vestrorũ, etiam si opus fuerit ministerialibus, quos designare ad hoc voluerint, vt ad instantiam præfati N. personaliter citent, prædictum N. ad primum Iudicium, super bonis arestatis, terminum ei comparendi in Iudicio nostro ciuili bannito exposito, quod feria sexta post Conductum Paschę proxima ante meridiem celebrabitur (aut in die transpositionis eiusdem Iudicij, ob solennitatem festi) præfigendo. Proinde D. vestras cõmunis iusticię causa, plurimum rogo, mãdare velint ministris & præconibus Iudiciorum & officiorum vestrorum, vt personaliter accedentes præfatum N. citandum curent, ad locum & terminum præfatum, mihiq; rursus literas testimoniales transmittant, quibus constare posit, quo loco & tẽpore, insuper ad quẽ terminũ præfatus N. fuerit citatus, vt ptẽ ea de re possem reddere certiorem. Quod vicissim simili officio & omnibus amicitię studijs, id V.D. refferendum curabo. In præmissorum fidem Sigillum officij mei præsentibus est subimpressum. DAtum Crac.

Táż Formá

Táż Formá po Polsku.

WSzystkiem y káżdemu z osobná/ Sedźióm/ Wóytóm/ Szołtysóm/ y ich namiestnikóm/ wszelkich Miast/ y miásteczek/ wśi/ ták w Królestwie Polskim/ iako thez w innych páństwách bedącym/ Pánóm/ y przyáćielóm miłym: á osobliwie sławnemu N. Wóytowi/ Miástá N. N. Wóyth mieścki. N. zdrowia y wszego dobrégo pomnożenia życzy. Vrodzeni/ szláchetni/ sławni/ á opátrzni Pánowie/ przyaćiele mili: Oznáymuie w. m. thym listem/ iż sławny N. mieszczánin Krákowski/ wedle porządku Prawá/ y wedle záchowánia v Sądu nászégo/ vczynił szperunk Vrzedny ná wszystki dobrá Ruchomé y nieruchomé/ sławnégo N. Mieszczániná. Dla tego/ przerzeczóny N. prośił mie o listowny Pozew/ kthórym by/ wyzszéy námieniony N. którego tu ná ten czás niemász/ był ku pierwszemu Sądowi pozwány. A gdyż tho ná Vrząd móy należy/ kożdemu nie odmáwiáć tego/ co spráwiedliwość pokázuie: przeto władzą á zwierzchnośćią Vrzedu moiego/ dawam moc y pozwalam wszystkim sługóm Vrzedowym/ Pod

wo-

woyſkim / Sądów y Vrzedów w. m. y Woź-
nym byłoliby potrzebá : ktorychby w.m. ktoremu
náznáczyli/álbo im to poruczyli: áby ná przećiw
przerzeczónemu N. oblicznie pozwáli przerzeczo
nego N. ku pierwſzemu Sądowi ná dobrá ſzpe
rowáné/Rok iemu dawáiąc ku ſtániu przed ſąd
náſz mieśćki Gáyny wyłożóny/kthóry bedźie w
piątek pierwſzy po Przewodney niedźieli przed
południem(álbo ná ten dźień ná ktory Sąd ón
dla świetá bedźie odłożóny.) A przetho wzgle
dem / poſpolitey ſpráwiedliwośći/ w.m.proſzę/
áby w.m. przykazáli ſługóm Sądów / y Vrze
dów ſwoich/ áby óni przerzeczónego N.pozwá
li ná mieśce y ná czás wyżſzey miánowány. A
mnie záś liſtem ſwoim oznaymili/ ná ktorymby
mieśću y kiedy/ y ná kthóry dźień/przerzeczóny
N.był pozwány/ábym tho ſtrónie mógł oznay-
mić/co ia też w.m.tymże ſpoſobem y wſzelkiemi
przyaćielſkiemi powolnośćiámi odſługowáć chcę.
Ku ktorey rzeczy świádectwu Pieczęć Vrze
du moiego/ dałem przyćiſnąć. Dan z Kráko
wá. etcet.

¶ Tymże ſpoſobem wthóry y trzeći pozew ma
być napiſány / ku wtóremu y trzećiemu Sądo
wi:odmieniwſzy tylko ná tym mieśću/gdźie po-

łożóno/Ku pierwſzemu Sądowi:położyć ku w-
tóremu y ku trzećiemu. Wſzákże/ iż niekedy tyl-
ko ku trzećiemu Sądowi pozywáią / vſtáwſzy
pierwſzy y wtóry Sąd/wtóry oſtrzegáiąc. Te-
go pozwu tá ieſt Formá.

Formá pozywánia ku trzećiemu Sądowi / vſtáwſzy pierwſzy y wtóry Sąd.

VNiuerſis & ſingulis.&c. Generoſi.&c. Notum
eſſe D.veſtris, cupio per præſentes famatum N.Ci-
uem N. ſecundum Iuris ordinem & obſeruantiam,
in Iudicio noſtro ciuili N.feciſſe Iuridicum & offi-
cioſum Areſtum, ſuper omnibus bonis famati N.
dictiq; areſti iuxta Iuris gradum & obſeruantiam,
primum ac ſecundum aſtitiſſe Iudicium,& tertium
Iudicium,in hunc vſq; diem præcuſtodiuiſſe.Quare
à me præfatus petiit citationis literas,quibus prædi-
ctus N.ad tertium Iudicium huc citaretur.Cum ve-
rò officij mei ſit ea,quę æquitatis ratio poſcit, cuiuis
admittere: Proinde autoritate officij mei, plenã do
poteſtatẽ omnibus miniſtris,apparitoribus,ac præ-
conibus Iudiciorum & officiorum veſtrorum, etiã
ſi opus fuerit miniſterialibus,quos deſignare ad hoc
voluerint,vt ad inſtantiam præfati N. perſonaliter

citent prædictum N.ad tertium Iudicium,aliàs pro admittẽdo tertio Iudicio,super bonis arestatis, terminum ei cõparendi, in Iudicio nostro Ciuili bannito exposito, quod feria &c. ante meridiem celebrabitur,præfigendo. Proinde D. vestras cõmunis iusticię causa plurimum rogo, mandare velint Ministris & Præconibus Iudiciorum & officiorum vestrorum,vt personaliter accedeñ, memoratum N.citandum curent,ad locum & terminũ præfatum,vt tertium Iudicium admittat,aut Iure se defendat,mihiq; rursus literas testimoniales transmittant. &c. vtsupra.

TEn Pozew ku trzećiemu Sądowi / thymże kształtem będźie pisány/iáko wyższey. Przypisawszy tylko ná mieścu swoim/ tho/ Iż ten á ten vczynił Vrzędny szperunk ná tego á ná tego dobrá / y wedle záchowánia tutecznégo porządku/ pierwszy y wtóry Sąd vstał/y trzeći áż do dniá dźiśieyszégo ostrzégał/ y prośił mie o Pozew listowny / kthórymby ku trzećiemu Sądowi był przypozwan. Ku trzećiemu Sądowi. etcet.

Odpis Wóytá/ pod którégo Prawem dłużnik będźie pozwan.

EGO N. Iudicij ciuilis N. iuratus Aduocatus,

publice profi-

publice profiteor, ac significo, Vniuersis & singulis,quorum interest,siguanter Aduocato Cracouiẽ, Quia ex officio meo aduocatiali, literas citationis honorati viri N. Aduocati Cracouieñ, die tali, N. scriptas ad legittimam executionem deduxi, famato N.Ciui N. per publicum Iudicij ministrum seu præconem iuratum personaliter insinuando, vt ad instantiam famati N.ciuis N.ad primum, vel ad secundum, vel ad tertium iudicium bannitum expositum, quod Cracouiæ feria N.ante meridiem celebrabitur,compareat. Vt ipsum iudicium,aut admittat, aut iure se defendat,iuxta vim & tenorem præfatę citationis.In cuius rei fidem & testimonium, sigillum officij mei est subimpressum. Datum. &c.

Táż Formá po Polsku.

IA N. Wóyth mieśćki N. wszystkim/y kożdemu z osobná komu należy wiedźieć: á miánowićie/ sławnemu N. Wóytowi Krakowskiemu/tym listem moim wiádomo czynię/iżem ia z Vrzędu moiego Wóytowskiego/ Pozew listowny przeczeczonego Wóytá Krakowskigo/ ten á ten dźień pisány ku skutkowi przywiódł/to iest/ Opowiedźiałem sławnemu temu á temu / oblicznie/ przez sługę moiego

Vrzedowego przyśiegłego: áby ná przećiw sławnemu N. ná pierwszy/ná wtóry/álbo ná trzeći Sąd/kthóry w Krákowie ten á ten dźień przed południem będźie/stánął/áby tákiego Sądu dopuśćił / álbo sye Prawem bronił: wedle pozwu przerzeczónego. Ku kthórey rzeczy świádectwu Pieczeć Vrzedu moiego dałem przyćisnąć. Dan z Przemyslá.etcet.

Pozwu pospolitego krótka Formá/ do Wóytá bliskiego.

PAVLVS N. Aduocatus iuratus Casimirien,famato N. Aduocato N. Clepar dien,Salutem & omnem fœlicitatem. Famate N. domine Aduocate,amice charissime ac honorande,notum esse D. tuę,cupio honestum N. a me postulasse citationis literas in & contra prouidum N. Quia verò officij mei est vnicuiq; iusta & licita petenti non denegare,Quare D.tuam plurimum rogo,vt præsentes huius citationis literas meas, per famulum seu præconem officij sui exequi mãdet:terminum,præfato N. coram iudicio ciuili N.ad instantiam dicti N.ad feriam sextam etcæt: assignan, mihiq; huiusmodi executionem,literis suis indicet. Ego verò me in similibus & maioribus d. tuę semper promptum offero.

Quam bene

Quam bene valere cupio. In præmissorum fidẽ.etc.

Táż Formá po Polsku.

PAweł N. Wóyth przyśiegły Káźimiérski / sławnemu N. Wóythowi Klepárskiemu / przyśiegłemu/zdrowia y wszystkiego dobrego życzy. Sławny á vczćiwy N. Pánie Wóyćie przyaćielu miły/Oznáymuie w.m. iż ten sławny N. mieszczánin N. żądał odemnie listownego pozwu/ náprzećiw sławnemu N. A iż ná móy Vrząd należy kożdemu słuszney rzeczy proszącemu nie odmáwiáć: przeto w.m. prosze/ áby w.m. wedle tego pozwu kazał słudze Vrzedu swoiégo/pozwáć tego N. y náznáczyć mu Rok/do Sądu nászégo mieśckiego/ który w ten á w ten dźień przed południem będźie. A tho od przerzeczónego N. á mnie záś ten pozew listem swoim oznaymić. A ia w rownych y w wietszych rzeczach w. m. sye chutliwym offyáruie. Ku tey rzeczy świádómie pieczeć swoie dałem przyćisnąć. Dan z Káźimiérzá.etcet. ⁘ ⁘ ⁘

Formá pozwu od Rády / ná Oſobe/ w tym práwie Imienie máiącą.

PRoconſul & Conſules ciuitatis N. Tibi famato N. ciui N. vigore bonorum tuorum, quę Iuri noſtro N. ſubiecta habes. Mandamus, vt coram nobis in loco iudicij conſueto, per te vel tuum legitimum Procutatorem compareas feria etcæt: ad inſtantiam famati N. Qui te citat primo, vel ſecundo, vel tertio ad audiendum & decernendum ſibi admitti, per nos intromiſsionem, in bona tua N. in debito centum floren: iuxta contenta obligationis tuę, per te coram officio noſtro factę. Ad hęc & alia tibi in termino citationis obijcienda, iudicialiter reſponſurus. Alioquin ſiue comparueris ſiue non, nos ad ea quę iuris fuerint procedemus, contumacia tua non obſtante. In cuius rei fidem & teſtimonium, Sigillum officij noſtri præſentibus eſt ſubimpreſſum. Datum.

Táż Formá po Polſku.

BVrmiſtrz y Rádá / miáſtá N. Tobie ſławnemu mieſzczáninowi N. wzgledem dóbr twoich kthóré Práwu náſzemu podległé maſz. Przykázuiemyć / ábyś przed námi ná mieścu zwykłym Sądowym/ przez ſye álbo przez twego włáſnego Prokuratorá/ w ten

á w ten dźień/ náprzećiw temu N. ſtánął/ który ćie piérwſzy raz/ álbo wthóry/ álbo trzeći pozywa/ ku ſłuchániu Sądownego ſkazánia iemu/ wwiązánia w dobrá twoie N. w długu ſtá złotych / kthóreś mu winien/ wedle zapiſu twego przed námi vczynióneġ. Ná té y ná inné rzeczy/ które tobie ná Roku bedą ſzérzey powiedźiáné/ ábyś Sądownie odpowiádał. Wiedząc to/ choć ſtánieſz choć nieſtánieſz/ my ku themu co wedle Práwá ieſt/ dáléy poſtąpiemy. A ku they rzeczy świádectwu/ pieczęć Vrzedu náſzego ieſt przyćiśnioná. Datum.

Liſt do Rády o Exekucyą tego Pozwu.

PRoconſul et Conſules Ciuitatis N. Vniuerſis et ſingulis Iudicibus, præſertim verò Spectabilibus ac famatis dominis Proconſuli, et Conſulibus Aduocato, Scabinis Ciuitatis N. officiorum ſuorum diligenti commendatione præmiſſa.

SPEctabiles ac famati Domini, amici noſtri chariſsimi. Petijt à nobis famatus N. literas citatiōis, ad citādum famatum N. quas illi ex officio noſtro denegare non potuimus. Quare obnixe rogamus, ſpectabiles D. veſtras, vt eas quas mittimus citatiōis li-

teras,ſuper famatū N. miniſtro officij ſui ſiue præ/
coni , ſiue etiam miniſteriali Caſtrenſi exequendas
mandent,prout ex officio ſuo,cōmunis iuſticię cau/
ſa,mandare debent. Cui quidem officij veſtri mini/
ſtro , ſiue Præconi ſiue miniſteriali Caſtreñ, & nos
præſentibus plenam damus poteſtatem, vt eiuſmo/
di noſtras citationis literas,prout conſuetudo et ius
veſtrum exigit,prædicto N. offerat, terminum ei/
dem coram nobis comparendi feria tali N. iuxta
præfatę citationis contenta,aſsignañ.Et ſpectab: D.
veſtras rogamus, vt de hoc negotio literas teſtimo/
niales,nobis per eundem nuntium transmittant.
Quos bene valere optamus. etcæt.

Táż Formá po Polſku.

BOrmiſtrz y Rádá miáſtá N. wſzyſt=
kim/ y kożdemu z oſobná/ Sedziom/
Vrzednikóm / á zwłaſzczá zacnym á
ſławnym Pánóm Bormiſtrzowi / y Rádźie/
Wóytowi / Przyśieżnikóm miáſtá N. powino=
wáctwá ſwoie przyaćielſkié / pilnie záléćiwſzy.
Zacni á ſławni Pánowie/przyaćiele náſzy mili/
żądał ieſt od nas ſławny N.liſtownego pozwu
náprzećiw ſławnemu N. czego ſye nam z Vrze=
du náſzego odmówić niegodźiło. Przetho w.m.

proſimy/áby w.m.tenliſtowny pozew/ktory po
ſyłamy ná ſławnego N. ſwemu ſłudze Vrzedo=
wemu roſkazáli oddáć.Co w.m.dla poſpolithéy
ſpráwiedliwośći vczynić powinni. Kthóremu
to ſłudze/choć Podwoyſkiemu/choć Woźnemu/
y my/tym liſtem dáiem moc/áby tákowy pozew
iáko Práwo/ y zwyczay v w.m.nieśie / przerze=
czónému N.oddał/dawáiąc mu Rok/áby przed
námi ná then á ná then czás/wedle pozwu ſtá=
nął. A w.m.prośimy/ ábyſmy o tym pozwániu
liſtowné świádomié/ przez tegóż poſłá od w.m.
mieli.A przy tym w.m.zdrowia/y wſzego dobrá
od páná Bogá żądamy.

Przećiw nieſłuſznym á ſzkodliwym z Areſtu poſtempkóm.

NOſtempki ktorych Prokurathorowie/
vczyniwſzy Areſt/v Sądów vżywá
ią / wielé ich widźimy być nie wedle
práwá. Naprod to/rzecz ieſt nieſłuſz= Ceraſini contra ineptosin areſtatiōibus ꝓgreſſus, ſub Titu. Sequeſtratio, Areſtatio.
ną y nieprzyſtoyną/co powiádáią/iż Areſt mocy
niema / kiedy go ná kożdy Sąd wyłożóny przez
dwie niedźieli nie vſtawa.Powiádáią/iż trzebá
vſtać pierwſzy y wtóry Sąd/y inne Sądy/ ch=
ceſzli áby Areſt nie ſpełzł.Skąd to Práwo vro=

ſto/ kto ie vczynił: gdyż w Práwie Máydeburſkim o tych Areściech / oprócz áreſtowania koniá/ bárzo máło ieſt nápiſano. A o tym vſtawániu Sądów/ proſto nic. Które vſtawánie Sądów/ też nie wiedźieć co ſye rozumie/ thák z polſkich słów iáko y z łácińſkich/ Aſtare Iudicia, Aſtitio terminorum, nie wiedźieć co ieſt. Kto tego nie czyni z zwyczáiu ábo v Práwá nie bywáni naylepſzy łácinnik z łácińſkiego adſtare Iudicia, áni nalepſzy Polak z polſkieg/ iáko mówią/ Vſtáwáć Sądy/ nie będzie rozumiał co ieſt. Ták niczemnemu/ á niepotrzebnemu poſtępkowi/ niczemne też słowá dano. Vſtawániem Sądów názwano/ Poſtępek: którego Prokuratorowie vczyniwſzy Areſt/ vżywáią. to ieſt/ kiedy kto vczyni Areſt ná czyie máietność: póydźie do Sądu wyłożonego / kthóry po onym vczynionym Areście/ bliſko będzie: y tám ſtánąwſzy/ opowie ſye pierwſzy raz/ iż vczynił áreſt ná tego á ná tego ſtátek / y da tho ſobie zápiſáć: vczyni thákże ná drugi Sąd przez dwie niedźieli/ tákże ná trzeci ná czwarty/ y czáſem cáły rok tho v Sądów/ będzie opowiádał/ kthóre opowiádánie/ názywa/ Vſtawániem Sądów. Byłoby dáleko ſłuszniey y ku záchowániu powáżnośći Vrzędowéy/ bárzo pożyteczniey/ kiedy by ty Areſty

Vſtawánie ſądów/ nie wiedźieć co ieſt.

Vſtawánie ſądów co názywáią.

kthóre przez

które przez ſługę Vrzędowégo czynią/ do tąd były w ſwoiey mocy króm tego vſtawánia Sądów / áżby záś po rozſtrzygnieniu Práwnym/ z roſkazania Sędźiego/ przez ſługę Vrzędowego/ były wolno puſzczoné: thák iáko ſye y v innych Sądów záchowuie/ około Sequeſtrów/ to ieſt/ około tych rzeczy/ które w zátrzymánie do Vrzędu álbo do kogo innego raz bywáią dáne / áż do ziednánia/ ábo do rozſtrzygnienia Práwem. Ku czemu namniey nie bywa potrzebá tákiego vſtawánia Sądów. Już zá pierwſzym zátrzymániem/ ſpodánia czyiego/ będą rzeczy w pokoiu / nikomu nie wydáne / áż ſye ſtróny ábo zgodzą/ ábo Práwem rozeprą / co názywáią Sequeſtrum ſequeſtrationem. Tákżeby też rzeczy zá áreſtowáné/ miáły być w pokoiu/ króm vſtawánia Sądów / áż do zgody/ álbo rozſtrzygnienia Práwem. iáko Areſtum y Sequeſtrum iedno ſą rzeczą/ tylko w słowiech odmiáná: Aby też táki zá Areſtem był poſtępek/ iáki zá Sequeſtrē. Wſzákże tym czáſem/ póki by rzeczy z Areſtu nie były puſzczoné/ wolno ieſt temu Credytorowi/ który zá áreſtował / czynić álbo przećiw Oſobie dłużnikowéy / álbo ná ſtátek iego áreſtowány/ záchowawſzy w tym ſłuſzny porządek Práwá/ przez przypozywánie ſtróny. Wolno też ieſt

Sequeſtr co ieſt.

Areſt á Sequeſtr w czym różność máią.

á y dłużnikowi/

dłużnikowi / kiedy chce ſwoié rzeczy z zapowie-
dzi wyzwolić: záchowawſzy tákże ſłuſzny porzą-
dek Práwá w przypozywániu ſtróny. Ku czemu
námniey nie bedzie wádziło / choćby żadnych v-
ſtawánia Sądów niebyło / kthóre żadnego po-
żytku / owſzem wielką ſzkode z wielkiego nákłá-
du / práwuiącym ſye zwykły przynośić.

☞ Tu thez niewádzi przypomnieć dáley około
tego vſtawánia záchowánie v Sądów / nie we-
dle Práwá. Iż ći którzy zapowiedzi czynią: vſta-
wſzy (iáko to óni zową) pierwſzy y wtóry Sąd /
tedy tego którego dobrá ſą / pozywáią ku trzecie-
mu Sądowi / ábo iáko óni mówią / ku dopuſz-
czeniu trzećiego Sądu. ¶ To dopuſzczenie
trzećiego Sądu / niewiedzieć co zá mówá ieſt /
iáko y po łáćinie vocare ad tertium iudicium, ſeu
pro admittendo tertio iudicio: którey mówy / óni
ludzie vczeni w Práwie Serwius / Sulpicyus /
Vlpianus / Zázyus / y inni ná náuczenſzy / by te-
raz byli żywi / nie rozumieliby. Ták ty Sądy / y
záchowánia / y nazwiſków niczemnych doſyć
máią. Dopuśćić trzećiego Sądu niewiedzieć co
ieſt. Wyiąwſzyby to / áby temu / który ſtátek czyy
áreſtowął / iákoby s trzećiey Contumácyey po-
wánégo / ábo iákoby zá trzećim pozwem iuż by-
ło dopuſzczóno otrzymáć ty rzeczy / które zápo-
wiedział /

¶ Dopuśćić trzećiego ſądy co ieſt.

wiedział: á raz pozwány gdy nieſtánie / áby go
iuż zdano w vtráceniu ónego ſtátku kthóry mu
zápowiedziano. A ktoby ſye tákim poſtempkiem
ſzkodliwym nie brzydził / którym pozwánego zá
pierwſzym pozwánim / ná pierwſzym roku / dla
nieſtánia w vpadku zdádzą: co iednák podług
Práwá Máydeburſkiego być niemoże / iedno ten
kthóryby trzy kroć pozwány nieſtánął / ma być
ſkazan ná vpad ku vtráceniu tego wſzyſtkiego /
oco ieſt obżáłowan / ná pierwſzym roku / ná wtó-
rym / y ná trzećim. Ták nápiſano Iure Muni-
cipali Articu: 23 in Gloſa, y ná innych mieścach.
Ter citatus ſi quis non paruerit, mitti debet Actor
in poſſeſsionem. Gdzieby ináczey było / tedy ſkazá-
nié przećiw temu / który nie ieſt trzy kroć pozwá-
ny / nic nie waży. Sententia contra abſentem lata,
non ligat. Ale ſnadź rzeczeſz / iż tho pozwánie
ku trzećiemu Sądowi / nie ieſt rok pierwſzy ále
trzeći. Bo przed tym było dwoie vſtawánie Są-
dów. A thák pozwánie ku trzećiemu Sądowi /
nie ieſt rok pierwſzy ále trzeći: Nie możeſz thu /
żadnym obyczáiem trzećiego Sądu / názywáć
trzećim rokiem. Gdyżeś ná pierwſzé dwá Są-
dy / dłużniká nie przypozywał / tylkoś Sądy / iá-
ko mówiſz / vſtawał / tho ieſt / ſtawałeś przećiw
ſtrónie / kiedyś iey nie pozwał / kthórym tákim v-

Obiectio.

Solutio.

¶ Vſtáwáć ſądy / co ieſt właſnie.

ſtawánim/nic niemożeſz ſłuſznie wygráć. Bo to
wſzyſtko/cokolwiek przećiw twoiemu ádwerſa=
rzowi v Sądu nie pozwawſzy go/ poczynaſz/
nic nie waży. Omnia quę abſente, & nullum ter=
minũ habẽte parte, geſta ſunt, pro infectis habẽtur.
Thámći rok názywáią/ kiedy kogo ná ſłuſzny
czás przez ſługe Vrzedowégo pozowieſz: nigdźie
tego nie bedźieſz czytał w Prawie/ áby to two=
ié pierwſzé ábo wtóre vſtawánié/ było rokiem
pierwſzym/wtórym: áni przypozwánié do trze=
ćiego Sądu/trzećim rokiem. Być to nie może/
muśiſz then trzeći Sąd zá pierwſzym pozwem/
názywáć pierwſzym rokiem. Bo pozew czyni
rok/nie vſtanié ſądu. A ná pierwſzym roku/ni=
kogo w vpadku zdáć niemożeſz: Bo Práwá mie=
śckie nie dopuſzczáią tego co inné dopuſzczáią/
ábyśmy mieli vżywáć ábo rozumiéć/ ieden po=
zew miáſto trzech/iáko mówią: Citat te vno edi=
cto pro tribus. Błedy to wſzyſtko vbogim lu=
dźióm/ku dochodzeniu ſpráwiedliwośći ſzkodli=
wé: ktoré/ Boże day tho/ áby kiedy były od tych
ktorym należy/popráwioné. Nie iednemu tá=
kim złym á nie wedle Práwá poſtempkiem má=
ietność ginie: ſłuſznieyby kożdy y z lepſzym ſum=
nienim otrzymał zapłáte długu ſwoiégo/ zá tá=
kim poſtempkiem/kiedy kto vczyniwſzy Areſt ná

dłużniká/ trzy kroć go bedźie pozywał do trzech
ſądów po ónym áreśćie/ á nie do trzećiego tyl=
ko ſądu. Wſzákże tu niechay kto chce náſládu
ie zwyczáiu/niewiem ſkąd wźietego/Práwu po
ſpolitemu bárzo przećiwnégo/ iedno tho kożde=
mu z iáſnégo Práwá może być wiádómo/ iż żá=
den dla nieſtánia/ zá iednym pozwem/ niemoże
nic vtráćić/ nie może mu to pierwſzé nieſtánie
nic ſzkodźić wedle Práwá/ nie może być ſkazan
ná vpad: w iego Imienie żaden Credytor nie=
może być ſłuſznie wpuſzczón: thylko kiedy poz=
wány trzy kroć/nie ſtánie/ ieſliby nieſtánia abo
nieposłuſzeńſtwá ſwoiego iáką ſłuſzną przekázą
nie wymówił/ iáko mówią/ ieſliby pomocnéy
rzeczy nie wnióſł. Muśi być wedle Práwá tho
troie nieposłuſzeńſtwo/ iáko Słónce iáſné/ dla
ktorego by pozwány/o to o co nań żáłobá wyſz=
łá/y o ſzkody/miał być ná vpad ſkazan. Przeto/
kiedy kto ná kogo przewodźi Práwo/ napilniey
tego ſtrzeże/ áby Podwoyſkiego zeznánie iż po=
zwał/było zápiſáné. Bo do zepſowánia przezy=
ſków/ábo przewodu Práwá/nic nie ieſt gotow=
ſzego/iáko kiedy nie ieſt iáwno/áby ſtróná byłá
pozwaná/ták wtóry y trzeći raz iáko y pierwſzy.
A ieſli by dłużniká ná pozew nie mógł doſtáć/
przedſye ma być pozywan trzy kroć liſtownym

¶ Poſtempek Práwá Mieſckiego práwy.

¶ Przewodowi Práwá/ co nawiecéy wádźi.

pozwan/który ma ſługá Vrzędowy przylepić ná
mieśću kędy ludźi nawięcey przebywa/ábo gdźie
dłużnik zwykł bywáć: o tym maſz z Práwá w
Porządku ſzérzéy nápiſano fol:58. Bo gdźieby
ináczéy było/ tedy dłużnik áni ná Oſobie ſwo-
iéy/áni ná máiętnośći/ wedle Práwá/ ſtego v-
ſtawánia ſądów/y s pozywánia pierwſzego/do
tego trzećiego ſądu/nic ćierpieć niemoże. Wy-
iąwſzyby kędy zá iákim Przywileiem álbo Wiel-
kierzem/ tho przypozywánie do trzećiego ſądu/
było záwitym rokiem (kthóry łáćinnicy názy-
wáią/ terminũ peremptorium,à perimendo,quod
vlteriores dilationes perimit, Rok záwity/po któ-
rym iuż żadna dálſza odwłoká nie idźie/ żadne-
go dálſzégo przypozywánia nietrzebá)tám mie-
śce mieć może. O czym Krákowiánie máią
ſwóy oſobliwy Wielkierz. Przećiw któremu/nic
ſye tu tym piſánim niemówi/áni vymuie: iáko
y przećiw vſtáwam innych miaſth oſobliwym.
Tylko tu ieſt vpominánie/ á vkazánie drógi/ ku
ſłuſznemu á ſpráwiedliwośći bliżſzemu poſtem-
kowi: którego ktho chce może náſládowáć/ ábo
ſye thego coby ſobie rozumiał być pożyteczniey-
ſzégo domáwiáć: gdyż około dochodzenia ſprá-
wiedliwośći/ſą drógi rozmáite: iedny ſpráwie-
dliwośći bliżſze wedle Práwá poſpolitego álbo

Záwity rok.

zwyczáiu dobrego. Drugie dálſzé/ z nieumieiet-
nośći wzwyczay wźięte z ſzkodą vbogich ludźi/
y z wielką przewłoką ſpráwiedliwośći. ¶ To by
byłá drógá z áreſtu proſta: vczyniwſzy áreſt/ to
ieſt/ zápowiedźiawſzy ſtátek dłużników Vrzęd-
nie/przez ſługę Vrzędowego/pozywáć dłużniká
trzy kroć do trzech Sądów wyłożónych bliſko
po tym będących/ chćiałliby ſwóy ſtátek z zapo-
wiedźi wyzwolić. Niemożeli dłużniká ná pozew
doſtáć/dáć nań trzy kroć pozew liſtowny/ná iá-
wnych mieśćách ſłudze Vrzędowemu przybiiáć/
álbo do óneğ Vrzędu/pod którym ieſt vrzędem/
pozew poſyłáć/ áby tám był pozwan/ álbo raz/
możeli być/oblicznie pozwawſzy/ drugi y trzeći
wmieſzkániu ieğ opowiedźiéć/áby ſtánął/ iuxta
Ius ſcriptum,Spec:Saxon:Lib:iij,Artic:63.in Gloſa.
Si ſolus non eſt, debet ſibi in domo denunciari, vel
vxori eius. iuż tho ták trzy pozwy/ ſłuſzné będą
przećiw zbiegłemu/ gdy ſługá zezna przyśięgły/
iż ták vczynił: iuż tu nie będźie vnum edictũ pro
tribus, co ſye w mieśckim Práwie nie záchowu-
ie. Ale będą tria edicta pro tribus. Trudno mie
maſz námówić/áby ieden pozew miał być trze-
mi/iáko y trzy iednym. Ale ieden pozew iednym/
trzy trzemi prawdźiwie/ podług Práwá Máy-
deburſkiego.

Poſtempek z Areſtu ſłuſzny.

¶ Pozywánie zbiegłégo.

¶ Opowiádánié miáſto Pozwánia obliczné go.

¶ Dłużnik záſye tákże chćiałliby ſwóy ſtátek z áreſtu wyzwolić/ tedy tego który mu áreſtował/ trzy kroć pozwáć ma:á ieſliby pozwány nieſtánął/ tedy ſtátek zááreſtowány/ wolno ma być z áreſtu ſkazány Sądownie.

☞ Tego ſye też tu zámilczéć niegodźi/nieſłuſznego poſtempku/ nie wiedźiéć ſkąd wźiethego/ kiedy kto vczyni áreſt y vſtánie dwá Sądy/ do trzećiego tylko przypozowie. Tám ná ónym roku/gdy ſtróná pozwána ſtánie/ Ten ktory przypozwał będźie mówił:Pánie Wóyćie/ſtróná tu ieſt pozwána ku trzećiemu ſądowi : pytham ná Práwie/ chceli dopuśćić trzećiego Sądu / czyli nie: A ſtróná pozwána rzecze: Niedopuſzczam

Práwo dáć/ Práwo wźiąć.

trzećiego ſądu/ále żądam dobrowolnégo ziáwienia/chce práwo dáć/práwo wźiąć/mali móy ſtátek z áreſtu być wolny. y ſkáżą ták:iż w ten czás ma być wolny z áreſtu/ kiedy práwo da/ práwo weźmie. Tá mówá y ten poſtempek/niewiedźiéć ſkąd ſye też wźiął: pythałem nie iednego Prokuratorá/co by tho było/ práwo dáć/práwo wźiąć:żaden tego gruntownie nie vmiał powiedźiéć/tylko powiádáią/ iż ták zwyczay ſtárádáwny. A niektórzy powiádáią/ iż to pytánié y to ſkazánié/gdźie ták ſkázuią (iż w ten czás wolno

ma być z Areſtu kiedy pozwány práwo da y weźmie) ták ſye rozumie / to ieſt/ kiedy ſye ſpráwi/ kiedy ſye vſpráwiedliwi. Jeſliże ták ieſt/ thedyć wedle tego ſkazánia / rzeczy nie máią być z áreſtu wolné/áż ſye ſtróná vſpráwiedliwi. Czemuż by ſtróná pozwána ták z goła po Polſku rozumnie nie mówiłá ábo iey Prokurator:Ja nie dopuſzczam ná ſwóy ſtátek żadnego przewodu práwá/niechay ták będźie w áreśćie/áż ſye ſpráwie/ mali mi áreſtator dobrowolnie ziáwić/ dla czego mi áreſtował/ia ſye wedle práwá vſpráwiedliwie. Táby mówá przyſtoynie v Sądu mieśce miáłá / miáſto tey nie dopuſzczam trzećiego ſądu/ chce práwo dáć práwo wźiąć.

Sequeſtr.

SEqueſtr y Areſt/iedno ſye rozumié/tylko odmiáná ieſt wſłowiéch. Jedno/to ieſt/Sequeſtrácio po łáćinie/ którego ſłowá/ álbo temu podobnégo/Interdictio/vczeni w Práwie/ piſząc vżywáią. A drugie ſłowo/to ieſt Areſt / z zwyczáiu wźięté/ thez iákoby ná łáćińſkie kopyto vczynióné: którego Prokuratorowie zá zwyczáiem y w mówieniu y w piſániu vżywáią. Wſzákże miedzy tymi ſłowy w tym czynią nieiáką róż-

nośćiż áreſtem ábo ſzperunkiem poſpolićie názywáią rzeczy iákie przez Vrząd v kogo zápowiedziáné. A Sequeſtr/ kiedy dwie ſtrónie álbo théż y iedná y wiecéy ich z ſpólnego zezwolenia podádzą iáki ſtátek do kogo / ábo téż y do Vrzędu/áby tám był ón ſtátek w pokoiu do tąd/ážby ſye okazáło komu ſye ma doſtáć zá Práwem/ álbo zá vgodą.

¶ Areſt.

¶ Sequeſtr co ieſt:

TEgo do kogo rzecz kłopotna bywa podána/ názywáią Sequeſter & Depoſitarius rei, in Iudicium deductę. Kthórego thá ieſt właſność/ áby rzecz w Sequeſtr/to ieſt/w záchowánié ábo zátrzymánié przyiętą/ wydał temu/ który ią Práwem wygra.

¶ Sequeſtrá właſność.

SEqueſtru poſpolićie/ Práwá bróńią/tylko s tych przyczyn go dopuſzczáią. Pierwſza : kiedy ſye ſtróny zezwolą podáć do kogo/álbo do Vrzędu rzecz kłopotną/ áby po dokóńczeniu Práwá/ byłá temu wydaná kto Práwo odźierży.
Wtóra: kiedy Oſobá ieſt podeźrzána/ iż ſye kryie/ álbo iżby z rzeczą nie vćiekłá/ á thám rzecz s potrzeby w Sequeſtr bywa daná.
Trzećia: kiedy Oſobá w tym ieſt podeźrzána/ áby óney rzeczy/ábo z niey pożytku/póki ſye Práwo toczy

¶ Sequeſtr dla czego bywa.

wo toczy nieutráćiłá. Abo kiedy ieſt podeźrzenie o tym v kogo ieſt rzecz/ iżby mu nie wierzono / áby iey niemiał wydáć temu/ kthoby ią wygrał. Abo ſye boią / áby ſye v tego nie nákáźiłá złym chowánim/złym vżywánim. A potym nie mogłá być dla nákáżenia przedaná / y dla inych przyczyn któreby ſye pokázowáły być ſłuſzné zá potrzebą / rzeczy kłopothné w Sequeſtr bywáią dawáné.

O Dochodzeniu álbo imowániu ſye ſwych rzeczy v kogo / co łáćinnicy zową Vendicatio.

Vēdicare, eſt coram Iudice rem ſuam eſſe, allegare.

PRzy dochodzeniu ſwoiey rzeczy ábo máiętnośći/Imienia/ſtátku/ iákiego v kogo náleźiónego:to naprzód trzebá wiedźieć/áby Wóyt s Przyśieżniki/y żaden Vrząd ná nawietſzé czyié żądánie álbo vśiłowánie/nikogo s Poſſeſſyéy/ tho ieſt/z dźierżenia y Imienia nie wyrzucał/áżby Práwem był przewyćiężóny.
¶ Druga: Ktho ma ſwoie właſność / ábo iákie dobrá ruchomé/choć nieruchomé/ kthóreby było

Przy dochodzeniu rzeczy ſwych/co trzebá wiedźieć Vrzędowi/y ſtrónie.

v kogo w trzymániu/ niegodźi ſye/ themu czyié
ieſt/bráć go/áni przywłáſzczáć ſobie/mocą wła-
ſną/iáko mówią/ſwą wolą/krómia Vrzedu.
A iż dwoiákié ſą dobrá / iedny ruchómé/ kthóre
może z mieścá ná mieśce ruſzyć: drugié nieru-
chomé / iáko dómy / kámienice. ¶ Naprzód o
dochodzeniu ruchomych dóbr/ten poſtempek ieſt
w Práwie opiſány/ którym ich ſpoſobem docho-
dźić/co stego przykłádu może poznáć.

¶ Spoſób dochodzenia rzeczy/ sprzykłádu.

☞ Jeſliby Jan kóniá ſwoiego/álbo kthóre ru-
chomé rzeczy ſwoié záſtał v Páwlá/kthóreby á-
bo kupił/ álbo záſtáwné miał/álbo nálazł/ álbo
mu w powódź przypłynely / álbo mu ié zbóyce
złodźieie odieli / álbo mu którymkolwiek innym
obyczáiem przypádły: y przyſzedſzy do niego mó-
wiłby ták: Páwle/ten kóń/álbo ten ſtátek/ móy
ieſt/mnie koniecznie / oſtáthnim Práwem nale-
żał: iedno iż mi ieſt odiety/ chce áby mi był przy-
wrócóny:y wziąłby Jan ónego kóniá gwałtem:
á Páweł przyſzedł do Wóytá/ſkárżąc ſye ná Ja-
ná/ iż then przećiw Bogu y przećiw ſpráwiedli-
wośći/ wziął mi gwałtem kóniá moiego / álbo
te rzecz którąm ia w moim dźierżeniu miał/ iá-
wniem trzymał / nikomum ſye Práwá nie bró-
nił/y gotówem był záwżdy kożdemu ſpráwićſye
Vrzedem/ kthoby mie kolwiek ieno/ nágábał: á

ták żądam/ áby mi przećiw Janowi było ſkazá-
no co ieſt wedle Práwá. Jan záś odpowiedźiał:
iżem ia kóniá moiego ábo rzecz moie ruchomą/
którą mi ieſt vkrádźióna/ ábo w powódź vpły-
nełá/ ábo którymkolwiek innym obyczáiem ode
mnie oddalóná/v Páwłá nálazł/y iąłemſye iéy/
y wźiąłem / chcąc ią záſtempić y wolną ſobie v-
czynić iáko mi Vrząd ſkaże/y proſze áby mi było
ſkazano / ieſli ſye do tego moiego ſtátku ſłuſznie
ćiągnąć mam/álbo nié: Páweł pothym rzecze:
Swiádcze wámi pánie Wóyćie/pánowie Przy-
śieżnicy zeznánie Janowé / iże mnie ón bes do-
zwolenia Sedźiego/ nie Vrzednie tho vczynił/
gdyż ia/gotówem ſye był iemu ſpráwić/ á ták żą-
dam áby mi było nákazano ſpráwnieli to vczy-
nił: Odpow. Jż to Jan nie ſpráwnie vczy-
nił/nie ſłuſznie wźiął ten ſtátek Páwłowi / po-
niewaž gwałtem/ ſwą wolą á nie Vrzednie w-
źiął. Bo kto ſobie co przywłaſzcza przećiw ſprá-
wiedliwośći/bes przyzwolenia Sedźiego / nie-
dobrze czyni. Dáléy bedźie Páweł pytał / co
zá to Jan przewinił/co záſłużył: Odpo. Jż
kto ſye nie Vrzednie w czyié dobrá wtrąca: po-
winien to záś wróćić/z winą Vrzedowi y ſtró-
nie. Co gdy ſye iuż ſtánie á Páwłowi bedą do-
brá przywrócóné/y bedźie záś w Jmienie wpu-

ſzczón/y rzeczy mu bedą przywrócóné. Pothym Jan może ſkárżyć ná Páwłá/o tákie dobrá: á Páwel bedźie ſye winien brónić/ przez Odpowiedź ſwoie.

¶ Zaden ſobie ſam ſpráwiedliwośći nie może vczynić/ áni gwaltem bráć/chocby co ſwoiégo v kogo záſtał. Ale ieſliby wątpił o nim/zátrzymáć go może/y do Vrzedu dáć. Iure Muni: Arti:27.

¶ Tymże obyczáiem żáłobá może być vczynióná/ ieſliby kto kómu Imienie ſtoiącé gwałtem pośiadł.

¶ Trzećia rzecz/ którą Vrząd przy dochodzeniu iákiego ſtátku ma záchowáć/tá ieſt: Iż ſye Wóytowi y Przyśieżnikóm niegodzi ſkázowáć/ iáko ktho Dźiedźictwá álbo Poſſeſſyéy rzeczy dowodźić ma/ ážby dowód pierwéy był przyſądzóny. Bo théż Sedźia/nie ná kożdé pytánié Prokuratorſkie ma ſkázowáć: trzebá porządek w wydániu Dekrétu záchowáć. Iáko/kiedyby Prokurator żáłowal thák ná kogo: Pánie Wóyćie/ móy pan ſye żáluie ná tego N. iż mu kóniá vkradł/ y żąda/ áby themu było nákazano karánié wedle Práwá náznáczóné. Tu w téy mierze nie záráżem ná tákié pytánié/ ábo żądánié/ ma być ſkazánie wydáné: ábowiem/ieſliby ſkazánie/ná pytánié

tánié ſtróny Powodowéy zá rázem było dáné: tedy obżáłowány/ ku odpowiedźi y ku obrónie ſwoiey/nie mógłby przydź: á ták naprzód trzebá dowiéść y pokónáć/ ieſli ten ieſt złodźiéy ábo zbóycá kogo winuią. Potym pytáć/iákie karánie záſłużył. Tákże théż pierwéy ma być ſkazány dowod/potym iáki ma być dowód. Spec: Saxon: Libr: 1, Artic: 18. Non debet per ſententiam oſtendi, qualiter hæreditatem aut poſſeſsionem quis debeat probare, niſi prius fuerit probatio per ſententiam adiudicata.

¶ Czwarta: Iż żaden nie ma być z Poſſeſſyéy wygnány ážby był ſłuſznymi dowody pokónány: co ſye pokázuie ſtego pytánia.

☞ Pytánié ieſt: Ieſliby Wóyth s Przyśieżniki pewnie wiedźieli/ iż ktho źle trzyma Imienie/ mali Wóyth zá rázem roſkázáć/ áby ón kthóry trzyma Imienie/z niego ſſtąpił/ná czyié ſołdrowánié/ króm práwnéy obróny? Odpo. Iż żaden nie ma być wypedzon z Poſſeſſyéy/z dźierżenia Imienia/chocby téż źle kto trzymał/y choć by téż tho Sedźia dobrze wiedźiał. Bo Sedźia iáko Powodowi żáłoby/ták oſkárżónemu odpowiedźi y obróny winien pozwolić.

De poſſeſsione nemo eijciendus, niſi Iure victus, etiam ſi male poſsideat.

¶ Ieſliby téż kto rzekł/ Iż to ieſt poſſeſſya moiá/ y biorę ſye do Sedźiego/y Przyśieżników/ kthó-

rym to ieſt wiádómo/ iż ieſt moiá/ y żądam áby mi było ſkazano / mali mi ten ſłuſznie z moiey poſſeſſyey ſtępić. Odpo. Iż niemoże być wypedzón/ażby był obżáłowan/ y ſłuſznemi dekréty z żáłoby/ poſſeſſyey odſądzón / y owſzem przy obliczności tego/który Jmienie trzyma/ma być żáłobá y okazánie Práwá/ zá którym ſye kto bierze do Jmienia. Bo gdźieby kto ináczéy dochodźił Jmienia/krom obliczności dźierżawce/óna poſſeſſya nic nie bedźie ważyłá. Wyiąwſzy by dźierżawcá do Vrzedu nieſtawał. Który też to dźierżawcá / trzy kroć ma być pozywan / niżby przećiw iemu ſkazánie miáło wynidź:Toć gdźieby ták pozwány trzy kroć nieſtánął: tedy ten co ſye ćiągnie do Jmienia/ma być w Jmienie wpuſzczón wedle Práwá/ Iure Municipali in Concluſione Priuilegij, post Articulū Cxxxix, ī gloſa p totū.

¶ To Práwo około dochodzenia Jmienia álbo théż iákiey rzeczy / bárzo ſłużythemu dźiśieyſzemu zuchwáłemu wiekowi / kiedy ktho zá iákimkolwiek Práwem/przyydźie do Vrzedu ſam z gołá / z przyaćielmi / z towárzyſtwem (Poſſeſſorá niedawſzy ktemu obeſłáć) częśćią prośi/częśćią groźi/ áby go Vrząd w Jmienie wwiązał / powiádáiąc / iż kiedy bede w Jmieniu ſpráwie ſye

kozdemu. Nie ták: Vrząd ma ná tho pilnie pámietáć/nikomu kwoli nie czynić/nikogo z Jmienia nie wyrzucáć/nikomu nic nie bráć/ ażby był obeſłány/ pozwány/ Práwem przekónány. Y owſzém y ten ktho ſye ćiągnie do czyiego Jmienia / bes Vrzedu ie ſobie przywłaſzczáiąc / bes ſtróny/á pośiadłby ie: niechay o tym wie / iż iego poſſeſſya zła / á muśi z niey záś pierwſzemu dźierżawcy z winą Vrzedowi y ſtrónie wyſtępić / áż ſye potym Práwem znim rozeprze. A ieſliby gwałtem á zbroyną reką kogo/ Práwem nie przekónánego z Jmienia wygnał/ á wygnány czyniłby o to Sądownie/ ciuili actione, tedy ón gwałtownik od Akcyéy odpada/y óno Jmie nie/choćby iákie Práwo do niego miał/tráći ie. A ieſliby ſye to ieſzcze okazáło / iż tám w ónym Jmieniu nic niema/ y nie iego ieſt/ á pierwſzy dźierżawcá czyniłby przećiw iemu criminaliter: táki ná gárdle ma być karan:ták Práwo powiáda: huic cedit in vitam. Jeſliby przećiw iemu czynił Ciuiliter : tedy ón komu ſye gwałth ſtał/ ma ſobie oſzácowáć ſzkody/ które mu gwałtownik bedźie winien nágrodźić. Nápiſáno o tym Spec:Saxon: Lib:iij, Artic.43,in Gloſa.

¶ Kto Jmienie komu gwałtem bierze/tráći ié/ choćby Práwo miał do niego. A nie mali práwá/ ná gárdle bywa karan.

Cierpiącemu gwałt y ſzkode/ bedźie wolno czynić przećiw gwałtownikowi / chceli Criminali-

Criminaliter álbo Ciuiliter czynić/ co ieſt.

ter/chceli Ciuiliter/to iest/chceli ná gárdło chceli tylko o nágrodzenié krzywdy/albo o szkody fołdrowáć. A ma wiedźieć/ iż iáko pocznie czynić álbo Criminaliter álbo Ciuiliter/ thak iuż muśi kończyć.

¶ Kto czyie rzecz gwałthem bierze/ mniemáiąc by swoie/ co tráći:

JEśliby kto komu co wźiął gwałtem/ mniemáiąc żeby iego rzecz byłá własna/dwoiáko winien wróćić/ tho iest/ iesliby prawdźiwie mniemał być swoie rzecz. Bo gdźieby ináczey było/ iżby wiedząc nie swoie/ gwałt czynił/ tedy iáko rozbóynik ma być karan. Spec:Saxon:Lib:ij,Artic: 70.in Glosa. Przeto themu kto sye iákiéy rzeczy imowáć ma/ trzebá trzy rzeczy wiedźieć/ iáko nápisano ná innym mieścu/ Spec: Saxon: Lib:ij, Artic:36. in Glosa. Naprzód/ aby to z wiádomośćią á dozwolenim Vrzedu czynił. Druga/ aby pewnie wiedźiał/iż óná rzecz iest iego/kthorey sye imuie. Abowiem chocby mu thez Vrząd dozwolił/á iegoby rzecz nie byłá/którey sye imuie/bedźie ná tym szkodowáł:żaden sye Vrzedem nie wymówi. Bo vrząd nie może nikomu wiecéy dopuśćić/iedno ilé Práwo dopuszcza. A ieśli co przećiw Práwu dopuszcza/ to nieczyni iáko Vrząd: przeto óno dopuszczenie nic nieważy. Trzećia/iż ón kto sye ma rzeczy imowáć/ ma to

¶ Ktho sye ma czego imowáć/ co trzebá wiedźieć:

czynić ilé

czynić ilé mu Práwo pokázuie. Bo gdźieby ináczéy było/może od swéy rzeczy odpaść.

KTórych sye rzeczy imowáć niemoże/nápisano w Porządku fol:108. ¶ Nád to/ Kiedyby komu kthórą rzecz vkrádźióno/ á óne rzecz vkrádźioną zá inną przemienióno: tám oney przemienionéy ábo frymárczonéy/ imowáć sye niemoże. Jáko/iesliby kto moiego koniá krádźionego kupił/ á kupiec kupiwszy go v złodźieiá/mniemáiąc iż v práwégo páná/ wźiąłby zań wołu álbo krowe: tedy ia ónego wołu/ miásto moiego koniá niemogę sye imowáć. Chocby też ón który koniá kupił/ zeznał/ iż zá ónego wołu/ koniá tákiego dał. Spe:Sax.Lib:ij,Art:32:i glosa.

¶ Krádźionéy rzeczy frymárczonéy/ nie może sye imowáć.

Aby kto rzecz dostąpioną/prawdźiwie iuż trzymał. Do którego ią czásu trzebá trzymáć.

JEśli kto kupił rzecz krádźióną/ od tego który ią vkradł:albo iesli wiedźiał rzecz być krádźióną: tá nigdy dawnośćią nie ginie. Może iey dochodźić ná personie záwżdy/ v kogo ią zastánie. Ale iesliby kto kupił rzecz/

¶ Rzecz krádźióna/ dawnośćią nie ginie.

od tego

od tego przedawce / ktoryby mniemał zá pewne być swoie: iáko / iesliby kto przedał Dziedzictwo / ktore mu po czyiey śmierci przypádło / á mniemał izby ie on pierwszy dzierżawcá spráwiedliwie trzymał / potym ie przedał: tám ruchomy státek dawnośćią przez trzy látá ginie. Abowiem thu winá nie iest ná persónie ále ná rzeczy. Spec: Saxon: Lib: ij, Arti: 36. in Glosa, in fine.

REPRÆSSALIÆ.

To iest /

Ciążánie Ludzi niewinnych miásto winnych z innego páństwá.

A Aresty y zá rozmáitym dochodzeniem spráwiedliwośći / chodzi czásem ciążánie / álbo iáko mówią / stáwowánie ludzi niewinnych miásto winnych z innych Páństw: ktore ciążánia / iż sye dźisieyszych czásów zá złośćią ludzką á zá niespráwiedliwośćią Przełożónych wczynáią / á bywa to nie porządnie / nie podług Práwá: y przychodzą stąd wielkie zászćia miedzy Pány y miedzy poddánemi. Zdáło sye tu zá rzecz potrzebną nieco o tym położyć z Práwá Césárskiego / iáko tákowe ćiążánie / kiedy / y póki być ma. Aby ći ktorzy máią dłużniki w innym páństwie / á nie mogą tám znich dóydź spráwiedliwośći / wiedzieli iáko sye około tákiego ćiążánia ludzi obcych / w swoim Práwie záchowáć máią / dla vwiárowánia trudnośći wietszych y strácenia máietnośći. Co nápisał Jodocus Dámuderius w Ksiąžkách / in Praxi rerum Criminalium.

Obyczay tego ćiążánia. Od kogo / y przećiw komu być ma.

S Práwe te około ćiążánia obcych ludzi / stéy ziemie s ktoréy iest dłużnik / Vczeni w Práwie názywáią / vim publicam, pignorationes, rapinas, reprædationes, á pospolićie REpræssalias, ktore ták opisuią: Repræssalia, est potestas pignorandi, contra quemlibet de terra debitoris, data Creditori pro iniurijs & damnis. Iest moc ku hámowániu ludzi z Obcégo páństwá / z kthórego dłużnik iest / Credytorowi daná dla nagrody

¶ Repressálie co są.

nagrody krzywd y szkód iego. Albo iest óna moc kthórey ludzie z róznych Królestw/czasu pokoiu zwykli przeciw sobie w zaiem vżywáć / Spráwiedliwości swoiey dochodząc / gdy iey innym sposobem dostąpić niemogą. A wedle óney pogáńskiey Sentencyey: Vim vi repellere licet.

¶ Dróga do ciążánia ludzi z cudzégo páństwá.

TO tedy ciążánie tym sposobem bywa: Iesliby który człowiek z innego Narodu/ zá czásu pokoiu/co moiego gwáltem wźiął/ábo mi wydárł/bądź ná ziemi/bądź ná morzu. Naprzód mam iść do Páná ábo Sędziego iego/prosząc o spráwiedliwość / áby mi swoiemu poddánemu móy státek przykazał wrócić/ ábo dług zápłácić. A gdźieby mi ón Pan iego/ spráwiedliwości vczynić niechćiał / ábo mi ią vczynić odwłaczał/ ábo sye nieiáko vczynić okázował á nie vczynił by: tedysye mam vciec do Królá Páná moiego/ o pómoc/ żądáiąc / aby mi do ónego Páná listh przyczynny dał:áby mi dobrá moié / które mi iego poddány wydárł/ były wrócóné. A gdźieby mi ón Pan po wtóre zá przyczynnym moiégo páná listem/spráwiedliwości nie vczynił:mam sye záś wróćić do Królá Páná moiégo/opowiádáiąc y okázuiąc to / iż spráwiedliwości mieć nie mogę:y bede prosił pokornie/áby mi innym sposobem

podług zwierzchnośći y władzéy swoiéy/ ku dostąpieniu státku ábo długu moiego dopomógł/to iest/áby mi list tákowy dał/zá kthórym by mi wolno/ná którychkolwiek ónego páństwá (z którego dłużnik iest) poddánych / kthórzy by sye tu w tym páństwie pokazáli/ moiego státku ábo długu nagrody ścigáć/ónych poimáć/máietność ich hámowáć y przedáwáć/do tąd ážby mi sye wmoiey summie dosyć stało. A tákowy list/ Król Pan móy/wnet mi da/iż by sye mnie z przedánia dobr poddánych ónego Páná dosyć stało. Ponieważ ia ku nagrodźie swoiey máiethnośći/ drógą spráwiedliwośći przydź niemoge. Ale też tu trzebá rozumieć / iáko nie może być spráwiedliwość. Bo ią będą drugiemu Práwnym postempkiem czynić. A ón nie rozumieiąc themu/ będźie sobie miał zá nieuczynienié spráwiedliwości / będźie sye prózno vciekał do Páná swoiego : będźie prózno waśnić Pány miedzy sobą: y sobie wielé złego vczyni: y do słuszney spráwiedliwości sam sobie dróge zámknąć może.

¶ Nieczynie nié spráwiedliwości iáko rozumieć.

Przeto wten czás tobie nie iest spráwiedliwość/ kiedy twoiey żáłoby Sędźia słucháć nie chce/kiedyć spráwiedliwość rozmáitemi niepotrzebnemi á nie wedle Práwá dylácyámi odwłóczy. Albo cie skazániem iákim niezemnym / co grze-

czy nie służy/ odbywa. Albo kiedy też wyższégo Sedźiegó nie máſz/do ktoreg by miał ápellowáć. Boć to ieszcze nie niespráwiedliwość/kiedy twoiey krzywdy tákiego máſz Sedźiego/od kthórego obćiezliwego ſkazánia / możeſz do wyższego Sedźiego ápellowáć / kthory ſkazánie niższego Sedźiego może ſkáźić/wniwecz obroćić/ popráwić. A thák kiedyby y on Sedźia wyſzſzy spráwiedliwośći / tobie obyczáiem wyzſzey námienioney vczynić niechćiał/dopiero ſye ſkłóniſz do Królá páná twoiego/o liſt ćiązánia/ iáko wyzſzey ieſt opiſano.

Słuſzneli tho ieſt tákie ćiązánie niewinnych miáſto winnych.

Ale tákie dochodzenie spráwiedliwośći/bedźie ſye podobno wiele ludźiom zdáło nieſłuſzne/ á wiecey gwałt w ſobie niż spráwiedliwość máiące / zwłaszczá gdy my dla náſzey ſzkody/ktorą nam źli ludźie vczynili/mamyſye nád niewinnym mśćić/z iego máietności ſzkode ſwoie/mocą tych Praw/ ſobie nágrádzáć ? Jákieć to ſą Práwá/tu ſye około tego niechce wdáwáć/ tylko to przypómniawſzy/ doſyć ná tym mam/ iż ktokolwiek ty Práwá około

¶ Gadká o koło ćiązánia ludźi niewinnych miáſto winnych z inneg páńſtwá: słuſzneli ieſth álbo nié.

tákiego ćiązánia wymyślił/nie duch Ewányeliey/ale Affekt ćieleſny mu ie podał. Bo Ewányelia nie każe gwałtu gwałtem odpieráć/Pogáńſka to ieſt Sentencya/ vim vi repellere licet. y owſzem Ewányelia: Ktoby kogo vderzył w iedne ſtrone twarzy/ każe drugiey nádſtáwić/ nie każe złego zá złe oddáwáć/ niewinnego zá winnego karáć. Tu ná tym muſimy ſtánąć/ iż to ćiązánie/ może ſye pokázáć z rozmáitych Praw/ ktore tego zá słuſznymi przyczynámi dozwaláią. Abowiem/gdyż wſzelka spráwiedliwość/ tego potrzebuie/aby kożdemu było dano co ieſt iego: A coby komu nie słuſznie było wźietho/áby było słuſznie wrocono. Nád tho/ gdy niewinnemu człowiekowi bronią spráwiedliwośći:pokázało Práwo inną drogę ku dochodzeniu ſwoiey krzywdy. Klin klinem wybiiáć/ złym złego zbywáć. Aby ták człowiek niewinny/czego zá miłośćią spráwiedliwośći odźierżeć niemogł/gwałtem przez tákie ćiązánie/ku spráwiedliwośći ſwoiey przyſzedł. Ktore ćiązánie/ ácz ći ieſt z obrázenim niewinnego człowieká obcego / wſzákże obrázony człowiek tuteczny/ktory spráwiedliwośći mieć niemoże/poniewaz to czyni zá słuſznymi przyczynámi/ y zá dozwolenim ſwoiego Páná/ ktorego ſobie zá obrońce ma/ ſwowolnie ſye

w to nie wdawa/Vrząd mu thego dopomagą: tym ſobie przy thakim dochodzeniu ſpráwiedliwości/cieſzy ſumnienie ſwoié: poniewaž thež y tho ciążánie bywa z nieiáką ſpráwiedliwością/ ónego poſpólſtwá wſzyſtkiego/ którego ón człowiek s ſtátkiem ſwoim poimány członek ieſth. Bo ták mówić mogą: ſłuſznie ſye tho nád námi dzieie/gdyž mamy Páná tákiego który ſpráwiedliwości czynić nie chce/A winien ią czynić koždemu / tym wiecéy y rychley Pielgrzymowi y gośćiowi. By nam nie byłá ſpráwiedliwość/ ſam by ſye též tego nád obcemi domyſlił czynić/ co nam teraz czynią. etcæt.

Przyczyny dla których tákie ieſt poſtánowióno ćiążánie.

W Jérwſza ieſt/ iž Król y káždy Pan/ gdy widzi iž iego poddány/z obcego człowieká ſpráwiedliwości mieć nie može: thedy ón iáko Vrząd od páná Bogá dány/nie ćierpiąc též deſpektu/y krzywdy poddánego ſwoiego / wiecéy ſpzyiáie ſwoiemu poddánemu niž obcemu / y rádnieyſzy widzi/iž poſtrónny człowiek ćierpi krzywde / niž ią poddány iego

dány iego ćierpieć ma. ¶ Druga: áby zá tym ćiążánim/którego Práwá dozwaláią/obcy Królowie/Książetá/pánowie chutliwſzy y łatwieyſzy byli ku czynieniu ſpráwiedliwośći/gośćióm pielgrzymóm: Sąśiedzcy Sedźiówie áby ſobie nie ták ſzkodzili/ poddánym ſwoim zá czáſu pokoiu/ kupców cudzoziemſkich łupić y zbijáć niedopuſzczáli. Abo též dla tego/iž ieſliby w czynieniu ſpráwiedliwośći niebyli pilnemi/ tá ſzkodá nie tylko ſye ná ónego s ſtátkiem poimánego/ale ná wſzyſtkich poddánych wśćiągálá/á ſnadźby ná tych wiecéy ná którychby óni łáſkáwſzy byli.

Którym ludźióm tákie liſty ćiążánia máią być dawáne.

W Téyto ſpráwie około tákiego ćiążánia/áby od Królów liſty ſłuſznie ná to były dáne y otrzymáné: ty ſą rzeczy potrzebné. Napirzód / ma ſye iáſnie okázáć ſzkodá wielka/ á ćieſzkość nie znośna/dla którey by Pan ſwoiemu poddánemu miał tháką władzą álbo liſt ćiążánia dáć przećiw ludźióm z innego páńſtwá. O máłą rzecz/nikomu ſye thákowéy władzey nie godźi wypráwo-

¶ Przyczyny liſtów ku ćiążániu.

wáć áni iey dáwáć: y owszem/ieśliby komu by= łá dana/nic nie wazy. Abowiem ty Repræssália są ostátné lékárstwá/od zwiérzchnego páná po= mocné / á nienawiśći y niebespiecznośći pełné/ ták ná zdrowiu iáko y ná máietnośći: co vczeni w Prawie zową Remedium subsidiariũ Principis. Jáko thez/ kiedy ktho Akcyą swoie Sądownie stráći/ á chce ią ku nowéy audiencyey ku nowéy spráwiedliwośći przywieść (co niekiedy wedle Práwá w pewnych przypadkóch v zwiérzchnie= go Páná otrzymáć może) Ale też tho iest bárzo nienawisna/trudnośći pełna/ á rychléy ku strá= ćie niż zyskowi pewnieysza. co vczeni w Práwie názywáią/ in integrum restitutio, Actio reuocato= ria, Actio subsidiaria. Przetho iáko táka Akcya o máłą szkode / thák też y repręssalia nie máią być dopuszczone.

Repræssaliæ, sunt vltima remedia.

¶ Restitutio causę in integrum co iest.

¶ Druga: Król/ábo inny zwiérzchni pan/kthó= ryby ku tákiemu obcych ludźi ćiążániu w swo= im páństwie/swoiemu poddánemu władzéy do puśćić miał / muśi mieć zupełną á pewną / nic nieomylną wiádómość/ wszystkich rzeczy ku te= mu należących: iż ieśliby iáka trudność ábo nie= bespieczność/ álbo woyná zá thym/w páństwie iego vrosłá / áby bes słusznéy iásnéy przyczyny niebyłá. Nád to/áby ten człowiek który téy

władzéy

władzéy ku ćiążániu żąda/był prawdźiwie Kró= lewski poddány/ktoryby Cłá/podatki y inne brze miona pospolité wespołek z innemi poddánemi w Królestwie odpráwował. Oprócz Osób v= przywileiowánych / które zá Przywileymi swo= iemi żadnych podatków tákich niewinni:iáko są Studenći w Kollegiach/żacy/ktorzy z drugiemi sobie należącemi/ choć od swoich rzeczy ku náu= ce potrzebnych/ kthóre z sobą niosą/álbo wiozą/ ábo thęż chowáią/ żadnych podatków nie dáią. Przedsye poddánymi Królewskimi są : oprócz też Gleytownych ludźi/ Jurgieltników/ żołnie= rzów Królewskich/ ktorzy zá pieniądze Woyne służą. Oprócz Rády/ y Vrzedników Królew= skich:Ktorzy/ácz też od Cłá/myt/poborów/y in= nych wszystkich podathków są wolni:wszákże iż są poddáni Królewscy:tákże y tym list ćiążánia w potrzebách opisánych ma być dány/iáko y in= nym wszystkim poddánym od podathków nie= wolnym. A nie ládá też poddánym thá wła= dza ma być daná/ ále thym telko / ktorzy ná ten czás kiedy szkode popádli/ poddánemi byli/ y do tego czásu poddánemi są. A nie tym/kthorzy ná ten czás/ kiedy ich szkodá popádłá/ nie byli pod= dánemi. Abowiem/ gdyby Królowie káżdemu te łáske mieli okázowáć/ wiele by ich w trudno=

¶ Osoby od mythwolné.

śćiách á wz

ściách á w szkodách swoich bedąc/ obłudnie sye pod obronę Królewską/álbo możnego kthórego páná vciekáli/á poddánemi czynili: by tylko zá tákiey władzéy dozwolenim/ swoiey szkody nágrode mieli/ kthórą otrzymawszy/ zás by sye do pierwszego páná vdáli.

Przećiw kthórym ludźióm tákie listy ćiążánia nie máią być dáne.

NApzód thákowe listy ćiążánia nie máią być dáne przećiw swym poddánym:bo by to nie słusznie było/áby sye poddáni iednégo páná ták ćiążáć mieli:gdyż kożdemu pánu przystoi swoie poddáné obiedwie stronie wysłyszeć/ wysłyszawszy osedzić y słuszną spráwiedliwość vczynić. Nie dáią thęż tákich listów miánowićie przećiw białem głowam / przećiw duchownym/Studentóm/Sedźióm/sługóm ich/towárzyszóm / sprawcóm/ przećiw posłóm kthórzy w wielkich spráwách do innych Królów bywáią posyłani/przećiw sługóm ich. Abowiem tácy/áni ná drodze/áni tám kedy iádą/ áni ná żadnym mieścu nie máią być hámowáni. Nád to/przećiw tym którzy ná iáwné iármárki idą/ ábo iá-

dą. Przećiw ludźióm dla służby Bożéy ná mieścá świeté idącym. Przećiw kupcóm żeglarzóm/ ich sprawcóm/którychby niepogodné wiátry do portu przypedźiły. Abowiem ná tákim porćie zápedzeni/niemogą być zátrzymáni. Przećiw tym którzy do iákiego sądu oblicznie bywáią pozwáni: ábowiem tákié Osoby stego sye Práwá wesela/którem kożdemu bywa daná wolność do sądu przyiecháć y odiecháć/przyść y odiść. Ale tych wszystkich wymówek nie wszedy záchowywáią / zwłaszczá w Osobách złego vczynku winnych. Wyiąwszy w niewinnych kthórzyby miásto winnych wedle tych Repræssalia / mieli być hámowáni/ nieiáką wymówke máią / iż nie wszystkich ćiążánia/sprzyczyn wyższey opisánych/ iż iest biała głowá/ duchowny/ Student/ Sedźia/wielki poseł. etcęt. ∴ ∴

Iáko sye kto ma stákim listem ćiążánia záchowáć.

BGyby tedy kto sobie v Królá páná swoięg/list tákowy ku ćiążániu ludźi postrōnych zpáństwá/sktóręg iest dłużnik/ziednał:potrzebá iest/áby niesam przezsye áni przez

swoie sługi/tego ciążánia vżywał. Ale przez Vrząd któremu tho należy. A ktemu nie w obcey/ ále w swoiego páná Jurisdycyey.

Karánie tego ktoby sobie táki List v Królá źle ziednał.

KToby sobie tákowy list ku ciążániu ludźi postrónnych omylną spráwą ziednał/ ábo go źle vżywał/ Czworaką nágroda bywa karan. Nád to/ Práwo swoie tráci. A ná ostátek/ wszystkich vciążonych szkody y vtráty nágrádzáć winien.

Wyzwolenie z Powołánia.

NApisano in fine Glose Spec: Sax: Lib: ij, Artic: iiij. Iż ten który iest powołány/ á nie był pozwány/ może sye od powołánia słusznymi dowody wyzwolić/ thymże sposobem/ nie przypozywáiąc Powodu/ tylko ku spráwie przywoływáiąc/ thákże iáko go ón thež przywoływáć dał. Ale ieśli tento powołány/ był pozwan/ á dla swego nieposłuszeństwá (iáko

mówią/ ex contumacia,) był powołány: tedy bez woley Powodu/ y bez przypozywánia/ nie może sye od powoływánia wyzwolić.

IAko Powáłány przychodźi ku Práwu swoiemu/ y iáko sye ma spowołánia wypráwić/ iest nápisano w Porządku fol. 53. Jedno iż sye tám formá Zapisu tego wyzwolenia opuściłá. Tákże y skazánie wyzwolenia nie iest dostátecznie wypisáne: ty rzeczy zdáło mi sye tu przypisáć. ∴ ∴ ∴

Formá Zapisu wyzwolenia od Powołánia.

FOrmá Zapisu może być tá/ ábo kthóra inna wedle Postempku/ który sye v Sądu dźieie/ przez okazánie Gléytownego listu/ Dowodów/ powołánia/ świádectw/ y innych którychkolwiek. Wszákże tá formá niżey nápisána/ może być nieiákiem kształtem innych.

CORam Iudicio bannito, constitutus personaliter, honestus Caim, cupiens se à proscriptione (in quam absens, feria N. ad instantiam famati Adami intrusus erat) liberum reddere, & de insinuato ho-

nesti Abelis homicidio iustificare: Statuit ante omnia fideiussores Officio, famatos viros N. & N. qui coram Iudicio constituti personaliter, solenniter fidem pro prædicto Caimo dederunt, quod idẽ Caimus, in tribus proxime sequentibus Iudicijs, paratus erit ad respondẽdum vnicuiq;, si quis eum super eodem homicidio impedire, vel quicq; ab eodẽ expetere voluerit. Vel etiam fidẽ præstiterunt, pro eodem, ratione mulctę per eum Iudici soluendę. &c.

Facta itaq; eiusmodi fideiussoria, cautione, prædictus Caimus, volens se de insinuatione eiusmodi homicidij purgare: asserebat & deducebat, se hic absentem & innocentem, super eo homicidio, ad instantiam Adami, die tali N. incusatum, & inde proscriptum fuisse, prout eam proscriptionem Actis aduocatialibus abunde probauit, tanq; honestum olim Abel interemisset, de viuoq; mortuum fecisset. Quapropter secundum Iuris obseruantiam, postulauit per Procuratorem suum N. sentẽtia Iudicij, sibi dari Præconem iuratum, qui publicis proclamationibus, consuetudine solẽni, vocaret, adcitaret, & accerseret omnes & singulos præfati Abelis interempti consanguineos, amicos, & propinquos, si qui essent, qui huic eius purgationi, de insinuato homicidio cõtradicere, aut ei Actionẽ litemúe mouere voluerint. Itaq; prouidus N. Præco iuratus, sententia Iudicij banniti mediañ, ad hunc actum designatus, in quatuor circuli

tuor circuli aciebus seu Quartalibus, vel primum in eo loco vbi homicidium patratum est, secundo in medio vię, tertio circa cadauer exhibitum, quarto coram Iudicio, iuxta obseruantiam & consuetudinẽ huius Ciuitatis, publicis proclamationibus, voce sonora: primo, secundo, tertio, & superabundãti quarto, solenniter vocauit, & aduociferatus est, omnes et singulos dicti Abelis Consanguineos, amicos & alios omnes, quibuscunq; contra eundem Caimum, in causa commissę cædis actio, quocunq; modo de Iure competere posit. At cum nullus eorum omnium, neq; per se, neq; per suos legittimos plenipoteñ, Procuratoresúe comparuit, neq; hanc purgationem secundum Iuris formam impugnauit: supranominatus Caim postulauit per sententiam decerni, vt ab insinuato homicidio & proscriptione absolueretur, Iuriq; suo pristino iuxta iuris formã restitueretur.

DECREtum est, quandoquidẽ prouidus Caim, cupiens se ab in insinuato honesti olim Abelis homicidio, & a proscriptione liberare, citandos & aduociferandos dedit omnes & singulos, dicti Abelis interempti amicos, consanguineos, & propinquos, si qui essent, qui eam eliberationem impugnare vellent. Quorum quidem consanguineorũ, amicorum, propinquorum, cum nullus, neq; per se, neq; per suum legitimum Procuratorem, comparuisset. Quapropter dictus Caim ex sententia & decreto Iudicij,

tam in causa insinuati homicidij, quam etiam, a proscriptione, in quam absens intrusus erat, libere pronunciatus est. Deinde per Iudicem & Scabinos, consueta Iuris theutonici Maydeburgensis solennitate, Iuri suo pristino restitutus est. Cuius etiam vxor pronunctiata est legitima, & liberi, successores legitimi, ipse etiam receptus est ab inimicis, & restitutus est amicis. Deniqꝫ per omnia, Iuri suo ita restitutus, vt in causa hac, a nemine mortalium, amplius impediatur, neqꝫ etiã huiusmodi præfata proscriptio ei, aut successoribus eius aliqua ex parte noceat, de forma Iuris. &c.

Dekret tego wyzwolenia po Polsku.

KIedy ná żądánié powołánego/ który sye s powołánia wyzwala/ żaden s przywołánych ku odpowiedzi niestánie: tám iuż Wóyt s Przysiężniki ónego powołánego/ skażą wolnego od powołánia/ y powyszszą Práwo iego wszyscy powstawszy/ y podniówszy dwá pálcá wzgórę/ práwey reki/ iáko nápisáno Spec: Saxon: Lib: ij, Artic: iiij. Verbis & digitis eum absoluere debebunt, quemadmodum eum proscriptioni incluserant. Powtarzáiąc trzy kroć zá Wóytem. Albo też Wóyth s Przysiężniki zá Pisárzem ty słowá niżey nápisáné.

GDyż tu ná żądánié N. powołánego / ten N. áni żaden z przyaciół niebosczyká N. zámordowánego przywołány / po pierwszé / po wtóré / po trzecié / y po czwarté mimo práwo / áni przez sye / áni przez żadnego mocnego człowieká niestánełi: którem przerzeczony N. powołány / o zámordowánie niebosczyká N. gotów sye był vspráwiedliwić / y tu przed Sądem vkazal niewinność swoie. Przeto N. powołánego / powyszamy Práwo / y od powołánia czyniemy go wolnego. Bierzemy go z rąk nieprzyiaciół iego y przywłaszczamy go / przyacielóm iego. żóne iego iemu zá własną małżónkę / dziatki iego zá własné syny oddawamy / y ku wszystkiemu práwu pierwszemu przywracamy / ták iżby iemu y iego potómstwu / Powołánie nic nieszkodziło.

¶ Niekedy iest obyczay / iż przy thym wyzwoleniu / Wóyt powołánego trzyma práwą reką / zá piersi: á Przysiężnicy powstawszy / podniosą kożdy dwá pálcá / y mówią ty słowá wyższéy nápisáné zá Wóytem.

INTERROGA-TORIA.

To ieſt/

Pytánia przy wodzeniu świádków.

Rzy wodzeniu świádków/ Vrząd ná wielu mieśćach nie thák ſye záchowuie/ iáko Práwo vczy: ále then obyczay chowáią: Iż then który świádectwá potrzebuie/ zmawia ſye potáiemnie pierwéy z świádkámi/ co v Vrzedu świádczyć máią/ potym ie da pozwáć: y iáko ſye potáiemnie z niemi zmówi/ thák też przed Vrzedem potáiemnie świádczą. Vrząd telko gotowégo ſłucha/ o żadną rzecz świádków nie pytáiąc/ choć dobrze/ choć źle: porządnie nieporządnie/ potrzebnie niepotrzebnie świádczą. ☞ Práwo opiſuie/ Interrogatoria, to ieſt/ pytánia które ſtróná/ kiedy świádki prze-

wiádki prze-

wiádki przećiw komu wieśćma/ powinná przed tym Vrzedowi dáwáć ſpiſáné ná Cedule/ wedle którego ſpiſánia Wóyt/ álbo ſtárſzy Przyśieżnik/ álbo Piſarz/ iáko kedy ieſt obyczay/ świádków pytáć ma o Czáśie/ o mieścu: widziálli to co świádczy/ ſłyſzálli o tym: byłli ſam przy tym: byłoli ich wiecey/ y inné okoliczności y potrzeby ſpráwy wedle ſpiſánych Artykułów. Nápiſano o tym Spec:Saxon:Lib:ij, Artic. 22.

¶ Ty Interrogatoria/ vczeni w Práwie zową też Aſſertiones/ Articuli/ Capituli/ Intentio.

☞ Pożytek ich ten ieſt/ iż Vrząd ku powiedzeniu prawdy/ w rzeczy potrzebnéy/ może przymuśić świádká/ czego bes tych Interrogatoria czynić niemoże. Gdyż nie wié o co ma pytáć/ tylko gotowego ſłucha. Ktemu świádek/ to tylko bedźie świádczył zá pytánim co potrzebnego ieſt/ y nieprzepómni co świádczyć ma/ porządnie świádczyć bedźie: nie trzebá ſye z nim ná świádectwo zmáwiáć. Bo to iuż zá pozwem/ zá pytániem Vrzednym/ zá przyśięgą/ co ku świádectwu należy/ co ſye z Artykułów ſpiſánych pokáże/ vczynić muśi. Thym obyczáiem świádectwá bywáią porządnieyſzé/ gdy świádek ná pytánié vrzedné/ krótko odpowié/ co ku ſpráwie należy: y świádek łatwiey świádectwo wyda/ nie

f potrzebá

potrzebá sye długą powieśćią báwić/ tylko słowem dwiemá ná pytánie odpowiedźieć. A poniewaz thy Interrogatoria są wedle Práwá y pożytek ich iest / mianoby ie záchowywáć. Aczkolwiek gdźie tego zwyczay nie nieśie/ iż ich nie vżywáią/to postempku Práwnego niegwałći/nie psuie/non viciat Processum. Wszákże iż sye tych Interrogatoria pożytki pokázuią / miano by sye w téy mierze wiecéy ná Práwo niż ná zwyczay oględáć. Gdyż sye też przećiwnym obyczáiem / gdźie sye w tym nie wedle Práwá spráwuią/ty niepożytki pokázuią. Iż świádek wielé nie potrzebnie/ nie porządnie / będźie powiádał/wielé przepómni/ z rzeczy sye nie rychło wypráwi:świádczy co chce/y czásem temu ktory go dał pozwáć będźie świádczył ku szkodźie. Zá czym to wiec bywá/iż ten ktory ku świádectwu pozywa/onym świádectwem sam sobie rychley zászkodźi/niż pomoże/gdy tego ná co sye wźiął/ státecznie nie dowiedźie. Dla ktorych niepożytkow/częstokroć sye przysłuchawamy/iż świádek swoiego świádectwá / muśi raz y dwá popráwowáć.Zá czym ono świádectwo iuż bywa podezrzáne: iákoby nie zá potrzebą ále zá groźbą/ álbo zá prośbą ábo przenáiety świádczył. Ty niesprawne świádectwá/ nikąd innąd nieprzy-

chodzą/ iedno iż Vrząd tych Interrogatoria nie záchowuie. ¶ Przykłániáią sye ná niektorych mieścach ku thákim Interrogatoriam / ácz nie przez spisánie Ceduły / ále wielkim podobieństwem przez obżáłowánie iáwné/ to iest/ gdy ten kthory dáie kogo pozwáć ku świádectwu / Naprzód przed Sądem ziáwią głosem rzecz wszystke/o co onego świádká dał pozwáć/ ktore ziáwienie Pisarz nie ináczéy spisuie do Księg/ iedno iáko inną żáłobe/wedle ktoréy potym Vrząd świádkow pozwánych ná kożdy Artykuł pyta/ kożdego z osobná/iesli ták iest álbo nie.

Przykład iákoby tákie Interrogatoria do Sądu miáły być podawáné ku wysłuchániu Swiádkow / pierwéy/ niż będą słucháni.

☞ Artykuły / o kthoré pozwáni świádkowie/ prosze áby przez Vrząd pilnie byli pytáni.

NAprzód prosze páná stárszégo Przyśiężniká/álbo Woytá/ álbo Pisárzá (iáko kedy zwyczay nieśie kto świádkow słucha) áby obiemá świádkom pilnie przypómniał / iżeby przy tym świádectwie pámietáli ná Przyśiege/ y ná

wieczné zbáwienie swoié. A ná pytánié/wedle páná Bogá/wedle szczyrośći á dobrégo sumnienia swoieğ y wiádómośći nalepszéy/zeznawáli.

W Tóré prosze/áby był pytan świádek/byłli przy tym/widziałli to/kiedym ia o ten towar s Páwłem zmowe vczynił/ná kthórym mieścu/którego czásu sye to stáło.

T Rzećie/Jeslim zá rázem po zmowie od Páwłá towar odebrał/á odebrawszy czymem mu ij płáćił/ieśli gotowymi pieniądzmi/czyli innemi towáry.

C Zwarté: Zá wielką summe zemną targ o ten towar vczynił:którym sposobem:ná który czás zapłátá miáłá być: miałli być zapis tego/czyli Cyrográff/czyli ná wiáre.

P Jąté: Wielé tych towárów było/ieśli świéżé/ieśli nákáżóné. etcæt.

S Zoſté: Prosze/iesliby świádek przy świádectwie co wątpliwie powiedał/áby pan Stárszy przyśieżnik rzeczy nie pewnych zá pewné nie przyy-

né nie przyymował/y Pisarz áby nie pisał.

S Jódmé:Jesliby świádek ná ktory Artykuł odpowiedźieć nie vmiał/ále by zgołá odpowiedział/iż nie wie: áby ná ón Artykuł wiecéy nie był pytan: y inné rzeczy ktoré przy słuchániu świádków bywáią potrzebné/poruczam pánu Stárszemu ábo Sądowi/kthóry wedle powinowáctwá swoiego y przyśiegi swoiey/przyda pilnośći/áby sye prawdá okróm wszelkiego ochylánia okazáłá.

T En przykład iest ku spisowániu y podawániu Interrogatoria/do Vrzedu pierwéy nizliby świádek ku świádectwu był przypuszczón. Wedle tego przykłádu inné wszystkie Interrogatoria/iáko kthóra spráwá potrzebuie/mogą być łatwie spisowáné. Albo téż y krom spisowánia mogą być świádkowie pytani z żáłoby przez Pisárzá spisánéy. Kiedyby świádek pozwány pierwéy był iáwnie obżáłowány o co á ku iákiemu zeznániu iest pozwány.

¶ Záchowuią téż niekedy ten zwyczay á dobry iż świádek áby w swoim świádectwie czego potrzebnego nie opuśćił álbo nie przepomniał: dáie sobie spisowáć cedułe świádectwá. A gdy

pozwány przystąpi do Sądu/y bedźie ku powiedzeniu prawdy przyśiegą obwiązány: poda óne Cedułe/ miásto tego / co by miał vstnie powiádáć: kthórą cedułe gdy Pisarz przeczyta/ spytha stárszy Przyśiężnik świádká/tákli iest/ iáko tho słyszał czytánié. Swiádek odpowie/iż ták iest.

Obyczáie Przyśiąg.

Rozmáitem Osobam w Práwie opisáné: á osobliwie o Dwu pálcoch v Przyśiegi: y ná czym práwa Przyśiegá należy.

Pory sye dźiś wielkie miedzy ludźmi wczeły: iáko ten/kthóreǧ do Przyśiegi wiodą/ Dwá pálcá práwéy Reki thrzymáć ma. Jedni powiádáią / iż ié ná krzyżu winien położyć:drudzy powiádáią/ iż ná Ewányeliéy: trzeci ié ka-

żą podnieść wzgórę/y niemáły spór około tego/ ilé ia bacze/nie potrzebnie wiodą. W czym/ácz tych iest rozsądek/kthórzy sye około pismá świetego obieráią:wszákże iż ia tu niektóré rzeczy polskim iezykiem s pisánégo mieśckiego Práwá podawam : s tegóż Práwá/pokaże Sposoby przyśiąg róznym ludźióm/róznie opisáné. A tho ku temu kóncowi/ áby kożdy obaczywszy ważność tych wszystkich Przyśiąg:obaczywszy też/iż niektóre Osoby innych obyczáiów / miásto sobie opisánych vżywáią / á przez to przyśiegi swoiéy nie gwałcą:ieden ku drugiemu vporu niewiódł: gdyby któregokolwiek stych sposobów v przyśiegi swoiéy vżywáć chćiał/áby wtym wolność była: oglądáiącsye wiecéy ná co inneǧ/wczym práwa przyśiegá należy/á niż ná położenié pálców/álbo téż ná inne obyczáie/zwłaszczá/iż o tym pálców położeniu nigdźie znácznie nie iest opisano.

SEndźióm y w pospolitośći/wszystkim Przełożónym opisána iest przyśiegá/ iż ią máią czynić/trzymáiąc wobudwu rekách Ewányelią. Iure Municipali Articulo 8. ták nápisano: Iuro ego per Deum omnipotentem, & Filium eius vnigenitum dominũ nostrum IEsum Christum, & Spiritũ sanctum, et Per quattuor E-

Iudices Spirituales, vel Seculares, Imperatores, Reges.

¶Omagium præstañ.

uangelia, quę in manibus meis teneo.
Tenże Sposób przysięgi iest opisány / tym ktorzy zwierzchnim pánóm swoim hołduią / álbo wierność przysięgáią. Spec:Saxon:Lib:iij, Ar:54.

Consules.

RAycóm/ opisána iest Ceremonia/ kiedy przysięgáią / áby podnieśli dwá pálcá ku Słońcu. Iure Municipa: Articu: 44.
COnsules postq; Prætorium cōuenerint, electioq; sufficiens iuxta determinatum numerum facta sit. Extunc Consules nouiter electi, primum obtinenti locum, Antiqui verò post sequuntur, & iurant omnes illi vno iuramento, Erectis digitis contra Solem. .:. .:. .:.

Testes.

SWiádkowie z zwyczáiu kiedy przysięgáią/ dwá pálcá/ wzgórę podnoszą / y thák wszedy w świádectwách piszą/ Erectis duobus ad sacra digitis. A Vrząd tho sámo podnieśienié dwu pálców / choć słów przy thym żadnych nie będzie / rozumié/ zá práwą przysięgę ku pánu Bogu. Bo do ónego świádectwá/ skoro spuśći ná dół dwá pálcá ták mówi: Pod tą przysięgą ktorąś ku pánu Bogu vczynił/ ábyś zeznał prawdę/ ocoś iest pozwan.

óno sámo

óno sámo podnieśienié/ názywáiąc vczynienim przysięgi.

Præcones.

POdwoyski kiedy przysięgáć ma / tedy go Sędzia powiedzie zá rękę ná stołek poduszką nákryty/ y posádźi go przećiw sobie/ y położy mu krzyż/ álbo inné reliquię ná łónie iego. A ón ié trzymáć będzie. Spec:Saxon:Lib:iij, Arti:56. Iudex per manum eum ducendo, super sedem cussino tectam, in opposito sui locare debet, et Reliquias aut Crucem, in sinu eius collocabit. A w Glóżie dołożóno. Reliquias tempore Iuramenti in sinu tenebit.

Traheñ, se ad equum.

IEśliby sye kto imowáł kóniá v kogo/ ma sye viąć vchá kóńskiego lewą ręką/ y przysiądz ná głowę ónego kóniá/ iż iego był/ y do tego czásu iest/ iż mu go vkrádźióno/ zginął/ odięty. etcęt. Iure Municip: Articu: 135. Trahens se ad equum, Debet manu sinistra apprehendere equi auriculam, ac iurare super caput equi. ./ ./.

WSzystkim zás pospolićie v Sądu Przysięgę z Sądownego dekretu czyniącym

 opisano/

Iuramentum Iudici aliter facień.

opiſano/iż przyśiegáiąc / mogą pálce położyć y złożyć krom dozwolenia Sedziego/Winy zá to żadnéy choć położą / choć niepołożą/ choć złożą álbo nie złożą/ Sedziemu nie przepadáią. Iure Munici: Arti: 97. Si vir Iuramentum coram Iudicio præſtare debeat, Eicite et ſine poena ſupra apponere et deponere poterit, abſq; licentia Judicis, et per id nihil amittit. Sktórych słów Práwá textu iáſnégo nie pokázuie ſye/ná czym y co ma być położóno. Acz Glózá ná kráiu przy Textcie pokázuie/iż pálce ná krzyżu. intellige digitos ſuper crucem, (czego gruntem Práwá áni Céſárſkiego áni Máydebur: nie może dowieść) wſzákże y s téy Glozy nie znáczy ſye które pálce máią być ná krzyż położóné. Podobienſtwo iż Wykłádácz z záchowánia á nie z żadnego opiſánego Práwá te Glóże położył. Sktórey nic innego nie rozumieią poſpolićie/iedno iż dwá pálcá práwéy ręki máią być ná krzyż położóné.

Promiſſa negań.

Obietnice ktoby vczynił/ á pothym ónego/ co obiecał záprzał/chcąc przyśięgą odiść/ ręką kthórą to obiecał/ ná świątości winien vczynić. A ieſliby ręki niemiał/tedy kikutem. Iure Municip:

Munic: Artic: 22. in Gloſa. Si quis promiſſum negare voluerit, iuramentoq; euadere velit, MANV illud, per quam promiſſum fecerat, ad Sacra confirmare tenetur, vel ſi manum non habeat, TRVNCO MANVS id faciat.

Różnych Oſób obyczáie v przyśiąg.

Tv wtych Przyśiegách opiſánych/pokázuie ſye/iż Sedziowie/przełożeni świetſcy/Duchowni/Céſárze/Królowie/iny ſpoſob v przyśiegi máią/iny Ráyce/iny Swiádkowie/iny v Sądu przyśiegáiący/ iny Podwoyſki/ iny Obiethnice czyniący/y ręki niemáiący: á s tych niektórzy odpráwuią przyśiegi ſtoiecy/niekthórzy klęczecy/niektórzy śiedzecy. A wſzyſtki ty przyśiegi zá ważné mamy/ choć różnych Oſób różné obyczáie álbo ceremonię widzimy. Thu áczkolwiek różné Oſoby różné obyczáie do przyśięgánia opiſány máią. Przedſye/widzim to dobrze/iż niekthórzy / innego nád opiſány ſobie vżywáią: iáko ná wielu mieścách/Ráyce/ choć máią opiſány obyczay/áby podnióżſzy pálce przećiw ſłońcu przyśięgali/ nie podnoſzą/ ále z gołą wzgórę ku pánu Bogu trzymáią / álbo ná Ewányelią kłádą: y inne Oſoby nád opiſány obyczay/inny ſobie ku przyśiedze biorą. A w thym ich żaden o to nie ſztrofuie/áni zá niedoſtáteczną przyśięgę

¶ Odmiáná opiſánég obyczáiu y przyśiegi nie gáwáłci.

poczyta. Dla tego iż ten obyczay pálce ku ſłóńcu/gdy wyſoko wznidźie podnośić:álbo gdy wſchodźi / dwiemá go pálcy ná proſt vkázowáć/ coś w ſobie pogáńſkiego ma / iż thèż Przyśiegá nie ná tych obyczáioch álbo Ceremoniách / ále ná Jmieniu Bożym/ná słowiech/ná dobrym ſumnieniu należy. Co gdy ták ieſt/ czemu by też y ónego przyśiegá nie miáłá być ważna/ kthóry Mieśckie Práwo przyymuiąc/álbo o co innego zá ſkazániem álbo roſkazániem przyśiegáć máiąc/ przy słowiech/ kthóre mu z Vrzedu bywáią przepowiádáné/dwá pálcá tákże iáko y inſzy podnieść chce/á położyć nie chce: Nie czynią ſpowprzełożeni/choć opiſány obyczay máią/áby trzymáiąc w reku Ewányelią/álbo podniózſzy dwá pálcá ku ſłóńcu przyśiegáli/gdy oprócz tego ſpoſobu opiſánego/vżywáią innego. Czemu by też miał być ſpór y przećiw temu/ który przyśiegáiąc/pálce podnieść chce á położyć nie chce : ponieważ ty który opiſánie maſz/ ábyś przyśiegáiąc podnióſł wzgóre/á przedſye nie podnośiſz:ále odmieniáiąc opiſány obyczay / ná Ewányelią kłádźieſz: przez kthore odmienienié / nic twoiey przyśiedze nievchodźi. A dobrze ieſt/iż tu żadnego ſprzećiwienia niemáſz / choć miáſto podnieśienia/położy ná Ewányeliéy : tákże by y mie-

dzy poddánemi ſpór nie miał być / áni przełożónych przećiw poddánym záiątrzenie / zwłaſzczá ktoby tego prágnął/ ku ſwoim słowóm któremi ma przyśiegáć/dwá pálcá podnieść/ álbo którego innego ſpoſobu v śiebie ważnego vżywáć. quoniã diuerſitas ceremonię in Iuramẽto,nõ mutat eſſentiã iuramenti. Ja/gdybym kogo ná przyśiege przywieść miał/wolałbym áby mi ónego ſpoſobu vżywał/który v niego ieſt ważny/ á niż tego którego ſobie zá nic nie ma. Bo ieſlibym go wiódł do tego obyczáiu/ kthóry v niego nie ieſt ważny : tedy bym to o nim rozumiał/ iż y przyśiegá nic v niego nie bedźie ważyłá. A ták bym ſye bał/áby mie złą przyśiegą nie oſzukał.Przeto ták ſye wſzedy poſpolićie záchowuie / kiedy obżáłowány Ruśin/żyd/Turczyn/przyśiegáć ma. Záwżdy ten kthóry ná przyśiege inſtiguie/ przeſtawa ná tym ſpoſobie/ którego ón Ruśin/żyd/ álbo Turczyn vżywa/ który ſobie zá ważny ma/ y boi ſye go . Choć ón ſpoſób v Inſtigatorá nic innego nie ieſt/ iedno śmiéch / gdy Ruśiná widźi á ón iąwſzy ſye v Bóżnice wrzećiądzá/ przyśiega : żyd ná świniey ſkórze / álbo ná Rodale ſtoi. Nie wiedźie go Inſtigator do tákiego ſpoſobu przyśiegi/do tákiéy Ceremoniéy/kthóra v niego nic nie waży/ y owſzem go od thákiego

¶Obyczay v przyśiegáiącego ważny/ ma być chowan.

ſpoſobu odwodźi/ ktorego ſobie zá nic nie ma/ á do tego przywodźi/ktory ſobie wielce waży: áby iego przyśiegá/ wedle ſpoſobu iego/ przed oczymá iego/w ſumnieniu dobrym ſpráwiedliwa byłá. Nápiſał ieden vczóny w Prawie: Si tempora reſpexeris, veritatem docui, quod ratũ eſt hodie iuramẽtum. Iudæi, Saraceni, Turcę, cùm ex propria ſuperſtitiõe iurant, nec ſunt ad aliud iuramentum cogendi, ne ludo exponatur eis Chriſtus.

Zazius in Digeſt: T. de Iureiurãdo. L. Ait Prætor. § Iurati.

Tákże gdybym tákiego krześciániná miał/ ktoryby mi ſye przyśiegáiąc/ zbraniał ná krzyż dwá pálcá położyć/ á podnieść chćiał/ nie trzymałbym ſporu ſnim o tho/ y owſzem wolałbym go widźieć/ áby podniózſzy dwá pálcá przyśiągł: ponieważ położenié v niego nic nie ieſt ważné/ dla thego/ iż nikedy w Práwie znácznie nie ieſt opiſáné/álbo też dla kthórey inney przyczyny. A mnie po nim ważney v niego á ſpráwiedliwey przyśiegi trzebá. Jáko też/gdy by kto położyć ná krzyż chćiał/á podnieść niechćiał/nie byłbym vporny przećiw temu. Równiebym wolał po nim widźieć ſpoſób położenia dwu pálców ná krzyż/á niż podnieśienia wzgórę: gdyż położenié v niego ieſt ważnieyſzé/niż podnieśienié. Mówiłbym/ Si tempora reſpexeris, ratum eſt hodie iuramentum, in genere omnium, cùm ex propriæ re-

ligionis ritu iurant. Mam zá tho iż przełożeni przećiw poddánym y ſámi miedzy ſobą nie máią ſye o co zruſzáć/ kiedy ktho miáſto położenia podnieść/álbo miáſto podnieśienia/ położyć chce. Dobrzeby kożdy vżywał przyśiegi/ ſtą ceremonią/ kthóra v niego ieſt ważna/ álbo żadney nie vżywał/ieſli żadna nieważna. Aby żadnego ku themu nie ćiśnióno. Przykładem wiele zacnych/y mądrych ludźi ták Rycerſkiego iáko mieśckiego/ duchownego y świetſkiego ſtanu/ ktorzy/ dźiśieyſzych czáſów/ gdy komu z Vrzedów ſwoich przyśiegę roſkázuią/ reſpiciendo tempora et charitati ſeruieñ, vważáiąc też v śiebie/iż przyśiegá nie ná położeniu álbo wznieśieniu pálców/nie żadnych Ceremoniách zależy. Ale ná imieniu Bożym/in ſinceritate & veritate verborũ: nie ćiſną nikogo gwałtem ku żadnym tákim ceremoniam/ zwodów áni poſwarków/ około tego nie czynią żadnych: kożdemu w tym wolność dawáiąc/ á ná ſłowiech przyśiegi przeſtawáiąc ſkromnie. ∴ ∴ ∴

Ale podobno rzeczeſz/ iż kłádźienié pálców ná Krzyż/dla tego bywa/áby ná paná Bogá pámietał/kthórego Obraz przed ſobą widźi: Thóż á nie co innego podnieśienim pálców ſo-

¶ OBiectio, de digitorũ poſitione.

bie przypominą / podle ſłów którémi przyśięgą/ ieſzcze potężniey vkázuiąc pálcy do Onego qui habitat in cœlis in monte ſancto ſuo, ku kthóremu pálce wzgórę podnośi/y którego tym podnieśieniem/ prawdźię ſwoiey zá świádká przyzywa / y słowy przypomina / thák ná początku iáko y ná końcu przyśięgi. Kiedy przyśięgę poczyna/ták mówi: Przyśięgam Pánu Bogu wſzechmogącemu. Kiedy dokónywa przyśięgi/thák ſye przeklina: Ták mi Boże pomagay. Pytam ćię ná co by miał innego pámiętáć/iedno ná tego/którego słowy ná początku y ná końcu przyśięgi miánuie / y ku któremu przez wſzyſtkę przyśięgę rękę wzgórę wznośi. Mam ia zá to / iż tym ſpoſobem nie thylko ná Bogá pámięta / ále ſye go práwie ſercem y wiárą dotyka. Ieſli thu tylko o pámiątkę Bogá idźie: byłby wielkim proſtákiem/by miał ná co innego pámiętáć/oprócz tegy co vſty własnemi wyſtawia / y co pálcy wzgórę pokázuie. Słowá więcey v przyśięgi niż co innego do páná Bogá wiodą. Acz w kożdey przyśiedze/ále w niektórych oſobliwie/ták iż práwie do ſercá przenikáią: á nie wiém by co było z drógi: kiedyby kożdą przyśięgę tákimi słowy zámykano / iáko to w tey przyśiedze przełożónych/ która ieſt zwierzchu miánowána/ ſą tákowe ſło

¶ Podnieśienié pálców/ Bogá pokázuie wzgórę

¶ Słowá v przyśięgi wiążą nie Ceremonię.

wá/ którémi ſye ieden przeklina/ ieſliby thego/co ślubuie nie záchował. Extendatur ſuper me horribile Iudicium domni noſtri IEſu CHriſti, & ſim particeps Iudę, inuadat me læpra Geſi, & tremor Caim, & gladius ſit ſuper me. To ieſt/ ieſlim tego winien: álbo ieſli ſye thák nie záchowam/ iáko przyśięgam: niechay ſye nádemną wykóna ſtráſzliwy Sąd páná náſzégo Iezu Kryſtá: niechay będę vczeſnikiem Iudaſzowym: niechay mię ogárnie boiaźń á drżenie Kaimowé: niechay mię záráźi thrąd Gezy / á niechay będźie ná demną miecz álbo Sąd świetſki/który ná fáłeſzné Sędźie ieſt poſtáwióny. etcęt. ¶ Tu kożdy przyśięgáiący / nie wiem ná coby innego pámięthác miał/iedno ná páná Bogá/zá tymi álbo tym podobnymi słowy: choćby pálców nie podnióſł/ choć ná krzyż nie położył / choć nic w ręku nietrzymał/ áni żadney ceremoniey nie vżywał. Słowá tedy w kożdéy przyśiedze więcéy niż co innego wiążą/y do páná Bogá wiodą. Przeto Bóg kiedy ludowi ſwoiemu przyśięgáć kazał/nie wſpominał pálców/ále Imię ſwoié mówiąc: Bóy ſye páná Bogá twégo/á przyśięgay przez Imię iego. * A Król Dawid kiedy przyśięgał Berſábie/iż nie inny iedno iey Syn Sálomón po niem królowáć miał: nie vżywał do

Obyczay od Bogá roſkazány.

* Deuter. 6, 10. Eſaiæ 65. Qui iurauerit, iurabit per Deum verum.

ſłów żadnéy Ceremoniéy / tylko thy ſłowá mó-
wił : Oświadczam ſye żywym Pánem / kthóry
mie s trudnośći wybáwił : iż / iákóm przyśiągł
iiij. Regum 1. przez páná Bogá Izráelſkiego / iż Syn twóy
Salomón / po mnie królowáć będźie / ták vczy-
nię. A to tylko oświadczánié piſmo Przyśięgą
názywa / mówiąc: Przyśiągł Król Dawid tymi
ſłowy: Oświadczam ſye żywym Pánem. A
ſam Bóg / kiedy Abráhámowi przyśięgał / á nie-
Gene:22. było przez co by przyśięgę vczynić miał : przy-
śiągł ſam przez ſye: opowiádáiąc mu zá pewné /
iż iego plemię rozmnożyć miał. A świętý Pá-
weł piſząc o przyśięgách ludzkich / powiedźiał
ták: homines per maiorem ſe iurant. To ieſt / Lu-
dźie przyśięgáią nie przez co innęg / nie ná co in-
Heb: 6. nego / iedno przez tego / kthóry ieſt więtſzym / tho
ieſt przez Imię Boże. A ták przez táką przyśięgę
¶ Przyśięgá wßytkim ſporóm / kóniec ęyni. wſzyſtkim ſporóm / bywa kóniec / ku potwierdze-
niu prawdy. Bácżże iż ſye tym nic nie vymuie
práwéy przyśiędze / choć kto nie podnieśie / álbo
nie położy dwu pálców. Ná przyzywániu Imię-
niá Bożego / ná ſłowiech to należy. Czego też nie
opuśćił vczóny w Práwie Zázyus dołożyć / mó-
wiąc: Iuramentum nulla alia re conſtat, quam vi Di-
uini numinis. Co gdy ták ieſth / nie maſz ſye ná
przećiw bliźniemu twemu o co zruſzáć / gdy do

ſwoiey

ſwoiey przyśięgi którykolwiek ſpoſób / choć pod-
nieśienia / choć położenia dwu pálców ſobie we-
źmie : y choćby też áni podnieść áni położyć ch-
ćiał / tylko ſłowy przyśiągł przed Sądem przez
¶ Ná czym práwa przyśięgá należy Imię Bogá wiecznie żywiącego / przy oblicznoś-
ći wielé ludźi / iuż to ieſt doſtáteczna przyśięgá.
A kthoby Ceremoniey vżywáć chćiał / thedy nie
innéy w piſmie Bożym więcéy czytamy o ónych
Oycach Swiętych / o Anyeléch Bożych / iáko po-
dnieśienie rąk. Ták Abram przyśięgał / kiedy
mu Król Sodómſki pozwalał wſzyſtkę máięt-
nośc pobráć / áby mu tylko ludźi wróćił: Leuo
Gene:14. manum meã ad Deum excelſum, Do
minum coeli et terrę. ne quicquam accipiam ex
omnibus quę tua ſunt. A v Dánielá Proroká o
Dani: 12. Anyele piſmo powiáda: Sublatis in coe-
lum dextra et ſiniſtra manu, iurauit
per Deũm viuentem. Ten obyczay pod-
nieśienia ręki przyśiędze / y z ſtróny modlitwy ku
Bogu / ieſt bárzo przyſtoyny. Bo kiedy ſye Bogu
¶ Przyśięgá co ieſt. modlimy / ten poſpolićie obyczay chowamy / iż rę-
ce wzgórę wznośimy. A przyśięgá też nic in-
nego nie ieſt / iedno iáko modlitwá ku Bogu / w-
zywánié Imienia Bożęg ku potwierdzeniu pra-

h ij wdy. Acz

wdy. Acz ia tu przy thym innych Ceremoniy słusznych w Prawie opisánych / ktore sye v przysiąg záchowuią/nie gánie. Bo oto widzimy/ iż ié óni Oycowie Swięci/ Anyołowie Boży záchowywáli: nie prze co innego / iedno iżby óna Ceremonią/ rzecz ozdobnieysza/ poważnieysza/ w więtszéy vczćiwośći byłá. Przeto też y óni kthorzy przysiąg przysłucháią/ nieiákie Ceremonię przy tym czynią.Czapki zeymuią/oczy wzgore podnoszą/wzdycháią/powstawáią/ ták iákoby ná koláná swoié przed obliczym Bożym vpáść mieli. Zá tąż tho przyczyną y inne Ceremonię bywáią. Kiedy sye Bogu modlimy/ rece wzgore wznośimy: kiedy komu słowy co obiecuiemy/ rece sobie ná znák pewnieyszéy wiáry podawamy. Nie gánie (mówie) y innych Ceremoniy/y vstaw w téy mierze Przełożónych/ktoré są v Przysiąg opisáné: tylko pokázuiąc odmiáne opisánych obyczáiów/ kthora przysiegi nie gwałci: Pokázuiec/iż po tym ktory przysiega/táki

Ceremonię dla kthorey przyczyny bywáią.

ey przysiegi trzebá / iáka v niego iest ważna: Pokázuiec też ná czym práwa przysiegá należy: A ná koniec pokázuiec oto ważny obyczay álbo Ceremonią przysięgánia Oyców nászych/y Anyołów Bożych: Thego vporu nie chwale / iż drugi ták sye bárzo przećiw brátu swoiemu záią

trzy/iż gdy go widzi á ón dwu pálców ná krzyż nie chce położyć/á podnieść tylko chce: przyśiegi iego nie ma/zá práwą przyśiege/y radby áby go zárázem ziemiá pożárłá. Jákoby y przy ónych słowiech/ná końcu Przyśiegi (Ták mi Boże pomagay) kiedy nie przyczyni: R wszyscy Swięći: wnet gniew zápálczywy. Kthóry iest ze złego wyrozumienia / mniemáiąc áby przyśiegá ná położeniu dwu pálców zależáłá: álbo / iákoby Bóg który iest Wszechmocnym Pánem/á przez Jmie swoié tylko przyśiegáć kazał/sam niemógł spómoc bez innych pomocników. Habet zelũ sed non secundum scientiam,& non secundum charitatem ambulat. A óno w Przyśiedze / nawiecéy trzebá báczyć y przypóminác sobie essentialia nõ accessoria,interiora non exteriora, rzeczy główné/ wnetrzné/nie zwierzchné/ Jmie Boże/ prawde/ szczyrość/dobry rozsądek/spráwiedliwość: áby przyśięgániem nie było zdrády/oszukánia / iáko Dawid Prorok mówi: Qui iurat proximo & nõ decipit. Gdzie stych ktoréy nie dostawáło / tám zła przyśiegá: nie tám gdzieby kto dwu pálców nie położył/álbo nie podniósł. Wietsza iest Dusza/ ktorą położyć musi kto fáleśznie przyśiega/ á przyśięgą swoią bliźniego oszukawa: iáko tenże Dawid mówi: Ten ktho przyśięga/á oszuka-

Exo: 23.
Iosuę 23.
Ieremię 5.

wa/ w Przybytku Bożym nie bedzie mieszkał/ y ná Górze Swietey nie bedzie odpoczywał. Ná co sye nawiecéy v przyśiegi ogledáć trzebá. Nápisano Spec: Saxo: Lib:ij, Art:xi. xxxiiij.

TEstámenty.

W Prawie Máydeburskim y Sáskim / bárzo máło o Testámenćiech pisano. Abowiem ónych ludzi w Sáskiey źiemi/ ten był záwżdy vmysł: áby máiethność kożdego ná Dziedzice ieg/ nie ták z odkázowánia Testámentnego/ iáko z spadku bliskośći / ná Osoby kthóre sye bliższe náydowáły/ przychodźiłá. Dla tego Glozá Iure Municip: Artic:65, każe sye w tym Praw Césárskich dokłádáć.

TESTAMENT, to słowo łáćinskie/ vczeni w Prawie ták opisuią: Jest dobrowolné/ á słuszné postánowienie álbo oświadczenie/ woléy

nie/ woléy

nie/ woléy nászéy/ o thym co chcemy/ áby po nászéy śmierći wypełniono było. Kthóre opisánie z sámego łáćinskiego słowá sye podawa/ któré sye nie ináczéy wykłáda / iedno Oświadczenie woléy/ álbo myśli nászéy. TEstamentum, a testatione mentis dictum.

Testámentu opisánie y náuki z thego opisánia.

W Tym opisániu słowo (Dobrowolnie) vczy / iż Testámentá z przymuszenia vczynióné nic nie ważą: thák iáko y Zapisy z przymuszenia vczynióne / nie są żadnéy ważnośći. Słowo (Słusznie) vczy / áby wola nászá ná Testámenćie/ około nászey máietnośći/ nie byłá przećiw Práwu pospolitemu / przećiw Wielkierzóm/ dobrym obyczáióm / przećiw pobożnośći/ y wszelkiey vczćiwośći. Bo tháka wola nie bedźie wypełnioná. Słowo (po śmierći) vczy/ iż żaden przed śmierćią tego/ kthóry Testáment vczynił/ nie może sobie Práwá Testámentnego/ tho iest odkazánia/ álbo Opieki/ y innych Praw przywłászczáć. Abowiem Swiety Páweł powiáda: Testámenth nie iest ważny / áż przez śmierć Testámentniká bedźie potwiedzony. Przeto Testámentnik póki żywie/ póthy testámenth swóy może odmienić/ kiedy chce / chocby théż od Páná był potwierdzóny / y vmówá zászłá/ áby

szłá/ áby

szlá / áby nie był odmienióny. By thęż dobrze y pánstwá sobie w pierwszym nie záchował. Nie może sobie żaden drógi zámknąć/ áby sye mu nie miáło godzić/ nád pierwszy Testáment/ innego vczynić. Ambulatoria est enim hominis voluntas vsq; ad mortem.

Testámenth Woienny.

TEstáment gdyby ktho miał czynić/ będąc ná Woynie/ w niebespieczności zdrowia swoieǧ/ będzie ważny iáko go kolwiek wedle mo znośći swéy vczyni: choć gołemi słowy / okróm Ceremoniy Práwnych / oznaymi wolą swoie/ choć iákokolwiek wypisze/ coby mógł wyczytáć: by iedno dwiemá świádkámi był dowiedzióny.

Testamenth dómówy.

Ale iesliby ktho domá chćiał czynić Testáment: tháki chceli áby był ważny / muśi czynić wedle Práwá pospolitego. ¶ Práwo pospolite ták vczy czynić Testáment: Kiedy kto chce dobrá swo ié odkázowáć/ potrzebá iest áby to czynił zá dobrego zdrowia. Aby był pisány przy obliczności śiedmi Swiádków: kthórem by wolą swoie oświadczył: y kthórem by poruczył. Tákie po stánowienie będzie miáło moc. á świádkowie o woléy iego będą świádczyć pod Pieczęćią/ byłoli by potrzebá przed Sądem/ álbo ktorym Vrzędem. Iure Munici: Arti:65. in Glosa, in fine.

¶ Práwo po spolité o Testámenćiech iáko máią być czynióné

Swiádkámi

SWiádkámi Testámentnemi/ ty Osoby nie mogą być/ któré innych świádectw wedle Práwá wydáwáć niemogą / iáko są opisány w Porządku Fol: 81.

KRákowiánie w vczynieniu TEstámentów/ inny obyczay záchowuią: Abowiem iesli ma być Testáment ważny: thedy potrzebá áby był vczyniony przed Sądem gáynym/ álbo Vrzedem Rádzieckim Iure Municipali, Arti: 65. glosa margin. y innych wiele miast/ á pospolicie wszedy ten porządek około Testámentów záchowuią: przed świádkámi go nie czynią. A dobrze y bespieczniéy przed Vrzędem niż świádkámi. Bo Vrząd cosye kolwiek przed nim dźieie/ zwykł do swoich Ksiąg zá rázem zápisowáć / álbo w skrzynce swoiey testáment (iesli zámknióny będźie podány) do śmierci testámentniká záchowáć. A ták choćby iedni z Vrzedu pomárli: v drugich kthórzy będą ná zmárłych mieśću/ testámentu dóydźie. Czego od świádków iesliby pomárli/ áni od żadnego ná ich mieścu mieć nie może. ⁂ ⁂ ⁂

Testámentu ty Osoby czynić nie mogą.

i Testámen-

Masculus. TEſtámentu ty Oſoby czynić nie mogą: Naprzód Mężczyzná / który ieſzcze nie ma Czternaśćie lat.

Foemina. Biała głowá/ która nie doſzłá Dwunaśćie lat.

Clerici. Zakónnik / ábowiem then niema nic włáſnégo/ gdyż ſam śiebie y ſwoié dobrá wſzyſtkie Bogu oddał. Wſzákże Kápłani inni / kthórych świetſkimi zową/ z dóbr ſwoich właſnych/ których z Dziedźictwá álbo rzemiosłá álbo z náuki nábyli/wedle wolèy ſwèy/ mogą kómu chcą oddáć. Ale z dóbr kośćielnych żadnego Teſtámentu czynić niemogą/gdyż to nie ich ieſt właſność: ále vżywánié. A tylko ná żywnośći á odźieniu winni przeſtáć. A coby nád zwyſz było/to vbogim ma być rozdano. Co Kośćielnego ieſt/tego kośćiół ieſt potómkiem. Wſzákże miernego oddánia/ Práwo im dozwala / z ruchomych dóbr/ krewnym y nie krewnym/obcym/ſługóm wzgledem ſłużby álbo iáłmużny.

Ad mortem damnati. NA śmierć ſkazáni/przez ſkuteczną Sentencyą/dla iákiego kolwiek złoczynſtwá. Bo kto tráći gárdło dla złych vczynków/tráći y roſpráwienie o máietnośći ſwoiey.

Filius alieno iuri ſubiect9. SYn który ieſt pod mocą Oycowſką / chócby też y Oćiec pozwolił. Wſzákże z właſnych dóbr

ſnych dóbr właſną pracą álbo zá dozwoleniem Oycá/álbo Páná ſwego nábytych/ álbo ná któré ſye ná Woynie zdobył / które zową łáćinnicy Caſtrenſe peculium. Bo tho zupełnym Práwem ieſt iego dźiedźictwo. ſtych téſtáment może czynić. ⁘ ⁘ ⁘

Obſes. TEn kthóry ieſt dan w zakład/pod zwiérzchność czyie/iákoby w więźienié/ dla wypełnienia / iákiey rzeczy : iż ieſliby on kthóry go dał/nie wypełnił tego ná co ſye podiął/ áby ten komu ieſt w zakład dány / nád iego zdrowiem moc miał. Zową tákiego łáćinnicy OBSES. A po Polſku może názwáć/Zakłádnik álbo więźień/nieprzyaćielowi w zaſtáwę dány. Táki też (Práwo powiáda)Teſtámentu czynić niemoże.

Prodigus. MArnotrawcá/który w wydatku áni miáry áni konicá nie ma: kthóremu rządzenie właſnych dóbr / od Vrzędu z rąk ieſt odiethé: teſtámentu nie może czynić/ przeto iż nád máietnośćią ſwoią mocy żadnéy nie ma.

Mente capt9. NIeſpełnégo rozumu człowiek. Wſzákże gdy go furya opuſzcza/ może czynić teſtáment. By go iedno wten czás począł y dokónał/ kiedy go furya opuśći. Bo ieſliby go zás nádeſzło póki

szło póki nie dokónał testámentu/niebedzie wáżny. Muśi ij z nowu czynić/kiedy go potym opuśći. ./. ./. ./.

Mutus.

NIemy/Bo mówić nie vmie/á do Testámentu mówy trzebá. Niemy sye tu rozumie/który nic wymówić niemoże/nie ten który nie rychło mówi.

Surdus.

GLuchy/iż nie słyszy á nie wie iáko swoie rzeczy rospráwić ma. Głuchego też rozumieć trzebá/tego który nic wysłyszeć nie może/nie tego który nie rychło słyszy. Wszákże iż częstokroć náuczeni ludzie przez rozmáithe przypadki/słuch y mówe trácą: głuchy y niemy niekiedy mogą czynić testáment. Jeśli z przygody iest głuchy/albo niemy/á pisáć vmie/swoią reką testáment nápisze. A ieśli chce áby mu inny pisał/ma tho v páná sobie pismem swéy reki vprośić/áby było ważno. A pan mu tego ma pozwolić/y potym testáment iego potwierdzić. Ale ieśli s przyrodzenia iest głuchy y niemy pospołu/nie może czynić testámentu. A ieśliby kto po vczynionym testámenćie/wpadł w chorobe iáką/álbo sye iáka przygodá stáłá/zá którą mowe y słuch stráćił/przedsye testámēt iest ważny.

KTóry wykroczył przećiw Máiestatowi Królewskiemu. Bo táki y gárdło y máietność vtráćił. Maiestatem lædens.

NIewidomy ná obiedwie oce. Bo táki łatwie może być oszukan przez spráwy á znáki których nie widzi. Wszákże zá pewnymi postempkámi/przez któreby sye zábieżáło/áby żadné oszukánie niebyło: iáko gdyby miał swego przyaćielá/któremu by duffał/áby od niego powiedział/álbo nápisał/álbo co inego: táki testáment od niewidomego bedzie ważył. Cœcus.

Testámenty o których przyczyn bywáią.

TEstámenty dla tych przyczyn bywáią. Naprzód/áby miedzy przyaćielmi/nieprzyiaźń/poswarki/różnice nie były o máietność/która po zmárłym zostánie. Potym dla vbogich/ná rozmáitych mieścoch/lub wszpitaloch/lub w Klasztorzéch/w szkołách bedących: áby ich zá roskazánim Bożym/ten co testáment czyni/nie zápominał. Bywáią też dla dzieci/z strony przyrodzónego powinowáctwá/dla przyaćiół z strony krewnośći. Zonam y innym

powinowátym dla okazánia przyiáźni. Ná oſtátek dla ſług/áby teſtámentnik w tym wſzyſtkim oznaymił wolą ſwoie.

Miánowánie Dźieći ná Teſtámenćie.

OCyec/ktory czyni Teſtáment/á ma dźieći rozmáité/iedny ieſzcze pod ſwą mocą/drugie iuż odpráwione: winien wſzyſtki ná Teſtámenćie miánowáć: ieſli kthóre dźiedźicmi czyni/álbo też wydźiedźicza: ieſli ktorym co oſobliwie náznáczył / álbo niekthóre odpráwił. A tego też kthoryby ſye po śmierći iego národźić miał (ktorego Poſthumus zową) nie ma opuſzczáć. A to dla tego winien wſyſtki miánowáć/by miedzy niemi/około iego máietnośći roſterki nie były: áby też teſtáment w ſwoiey mocy ſłuſznie wedle Práwá trwał. Bo ieſliby ktorego ſyná zámilczał/źle vczyni teſtáment: y może mówić przećiw thákiemu Teſtámentowi do pięći lat/ten ktoryby ſye czuł krzywdę mieć.

Poſthumi prærogatiua.

Poſthumus wedle Práwá/ po Oycu tákże dźiedźiczy iáko y drugie dźieći / ktore ſye przed oycowſką śmierćią rodźiły. A ma to przed inſzymi/ iż niemoże być wydźiedźiczony. Bo on ktory ſye

ieſzcze

ieſzcze nie národźił/niemógł ſye nic tákiego dopuśćić/ przécz by go Oćiec miał wydźiedźiczyć. Spec:Saxon:Lib:i,Artic:33. Drugie dźieći oćiec wydźiedźiczyć może/ położywſzy ná Teſtámenćie ſłuſzną przyczynę/dla ktoréy to czyni/ iáko ſą w Práwie opiſáne / á w tych Przydatkách po Polſku położone Fol. 14.

Wydźiedźiczenie ná Teſtámenćie ktorym ſpoſobem być ma.

WYdźiedźiczenie ták bywa. Ten co czyni Teſtáment/ ieſli ma ſyná iednego/ może go ku wydźiedźiczenin / włáſnym imieniem nie miánowáć chceli/ tylko Synem. Ieſli ich ma wiecéy/ muśi miánowáć tego ktorego wydźiedźicza: y to wydźiedźiczenie znácznemi słowy/ z znáczną przyczyną opiſáć. Bo gdźieby przyczyná wydźiedźiczenia/ opiſána nie byłá / nic nie będźie wydźiedźiczenie ważyło. A ten ktory by był bez przyczyny wydźiedźiczony/ może przećiw tákiemu Teſtámentowi iáko nieporządnie/nie wedle Práwá vczynionemu/ mówić/do pięći lat. Wydźiedźiczenie tedy ták ma być opiſano: Iż ia Syná tego N.złego od máietnośći moiey/od Cząſtki ſpadku Dźiedźictwá/

kthóra by nań

ktoraby nan po moiey śmierći przypáść miáłá/ wydźiedźiczam/tymto ninieyſzym moiego teſtámentu poſtánowieniem : á tho dla iego łotroſtwá/złych vczynków/ kthórych ſye dopuśćił zápómniawſzy Bogá/rodźiców/y wſzelkiey vczćiwośći. Przetho nie ieſt godźien ábym go zá ſyná ſwoiego miał poczytáć / y do Dźiedźictwá moiego z drugimi przypuſzczáć/z przyczyn kthóre ſą w Práwie opiſáné/s których ſye ón iednéy y drugiey etcæt. dopuśćił. ¶ Połáćinie ták może być piſano. FILIVM meum N. ſceleſtum & iniquum, ab omni hæreditatis portione & ſucceſsione paterna excludo, & prorſum excluſum & alienatum atq; exhæredatum eſſe volo, ac præſenti ordinatione exhæredo: qui propter ſua malefacta & latrocinia, quę immemor honeſtatis ſuę cõmiſit, indignus eſt, vt pro filio meo reputari debeat. Proinde ad ſucceſsionem tam paternam q̃; maternam admittẽdus, nulla ratione eſt, ex cauſis in Iure noſtro deſcriptis.

Wydźiedźiczenie/ Dźiećióm ieſt ſromotné.

☞ Tákie wydźiedźiczenie tákiemu ſynowi ieſt wiecznie ſromotné. Przeto Synowie y Córki vważáiąc v śiebie tákowé ſromotné wydźiedźiczenia/máią ſye ták ſpráwowáć / áby ſye nic tákiego przećiw rodźicóm ſwoim nie dopuſzczáli/ dla czego by ich mieli wydźiedźiczyć. Aby dla tákiego wydźiedźiczenia wieczney zelżywośći/

ná ſobie/y potym ná potómſtwie ſwoim nie nośili. Máią rodźiców nie gniewáć/y owſzem miłowáć/vſługowáć ze wſzyſtką chućią. Gdyż też zá tym oſobliwé ſą przydáné obietnice od Bogá który mówi: Czći Oycá y Mátkę/áby tobie dobrze było/ábyś długo był żyw ná źiemi. A ieſli zá tákim ku rodźicóm záchowániem idźie dobre mienie/błogoſłáwieńſtwo y długi żywot ná źiemi: Pewnie zá złym záchowániem/idźie ná wſzeſtróny złé mienie/przeklectwo y krótki żywot ná świećie/y wieczna hánbá. A ktemu oto Práwá/ tákieg̊ wydźiedźiczáć dopuſzczáią. Máią ſye tedy Synowie wárowáć przyczyn wydźiedźiczenia. Oycowie théż y Mátki nie máią dźiećióm ſwoim do złych ſpraw przyczyny dáwáć/prze kthóré by ie mieli wydźiedźiczáć/ y thák hániebnie ſromoćić. Ale owſzem w kárnośći nie pobudzáiąc ich ku gniewu wychowywáć/ iáko Piſmo vczy/ Epheſ.6. ∴ ∴ ∴

Teſtáment s których przyczyn nic nie wáży.

TEſtáment vczynióny rwie ſye y w niwécz obraca s tych przyczyn: Naprzód/ ieſli wtóry Teſtáment ieſt Vrzednie y doſtátecznie v-

czyniony: pierwszy nie iest ważny/ chocby sobie páństwá w pierwszym nie záchował. Bo tho záchowánie páństwá/które sobie ná Testámenćiech czynią/nie iest wedle Práwá. Zaden sobie przez to/do innego testámentu ręki/nie záwiéra/ wolno mu záwżdy odmienić wolą swoie. Ambulatoria est hominis voluntas vsq; ad mortem.

¶ Druga / ieśli sye Testámentnikowi po testámenćie Syn ábo Wnuk vrodził/którego ná testámenćie nie miánował. ¶ Trzecia/ ieśli która Osobá czyniłá testáment s tych/ kthóre testámentu czynić nie mogą / iáko są wyższéy opisáné.

Dziedźic áby po zmárłym dźiedźictwo ku swoim rękam otrzymał/któremby bez Opiekuná władał: trzebá/ áby mu minęły Czternaśćie lat. Bo ieśli będźie młodszy/nie może być bez Opiekuná. Trzebá też áby był táki/ żeby mu co ná rozumie nie odchodźiło / vt sit compos mentis. Bo tákim pospolićie do máietnośći/ Kuratory dawáią. Nád to/áby pewnie wiedźiał o śmierći tego po którym chce być Dźiedźicem. Aby też o Testámenćie pierwéy wiedźiał/ kthórym sposobem iest dźiedźicem vstáwiony. Albo ieśli mu pod nieiákim oblikiem co odkazano.

Których dóbr Testámentem nie może oddáć/ które może.

KTóré rzeczy ná Testámenćie mogą być oddáné/ które nie. Práwo Máydeburskie ták vczy/ Iure Municip: Articulo 65. Spec: Saxon: Lib: 1, Artic: 52. Zaden Mężczyzná/ áni Biała głowá w chorobie/ z dóbr swoich nie mogą nikomu więcey dáć nád trzy Szelągi: okrom przyzwolenia Dźiedźiców swoich. Biała głowá też nie może nikomu nic dáć/ krom przyzwolenia Opiekuná: nic niemoże nikomu obiecowáć áni dárowáć. Zoná Mężowi/stoiącego Jmienia/áni Gierady/nie może dárowáć/áni w chorobie/áni zá czásu dobrégo zdrowia. Abowiem Dźiedźicy nie powinni by tego ćierpiéć ná których tákie dobrá wedle Práwá przypadáią. Mogą ich Práwem dochodźić/dla thego / iż Testámentnik to od nich oddalił/ czego oddálić niemógł. Tákże y Hergewetu/Testámentem od bliższych oddálić nie może.

W Texćie co nápisano/że w chorobie niemoże nic dáć. etcet. Stąd sye podawa: iż zá

czásu dobrego zdrowia / dobrego rozumu/ kozdy tho co iest iego może komu chce dárowáć/ y oddálić: iáko támże w Glózie to miánowićie położono: Vnusquisq; id quod suũ est, alienare poterit, dũ id fiat tẽpore pfectę sanitatis, pfectęq; discretiõis.

Czemu w chorobie nie może oddálić spadku od swoich dziedziców. Przyczyny thego są położone in Glosa Specu: Saxon: Lib: i, Articu: 52. Pierwsza/ iż sam tych rzeczy vżywáć iuż nie może: á ták nie iego są. A żaden thego co nie iest iego/ nie może nikomu dárowáć. Przeto ieśliby to dárowal czego iuż sam vżywáć nie może / y co nie iest iego : dar ón nic nie bedzie ważył. Druga/ iż też to nieprzystoi/ áby kto miał swoie vbożyć/ á obce bogácić: iest to przećiw przyrodzoney miłośći.

Mieśćki człowiek/ stoiące Imienie/ kthóre nie z Spadku iákieg/ nie po czyiey śmierći nań przypádło/ może oddálić/ ieśli ma ták wiele zdrowia/ iżby bez pomocy ták długo v Sadu stać mógł/ ażby sye dar skończył. ¶ Ruchome wszystki/ króm przyzwolenia dziedziców / może dárowáć. O thym pátrz máło szérzey w Reyestrze Porządkowym in litera J, przy słowie/ Jmienie. iákie sye godzi dobrá oddáláć/ iákie niego

dzi wedle

dzi wedle pisánego Prawá/ y w Artykulech Fol: x.

☞ Krákowiánie o Testámenćiech / ten swóy máią Wielkierz.

Ostáteczne wole ábo Testámenty / lubo bedą iáwnie przed Vrzedem Rádziecktim/ ábo przed Prawem vczynione / lubo do Prawá ábo do Vrzedu Rádzieckiego zámknione/ zá dobrego zdrowia álbo też w chorobie położone/ zá Pieczećią tych którzy Testáment czynić bedą: ták iże óni iáwnie wtych Testámenćiech spráwią ostáteczną wolą ich być położoną: y bedą żedáć/ żeby wedle tego iáko óni zámkneli w swym Testámenćie/ ták by wszystko po ich śmierći miáło być spráwiono. To ná wieczne czásy ma być mocno. Gdyby iedno nic w nich nie było położono/ coby było przećiw Prawu y wielkierzo, mieśckie^v. et cęt

W Tákowych testámenćiech / lub iáwnych lub zámknionych/ coby kolwie mąż żenie ábo żoná mężowi/ ábo komu obcemu/ ná Jmieniu ruchomym dáli/ dárowáli/ zápisáli/ ná iáłmużne oddáli / dług iáki wyználi / Opiekálniki ku swéy woley wybráli / y inne rzeczy spráwili/ to ma być mocne. Ani przez żadnego dziedzicá/ bliskiego/ przyaciela/ ábo cudzego/ nie ma być od-

 mienió-

mienióno ábo nágábano. ⁘ ⁘

TO też oſtrzégáiąc: Jeſliby w tákowych teſtámenćiech/ iáwnych ábo zámknionych/ która cząſtká/ iedná ábo wiecéy były náleziόné/ kthόreby były przećiw Práwu á Wielkiérzowi Mieśćkiemu. Tedy dla tego wſzyſtek teſtáment nie ma być odrzucan/ iedno tá cząſtká/ która byłá przećiw Práwu á Wielkiérzowi Mieśćkiemu/ ma być odrzucóná/ á inſze rzeczy podług Teſtámentu máią być przy mocy zoſtáwióné. A wſzákóż Dziedźiny y Imienia ſtoiącé/ ná niemocnéy pośćieli/ niemáią być od bliſkich oddalóné. Abowiem by to było náprzećiw Práwu poſpolitemu. Ale ſummy niektóré pieniężné/ ná tákowym Imieniu dźiedźinnym w Teſtámenćie wedle woléy thego co teſtáment dźiáła/ mogą być zápiſáné y oddáné.

CZáſu teże Powietrza morowégo/ Jeſli ktόry z Mieſzczánów mąż/ ábo niewiáſtá/ Vrzedu Rádźieckiego/ ábo Sądu/ nie mogli by mieć/ przed kthόrym Teſtámenth y wolą ſwoie mogliby przepowiedźieć: wźiąwſzy dwu álbo trzech z ſtárſzych Céchowych. Abo záśie dwu z sąśiádów/ ludźi wiáry godnych/ przed którémi ſwoie wolą ma przepowiedźieć. A óni pothym

przed Vrzedem Rádźieckim ábo Sądem/ iego wolą pod ich przyśiegámi zeznáwáć bedą. A ták then Teſtáment przy mocy ma być wpiſan. Jeſli nie bedźie przećiw Práwu/ y Wielkiérzowi vczynióny.

A Jeſliby ktokolwie ſwowolnie przez ſye ábo przez kogo inſzego/ kthόrymkolwie obyczáiem/ tho złámáć/ ábo tákowym rzeczam ſye przećiwić chćiał: ten iáko przećiwny á ſkáżcá poſpolitég° Práwá ma być karan. Póty wiel. Krá. Póty Wielkiérz Krákowiánów.

Odkázowánié Teſtámentné/ kthόrym Oſobam nie może być.

ODkázowánie Teſtámentné może być tym wſzyſtkim Oſobam/ które odkazá ną rzecz ſłuſznie przyiąć mogą. A może odkázowáć ludźióm rozmáitym/ wolnym nie wolnym/ láthá máiącym y niemáiącym/ vbogim/ bogátym/ zdrowym/ chorym/ duchownym/ świetſkim. A nie tylko ludźióm/ ále też ná pożytek mieśc rozmáitych potrzebnych/ iáko są Szpitale/ Kośćioły/ Kollegia vprzywileiowáné/ Szkoły/ y inné mieśćá ku chwale Bożéy/ ku pobożnośći/ ku ćwiczeniu/ Rzeczypoſpolitéy pożytecznemu záłożóné. Wſzákże/ w Práwie są opi=

sáne Osoby / ktorym ná testámencie odkázowáć nie może. Jáko żydóm/odszczepieńcóm/ slugóm ktorzy sye cudzołostwá z żoną páná swoiego dopuszczáią: dziećióm z porubstwá/ z cudzołostwá narodzónym. Abowiem tákich Práwá/ nie tylko od spadku Oyczystego oddaláią/ ále y żywnośći zábraniáią.

Testáment/ iáko rychło ma być exequowan.

Testáment kożdy ma być przez Exekutory/ do Roku wypełniony: wyiąwszy by iáka słuszna przyczyná ná przekáżie byłá. Jeśliby Dziedzic był Opiekunem/ á nápomniony przez Vrząd testámentu nie pełnił: táki/ spadek tráći. A ieśli iest Legatarius/ to iest ten kthoremu testámentnik co oddał/ Rzecz oddáną tráći. Jeśli obcy opiekunem iest/ wszystki szkody/ ktoreby z iego niedbáłośći álbo odwłoki vrosły/ winien nágrodźić. A ieśli opiekunowie odkazáne rzeczy sámi potrawili: wszystko wedle oszácowánia winni płáćić. A gdźieby nie mieli skąd płáćić / thedy ták długo máią być w więzieniu áż zápłácą. ☞ Przeto opiekunowie máią tego pilnie strzedz/ áby wolą tego kto-

ry testáment czynił/ wedle opisánia iego wy pełnili/ á w thym szczyrość/ wierność záchowáli. Bo to czynić wszelkie Práwá/ á przodkiem Boskie roskázuią: y vczćiwemu człowiekowi tho przystoi/ áby sye w tym ziśćił/ czego sye mu vbogi człowiek idąc stego świátá / vspokoiáiąc we wszystkim sumnienie swoie/ práwie iáko Oycu swemu/ zwierzył: y w opieke żone/ dźiatki miłe/ máietność/ długów płácenie/ vbogich opátrzenie/ podał. Przeto tákiego Práwá názywáią też Fidei commissarium / Porucznikiem wiernym: dla tego/ iż Legata, fidei eius cōmittuntur, iżsye mu testámenthnik we wszystkim woley swey zwierzył/ máiąc o nim iáko o Oycu dufánie/ iż ią wypełni. Ale y w tym dźiśieyszego wieku/ nie wiem by sye wiárá w ludźiech nie náruszyłá/ niewiem ieśli to nie s tąd idźie co często słychamy: iż ten co ma czynić testáment / nie ták sye ná to oglądá/ iáko swoie máietność rospráwić ma/ iáko ná tho kogo żenie / dźiatkóm swoim miłym / vbostwá swoiego/ opiekunem zostáwić/ komu sye tego zwierzyć. Nie wiem ieśli thá niewiárá/ zá iákim nieprzystoynym skutkiem nie chodźi. Podobno sye muszą náydowáć tácy / kthorzy oddáne Szpitalóm / vbogim iáłmużny y inne Legatá źle száfuią / álbo ie sámi ná swoy własny pożytek obracáią. Fidei cōmissarius.

tek obracáią. Co iesliby thák było / á to sye tym wiecéy szérzyło/tedysye stąd nic innego nie trzebá spodziewáć/iedno tego/iż kożdy bedzie wolał sam zá swoiego żywotá/vbogim wedle możności swoiey dobrze czynić/y ná swóy vczynek pátrzyć. A niż po śmierći odkázowáć. Wedle náuki Pismá świetego/ktore dobrze vczy: Operemur bonum dum tempus habemus. Przystoi záprawde iáko w káżdéy vczćiwéy rzeczy/ ták y w tym/ áby Opiekunowie Wiáre swoie záchowáli / áby w tym naprzód Bogu/potym bliźniemu swoiemu winni nie zostáli. A ná koniec/ áby oto téy lekkośći ábo kárnośći którą Práwo pokázuie/ná sobie y ná Potómstwie swoim nie odnośili.

Odkázowánie Testámentné może być pod Winą.

TEstámentnik testámentem swoim może komu co nie z gołá / ále y pod winą oddáć y porucżyć:dla tego/ áby ku wypełnieniu tym chutliwszy był: iż gdźieby tego co mu poruczono nie wypełnił / wine vstáwioną ná sobie odnośił. Jáko kiedy by kto ták co odkazał / iż ia temu oddawam Sto złotych we złoćie/áby Łáźnie w tym szpitalu dla vbogich zbu-

dował. A gdźieby tego nie vczynił/áby też théy summy nie brał. Pod tákimi winámi/y tym podobnemi/ testámenty mogą być pisáné.

Rzecz Testámentowa do którego Práwá należy.

POzywánie álbo iáko mówią/Akcya testámentu/ kthóry bedźie przed Krolem ábo przed Práwem ziemskim /Zamkowym/Mieśckim/ Wieyskim/ przed Wóytem/ y Przysieżniki/in summá/przed ktorymkolwiek Vrzedem świetskim vczyniony. Do Práwá Duchownégo nie należy/żaden o tákie Testámenty przed Sądem Duchownym nie winien odpowiádáć. Ale w tymże Práwie ma być rozsądek przed którym sye testáment stał.

Formá Testámentu.

TEstáment / kożdy sobie wedle myśli swéy formowáć może/ták ten który bywa przed Vrzedem iáwnie/iáko y zámkniony/ który Vrzedowi podawáią/by tylko wniem Práwu/Wielkiérzom y dobrym obyczáióm przećiwnego nic nie było. Wszákże testámentu który przed Vrzedem

bywa / tho ieſt/nieiákie podobieńſtwo/które innych teſtámentów kſztałtem być może.

STáło ſye przed zágáiónym Sądem wPiątek po S. Bártłomieiu / Roku 1566. w domu tego N. miedzy domy N. N. leżącym.

PRzed tym Sądem/ Sławny N. Mieſzczánin/áczkolwiek chory ná ćiele/ ále zdrowy ná vmyſle / z dobrym rozmyſtem / sporádą przyaćiół ſwoich / táki teſtáment około wſzyſtkiey máietnośći ſwoiey vczynił / y the oſtátnią wolą ſwoie oznaymił. Naprzód / vczćiwéy N. małżónce ſwéy miłéy / dla iey przećiw ſobie vprzéyméy Wiáry y życzliwośći / vſługowánia/ oddał Tyśiąc złotych Wiáná w monećie/które iey ná tym N. Jmieniu N. vkazał: álbo théż gotowé náznáczył. Nád tho iey oddał wſzyſtek Sprzet domowy/kleynoty/ Céne/ y inny/ sktóréykolwiek máteryéy vczynióny: y kthemu ſzáty / żadnégo ſprzetu domowégo nie wyymuiąc: áby to óná trzymáłá/wedle myſli ſwéy/nikomu ſye tego nieſpráwowáłá/y Jnwentarzá nie czyniłá. Jtem / ná budowánie Szpitalá N. the ſumme N. oddał. Ná Pogrzéb te N. Kredytoróm. Sługóm. etcæt. A coby kolwiek nád zwyſz było / iego dóbr / ruchomych y nierucho-

mych / żadnych nie wyymuiąc / tych vſtáwił y właſnymi vſty námienił dźiedźicmi Syny ſwoié/w równy dźiał : którym téż y opieke weſpołek poruczył/roſkázuiąc im/áby te wolą iego w tym á wtym czáśie po śmierći iego wypełnili. A w tym wſzyſtkim záchował ſobie moc y páńſtwo/ póki bedźie żyw : ná káżdy czás kiedykolwiek bedźie chćiał odmienić/viąć/przyczynić/ wniwécz obróćić/wedle vpodobánia ſwoiego. Kthóry teſtáment ieſt potwiérdzóny : iléby ſye w nim nic nie zámykáło Práwu poſpolitemu y Wielkiérzowi Mieśckiemu przećiwnégo.

Zámknionego Teſtámentu/ thá ſummá być może.

W Jmie páná Bogá Wſzechmogącego/AMen

ZBáwićiel náſz pan Jezus Kryſtus prawdźiwy Syn Boży/raczy nas vpominác : ponieważ nie wiemy godźiny śmierći náſzéy : ábyſmy czuli/ná káżdy czás/ modląc ſye Bogu/iżebyſmy mogli z lepſzym ſumnienim ſtánąć przed Sądem Bożym. Zá tym ná pominániem: Ja N. Aczkolwiek chory ná ćiele / ále zdrowy ná vmyſle/álbo téż dobrze zdrowy/ z

dobrym rozmystem y zporádą przyaciół swoich/ o máietności moiey ruchomey y nieruchomey/ ktorey mi pan Bóg z łáski swey raczył vżyczyć/ chcąc postánowienie vczynić/ ten ninieyszy Testámẽt mój spisuie/iáko niżey porządkiem idzie.

☞ Naprzód zeznawam/ y przez then ninieyszy Testámenth Bogu stworzycielowi moiemu / y wszystkiey Rzeszy niebieskiey / y kożdemu Krześciáńskiemu człowiekowi oświadczam/tu y ná Sądzie Bożym: iż ia w prawdziwey / świetey/ powszechney Wierze krześciáńskiey/ktorą Krystus Pan Zbáwiciel nász postánowić raczył/ vmrzeć chce. Dusze moie grzeszną w rece Miłosierdzia Bożego poruczam/máiąc zupełną á nie omylną wiáre w iego Oycowskim Miłosierdziu/y w zásłudze meki Syná Bożego/iż nie bedzie w Sąd zemną wchodził / ále mie w łáske swoie / do wieczney chwały przyymie. Ciáło moie ku pogrzebowi przy thym N.kościele/ obyczáiem Krześciáńskim/ áby do tąd w ziemi odpoczywáło/áż Bóg z Anyoły swoiemi w Máiestacie y Wszechmocności swoiey przyydzie.

Item/Małżonce moiey/Vbogim/do teg Szpitálá/ Sługóm/ to odkázuie.etcæt.etcæt.

Exekutory álbo Opiekuny thego Testámentu moiego / miánuie y postánawiam tych N. N.

máiąc tho o nich vffánie dobre/ iż óni the wolą moie ostáteczną wypełnią. A osobliwie/ iż o dziatkách moich pracą będą mieć/ áby były wychowány w boiáźni bożey/wćwiczeniu dobrym.

¶ Tu ná końcu/Páństwo sobie może chceli tákże záchowáć/ iáko y przy Testámencie iáwnym.

☞ Około miánowánia y náznáczenia Exekutorów ná Testámenciech / iest wielki nieporządek wtym/iż ich wiele w tych imionách Tutor/ Exekutor/żadney różności nie máią/ y dla tego ná Testámenciech nie bacznie kłádą Exekutorá zá Tutorá / álbo Tutorá zá Exekutorá: álbo oboie wespołek. Przeto Testámentnik/kiedy ma miánowáć Sprawce woley swey ná testámencie. Jesli ma dzieci máłe nie letnie:tedy Sprawce álbo Poruczniki swego Testámentu / ma názywáć Exekutores et Tutores. Jesli dzieci nie ma: tedy tylko Exekutores.tho iest Sprawce á száffárze Testámentu swoiego. Bo gdzie dzieci niemász/tám tylko iest Exekutoria: ab exequendo,vt exequatur voluntatem testatoris. A gdzie są dzieci/tám właśnie Tutoria.

Testámentu zámknionego / iesli ÿ kto

do Vrzedu położy / óno położenie/ ták Pisarz zápisze.

FEria Secunda post S. Luciæ Anno domini, 1566. Iudicium Bannitum.

COram hoc Iudicio, personaliter comparens famatus N. sanus mente & corpore, cupiens remouere omnes controuersias, & dissensiones, si quæ post decessum suum ex hac vita, inter suos hæredes, de bonis per eum relinquendis: quauis ratione oboriri posint: exhibuit eidem Iudicio, testamentum suum clausum sigilloq; suo obsignatum, volens vt iuxta illius tenorē, de rebus suis disponeretur. Atq; postulans illud vigore Priuilegiorū Ciuitati huic concessorum, aut Iuris ordine, confirmari. Quod quidē confirmatum est, hac lege, si & in quantum nihil intro contineatur, quod Iuri Maydeburgeñ, & Plebiscitis Ciuitatis huius repugnaret. Dans & concedēs hæredibus suis omnibus, & in aliquorum absentia præsentibus. Aut his & his Executoribus vel Tutoribus. N. N. plenam & sufficientem potestatem ac autoritatem, vt post decessum suum ex hac vita, ad eorundem instantiam & petitionem, testamentum hoc posit aperiri, publicè legi, Actisq; Iudiciariis inscribi absq; quarumuis personarum contradictione & impedimento. Dominium tamen sibi ipse

testator, ac plenam facultatem reseruauit, in iis omnibus quo aduixerit, testamentum hoc suum a' ludicio rursus accipiendi, mutandi, cassandi, in toto vel in parte, aliudq; condendi, quandocunq; voluerit.

¶ Ták iuż Testáment zámkniony/ kiedy bedźie do Vrzedu położony / y położenie zápisáné: potym Pisarz ná wierzchu onego testámentu / ták nápisze.

TESTAmentum famati N. de cuius repositione, vide in Actis Iudiciariis vel Consularibus Cracouieñ, feria secūda post S. Luciæ Anno domini, 1566.

☞ Testáment w Aktá wpisány / ieśliby testámentnik chćiał odmienić/ wniwecz obróćić. Albo położony záś do śiebie wźiąć: óno odmienienie álbo położenie/ ták pisarz zápisze.

PRzed tym Sądem zágáionym/ stánąwszy oblicznie sławny N. Mieszczánin N. ná rozumie y ná ćiele zdrowy/ zeznał: iż Testáment swóy który w ten á w ten dźień vczynił/ iáko w Kśięgách Mieyskich opisano: odmienił/ kássował/ wniwecz obróćił y vmorzył we wszystkim/ od máłá do wielá: niechcąc áby w namnieyszey cząstce miał być ważny. Albo Testáment/ który do Vrzedu w ten á w ten dźień po-

łożył zápieczetowány / zeznał / iże wziął ku odmienieniu/wedle vpodobánia swoiego. Sktórego Testámentu Vrząd kwitował.

Opieká.

Tutelłę descriptio.

pieká/nic innégo nie iest / iedno moc nád człowiekiem lat nie máiącym: kthóry zostawszy po śmierći Oycowskiey/sam śiebie/ dla swoiey młodośći/ rządźić nie vmie/daná/od tego co czynił Testáment / álbo od Vrzedu. Aby ón komu táka moc iest daná/miał ná swéy pracy śierote: rządźił go/ bronił/ wychowywał iáko Oćiec/máietność iego w mocy miał/ opatrzał/áż do lat śieroty rostropnych. Láćinnicy Tutellam názywáią. ¶ Opiekun iest/ który táka moc y praca nád śierota/ lat niemáiąca podeymuie. Láćinnicy Tutorem zowa. Bywa théż opieká y nád tym/który látá ma/iesli iest márnotra-

Tutoris descriptio.

wca/ álbo

wca/álbo głuchy/álbo niemy/ álbo kthórym innym niedostátkiem náwiedzóny / dla kthórego sam śiebie rządźić niemoże. Albo iż ieszcze iesth młodźienicem/ á máietnośći swoiey nie vmie opátrzyć. Ale pospolićie tákiego/który nád dorosłym táka moc ma/y máietność iego opátruie/ Láćinnicy názywáią Curatorem.Po polsku właśniéy go może názwáć / Rzedźićielem/ álbo Sprawca/niż Opiekunem. Kuratorá then iest własny vrząd: piérwéy opátrzáć máietność śieroty/potym osobe iego:iáko Opieká piérwéy sye wśćiąga ná osobe śieroty / pothym ná máiethność śieroty.

Curatoris descriptio

Opieki y Kuratoryéy własność.

Opieká trwa do Czternaśćie lath śieroty/ kiedy iest meżczyzná. A kiedy iest dźiewecźká/tedy do Trzynaśćie. Kurator trwa/byłoliby potrzebá/ w swym Vrzedźie/ do Dwudźiestu y pięći lat.

Opieká póki trwa.

Opieká śierot/od opieki meżowéy/którysye opieka máietnośćia zenina/różna iest. A trzebá tho wiedźiéć. Bo niektórzy mówia thák: Maż iest opiekunem żóny: Opiekun śierocinego Jmienia/ nic sobie przywłaszczyć nie może: Przeto y maż/ gdyż iest opiekunem żóny/ nic żeninego bráć nie może. Opieká śierothy inna

Różność opieki śieroćinéy od opieki żeninéy.

Tutoria pupilli & vxoris, i quo differunt.

ieſt/ w ktorey Opiekun z dobr śieroth/ nic ſobie przywłaſzczáć nie może. A tákie opiekuny/włáſnie zową/ Tutores pupillorum, tutores minorennium. Ale mąż/ choć ſye opieka żoną/ bierze iey máietność ruchomą Práwem włáſnym. Tákie Opiekuny/iáko y opátrzyćiele álbo porucznikí/wszyſtkich ſtárych ludzi/zową y zwáczby miáno Curatores & Adminiſtratores. Nápiſano Speculo Saxon: Lib:i, Artic:31. in Gloſa.

¶ Oſoby od opieki wolné.

OD opieki ty Oſoby ſye wymówić mogą. Jeſli ieſt młodſzy niż Dwádzieśćiá y piéć lath. Jeſli ma Siedmdźieśiąt lat. Jeſli dźiatek ſwoich niemało ma. Jeſli ieſt vbogi/ á może okázáć/iż téy opiece nie zdoła. Jeſli Vrząd iáki iáwny ná ſobie ma. Ná oſtátek ten/ktory z Rodzicámi śieroty iákie záſzćie álbo nieprzyazń miał. Iure Municip: Artic:26.

Zwádá miedzy bliſkimi o opieke.

JEſliby ſye wiele Krewnych po zmárłym do opieki ozywáli/á wádźili ſye/máiąc ró wné Práwo do niey: Ná Vrząd należy/ſtych obráć/ktoreby ná to ſpráwnieyſze y śierotóm pożytecznieyſze rozumiał. Iure Mun: Artic:26.

OPiekun/o ſzkodę kthora ſye w máietnośći śieroty ſprzygody tráfi/ nie winien śieroćie od-

roćie odpowiádáć. Wyiąwſzy by ſye zá iego nie dbáłośćią á niedozrzeniem ſtáłá/ iż mogąc themu zábieżéć nie zábieżał/mogąc temu rozumiéć/ nie chćiał rozumiéć: iáko Láćinnicy mówią/ktoraby ſzkodá byłá vczynióná/ de dolo et lata culpa/táką winien nágradzáć.

¶ Opiekun o ſzkodę śieroty kiedy winien odpowiádáć.

WRaca opiekunów/y Kuratorów/nie ſpada ná ich Dźiedzice. Spe:Sax:Lib:i, Ar:23.

OPiekunowie/ktorzy byli oczekawáiącemi Spadku po śmierći śierot/ niewinni liczby z Opieki czynić. Ani ſye o máietność śieroty reczyć. Spec:Saxon. Lib:i, Articu:23. Iure Municipali Articulo 26.

OPiekonowi / nie godźi ſye rzeczy śierocinych kupowáć/przez náſtroioną ná to Oſobe. A to dla vwiárowánia podezrzenia/ w oſzukániu śieroty. Spec:Saxon:Lib:i, Arti:44.

SIérotá kiedy iuż ma Czternaśćie lat/może ſobie innego opiekuná álbo Kuratorá v Vrzedu żądáć. Iure Munic: Artic:26.

OPieká/kończy ſye ná then czás/kiedy Ku-

ratorowie to ieſt Rzedziciele od Páná bedą dáni/ ná ktorych iuż pothym wierze wſzyſtki ſpráwy śieroty bedą należeć.

PRáwá Céſárſkie/ o máietnośći śierot ták wielką prácą każą mieć/ iáką nalepſzy goſpodarz o rzeczách ſwoich ma. Przetho/ y pieniądze śierot po śmierći teſtámentniká / w Sześć mieśiecy każą w plát dáwáć.

Prace y niebeſpieczeńſtwá w opiekách.

Cerasini.

OPieki iáko wielkié prace y niebeſpieczeńſtwá w ſobie máią / piſáć o tym nie trzebá. Wiele ich zá doświadczeniem to czuią. Miedzy ktoremi niebeſpieczeńſtwy / tá ieſt iedną ćieſzką á nieſluſzną. Gdy zá temi Práwy/ zá ktoremi Opiekunowie / máietnośći śieroth rozmnáżáć/ y pieniądze w plát dáwáć winni : z ónego rozmnażánia/ pożytki záwżdy ſye ná śieroty wśćiągáć máią/ á ná Opiekuny nic iedno ſzkody/ fráſunki. Kto ſye temu przypátrzy/ kożdego ty y inne niebeſpieczeńſtwá od opieki łatwie odſtráſzyć mogą. A przedſye iednák w Rzeczypoſpolitey/ ieſt to potrzebna/ ábyſmy śieroth nie opuſzczáli. A iż do Praw Céſárſkich nie mamy ſye vćiekáć iedno w tych przypadkoch ktoreby w Práwie náſzym nie były opiſáné. Dla tego w thym

przypadku/

przypadku/ około pieniedzy śieroth/ opuśćiwſzy te ſrogość Praw Céſárſkich: lepiéy ſye ſádzić ná Glóżie Iure Municip: Artic: 26. ktora o tym iáſnie opiewa. Co ácz w Láćinſkim Exemplarzu práwá Máydeburſkiego/ nie wiedzieć ſktorey przyczyny/ ieſt opuſzczono : wſzákże ſye w Niemieckich Exemplarzoch wedle ſluſznego wykłádu náyduie tymi słowy: Bona pupillorum, neq; aliquid lucri parare, neq; damni quippiã ſuſtinere poſſunt, propterea quod illa tutor, ſuo proprio & non pupilli periculo expẽdit, quippe qui tenetur ab anno in annum, de pupilli bonis rationem reddere, & ſummam capitalem ſaluam conſeruare, niſi fortè illa, absq; eius culpa negligẽtiáq; perierit. de quo per Iuramentum vnica manu ſe purgare cogitur, pupillis adultis & nemini alteri. &cæt. to ieſt: Dobrá śierot/ áni zyſku przynośić/ áni ſzkody iákiey ćierpieć nie mogą: dla tego/ iż ie Opiekun z ſwoią á nie z śierothy ſzkodą wydáwáć álbo ſzáffowáć ma/ kthory z dobr śierocinych Rok od roku winien liczbe czynić/ y głowną ſumme zupełnie záchowáć. Wyiąwſzy by óná ſummá z iákiey przygody á Bożégo dopuſzczenia bez iego winy á niedbáłośći zginełá. Co ieſliby ſye przydáło/ tedy opiekun ſam winien ſye oczyśćić śierotóm doroſłym. A nikomu innemu. etcæt. Nád to/

Dobrá śierot/ iáko máią być opátrzáné.

Pieniądze śierot.

miedzy lu

miedzy ludźmi Rycérſkiego ſtanu / y w Kráko-
wie do tego czáſu ieſt záchowánié/iż Opiekuno-
wie dawſzy ná pewné á beſpieczné mieśce ſcho-
wáć pieniądze/ nic wiecéy nie byli przymuſzeni
oddáwáć/iedno óne ſumme. Inna ieſt/ ieſli-
by kto wziąwſzy śierocíny pieniądze obróćił ie
ná ſwóy álbo ná czyy inny pożytek: tám poboż-
ny płáth wedle widzenia dobrych ludźi ma być
bran. ·/· ·/· ·/·

OPiekuny białym głowam/poſpolićie z V-
rzedu dawáią ku ſpráwam Sądowym.
Ale ich opieká póty trwa/ póki Sąd śiedźi. Spe
cu:Saxon:Lib:1, Artic:47.

INne rzeczy o opiekunách ku wiedzeniu po
trzebné/ſą w Artykuléch opiſáne Fol. 32.
33.34.y w Porządku Fol.111. 112. A ktoby
ieſzcze o tym ſzérzéy chćiał wiedźiéć/muśi Céſár
ſkie Práwá czytáć/w których bárzo ſzéroko o O-
piekach zá ſłuſznymi przyczynámi/ y zá rozmái-
temi przypadkámi piſano.

☞ Tu ſye niegodźi zámilczéć zwyczáiu nie do-
brego/który v Sądów Mieśckich chowáią / ná
kthórych białé głowy co meżów nie máią / álbo
dźiewki doroſłé/kiedy máią przedáć/abo którym

innym ſpoſobem oddálić Imienie ſwoié ſtoiacé/
biorą ſobie ku théy Spráwie y ku innym wſzel-
kim ważnym ſpráwam zá Opiekuná kogo chcą/
wedle myſli ſwoiey/kto ſye ieno kolwiek ná ten
czás tráfi/okróm brákowánia/nie máiąc żadne-
go baczenia ná tho/ ieſli ón człowiek wźiety zá
opiekuná/ieſt znáiómy/ ieſli obcy/ ieſli krewny/
przyrodzóny/ ieſli ku téy rzeczy ſpráwny / ieſli z
gotową rádą do Sądu przyſzedł. ieno ktho ſye
kolwiek ná ten czás náwinie/tedy go ſobie zá o-
piekuná biorą:á Sąd go téż hnet potwierdźi zá
opiekuná. Tákże zá ónym obrániem y potwiér-
dzenim/ón niewiedźiéć ſkąd przypádły opiekun/
mówi od ónéy białéy głowy/która Imienie od-
dálá / álbo iáką poważną ſpráwe v Sądu ma.
A bárzo ſye wiele tego trafia/ iż ieſzcze nie ón o-
piekun mówi / y nie óná biała głowá / ále then
któremu ſye co ku pożytkowi od ónéy białéy gło-
wy dźieie. A opiekun thylko ná wſzyſtko cokol-
wiek ſłyſzy/choć nie rozumié/imieniem ónéy bia
łéy głowy przyzwala. W czym bywáią niemáłé
oſzukánia vbogich białych głów/któré ſye wtym
ſpráwowáć nie vmieią/weſpółek y zopiekunem.
Co z wiele świeżych przykłádów może być záw-
żdy obaczóno. Lepiéy ſye około tego w Práwie Ceraſini ſententia.
Ziemſkim Szlácheckim ſpráwuią/iż gdy niewiá

ſtá Grunt ſwóy ábo iákie Práwo ſwoie oddálić
ma/muśi ku ſobie wziąć przyaćielá powinowá=
tego/álbo po oycu ábo po mátce/zá ktorego włá
dzą á rádą/ y dozwoleniem wſzyſtko ſye dźieie/
á bez niego nic: y ieſzcze nie iednego ále dwu ku
ſobie bierze/bez ktorych ſpráwá białey głowy nic
by nie ważyłá. Ty domowé przykłády miáły
by nas ktemu wieść/ ábyſmy tego co ieſt lepſze=
go/náſládowáli. Námnieyby z drogi nie było/
áby w then czás kiedy biała głowá/ná iáką po=
ważną ſpráwę v Sądu/á zwłaſzczá kiedy Imie
nie ma przedáwáć álbo záſtáwiáć/przy niey był
krewny powinowáty/ álbo opiekun Teſtámen=
tny/álbo iáki człowiek vczćiwy roſtropny/z V=
rzędu dány/ zá kthorego by ſye rádą wſzyſtko
dźiało.Aby nie ták piſano: Honeſta N.per tutorẽ
ſibi aſſumptum,& Iuridice confirmatum. Ale ták:
Honeſta N.habens penes ſe hunc & hunc amicum,
conſanguineum,patruum, auunculum, de linea pa=
terna vel materna, ad infraſcripta conſentientem.
Ale nie wiem co ſye dźieie / iż ty rzeczy ſtrudno=
ścią máią być opuſzczoné/kthore ſye z zwyczáiu
dawnego záſtárzáły. Nápiſano o tych opie=
kunoch co ich thylko ku iákiey Sądowney ſprá=
wie ná máły czás Sąd dáie. Spe:Sax:li:i,art:47.
Gdźie tákiego Práwo názywa/ Tutor Iudicia=

lis. Támże go w Glóźie wykłáda: Iż táki opie=
kun nie ináczey ſye ma / iedno iáko Prokurator.
Abowiem iáko Prokurator mowiąc od kogo czy
ie słowá/żadney ſzkody ſtąd nie odnośi/tákże y
táki opiekun z Vrzędu dány / ktorego też opieká
póty iedno trwa/póki z ſtrony iey v Sądu ſprá
wę ma. ./. ./. ./.

Tutoria Iudicialis.

NIewiáſtá/ ieſliby byłá pozwána do Są=
du/á opiekuná w ten czás nie miáłá: po=
winná ſobie przed Sądem zá rázem obráć opie=
kuná/ábo ón żądáć: gdźieby tego nie vczyniłá/
vpada w ſwey ſpráwie. A ieſliby miáłá włá=
ſnego práwego opiekuná/ktoregoby ná ten czás
nie było domá / thedy iey s Práwá winno dáć
czás Czternaśćie dni do mężá/áby z nim weſpó=
łek ſtánełá / á przezeń iáko opiekuná włáſnego/
ſwoie rzecz ſpráwowáłá. Spec: Saxon:Lib:i,Art:
46.in Textu & in Gloſa.

Formá Kwitu z Opieki.

COram nobis in Conſeſſu Conſulari, perſonali=
ter comparens, ingenuus N. filius olim famati N.
habens annos perfectę diſcretionis,pro ſua parte, et
tanq̃ tutor naturalis, aliorum fratrum & ſororum

minorennium, videlicet N. & N. cauendo de eorū ratihabitione sufficienti, postq̧ adoleuerint, sub bonorum suorum omnium hypotheca, vltrò fassus est, Quia nobiles N & N Ciues Crac: tutores ipsius testamentarij, siue per D. Consules deputati & delegati, sufficientem ei rationem fecerunt, de vniuersa eiusmodi tutella, deq̧ tota administratione bonorum omnium mobilium & immobilium, a' morte prædicti N. patris sui relictorum, ad se & ad prænominatos fratres, sororesq̧ minorēnes, ex paterna & materna successione deuolutorum, & quocunq̧ Iuris titulo coniunctim aut diuisim pertinentiū: Recognoscen̄, sibi a' præfatis N. & N. tutoribus, omnia tam in summis capitalibus pecuniarū, et lucris, censibusq̧ inde prouenien̄, ac mercibus & debitis, q̄ in alijs rebus omnibus & singulis, sub eorum tali datiua, vel testamentaria tutella curaq̧, et administratione habitis, quocunq̧ nomine nuncupatis & censendis, nullis, penitus exceptis, plenarie' & in toto extradita esse: Ita quo'd nihil penitus rerum & bonorum, ad se memoratosq̧ pueros minorēnes spectantium, apud eosdem D. tutores, coniunctim vel diuisim, ad præsentem vsq̧ diem sit relictum. Itaq̧ prædictus N. pro sua suorumq̧ præfatorum cohæredum sorte, ipsos D. tutores quietat, liberosq̧ pronunciat, de ratione facta, de præfata datiua, delegataq̧ siue testamentaria tutella & cura, bonorum administratiōe,

et rebus

et rebus omnibus singulisq̧, modo præmisso acceptis, ꝑpetuo & in æuum. Promittens, ac se sub omniū bonorum suorum mobilium & immobilium, ex paterna, materna, aut alia quacunq̧ successiōe, vel quomodocunq̧ ad se pertinen̄, hic Cracouię & vbiuis locorum habitorum & habendorum oppignoratione obligan̄, de et pro auertenda omni impetitione et molestatione, tam minorennium cohæredum suorum, q̄ etiam quarumcunq̧ aliarum personarum. quę contra eosdem D. tutores eorumq̧ hæredes & posteros omnes oriri vnq̄ possint, occasione, administrationis tutellę curæq̧, ratiōis redditę, ac occasione omnium rerum, & bonorum, quę per eosdē D. tutores iuxta tenorē Inuentarij et rationis, eisdē effectualiter & plenarie' extradita sunt. Quinimo prædictus N. pollicitus est (solenni obligatione interueniente) se intercessurum, euicturum, deffensurumq̧ proprijs sumptibus, in quibuscunq̧ Iudicijs, eosdem supranominatos tutores, omnes insimul, ac quemlibet eorum seorsim, eorumq̧ hæredes et posteros. Tum deniq̧ se præsentem quietationem inuiolabiliter seruaturum, tanq̄ omnes clausulę necessarię, quę temporis successu cōtra eam opponi possent, de verbo ad verbum insertę nunc conspicerentur. Renunciando per expressum, omnibus in vniuersum Iuris remedijs, Appellatiōibus, & alijs rebus subsidiarijs, quocunq̧ nomine vocitatis, nullis pe

 nitus excep-

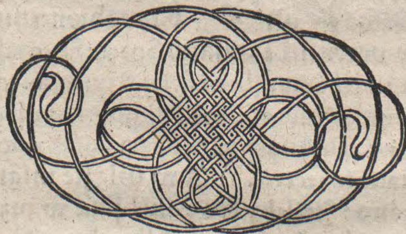
nitus exceptis, sub quocunq; colore & prætextu, aduersus istam recognitionẽ excogitandis: ita vt quicquid contra præsentem quietatiõem, in Iudicio vel extra Iudicium actum, gestum, et attentatum fuerit. id totum debet esse irritum, inane, et nullius penitus roboris aut momenti. Non secus ac si per Sacr. M. R. supræmum instantię Iudicem, in legitimo Iudicio, ex partium controuersiis, ea omnia pro irritis, inanibus, et nullius momẽti aut roboris, per suę Maiestatis sententiam, pronunciata et decreta essent.

Cõsensus vxoris ad Inscriptionem mariti.

Cæterum ibidem personaliter adstañ, honesta N. predicti N. vxor legitima, per famatum N. ad id sibi cum præsentaneo præfati mariti sui cõsensu, sumptum tutorem libere, verbisq; expresis consensit per omnia in præmissam totam Inscriptionem quietationis, cautiõem et obligationem hypothecariã, per suum præfatum maritum, supradictis D. N. et N tutoribus factam, approbãdo illam, in omnibus suis punctis, clausulis, et conditionibus. Renunciando ĩsuper per dictum suum assumptum tutorem, vniuerso Iuri et Priuilegio Dotis, dotaliciíq; sui, à marito suo sibi denominati. (idq; quo ad præsentem actũ) nolens omnino eodẽ suo Iure ac Priuilegio dotaliciali, aduersus præfatam Inscriptionem et cautionem obligatiõemq; hypothecariam, per suum maritum, D. tutoribus, modo (vt præmissum est) factã, vllis modis vnq; vti.

Jest in-

JEst innych wielé Zapisów/około Opiek/ wedle spraw y przypadków rozmáitych/ które zapisy/káżdy Pisarz wedle spráwy á zeznánia stron łatwie formowáć może/ iáko y quity. Ná których iż iednák Opiekunóm ku słusznemu zámknieniu trudnośći swoich/które z strony Opieki miewáią/nie máło náleży: położyłem thu tylko tákiego quitu ostrożnego ksztalt / Láćińskim iezykiem / wedle którego inne quity łatwie sobie kożdy formowáć/ y ná Polskie chceli przełożyć może.

Zrzucenie

Zrzucenie z rzemiestá Dla Psá y Kothki.

Sá/iesliby ktho zábil/ álbo kthóre inne źwierze/które by mu szkode vczynic miáło/karánia zá to nie ma żadnegó odnośić/ iesli dowiedźie przyśiegą/iż to zá potrzebą wobrónieniu swoiey szkody vczynił. Nápisano Specu:Saxon:Lib:ij, Articu:123 in Textu. Interficiat si quis canem, vrsum, vel áliud simile animal, sibi nocere volens, manet indemnis, si iuramento probare audet, quod causa necessitatis id fecerit. A w Glózie miánowićie dołożóno: Jesliby kto ránił Psá w przednią noge/ ábo w bárk/ á dowiódłby thego dwiemá pálcy przed pánem Bogiem/ iże tho zá potrzebą w obrónieniu śiebie ábo swoiey szkody vczynił: niema ná tym nic szkodowáć.

Thu Rze-

☞ Thu Rzemieslnicy ná Miásteczkach w Céchoch swoich/nie pámietáią ná to Práwo/ ábo też o nim nie wiedzą/gdy tego który w obrónieniu swoiey szkody/Psá ábo Kotke zabije: karzą nie pobożnie/rzemiesło mu odeymą/ y nie będą go miedzy sobą ćierpieć/ iákoby iákiego bezecnégo człowieká. A mężobóycá/Cudzołożnik/piiánicá/gracz/łupieżcá/ gdy iedno zá swóy zły vczynek pieniądzmi iáką nagrode vczyni: á drugi też żadnéy nie vczyni/ łatwie sobie v nich wine przeiednà. Już miedzy niemi będźie ták dobry iáko y pierwéy. Wielkie w tym nie baczenie miedzy Rzemieslniki/ kthóre nie wiedźieć skąd sye miedzy nié ták bárzo wkorzeniło/ iże człowieká o bestyą hániebniéy/ ná dobréy sławie/ ná żywnośći karzą/niż o ty wystepki/ o które pan Bóg nie tylko ná żywnośći/ále y ná gárdle káráć kazał. Przełożeni/Rádá mieścka (pod kthórych zwierzchnośćią Céchowie są) mieliby ná to pilné baczenié mieć. W czym v Rzemieslników w Céchoch nierząd widzą/nie dopuszczáć tego: drógę im do Spráwiedliwośći pokázáć/ á náuczyć iáko sye sprawowáć máią. Bo óni wedle Práwá máią być posłuszni Burmistrzowi y też Rádźie mieśckiey. A nie thylko óni/ ále y wszyscy w pospolitośći Mieszczánie/máią być pod posłuszeństwem Rá-

¶ Niepobożné karánie o Psá.

¶ Pospólstwo ma być pod posłuszeństwe Rádźieckim.

o

ſtwem Rádzieckim / doſyć czyniąc ſwoiey przy-
śiędze. Ták Prawo vczy Iure Munic: Artic: 19.

☞ Aleby kto ſpytał. Jákaż ma być nagro-
dá zá Pſá? Powiedziałeś / iż ieſli ktho zábije
pſá / á przyśięże iż to w obronieniu ſwoiey ſzko-
dy vczynił / tedy ma być wolen. A kiedy ktho v-
myſlnie zábije Pſá / iákóż ma być karan. Bo ſo-
bie drugi waży pſá iáko koniá / y ſzácuie go ſobie
bárzo drogo / dla pożythków y kunſztów iego:
gdy mu domu ſtrzeże / złodźieiá od domu odſzcze-
ka / Przepiórke vgoni / káczki dopłynie / ſládem pá-
ná naydźie / kálety / ſuknie ruſzyć nie da / y inne
krotofile czyni: dla których go Pan z ſobą zá ſtół
ſadza / y téyże mu potráwy z tálérzá dawa którą
ſam iada: wiec tego nie karáć kto ij zábije ze zło-
śći / á on ná niego áni záſzczeknie? Tákże y o
Kotke bárzo ſye gniewáią / gdyż oná też wielki
pożytek czyni w domu / myſzy / ſzczurki łowi: á
ták wielkie plugáſtwá z domu gubi. wiec thego
nie karáć / kto ią zábije? R. w tym ieſt Prawo opi-
ſáné / czytay ſobie ná mieśćách / wyżſzéy námie-
niónych / choćby też vmyſlnie zábił / tedy záto ná
dobréy ſławie nie ma być karan / áni z rzemieſłá
zrzucón: ále go zápłáćić winien. Dołożóno tám
ieſzcze / Znák po którym vmyſlné zábićié pſá po-
znáć może / to ieſt / ieſli go w zad ránił. Bo tu iuż

¶ Kto pſá vmyſlnie zábije / iáko ma być karan.

znák ieſt nieiáki / iż vćiekáiącego / á nie ſzkodzące-
go vderzył. Si in partem poſteriorem vulnera-
tus ſit canis, nõ poteſt ſine damno manere.

Exoluere enim Canem oportet cum
Statuto Vergeldo, vel ſecundum va-
lorem et eſtimationem, ſi ſtatutus ver-
geldus non ſit. Spec: Saxon: Lib: iij, Articu: 49.

¶ By też to Prawo nie było / y ſam przyrodzó-
ny rozum mógłby od thego okrućieńſtwá od-
wieść. Człowiek ieſt rzecz nie przepłácóna: Zábi-
ie go kto / choć też y vmyſlnie / przychodzi do tego
mężobóycá / iż zá nagrodą pieniężną / miewa mie-
śce miedzy poczćiwemi: tákże cudzołożnik / dra-
pieżcá / y inni złoczyńce. A o Pſá / który do Człó-
wieczéy ważnośći / żadnego przyrownánia nie-
ma / oprócz ćieleſnych zmyſłów / iż thákże widźi /
ſłyſzy / czuie: człowiek ná dobréy ſławie ma być
náruſzóny / z vczćiwego zgromádzenia wyłączó-
ny / żywność mu ma być odiethá? kożdy łatwie
vznáć może / ieſli to wedle Bogá á miłośći krze-
śćiáńſkiey Rzemieſlnicy miedzy ſobą then oby-
czay wnieſli. Muśiał to ten pierwéy wymyſlić /
który ſobie pśié kunſzty zá oſobliwą krotochfile
miał / á pſá wiecéy niż człowieká ſzánował.
Nie mówie o tego / kthóryby zábiwſzy iednego

pſá/chćiał drugiego bić:temu by iuż przyſtáło/ie-
dno rzemieſło odiąć/á drugie przynim zoſtáwić.
Ale kthóry zábiwſzy zá iáką przyczyną iednego
pſá/ kthemu ieſzcze sprzygody/choć też y vmyſl-
nie/żáluie thego/iednánia ſzuka/nágrodźić chce/
ábo też wedle Práwá okázáć chce / iż choć zábił/
ſzkodowáć ná tym niewinien.Przedſye tho nan
wieść chceſz / aby rzemieſtá oſtradał / o dobrą
mu ſławę ſtoiſz: nie w miłośći krześćiáńſkiey
chodźiſz / czyniąc nád Práwo Boże y Ludzkie/
burząc ſye przećiw brátu twoiemu z nienawiśći/
álbo z zazdrości. Bóg kazał bydle zá bydle dá-
wáć: Ludzkie Práwo każe płaćić: A ty z rzemie-
ſtá zrzucaſz / o ſławę przypráwiaſz. Co czyniąc/
ſam wiecéy grzeſzyſz/niż ten co pſá zábił: y dále-
koby przyſtoyniey/áby ty zá tákowym okrućien
ſtwem/ ktore nád brátem twoim przećiw Bogu
y Práwu ludzkiemu czyniſz/ſam z rzemieſtá był
zrzucón/y spośrzodku cnotliwych wyłączón.
Dobrze ieden Pan w Polſzce w mieśćie ſwoim
vczynił/gdy ſye dowiedźiał/ iż Szewcy nie do-
puśćili robić rzemieſtá iednemu miſtrzowi mie
dzy ſobą/iż Pſá kopytem zábił/ w then czás gdy
mu był kołacz z máſłem vchwaćił.Kazał w mie
śćie zápuśćić śieći ná pſy w Swieto/ kiedy rze-
mieſlnicy ſchadzki miewáią. A gdy ich niemáło

nágnánych

nágnánych było / roſkazał wſzyſtkim ſzewczégo
Céchu/poczawſzy od ſtárſzych áż y do młodſzych
áby kożdy po pśie zábił: co wſzyſcy vczynić mu-
śieli. A iżby byli od Przełożónych w mieśćie ná-
gány nie mieli/muśiał y Burmiſtrz y Ráyce po
pśie zábić / y ſam theż Pan ná oſtátek pſá zábił/
chcąc im to pokázáć przykłádem ſwoim/ áby to
ználi/á dobrze ſye náuczyli/ iż pies beſtya nigdy
tego nie godźien / áby człowiek w thákiey zgár-
dźie á odrzuceniu dla niego być miał. Tákże gdy
wſzyſcy po pśie zábili/vczynili ſye wſzyſcy króm
żadnych Przywileiów iednáko godnemi/y pocz-
ćiwemi/ nie ináczéy iákoby też ſárny ábo záiące
w śiećí/będąc/ná nalepſzym myſlictwie/pobili.
Dopiéro ſámi ná ſobie poznali / iż nieſłuſznie
nád brátem ſwoim czynili/ gdy go dla pſá z rze-
mieſtá zrzucáli / á práwie iákoby bezecnym czy-
nili. Acz ieſt ſrómotna rzecz pſá zábić y bár-
zo podezrzána. Bo kiedy kto czyiego pſá zwłaſz-
czá domowego zábije/w tym ieſt podezrzány/ iż
ónego czyy ieſt pies/ chce okráść: poniewaz mu
zábił pſá / którego ſtróżem domowym názywá-
ią. Y przed pánem Bogiem ieſt to rzecz brzydli-
wa.co ſye też pokázuie z ónych ſłów v Ezáiaſzá/
gdźie miedzy innemi podobieńſtwy/ktoremi po-
kázuie/iáko ſye Bóg ónemi offyárámi ludu ſwo

¶ Pſá zábić ieſt ſrómoth na rzecz.

o iij iego brzy-

iego brzydził: pokazał też y podobieństwo o pśie mówiąc: Ktoby offyárował wołu/iákoby człowieká zábił. Kthoby offyárował owce/iákoby pśá zábił. A gdyż to rzecz iest przed pánem Bogiem sprośna á omierzła/przed ludźmi sromotna: káżdy sye wárowáć ma/aby tego prożen był.

Esaię vltimo

Wszákże/nie táki tho iest wystepek o pśá/áby człowiek/stworzony ná Obraz Boży/ták hánie bnie odrzucony być miał. Exoluere enim canem, non artificio deponere, oportet.

¶ Wargelth zá pśá.

Jakiby miał być Wargelt ábo nagrodá zá Pśá. Nápisano Spec: Saxon: Lib: iij, Arti: 51. in Textu: Canis custodiens curiam seu canis fundi, sicut & is qui ouile sequitur, tribus solidis exoluit. A Glozá wedle stárego Textu powiáda: Canis fundum custodiẽs, vno solido, pastoricius vero tribus exoluitur solidis. To iest/Pies który iest stroż domowy/y pies co przy pásterzu chodźi/owiec strzeże/Trzemi solidy bywa płacon. Solidus wedle Práwá Sáskieg/niekiedy dwánaśćie pieniedzy Polskich/niekiedy też czerwony złoty waży. Juz tu około płácenia Pśá/chocby sye rozumiał Solidus/złoty: choć dwánaśćie pieniedzy: przystoyniey by/iesli inácżey nie może być/trzy złoté zá pśá/nalepszégo stróżá y nakrotochfilnieyszego

Solidus, w Práwie co iest.

filnieyszego kunstarzá dáć/niż rzemiesłá y wszystkiey żywnośći ostrádáć. Wszákże tá płaca wedle pśiey godnośći/wyznániu ludźi/rostropnych zależy. Tákże y Kotki. Ták nápisano: Si statutus vergeldus non sit, tunc secundum valorem & æstimationem.

¶ Nápisano Iure Municipali Articulo 44 in glosa. Dla czego ma być zrzucenie z rzemiesłá/iż iesliby sye kto vpornym á nie vkaránym wCechu vkazał: tedy go Stárszy do Rády máią opowiedźieć/á Rádá wedle zásłużenia ma go skáráć/y z rzemiesłá złożyć: którego potym nie może robić áż zá dozwoleniem Rády. A iesliby sye ieszcze wiecey vpornym/nie vkaránym vkázował przećiw Cechowi wiecey wykraczáiąc/á tho stárszy pod swemi przysiegámi zeználi: iuż ná wieki rzemiesłá niemoże robić. Potym iesliby iáko z łáski Rádźieckiey ku rzemiosłu przyszedł: Rzemiesło swoie bedźie mogł robić. Ale iuż bez nágány y nárusżenia poczćiwośći nie może być: iuż áni świádczyć/áni wCechu skárżyć/áni miedzy mistrzmi bywáć/áni vrzedu miewáć może: y o rzemiesło łatwie go zás káżdy przypráwi. Tákiego łáćinnicy Iure priuatum zową.

¶ Zrzucenie z Rzemiesłá dla czeg ma być.

¶ Wiele by innych obyczáiów przypádło podobnych/przećiw którym by sye godźiło nieco mowić/kthore

wić/ kthóre rzemieſlnicy miedzy ſobą nie ſluſznie záchowáią/ nie wedle Práwá/ nie wedle Wielkierzów/ nie wedle Przywileiów/ iedno z ſwoiego włáſnego poſtánowienia/ á obyczáiu záſtárzálego: iáko o wypráwowániu pśiey ſkóry/ iż ſye iednym rzemieſlnikom godzi wypráwowáć/ á drugim niegodzi. Tákże o Láziebniczych ábo Bárwiérſkich dźiećiách/ których w rzemieſtá nie wiem s którey przyczyny nieprzyymuią. Jeſli dla tego/ iż Bárwierze około zdrowia człowieczego chodzą/ to nieſluſzna przyczyná: nie wiem czemu by miał być godnieyſzy Kowal co koniá beſtyą léczy niż Bárwierz co około zdrowia człowieczego pracą ma: Ná ten czás doſyć ieſt tho námienić/ oſtátká ſye mądrzy domyſlą/ y co ieſt nieſluſznego obaczą.

Pies kiedy ſzkode vczyni/ Pan iego co zá nagrode winien.

Wſá kthoby chował/ á ón pies iáką ſzkode vczynił/ człowieká ábo kthóre iego zwierze vkąśił/ ochrómił/ ziadł: tedy ten czyy pies ieſt/ winien ſzkode nágrodźić/ wedle vſtáwionéy płacey/ ábo wedle ſluſznego ſzácunku ſzkody. A to ieſliby ónego pſá od ónego

go pſá/ od ónego czáſu kthór go ſzkode vczynił/ przyiął do śiebie. Ale ieſliby go od tego czáſu którego ſzkode vczynił/ od śiebie wygnał/ niechcąc go dáley chowáć áni karmić áni poić/ nie winien będźie ſzkody. A ten kto ieſt vſzkodzóny/ weźmie go ſobie zá nagrode/ ieſli chce. Wſzákże ieſliby vſzkodzóny/ ſámotrzeć mógł dowieść przećiw ónemu czyy był pies/ iż do thego czáſu którego ſye ſzkodá ſtáłá/ iego był/ winien ſzkode nágrodźić. Ták w Textcie ſtoi Iure Muni: Ar. 123.

Ieſliby czyy pies gónił bydle przed domem ná vlicy á ſzkode vczynił/ Pan ónego pſá winien ſzkode nágrodźić.

Ieſliby pies ná vlicy meżczyzne álbo białą głowe obráźił: á obráżóny pſá ónego zábił álbo ránił/ nie mogąc ſye ináczéy gwałtowi obrónić/ nie winien ſzkody: ieſli iáko Práwo nieśie tego dowiedźie/ iż to w obrónie vczynił.

Wilk/ Niedźwiedź/ Liſzká/ Ryś/ Leopárd/ Lew/ ieſliby ſzkode vczynił/ Pan ich niemoże być od nágrodzenia ſzkody wolen/ choćby óno zwierze chćiał wygnáć. A to ieſli vſzkodzóny ſámotrzeć dowiedźie/ iż óno zwierze áż do

czáſu ſzkody chował. Przyczyná tego ieſt/ iż tákowych beſtyy ſzkodliwych niegodzi ſye chowáć. Przeto ten kto ie chowa/winien ſzkode ná grádząc wedle ſzácunku.

MONOPOLIVM.

Iodoci DAmuderij i praxi rerum Criminalium.

ONOpolium Gréckim słowem zową/ Wyſtep táki w Rzeczypoſpolitéy/ kiedy ktho ſam ieden álbo kilká ich/ zmówiwſzy ſye w towárzyſtwie/ zákupuią iáką rzecz/ kthorą potym ſámi ku ſwoiemu pożytkowi/iáko chcą przedáią. Tákié zákupowánie/iáko wielką ſzkode poſpolitemu człowiekowi przynośi/ſtąd ſye pokázuie/ iż hnet wſzyſtkich rzeczy/ wielka drogość przychodzi/zwłaſzczá ónych/ które ſam kto ieden álbo dwá/zmówiwſzy ſye zákupuią. Dla thego ten wyſtemp Práwá bárzo karzą. Abowiem ná ty wſzyſtki Kupce/kramárze/przekupnie/ ktorzy

ná ſwoim

ná ſwoim kupiectwie/ ták ſye ſpráwuią/ iż táiemné porozumienie miedzy ſobą máiąc / ſámi wſzyſtki rzeczy/ták ku iedzeniu y piciu należącé/iáko théż y towáry wſzelkie zákupuią / ná zákupowánie záchodząc/áby potym óny zákupióné rzeczy/Sąśiádóm ſwoim drożéy/ wedle ſwéy woléy przedawáli : poniewaz óni wielkich ſzkód y wielkiey drogośći ſą przyczyną : ieſt ná ty wſzyſtki karánié opiſáné/áby wzgledem wyſtempku/ wedle vznánia Vrzedu / Imienie ich ná Królá brano/ álbo od miáſtá odkázowano / álbo z ziemie wyganiano / álbo iżby ſye wiecéy kupiectwem nie obchodzili.

Monopolia ſzkodliwé / bárzo práwá karzą.

ZAkupowánié théż w ten czás bywa ſzkodliwé/kiedy ktorzy chytrze temu zábiegáią/áby Wieścy ludzie/ rzeczy ſtráwnych ná Targ nieprzywożili: ále ſámi do nich záieżdżáią/áby tám ſkupowáli/á potym do domów ſwoich przywiozſzy / z nienagłá poſpolithem ludziom po ſwéy myſli przedáią. Ná tákie/ Práwá wine opiſuią/ Dwádzieśćiá złotych we złocie/z nágrodzeniem ſzkody/ktorąby Rzeczpoſpolita ſtąd podielá.

KV oſkárzeniu thego wyſtepku w zákupowániu / kożdy ma być do Vrzedu przypuſzczón/ choć

O Monopolia káżdy ſkárżyć może.

p ij ſzczón/ choć

ſzczón/chocby też táka oſobá byłá/ktoreyby ſye o iáki wyſtemp zá iáką przyczyną / nikogo winowáć niegodziło. O tákie Monopolia winowáć może / in genere kozdy.

☞ Wſzákże tu iż żaden wedle Práwá nie może być ná to przymuſzón/áby ſwoie Zboże/ábo inné żywności przedawał / trzebá przy tym wyſtempku zákupowánia y przedawánia dobrze báczyć/ co ma być dozwolóno: Jeſliby ktory kupiec wynośił álbo wywoził te kupią / ktoreyby obfitość miał/w ten czás/gdy by też inſzy tákąż rzecz dlugo przedawáli: tego Práwá nie przymuſzáią/ áby ſwoie rzeczy tániey przedáwáć miał / niż kupił / ábo nie pierwey przedáwáć ążby drudzy ſprzedáli/ álbo ążby ku przedániu wykłádáli. Abowiem kozdemu godzi ſye s pracey ſwoiey zyſku nábywáć/á wedle targu ſye záchowáć. Wyiąwſzy by tháka potrzebá álbo drogość przypádłá/izby ludzie dla niedoſtátku żywnośći o zdrowie przychodzić mieli. Thám w tákowych przypadkoch Przełożeni/tákich rzeczy zwłaſzczá ſtráwnych/ pewną płacą vſtáwić mogą: á wywozić ich niedopuſzczáć: zábiegáiąc przez to/áby ludzie / dla niedoſtátku żywnośći/nie gineli.

KTHoby czáſu Woyny / żywnośći ſwoiey nie znaſzał/álbo indzie wywoził/nizli do Woyſká páná ſwoiego / áby indzie drożey przedawał: táki ma być karan zábránie máietnośći ná Królá/ y wygnániem z ziemie. A ieſliby ty ſtráwné rzeczy do nieprzyaćielſkich zamków álbo miaſt potáiemnie wynośił / álbo iákimkolwiek obyczáiem/choć przez śie choć przez inſzego podawał: táki iáko zdraycá oyczyzny ſwoiey/ y iáko winny Máieſtatu Królewſkiego / ma być ná gárle karan/ y máietność iego ná Królá ma być zábraná. Wywożenie żywnośći.

KToby czáſu drogośći zá pieniądze / álbo iáko chytrze wywoził żywność z ziemie/ z miaſt / nád zákazánie/iżeby indzie drożey przedał/then ieſt iáko zákupień w Rzeczypoſpolitey ſzkodliwy/ y ma być wedle vznánia wyſtempku karan / á zwłaſzczá ieſliby z onego wywożenia/ Rzeczpoſpolita wielką ſzkode miáłá.

RZemieſlnicy w teyże winie ſą/ktorzy miedzy ſobą iákie ſtátuty nieſluſzné/ Sąśiedzkim miáſtóm przećiwné ſtánawiáią/zá ktoremi robote ſwoie ſąśiádóm ſwoim/drożey niż pobożny zwyczay nieśie przedáią / álbo tákie zmo-

wy miedzy soba czynia/ áby żaden roboty swo=iey tániey nieprzedawał/iedno wedle ich vchwały. Toż ma być rozumiano/o Lékárzóch/ Aptékárzóch/ kthórzy tákże miedzy soba niesłusznymi Contrákty Rzeczpospolita obćiążáia/wyćiagáiac zá swoié drógi do chorych / zá lékárstwá niepobożna płaca/baczac tho/ iż kożdy chcac záchowáć zdrowie/dałby wszystkie máietność swo ie. Thákże Rzeźnicy / Piekárze / Kárczmarze/ szynkarze / y pospolićie wszyscy iácykolwie rzemieslnicy y hándlownicy/ktorzy táiemnymi rozmowámi miedzy soba stánawiáia co tákiego/ co iest ku ich własnemu pożytkowi/ á ku vbliżeniu Rzeczypospol.wszyscy y kożdy z osobná/máia być karáni/wedle ich máietnośći/wedle Constitucyy/á vznánia Vrzedu/króm żadnego ochylánia/ Aby sye ták przećiw drogośći/kárnośćia/ záwżdy zábiégáło/ kthóra ni skad innad wiecey nie rośćie iedno stad/kiedy ieden ... álbo dwá/ zmówiwszy sye/iedne rzecz sámi zákupuia/á potym nie pobożnie przedáia / nie máiac żadnego baczenia ná pobożność Krześćiáńska / iedno iżby sye spánoszyli/dra bliźniego swego/przedawáiac wyszéy zá troie pieniedze/niż sámi kupili:któ ré drapiestwo pothym poczćiwym zyskiem sobie názywáia. A wynaszáia sye ták dálece tákim

Rzemieslników postánowienia szkodliwé/sa też monopolia.

Monopolia máia być karáné króm folgi.

zákupowániem / iż nie tylko to ná ludźiách/nád swoie summe wyćiagáia/czymby swoiemu zbytkowi/ w pysznym mieszkániu/w kosztownym vżywániu/ w bieśiádach/ w zbytnich vbiorach/ dosyć czynili. Ale czymby też sobie Vrzedy sposobili / y przyiáźni v nich iednáli / áby im tákich y innych fortelów dopuszczáli. Czynia to równie iáko ón Verres/który nie tylko dla tego kradał/ áby swoiemu zbytkowi dosyć czynił / ále iżby też stad miał to/coby obróńcóm swoim tákże y Sedźióm dawał/áby przez to karánia zá swóy wystempek łatwiey vchodźił . Gdyż thedy tákie Monopolia/sa wielka záráza w Rzeczyposp.vbogie ludźi ieszcze wiecéy vboża/y miłośći Krześćiáńskiéy bárzo sa przećiwné: máia być w mieśćie spilnośćia strzeżoné y brónioné. Nád to Przywileie/Constitucie/ieśliby miedzy kupcy álbo rzemieslniki tákie były/któreby sye ku własnemu czyiemu pożytku śćiagáły/ z szkoda Rzeczypospolitéy/miáły by być kássowáné/ wniwecz obrócone. Bo vczćiwemu człowiekowi nie przystoi szukáć własnégo pożytku z cudza szkoda. A iest táki Belua nō homo.iáko ieden powiedźiał. Nomine & figura homo, re belua est. qui sua commoda, aliorum incommodo quærit.

Iure Munici: Articu:44. in Glosa.

Rzemieślnicy / nie mogą nic stánowić krom przyzwolenia Rádzieckiego.

RZemieslnicy w swoim Cechu / nie mogą żadnego Wielkierzá / miedzy sobą vczynić / áni żadnego postánowienia ku pożythkowi Cechowemu / krom przyzwolenia Rádzieckiego / álbo páná swoiego / álbo tego ktoryby nád miástem zwierzchność miał. Co ma być rozumiano tám / gdzieby ná co w wielkich rzeczach potwierdzenia potrzebowáli / thám nic sámi stánowić nie mogą. Ale w spráwách máłych ktore sye nie ściągáią ku szkodzie mieyskiey pospoli. thám bez potwierdzenia stánowić mogą. Przetho iesliby mistrzowie w Cechu ná iákie swoie vstáwy Listu potrzebowáli. Albo iesliby list od miástá ná iáką wolność sobie dány strácili / máią inego od Rády żedáć. Ale iesliby oná wolność od Królá im byłá nádaná / tákiey Ráyce ku potwierdzeniu żadney mocy nie bedą mieć / iedno sam Król.

Rzeźnicze vstáwy około bicia y przedawánia bydłá.

RZeźnikow postánowienie w Máydeburku to záchowuią. Naprzod Ráycom y ich Vrzedowi winni przysiądz / iże oni rzemiesło swoie / y pospolstwo thák chcą opátrzyć / áby żaden w Cechu żadnego bydłá wrzedliweg ku przedániu nie śmiał bić. Ktoryby to przestąpił / táki y miástu y Cechowi wedle Wielkierzá álbo vstáwy przewini.

Jesliby by-

JEsliby bydło było ránne / kłote / krwáwe / z świeżą rąną / nie ma być ku przedániu bite / áni wykłádáne / krom przyzwolenia stárszych mistrzow. Ktoryby to vczynił / przewini miástu y Cechowi. Mieso bitego bydłá / solone / álbo wedzone przedáwáć może. A iesliby onego przedawce ktho obżałował / iż ono mieso ktore przedáie / iest bydleciá chorego / álbo iż zákazáne przedáie: táki obwiniony / bliszszy bedzie sam odeydź przysiegą / nizby go kto pokonáć miał.

JEsliby Mistrzowie Rzeźniczy v kogo mieso zástáli bydłá chorego / ktoreby sye nie zdáło być godne ku przedániu / á zákazáli áby go nie rąbano / ále iżby ták záwieszone było / do tąd áż by vznano / iesli sye godzi przedáwáć álbo nie: á vznanoby iż sye nie godzi przedáwáć / á ono po tym bydle obaczyli ná sztuki być zrąbáne nád zákazánie swoie: thedy chocby ie przedał / choć nieprzedał / przewini wedle vstáwy. Tákże bydle iesliby z roboty było zádawione / nie godzi sye ku przedániu / iesliby to od mistrzow było doświadczono. A iesliby kto zádawione álbo kthore inne ku przedániu niegodne / iáwnie przedawał / choć świeże / choć słone / choć wedzone / przewini miástu y Cechowi.

q Jesliby

W iáwnym vczynku/ Powód bliższy pokónáć pozwánego.

Jeśliby kto w Céchu od swéy bráćiéy przed stárszemi był oskárżón/ á vczynkiemby sye to o co go winuią nie pokazáło/ áni by go ná tym zástano: iesliby sye przał/ bliższy bedźie odéydź wedle Práwá. A iesliby sye vczynek pokazał/ tedy skárżący bliższy go pokónáć. ¶ Ty wszystki rzeczy wyższéy opisáne/ dwá mistrzowie stárszy winni opátrzyć: przestempce Burmistrzowi y Ráycóm opowiedźieć/ áby wedle przewinienia był karan. Tóż ma być rozumiano o wszystkich innych śniednych rzeczach/ iesliby ie kto fáłszował/ álbo przedáiąc w czym wystąpił/ ma być wedle vstaw mieyskich karan/ álbo przed Przyśiężniki postáwión. Albo v Pręgierzá wsádzon/ álbo innym karániem karan. iáko kedy iest obyczay ták wystempne káráć.

¶ v Prągi nikogo niebi ią iedno o złodzieystwo.

¶ Tákże Krámárze przekupniowie/ wszelákich rzeczy/ Jedwábnych/ płóciennych/ y inné kthórey kolwiek kupiéy/ y Rzemieślnicy/ którzyby kolwiek w mieśćie byli nálezieni/ pilnie máią chowáć Wielkiérze/ y to coby kolwiek mistrzowie w Céchu zámkneli/ pod winámi wyższéy námienionemi: Wszystko to mistrzowie máią moc opátrzyć/ káráć/ ile sye nie wściąga ku pieniężnéy winie/ ku karániu/ v Prągi/ álbo in-

nemu zwy

nemu zwykłemu karániu/ o których sámym Ráycóm Sąd należy. Ku téy rzeczy iáko sye stárszy w Céchoch z nieposłusznemi spráwowáć máią/ iest nieco opisano w tych przydatkách pod Tytułem o Zrzuceniu z Rzemiesłá dla Psá.

Kramárze théż y Rzemieślnicy w Mieśćiech mieszkáiący/ chocby wszystkie podatki mieyskie/ stróżné/ y inné brzemioná odpráwowáli/ nie mogą żywnośći zábrániáć inszym kramárzóm/ Rzemieślnikóm/ z inąd przychodniom. Wyiąwszy by óni kramárze/ rzemieślnicy w mieśćie mieszkáiący/ osobliwy ná tho Przywiléy od Królá nádány mieli/ y okazáliby osobliwé wolnośći ná to/ którémi by im tho mogli zábrónić. Nápisano o tym Iure Muni: Artic: 44, in Glosa.

Apellácye: Sentencye.

¶ Apellácya dla czego náleżioná.

Pellácya iest náleżioná/ dla dwoiey przyczyny. Albo dla złośći/ álbo dla prostośći tych którzy Sentencyę wydáią: áby to co iest od niższego Se-

 dziego

dźiego ze złośći álbo s prostośći skazano / przez wyższego Sędźiego było popráwiono/ álbo zepsowano.

Apellácya nie ma być nikomu broniona. Niektorzy Lawnicy mniemáią/áby to było ku ich zelżywośći/kiedy kto od ich skazánia Apelluie. Tákich Práwo názywa/ Scabinos fatuos. A niekthorzy w tym są ták bárzo vpomi y niebácżni/iż rozmáitemi obyczáymi / groźbámi/ pienieżnym zakłádem/themu zábiegáią/ áby od ich skazánia nie ápellowano. Co nie ma być/ále wolno iest káżdemu ápellowáć/kto sye iedno czuie być skazániem Przysieżniczym obćiążony. Abowiem nie dla tegoć ten dostáteczne vmie Práwo/iż iest Przysieżnikiem: y owszem wiele ich naydźie/bárzo prostych / ktorzy tylko w Láwicy záwadzáią. A przydawa sye/ iż ći co przed niemi stoią/lepiey Práwo rozumieią/niż óni. Przetho sye nie máią gniewáć/áni tho ku swey zelżywośći rozumieć/kiedy od ich Sentencyey ápelluią. Nápisano o tym Iure Muni:Arti:14.in glosa.

¶ Apellácyey nie máią nikomu brónić.

¶ Sedźiowie sye/nie máią gniewáć kiedy od nich ápelluie.

Apellowáć sye nie godźi od ostátnich Sedźiów/ ná tho wysádzonych/iáko są v nas Kommisarze z Sześći miast ná tho vprzywileiowáni.

Apellowáć sye niegodźi od ostátnich Sedźiów.

iowáni. A iáko Gwar/ták zágrodzenie ápellácyam/iest dla tego vczynione/áby strony swarów práwnych rychły koniec mieli/áby iuż rzecz przez Dekreth ostátnich Sedźiów osądzona/ skuthek swoy ná dálszym dniu wźiełá. Juz ná dálszym dniu nic innego nie ma być/iedno Exekucya. Apellowáć iuż dáley nie może. Wyiąwszy by Vrząd Exekucią skrzywdą czynił/nie ták iáko Dekret w sobie omawia/tám ápellowáć może/ Et in Executione rei iudicatę, iáko nápisano C.de Apellationibus. Ab iniuriosa Iudicum executiõe apellare licet, a modo exequendi. Ale tu Prokuratorowie nie wiedźieć skąd w wiedli w obyczay / iż tám gdźie nic innego nie ma być iedno Exekucya/przyczyniáią sobie niepotrzebnie dálszych postepków/tho iest/ iesli strona ná dálszym dniu z Dekretu ostátnich Sedźiów nie stánie:z nowu ią przezyskuią/pozywáiąc trzy kroć do rzeczy osądzoney/ná vpad/ná fántowánie pytáiąc/ ták iákoby nigdy nic przećiw stronie Práwem nieotrzymáli. Ktory postempek nic innego nie iest/ iedno iáko kiedyby ktho przećiwniká swoiego zwyćiężonego/ álbo ná poły vmorzonego/ ná sye ożywiał/á mácał iesli ieszcze żyw. Bo s tych postempków niepotrzebnych / wiele kroć sye przydawa/iż przećiwnik przyczyne sobie do ápellácy-

Ná dálszym dniu Exekucyey / kiedy może ápellowáć.

Postempek ná dálszym dniu wymysłny.

ey łatwie naydźie/która go dóydź może: y po wlecze spráwiedliwość ták długo/iáko y pierwéy. A ónoby przećiwniká swoiego spornégo/ Spráwiedliwośćią swoią / lepiéy Exekucyą dokónywáć / á niż go nie potrzebnym postempkiem ná sye ożywiáć. Jesli ná dálszym dniu stánie/nic tám nie ma być znawiano/ iedno áby sye rzeczy osądzónéy dosyć stáło.to iest/ áby ten kthóry iest przewyćiężóny/ naprzód zwyćiężcy nakład Práwny odłożył : pothym zárázem w głównéy rzeczy dosyć czynił / thák iáko pospolićie w Dekréćiech ostátnich Sędźiów piszą. Partem victam in litis expensis condemnamus. earum solutiōem in termino diei vlteriorum sex septimanarum victori præstandam pronunciamus. Deniqȝ ad sentētię nostrę executionem, in præfixo termino diei vlterioris, sex septimanis faciendam, partes adIudicium primę instantię remittimus. A gdźieby nie dosyć czynił/áby tám zostáł. A iesli nie stánie ná dálszym dniu/ku dosyć vczynieniu/tedy Powód nic dáléy sye nie ma wdáwáć/ iedno to niestanie/ á nie dosyć vczynienie v Wóytá ná dálszym dniu/ kiedy słónce záchodźi/dáć zápisáć. Potym názáiutrz álbo kiedy chce / ma ónemu Vrzędowi/ ná który Exekucya należy/Práwo swoié vkázáć/ á o Exekucyą prośić / áby Práwem przewyćiężóny/ był ku

Postempek ná dálszym dniu iáki ma być.

ny / był ku zapłáćie przyćiśnión fantowániem/ w Jmienie wwiązániem/ álbo ná ostátek/ iesli máietności niemász/więźieniem/áż do zapłáty.

SEntencya álbo Skazánié / które Sędzia wydáie/iest dwoiákié. Jedno które bywa nie o główną rzecz/o którą iest żałobá: ále o iáką odmowę álbo żádánié po żałobie/ przed odpowiedźią wrzucóné: iáko kiedy by kto wysłyszawszy żáłobę/nie odpowiádáiąc ná nie/ wrzucał miásto odpowiedźi/co innego/álbo niesłuszność Pozwu wywodźił / álbo czásu ná rozmyslenie / ná Prokurathorá żądał / álbo sobie co opráwiał/álbo około Gwaru spór czynił / álbo wywody/ iż kto do czytánia/do świádectwá przyść nie może/ y co tákiego podobnego/ co bykolwiek po żáłobie / przed odpowiedźią wtoczóno było/oczby sye spór stał/á skazánié ná to wyszło: thákie skazánié łáćinnicy názywáią/Sentencia Accessoria/Interlocutoria. Po polsku może być názwáné/Przytoczné skazánié/od którego nie ma być dopuszczoná ápellácya/dla próżnego przewłóczenia spráwiedliwośći. Wszákże bywáią też tákie Sentencyę accessorię / od których ápellácya ma być dopuszczoná/ która sye równa głównéy sentencyéy / ná żáłobę á ná odpowiedź

Accessoria sẽtentia co iest

Ab Accessorijs, kiedy ápellácya ma być dopuszczona.

wydáney/iáko mówią łácinnicy/habet vim dif-
Accesſoria ſententia, habens vim diffinitiuę.
finitiuę/ktora tho w ſobie záwiezuie/ iż ſye ktho
króm odpowiedzi wrzuceniem iákiey rzeczy/mo-
że vczynić wolnem/choć winny/ álbo też ſtrónę
żáłuiącą od dálſzégo poſtempku odegnáć: iáko/
kiedyby ktho wywodźił/ iż niewinien ná żáłobę
odpowiádáć/álbo iż temu nienależy żáłowáć. á
ſkazániéby ná to wyſzło: od tákiego ſkazánia ál-
bo themu podobnégo/ma być ápellácya dopuſz-
czóná. Bo to ſkazánié accesſorium/álbo inter-
locutorium ieſt tákie/kthórym ieden może śiebie
náprawić/drugiego ſkáźić/ śiebie wolnym vczy-
nić/drugiego Akcyą zniſzczyć. ¶Drugie Sen-
tencyę bywáią z żáłoby z odpowiedzi ná żáłobę
wydáné/tákie zową diffinitiuas ſententias/dla
¶Diffinitiua ſententia, co ieſt.
tego thák rzeczóné/iż koniec ſpóru/ miedzy ſtró-
nami wgłówney rzeczy czynią. A fine, quia finem
controuerſię imponunt, damnationem vel abſolu-
tionem in ſe contineñ. O czym też ieſt w Porzą-
dku dotknióno Fol. 75.

SEntencya kthóra bedźie przynieśioná z
¶Spráwá o koło Sentencyey wyſzſzeg Práwá / ná dálſzym dniu
wyſzſzeğ Práwá ná dálſzym dniu/ma być
v Sądu przy obliczności obudwu ſtrón otwo-
rzóná/y iáwnie czytaná. Jeſliby która ſtróná
ná Roku ku otworzeniu nie ſtánełá/winę zápłá

ći.tákże po wtóré/po trzećié: ieſliby nie ſtánełá/
pomocnéy rzeczy nie wnioſłá/iż ná ten czás ſtá-
nąć nie mogłá/ſkażą ią ná winę. Potym ná żą-
dánie ſtróny pilnuiącéy / Sentencya ma być o-
tworzóná/która ieſli bedźie ku ſzkodźie tego któ-
ry ieſt v Sądu/á ku pożythkowi ónemu kthóry
nie ſtánął/poſtá by nie miał / który Sentencyą
przyiął/álbo ónego(przécz nie ſtánął) niewymó-
wił: ten który nie ſtánął/tráći Práwo ſwoie.
Abowiem Práwo żadnemu nie wdźiecznemu
nie pomaga. Przetho dla nie wdźieczności tráći
Práwo ſwoie. A ieſliby ſtróná / bedąc odpo-
wiedną ſtánełá: thedy iéy Práwo Actoratum
przyſądźi/to ieſt żáłowánié/áby byłá powodem/
á ónemu który piérwéy był Powodem/żáłowá-
nié odeymie/ á to nie z ſtróny Sentencyey ále z
ſtróny nieposłuſzeńſtwá. Wſzákże théż po tym
może przećiw iemu czynić. á then ſye zás bedźie
bronił. Iure Muni: Artic: 11. in gloſa.

Sentencyę ktore ſą ważné/ choć od nich ápelluie.

SEntencyę álbo Wyroki/choćby od nich á-
pellowano/ważné ſą y wiążą czworákim
obyczáiem. Naprzód/ kiedy ie wydáią óni kthó-

rzy nád ſye wyſzych nie máią/ iáko ieſt Papież/ Król. Abowiem ápellácya ma być od niſzſzego do wyſzſzego. ¶ Wtóre/ ieſliby óni Sentencyą nagániáli/ktorzy iey nágánić nie mogą:iáko ſą ći ktorzy ná świeżym złym vczynku bywáią poimáni y do Sądu przywiedźieni/przećiw ktorym żáłuią ná gárło. ¶ Trzećie/ ieſliby ktho Sentencyey nágánić álbo od niey ápellowáć zámieſzkał. Bo Práwem náſzym czás ieſt ápellowánia zá rázem póki Práwo śiedźi.

¶ Czwarté/ ieſliby byłá wydána od tego/ kogo ſobie kto zá Sedźiego obierze / ktorego łáćinnicy Arbitrum zową. Bo thež od tego ápellowáć nie może. W tych przypadkách/ choćby ktho od Sentencyey ápellował/álbo chćiał ápellowáć/ nic mu nie bedźie pomocno/wedle Práwá:przed ſye Sentencya wiąże / y ma iey być Exekucya. Prozno ſye ma przećiw Vrzedowi świádczyć Wożnym/Sláchtą. Spec: Saxon:Lib:ij,Artic:11. in Glosa.Iure Municip:Artic: 11.

Sentencye/ ktore nie ſą ważné/choć od nich nie ápelluie.

SEntencye choć od nich nieápelluie/wtych przypadkoch nie ſą ważné. Naprzód/ ieſli

ią kto kupił/to ieſt/ieſli kto w oſobliwość Przyśiężnikowi álbo inemu Sedźiemu co dárował/ áby zá niem ſkazánie wyſzło. Jeſli byłá wydaná w dźień Swiety. Jeſli przećiw oſobie/ ktoréy v Sądu niemáſz/ á ieſzcze ſye iego niepoſłuſzeńſtwo z pozwu nie pokazało. Bo Sentencyę przećiw themu/kogo pozywáią/á ón nie ſtawa/ſą wážné / choć bedą w niebythnośći oſoby wydáné. Nád to/ ieſli w Sentencyey nie ſą położóné słowá/ktoréby iednego álbo wolnym czyniły/álbo wiązáły/y co temu podobnégo. Jeſli przećiw ónemu ieſt wydaná/ ktory ieſzcze nie ma Dwudźieſtu y pięći lat/á ieſt bez opiekuná. Jeſli ią wydał Sedźia ten/pod ktoreg zwierzchnośćią/oſobá nie ieſt/ktoremu to Sądźić nienależy/ktorego zową Judicem non competentem. Jeſliby byłá wydána od ſługi/od żydá/ hæretyká niewiernégo. Jeſliby Sedźia świetſki w ſpráwie duchowney ſentencyą wydał / táka nic nie waży. Jeſliby byłá wydaná po innych ſentencyach/ od ktorych ſye ſtałá ápellácya. Jeſli ieſt wydaná ná mieścách podezrzánych/nie vczćiwych. Jeſli w wydániu nie ieſt záchowány iáki porządek/álbo gośćiniec Práwny/ ktory ieſt w vżywániu: iż álbo ſye ná żałobe nie ſtáłá porządna odpowiedź/co zową/ Litis conteſtatio-

nem/ álbo świádectwo nie było spisáne/áni iáwnie czytáne / y inné porządki álbo gośćińce opisáne/ktore wzwyczáiu są. Nie waży też sentencya/iesli iest przećiw Práwu pisánemu/álbo Constituciam wydána / si continet expressum Iuris errorem. Wyiąwszyby sye nie pokazowal wyrázony błąd / tedy choćby skazánie było przećiw Práwu/iesli od niego nie ápelluie/ wchodźi w rzecz osądzóną / y ważné iest. Też nie waży Sentencya/iesli ią Sędźia wydał/ opuśćiwszy inné towárzysze swoie/ktorzy spráwe tákże mieli sądźić. Wyiąwszy by to miał w poruczeństwie aby sam sądźił. Kiedy też kto nie iest trzy kroć pozwány / álbo (wedle záchowánia ná iákiem punkćie Práwá) iednym pozwem záwitym miásto trzech. A iesliby sámégo nie było/ma iemu to być w domu opowiedźiano / álbo żenie iego.

¶ To Práwo iest około opowiádánia miásto oblicznégo pozwánia.

Iesli przećiw vmárłemu / wyiąwszyby przećiw hæretykowi ábo niewiernemu : ábowiem óni y po śmierći/s poczty wiernych bywáią wyłączeni. A kthoby był wyłączóny / álbo iáko mówią/ klety/y po śmierći iego może być około niego bádánie. Iesli co nie podobnégo skázuią. Iesli sam Sędźia iest klethy. Iesli Prokurator fálszywie spráwowal: wszákże póty sentencya ważna iest/ áż fálsz będźie vznan. Iesli prze-

ćiw szalónemu álbo od rozumu odeszłemu bedźie wydaná/choćby y po sentencyey ksobie przyszedł. Iesliby óni ktorzy spowinnośći spráwowáć y brónić máią/pieniądze bráli/á przewyćieżyć sye dopuśćili. Iesliby théż niepráwy opiekun spráwowal rzecz śieroty / Sentencya wydána nie może nic vbliżyć śierocie. Nápisano o tym Specu:Saxon:Lib:ij,Artic:11. Lib:iij,Artic:63. Iure Munic:Artic:11.

Lekárstwo ostátnie / przećiw obłedliwemu skazániu / y o ostátnich Sędźiach.

IEsliby kogo Vrząd obłedliwym skázániem vćiążył : vczeni w Práwie do tego dáią náuke y lekárstwo ostátnie. Aby táki obćiążóny kthóry od skazánia nie ápellował/ álbo mu też ápellowáć niedopuszczóno / vćiekł sye do zwierzchniego Páná swoiego / pod którego mocą óni są / ktorzy óno obłedliwé skazánie wydáli : á tám okazawszy błąd ónego skazánia/żądał iżeby óne wszystke spráwe przywróćił ku pierwszému punktowi / w kthórym przed obćiążenim byłá. Aby z nowu sam przą wysłyszał / wyrozumiał y osądźił/ iáko ten ktory pod-

dánemu swoiemu vćiśniónemu/ nawyzszym iest po Bodze Sędźiem / máiąc wszystko w mocy swoiey/ y będąc swoim poddánym iáko zá iedno Práwo. Zową to Przywrócenie/ vczeni w Práwie/ Restitutionem causę in integrum, ad nouam audientiam, qua de Iure subuenitur oppræsis ex legitima & iusta causa. Aczkolwiek w Práwie Sáskim o tákim przywróceniu nic niepisano/ y rzadko slychamy/ áby sye kto oto kusił. Wszákże iż vczeni w Práwie te ráde dáią / á in L. Imperialibus o tym pisano. Nie bez przyczyny tho iest. Byli podobno thácy Sędźiowie/ kthórzy sye od spráwiedliwośći złośćią álbo dáry/ álbo prostośćią / niepilnem spráwy wysłyszeniem / nie dobrym wyrozumieniem vnaszáli. Nie dármo też w Práwie położono/ Appellationes inuentę sunt, vel propter maliciam, vel propter stultitiã eorum, qui sententias pronunciant. Musiáłá bywáć malicia y stulticia. A dźiś też tákże są ludźie iáko y pierwey. A Boże day áby ieszcze tácy iáko pierwey. Niesłycháć ták było pierwey często vćiekánia do wielkich pánów pod obrony/ ták częstych Mándatów/ wybiiáią sye z Iurisdycyey / s posłuszeństwá Vrzędów/ Szemránia poddánych przećiw przełożonym/ Przełożonych záś nieprzyiáźni przećiw poddánym/ Waśni poddánych sá-

Restitutio causę in integrum.

mych miedzy

mych miedzy sobą. Wszystki thy rzeczy niewiem iesli dźiś nie zá thymiż przyczynámi iáko y pierwey idą. Pánie Boże day nam tákie Sędźie/ w ktorychby nie malicia áni stultitia/ ále bonitas/ prudentia/ Iurisperitia byłá. Choć nie do końcá vmietność Práwá. Bo nie mogą być/ zwłaszczá ná Miásteczkách wszystko vczeni w Práwie Solónowie. Ale wżdy przy namniey áby bywáli z dobrym s przyrodzenia dowćipem/ Bogá sye boiący / Spráwiedliwość miłuiący. Bo nie vmiethność Sędźiego częstokroć bywa vćiśnieniem niewinnego/ iáko ieden cudnie powiedźiał: Ignorãtia Iudicis plerumq; calamitas est innocẽtis Trzebá rostropnych Sędźiow/ zwłaszczá onych ktorzy inszych wyroki posądzáią/ ktorych zową/ vltimę instantię Iudices / gdźie iuż vbogi człowiek gdy sye mu ápellowáć nie godźi / trudno swey krzywdy popráwić ma / gdźie mu iuż o iego máiethność/ iáko mowią/ idźie/ álbo Szách álbo Meth. Aby tám byli wysádzáni ludźie státeczni/ w Práwie dobrze ćwiczeni/ wierni/ z dobrym sumnienim/ viri in Iure probe versati, qui omnem ætatẽ in studio Iurisprudentię contriuissent. ktorzyby swoie látá nie ná czym innym iedno ná náuce Práwney strawili. Bo kto sye tego nie vczy / thrudno rozsądek ma dáć álbo co powie-

Iudices vltimę instantię, iácy máią być.

Cerasini Tit. de Apellat.

dźiec/ kie

dźiéć/kiedy przyydźie ſpráwá o głównych Artykułoch Práwnych. około ktorych vczeni w Práwie wielé prácowáli. Przetho óni świeci Césárze/Krolowie/fundatorowie Praw y Przywileiów/pilnie ſye záwżdy ná tho ogladáli/iákie ludźi ná oſtátnie Sądy mieli obieráć. Otto Césarz/ktory Máydeburſkie Práwo dał y vprzywileiował / bacząc iż ná páńſtwie ſwoim innemi prácámi wielkiemi był zábáwiony / prze kthóre w rozſądzeniu ſpraw/ ktore prze dźień przychodźiły/nie mógł doſyć vczynić: obrał Dwádźieśćiá y ośm meżów z Duchownych y Swietſkich. Naprzód/cztérech meżów poważnych z Sártáwy/ ktorzy tám naſtárſzy mogli być náleźieni. Potym cztérech Prałatów od Tumu / Proboſzczá/ Dźiekaná / Wikáryego Biſkupiego/ y Kánclérzá. Cztérech boyárów kośćiołowi Máydeburſkiemu zá nádániem poſłuſznych s támtegóż Biſkupſtwá/to ieſt Márſzáłká/Trukcáſá/Podczáſzégo/Podkómorzego. Potym iedennaśćie Przyśieżników mieyſkich / y Szołtyſá dwánaſtégo. Nád to troie Kśiążąt świetſkich/kthorzy w obieraniu Césárzá ſą naprzednieyſzy/ to ieſt/ Márgrábie Brándeburſkiego / Kśiąże Száſkie/ Woiewode z Rhenu/y ktemu nawyſzſzeǧ Wóytá Burgrábie Máydeburſkiego. Ktorym 28.

Oſtátni Sędziowie w Máydeburku.

meżóm/ zá-

meżóm/záſádźił Stolice w Máydeburku v Tumu. (kthorą łáciński wykłádácz Pálancyą názwał) y dał im ná mieścu ſwoim te moc/ iż coby w Máydeburku nie możóno rozſedźić / álbo tám náganióno było/áby óni 28 meżów oſądźili. A coby kolwiek thám ſkazáli / áby tho iuż w Máydeburku y po wſzyſthkiey Száſkiey ziemi zá Práwo chowano. Od ktorych Sędziów/ iuż ſye áppellowáć niegodźiło/ iuż tu był koniec wſzyſtkim ſwarów. Wyiąwſzyby kto duſáiąc Bogu á ſpráwiedliwośći ſwoiey/chćiał tym ieſzcze popráwić/wolno mu było przećiwną ſtróne wyzwáć ná reke/ y potykáć ſye o ſwoie ſpráwiedliwość: iż ktoby zwyćiężył/thego dowód był práwy/á zwyćiężónego nie práwy. ktorą bitwe názywáli / Duellum/ iákoby dwoiegá ludźi bitwe á potykánie w ſzrankách ku okazániu prawdy z zwyćieſtwá. Ktore Duellum Száſſowie z ſtárego zwyczáiu miedzy ſobą záchowywáli/y od Césárzá potwiérdzóne mieli. Iure Mu:art:13 ī gloſa. V nas w Polſzce thego Duellum nie záchowuią/áni ſye też do Máydeburku do ónéy Páłācyéy odzywáią. Odmienił to Kázimiérz wielki świetéy pámieci Krol Polſki/in Anno Domini/ 1356. y inni Krolowie thego potwierdźili/iż miáſto téy áppellácyey/ktora bywáłá do Máydeburku/záſá-

Pálancia w Máydeburku.

Duellum.

O tym też w Porządku fol: 97. Iure Muni: Ar:11 Gloſa marg.

ſ burku/záſá-

burku/ zásádził wyżſzé Práwo ná zamku Krákowſkim/do ktoórego wedle Przywileiu ápellácya idzie od Woytów/y Przyśięzników/ Szoltysów/ták z Miaſt iáko ze Wśi/áby tám v nich ſtróny práwuiącé ſye/ſentencyey żądáli z Kśiąg Práwá Máydeburſkiego ná zamku Krákowſkim/w ſkárbie ſchowánych. Aby ich wyroki zá Práwo przyymowáli. Wyiąwszyby ſtróny ſporné / rozumieli ſwoiey ſpráwy lepiéy popráwić. wolno im ieſt bráć ſye od wyżſzego Práwá do Máyeſtatu Królewſkiego/álbo do Kommiſſarzów Sześći miaſt/wedle tegóż przywileiu. W którym ón świety Król nie mniey tego nieopuścił/iáko y Otto Céſarz/iácy ná tákie Sądy oſtátnié máią być obiéráni/miánował / iż VIRI honeſti, circumſpecti, in Iure Maydeburgeñ periti, qui Sede Scabinali fuerint digni. áby iuż ſtróny práwuiące ſye:ná tych wyroku/widzec ich poważność/ w Práwie vmiethność/ pobożność / pilność / ſkrómnie przeſtawáli / dáléy ſye o żadné pomocy áni lékárſtwá nie wyćiągáiąc.

¶ Oſtáthni Sędziowie/ v nas w Práwie Mieyſkim.

Obiéránie

Obiéránie ná Vrzedy: Przedawánie y kupowánie Vrzedów.

V końcowi tych Tytułów Práwá Máydeburſkieg/ zdáło ſye ieſzcze zá rzecz potrzebną nieco przydáć około obiéránia ludzi ná Vrzedy s práwá Bożégo/ y ſtego s którego ty Tytuły ſą wźiete/ gdyż wſzyſtki Práwá / by były napilniey piſáné y wykłádáné/ Rzeczy poſpolitéy nic nie ſą pożyteczné/ieſli do tego/Vrzednicy nie będą tácy/iákich Bóg y Práwá ludzkie chcą mieć/ którzyby Praw ſtrzegli/ á poddáné w poſłuſzeńſtwie wedle ich záchowáli. Práwo tedy Boże / tákié ludzi vczy obiéráć ná Vrzedy/ iáko mówił Moiſes do ludu Izráelſkiego. Date ex vobis

Quoniã Magiſtratus, eſt cuſtos legum

 viros ſa-

Práwo Boże/ iákie ludzi ná Vrzędzie mieć chce.

viros ſapientes, & intelligentes & ſpectatę probita-
tis, in tribubus veſtris, & conſtituam eos, vt præſint
vobis. Obierzćie (powiáda) miedzy wámi me-
że/ mądre/ roſtropné/ y zacné/ s pokolenia wáſzé-
go/ á thy ia nád wámi poſtánowie przełożone-
mi. Którémi słowy dáie znáć naprzód/ áby prze
łożeni byli obiéráni mądrzy. A gdy początek mą
drośći ieſt/ boiaźń Boża: chce tego po Przełożó-
nych/ áby ſye Bogá bali/ á prawdźiwie go chwa
lili. Druga/ áby byli roſtropni/ kthórzyby zá
długim ćwiczeniem/ w wielu rzeczách biegłemi
byli. A przypádłé ſpráwy y krzywdy ludzkie ku
Práwu ſtoſowáć vmieli. Trzećia/ áby byli
cnotliwi/ świetobliwego przykładnego żywotá/
s przeſzłych ſpraw dobrze doświadczónego/ ſtá-
teczni/ poważni/ áby iemi iáko lekkiemi ludźmi
nie gárdzóno. Ná drugim mieścu Bóg mówi/
do tego który ná Vrzędy obiéra: Ex omni populo
pſpice & diligēter cōſiderādo delige, viros virtutis,
viros veraces, odientesq; auaríciā. Którémi słowy
tho dáie znáć/ áby przełożeni byli obiéráni móż-
ni/ to ieſt/ tácy którzyby to/ ná co ié obiéráią/ mo
gli y śmieli vczynić. Możność thá zależy ná v-
myśle/ nie ná ćiele/ áby byli mądrémi ſpráwne-
mi/ ſtałemi y ćiérpliwémi/ ku wyſłuchániu krzy-
wdy łatwiemi. Aby też byli prawdźiwemi/ s któ-

Sapientes.

Intelligentes

Spectatę probitatis.

Viros virtutis.

Viros veraces.

richby vſt ćiepło y źimno niewychodźiło. áby nie
obiecowániem ále rzeczą/ ſkutkiem/ ludźi odprá-
wowáli. Ná oſtátek/ áby niebyli ná dáry łákó-
memi. Bo żadna rzecz wiecéy nie pſuie przełożó-
nego/ iáko łákómſtwo/ á dárów chćiwość. Aua
ris & munerum cupidis, venalia ſunt Iura, ſententię,
libertas, iuſtitia, adeoq; patria ipſa. Aczkolwiek dá-
ry dáwáć y bráć/ ieſt nieiáki znák miłośći iedne-
go ku drugiemu/ ieśli tym względem bywáią brá
né. Ale iż tá ieſt do nátury człowieczéy wádá/ iż
dáry od mądrośći y ſpráwiedliwośći łatwie v-
wodzą. Przeto Bóg nawyżſza mądrość/ roſka-
zał áby żaden który ieſt ná Vrzędźie dárów nie
brał. Ták mówi: Ne accipias munus. Nam munera
excœcant oculos ſapientum, & peruertunt ſententi
as iuſtas.

Odientes auariciam.

Exo:23. Deuto:16.

☞ Práwo Máydeburſkie téż tego/ około obié-
ránia ná Vrzędy iáko rzeczy potrzebnéy nie o-
puśćiło/ Iure Municipa: Articu:44. Wſzyſtkich w
poſpolitośći którzy ná Vrzędy obiéráią/ vczy iá-
kim vmyſłem y iákie obiéráć máią: y iákie obié-
ránie nic nieważy. Pilnie ſye (powiáda) prze-
łożeni wárowáć máią/ áby żadnégo dla dárów/
dla boiáźni/ dla gniewu/ dla krewnośći/ y iákie-
gokolwiek powinowáctwá ná Vrzędy nie obié-
ráli. Abowiem/ ieſliby to potym przez ráde do-

Práwo Máydeburſ. iákie ludźi káże obiéráć ná Vrzędy.

znano było/iż ſye kto ták w obiéráníu obchodził: tedy y ten kto obiérał/ y ten kto ieſt obrány/ ſtánie ſye krzywoprzyśieżcą/y ná dobrey ſłáwie náruſzóny. Periurus,& Iurepriuatus. Naprzód/ z ſtrony dárów. Ieſliby kto Vrzedu żądał/á żądáiąc/dar iáki obiecał/tháki ſye ſtawa świetokupcą/iákoby iáki Vrząd Duchowny/álbo iáką rzecz świetą kupił/y ieſliby wtym był przekónány/ſtawa ſye niepoczćiwem. Wyiąwſzyby tákiemu miáſto iáką folge vczyniło/álbo táki przez dźieśieć lat od miáſtá bywa odkázowan. Z boiáźni záſye bywa obiéránie/kiedy ſye kto obawa/ieſliby tego nieobrał/áby mu przyaćiele ieg wczym nie záſzkodzili/tákié obiéránie nic nieważy. Ieſliby też kog obrano z zazdrośći/to ieſt tym vmyſłem/áby ná ónym Vrzedźie bedąc zvbożał/gdyby dla vrzedu/żywnośći ſwéy pátrząć niemógł. Albo iżby ná ónym Vrzedźie bedąc/ ku iákiey ſzkodźie przyſzedł/ tákie théż obránie nic nieważy. Nád to/ten który ná Vrzedy obiéra/pilnie ſye ogledáć ma ná poczćiwość á ná wiáre ſwoie/ y przez tho ſtrzédz duſze ſwoiey / áby nikogo nieobiérgł zá przyiáźnią / zá prosbą/ z nienawiśći/ z zazdrośći/álbo iákiegokolwiek złégo vmyſłu. Ale wedle kożdego wiáry / poczćiwośći / y prawdy. z miłośći Rzeczypoſpolitéy. Nie ma obiéráć

bárzo mo-

bárzo możnych/bogátych. Bo tháki możnośćią ſwoią/bedźie ſye wywyſzſzał/ poſpolity pożytek vćiſkáiąc/ ſwóy rozmnażáiąc/ vbogim gárdząc. Nie vbogich też. Bo lepiéy ieſt / iż vbogi ſłużyć bedźie/niż iemu ſłużyć máią. Srzedni tedy/ s Poſpólſtwá ná tákie Vrzedy máią być obiéráni/którzyby przeſtawáiąc ná ſwoim / cudzego nie prágneli. Potrzebá też/áby ná Vrzedy nie obiérał/głuchych/ ſlepych / niemych / tredowátych/vłómnych/lunátyków/ſzalónych. Wyiąwſzyby ſye im thy vłómnośći ná Vrzedźie bedącym przydáły: tedy z Vrzedu dla tego nie bywáią złożeni. Nád tho klety/ odſzczépieniec/wywołány/nie poczćiwégo łożá/nie máiący Dwudźieſtu y piąći lath/obcy/ z innego Práwá człowiek/któryby domá rzadko mieſzkał. Którzemu by też było Siedmdźieśiąt lath/tákich ná Vrzedy nie máią obiéráć. O tym ſzérzéy Iure Munici p:Artic:44. y w Porządku fol:7. Spec:Saxo: Lib:iij, Artic:49. in Gloſa. Gdźie też opiſáné ſą ſzéroko przyczyny/dla kthórych obiéránie/niebywa ważné: iáko ieſliby porucznik innego obrał/niż mu poruczóno: Ieſliby iákie vmówy s tym pierwéy czynił którego by obrał/álbo s przyiaćielmi iego pierwéy niżby był obran: Ieſliby ktho pierwéy był obran / niż ćiáło Przodká iego

pogrzebió-

pogrzebióno: Jesli iest nie z małżeństwá národzony: iesli pismá nie vmie: iesli nieuczóny/álbo sye vkázuie izby co vmiał/ á ón nic nie vmie: iesli nie przykładnego żywothá: iesli mu niemász Trzydźieśći lat: iesli iest obrány ná mieścu niezwykłym. y inne przyczyny/ tám długo opisáne/ prze ktoré obránie ná Vrząd nie bywa ważné.

Obyczáie powolánia ná Vrzedy álbo iáko zową Creowánia/są rozmáithym Miástóm rozmáité. Tu iest wolność kożdemu miástu swego vżywáć obyczáiu. Wszakże vczeni w Práwie/to Creowánie nalepsze być piszą/ gdźie pompá nie wielka/á vpominánia niemało przed wszystkim ludem/iáko sye kożdy ná swoim vrzedźie spráwowáć ma/áby ié kożdy znał/iáko Oyce á Obrónice swoié/ kthórym też cześć y posłuszeństwo winien/ y modlić sye Bogu zá niemi/ iáko Swiety Páweł vpomina. 1,Thimot:ij.

¶ Kreowánie návrzedi

ADhortor primum omnium fieri Obsecrationes, orationes, interpellationes, gratiarumactiones pro omnibus hominibus,pro Regibus, & omnibus qui in sublimitate constituti sunt, vt quietam & tranquillam vitam agamus, cum omni pietate et grauitate.

Ná niektho-

NA niektórych mieścách/ći których ná Vrzedy obieráią/ bywáią przymuszeni do tego per Collegas suos/áby ná ten czás kiedy ie obieráią y innych czásów/kiedy Vrząd swóy spráwuią/kołácye kosztowné czynili/ná których sye wielkie zbytki dźieią/zbytni koszt. To nie ma być. Abowiem przez to ludźie godni/chrónią sye Vrzedów / gdy czuią/iż ich máietność tákowych kosztów nie zniesie: przez tho też Bóg bywa obrázón/y błogosłáwieństwá swoiego Vrzedóm niedáie/gdy ty dáry Boże nie bywáią przyymowáné z nabożeństwem á wzywániem imienia Bożego/odrzućiwszy ná stróne wszystki pómpy/zbytki ludźióm Krześćiáńskim nieprzystoyne.

Zbytnie kołácye vrzedników.

Ták thedy Práwo Boże y Ludzkie vczy / iácy máią być ná Vrzedy obieráni/ áby sye ći co obieráią pilnie temu przypátrzáli/á ná thym sye nie mylili/iákie obieráć máią. Ale (powiáda Jodocus Damuderius/ in Praxi rerum Criminaliū. y inni ludźie vczeni o tym piszą) Iż tu przełożeni y Swietscy y Duchowni / bárzo wystepuią/ wiecey sye oglądáiąc ná dáry/ ná pieniądze / ná krewnośći niż ná tych/w których/ przystoyną vrzedowi godność / cnotliwé spráwy / rostropność/ dobré obyczáie / vczćiwé náuki / w wielu

t rzeczách

rzeczách biegłość/y iné dáry Boże iáwnie widzą
Ktorych dárow Bożych/óni práwie zániecháw-
PRINcipum prępoſterum Iudicium in committēdis officijs.
ſzy/ y prawdziwé świádectwá dobrych cnót / o-
byczáiów/roſtropności/biegłości/ná ſtrónę zá-
rzuciwſzy: ná ónych tylo pátrzą/ktorych świát/
pieniądze/ przyaciele/ y inſze ozdobności / wedle
świátá wyſtáwuią. Záprawdę póki (powiáda)
ty nieporządné Przełożónych świetſkich y Du-
chownych poſtempki w obiéraniu Vrzedów tr-
wáią/póki thu przełożeni namietnościam ſwo-
im wiecéy niż rozumowi folgowáć będą / nie-
ſtrzegąc prawdziwéy godności / wedle Bogá y
Praw piſánych/ póty ſye w Rzeczypoſpolit. nie-
ſzczeſliwie powodźić muśi. Póki też thá Ambi-
Ambitio co ieſt
cyą/to ieſt chćiwość doſtoieńſtwá wpoddánych
nie vſtánie/ktorą wielé świetokupców/nie prze-
ſtáią ſye v Pánow ták Swietſkich iáko y Du-
chownych/prośbámi/przyacielſkiemi przyczyná-
mi/pieniądzmi/y innemi rozmáitemi naprawá-
mi ſtáráć/ áby nád inné godnieyſzé / ná Boſkie/
¶Vrzedy wſzyſtki ſą ná mieśću Bożym.
Vrzedy. (Bo wſzyſtki Vrzedy/ſą Bożé vrzedy.)
wyſádzáni bywáli. Ktho ſye kiedy ſzczeſliwego
powodzenia miedzy ludźmi ku chwale Bożéy
doczeka: Z obu ſtrón tu/przy Ambicyey ieſt nie-
máła winá/y tego kto zá dáry/ ná Vrzedy obie-
ra/y tego ktory zá pieniądze Vrzedów ſzuka. A

śnadź wiecéy tego ktory ſye Vrzedów dokupuie.
Bo tháki przez tho dokupowánie / Páná ſwégo
pſuie/iż mu ſwemi dáry do prawdziwéy godno-
śći/oczy záſtánia: Rzeczypoſpolitéy ſzkodzi/iż ſye
będzie ſtárał / iákoby ſobie óno ná vrzedzie ná-
grodził/ zá co Vrząd kupił: Ludźióm pobożnym
do nábywánia godności drogę zámyka : bo ſye
rzadki vczyć będzie/gdy Vrzedy zá dáry á nie zá
godnośćią dáią: Ná koniec/y ſobie złą ſławę czy-
ni. Będzie mnimał/áby ſwoię podłość Vrzedem
ośláchćić miał/á óno wiecéy oſławi. Bo iuż ná
tákiego ludźie pilnie oczy y vſzy náſtáwią/y pil-
nie ſye/kto ieſt/dowiádowáć będą. Płyną s téy
Ambicyey y inné Peſtes in Rep: ſzkodliwé. Kto-
rem Juſtinianus Imperator zábiégáiąc: dla tego
był poſtánowił/áby ten ktory miał być ná Vrząd
obrány/przyśiągł piérwéy/ iáko dla otrzymánia
tego Vrzedu/żadnemu zá zálécenie do Páná nic
niedał/áni dáć obiecał/ áni żadnéy ná tho z żad-
nym zmówy nie vczynił/iż też ten Vrząd kthóry
dármo przyiął/dármo ÿ ſpráwowáć będźie/prze
ſtawáiąc ſkromnie ná téy płacéy/ktora s porzą-
dnéy vſtáwy nań przychodźi. A iż ſye s théy
Ambicyey wielé złégo w Rzeczypoſpolitéy dźieie/
zábiégáią temu Práwá y karániem. Kthoby ſye
zá iákiem Contráktem / zá vmówą pienieżną/

iáko nie niedał

nie wſtydał potáiemnie/ bez wiádómośći Páń-
ſkiey/ Vrzedu doſtáwáć: ten ſye ſam przez to nie-
godnym ónego Vrzedu czyni/ y przez tho ij tráći.
y przez tho ſye ná wieczną niegodność ku doſtą-
pieniu ná potym iákiego Vrzedu podawa. Acz-
kolwiek Contrákth który by był vczynión o V-
rząd w iákiey godnośći / ták iżby óny pieniądze
ná poſpolithy pożythek obrócóné były / Práwá
mieyſkie omawiáią/ ilé v świátá/ iáko mówią/
in foro temporali: ále wedle páná Bogá ná ſu-
mnieniu/ iáko mówią/ in foro Conſcientię/ żad-
ny táki contrákt / żadné kupowánie Vrzedów/
nie ieſt bez wielkiego grzéchu. Bo pobożność
krześćiáńſka żadnym obyczáiem tego nie ćierpi.
áby kto iákich Vrzedów / zwłaſzczá Sądowych
zá pieniądze álbo iákiemi contrákty nábywáć
miał. Przeto Bożé/ y Ludzkie Práwá ták ſzéroce
y oſtrożnie vczą / iáko / y iácy ludźie ná Vrzedy
máią być obiéráni. zábiégáiąc temu/ obyczáymi
rozmáitemi / áby niegodni nie byli ná Vrząd o-
biéráni. Ale máło ná tym / tymi drógámi temu
zábiégáć y godnośći przez zwiérzchnie znáki do-
świádczáć: bo ná zwiérzchniey poſtáwie w o-
biéróniu/ czeſto ſye omylamy: ſądźiemy czáſem
człowieká nie godnégo zá godnégo/ złégo zá do-
brégo/ głupiego zá mądrégo. Przeto nalepſza y

napewnieyſza ieſt drógá do tego/ nie opuſzczáiąc
tych ſrzodków/ prośić pilnie páná Bogá/ áby ón
ſam ludzkie vmyſły ták raczył ſpráwowáć / áby
żaden Vrzedów tákich / ná które ſye nie godnym
czuie/ álbo go théż inni niegodnym rozumieią/
álbo póki ná ſye godnieyſzé czuie / od przełożó-
nych nie żądał/ áni kupował/ áby też y przełoże-
ni Vrzedów y ná podleyſzych nie godnym / we-
dle namiethnośći ćieleſnéy/ zá dáry/ zá krewno-
śćią/ nie dawáli. Ale ſye ná godné wedle Boże-
go roſkazánia y wedle Praw oglądáli. Trzebá
théż páná Bogá o to pilnie prośić / áby ón ſam
godné Przełożóné nam raczył dáwáć. Thák
iáko Moizéſz prośił mówiąc: Numeri 27.

Plura de his vide apud Iodocum DAmuderium, Tit. De Emptione Officiorū, Capi. 131.

O pánie Boże / ſprawco duchu w koż-
dym ćiele/ poſtánówże ty ſam człowie-
ká iákiego/ nád thym ludem/ kthóryby
ſzedł przed niemi gdy by ſye ruſzyli ál-
bo wróćili. któryby ie wiódł y odwiódł/
áby zgromádzenie Páńſkie niebyło iá-
ko Owce bez Páſtérzá. Thymi ſpráwá-
mi y ſrzodkámi dawa pan Bóg dobré Przeło-
żóné / zá których dobrą ſpráwą / Rzeczpoſpolita

kwitnie/ Sądy / Spráwiedliwość dobrze idą/ Pan Bóg ná wszystkim błogosłáwi / obfitość żywności dáie/ y wszystko cokolwiek człowiekowi ku záchowániu żywotá iest potrzebnégo.

∴ ∴

☞ Tytułów Práwá Máydeburskiego do pierwszego Porządku przydánych ná ten czás

Koniec.

Summá

Summá Tytułow w tych Kśiąžkách opiśánych.

Wyzwole-

Reyestr rzeczy y słów/ które sye pod temi Tytuły zámykáią/ porządkiem Obiecádłowym.

A.

C.

D.

E.

F.

G.

L.

M.

N.

O.

P.

R.

S.

T.

Testáment.

